1Q84

Харукі Муракамі

1Q84

Харукі Муракамі

Харукі Муракамі
1Q82. Книга перша
Переклад з японської Іван Дзюб
Книга перша
(квітень — червень)
Розділ 1
(про Аомаме)
Нехай видимість не введе в оману

Радіоприймач таксі на ультрависоких частотах передавав програму класичної музики — "Симфонієту" Яначека. Звичайно, не можна сказати, що така музика була ідеальною, щоб слухати її в автомобілі, який застряг у дорожньому заторі. Та водій, здається, до неї особливо й не прислухався. Він, чоловік середніх літ, тільки мовчки вдивлявся в неперервну вервечку автомобілів перед собою, наче досвідчений рибалка, що, стоячи на носі човна, вгадує, яку біду віщує вранішнє сонце. А от Аомаме, глибоко занурившись у заднє сидіння, злегка приплющивши очі, слухала музику.

Цікаво, скільки людей на світі, почувши початок "Симфонієти", могли б догадатися, що ця музика належить Яначеку? Мабуть, зовсім мало або майже ніхто. А от Аомаме могла.

Яначек написав цю невелику симфонію 1926 року. Її початкова тема, за його задумом, мала служити фанфарою на великих спортивних святах. Аомаме уявила собі Чехословаччину 1926 року. Скінчилася Перша світова війна, країна нарешті звільнилася від тривалого панування монархії Габсбургів, люди пили плзеньське пиво в пивничках, виробляли нові кулемети й насолоджувалися короткочасним миром, що прийшов у Центральну Європу. Два роки тому, натерпівшись життєвих злигоднів, помер Франц Кафка. А невдовзі хтозна-звідки мав з'явитися Гітлер і вмить проковтнути цю затишну прекрасну країну, однак ще ніхто не знав, що станеться таке

жахіття. Можливо, найважливіше судження, яке історія відкриває людям, полягає в тому, що "тоді ніхто не знав, що буде в майбутньому". Слухаючи музику, Аомаме уявляла собі, як вільний вітер гуляє рівнинами Богемії, й роздумувала над перипетіями історії.

1926 року помер імператор Тайсьо, настала епоха Сьова. І на Японію от-от мали насунутися похмурі неприємні часи. Закінчувалося коротке інтермецо модернізму й демократії, набирав сили фашизм.

Крім спорту, Аомаме любила тільки історію. Читанням романів не дуже захоплювалася, могла читати хіба що книжки на історичну тему. В історії їй подобалося те, що всі історичні факти загалом прив'язувалися до певного часу й місця. Дати запам'ятовувала надзвичайно легко, без зубріння. Вони автоматично спливали в голові, якщо вона схоплювала зв'язок у часі між різними подіями. У звичайній середній школі та середній школі вищого ступеня на іспитах з історії вона завжди отримувала найвищу оцінку. Вона щоразу дивувалася людям, які не запам'ятовують історичних дат. Чого це вони, мовляв, не можуть зробити такої простої речі?

Аомаме — це її справжнє прізвище. Її дід з батькового боку родом з префектури Фукусіма. Казали, що в цьому гірському містечку чи селі залишилося декілька людей з таким прізвищем. Однак вона ще ні разу там не побувала. Ще до її народження батько розірвав стосунки зріднею. Те ж саме зробила мати. А тому Аомаме ніколи не бачила своїх предків — діда й баби. Вона рідко подорожувала, та коли випадала така нагода, то мала звичку розгортати в готелі телефонний довідник і перевіряти, чи немає в ньому людей з прізвищем Аомаме. Але в жодному великому чи малому місті, куди потрапляла, досі не знайшла жодної такої особи. І тоді вона щоразу почувалася такою ж самотньою, як людина, викинута напризволяще в океан.

Називати своє прізвище їй завжди було важко. Щоразу, коли вона його вимовляла, співрозмовник поглядав на неї трохи здивованими або розгубленими очима. "Аомаме-сан? " — "Так, Аомаме". Вона часто мала клопіт з прізвищем на роботі, бо доводилося подавати візитну картку. Тоді співрозмовник часто пильно придивлявся до неї — так, ніби йому раптом передали листа з повідомленням про нещастя. Коли Аомаме вимовляла своє прізвище у телефонну слухавку, то іноді на тому кінці телефонної лінії чула хихотіння. Коли у чекальні якоїсь державної чи громадської установи або лікарні її викликали за

прізвищем, то присутні люди підводили голови й позирали в її бік — мовляв, цікаво, який вигляд має особа з прізвищем Аомаме.

Інколи її помилково називали Адамаме або Сорамаме . А тому щоразу вона поправляла: "Ні, не Адамаме (Сорамаме), а Аомаме. Зрештою, воно схоже на моє справжнє прізвище". І тоді співрозмовник, вдавано посміхаючись, просив вибачити, але казав: "Утім, дивне прізвище, еге ж?" За тридцять років життя їй не один раз доводилося чути таку фразу. "Якби я не народилася з таким прізвищем, то моє життя, мабуть, відрізнялося б від теперішнього. Якби я мала таке звичайне прізвище, як Сато, Танака або Судзукі, то дивилася б на світ трохи поблажливішим поглядом. Можливо".

Аомаме, заплющивши очі, прислухалася до музики. В її голову проникали чарівні звуки, що лилися в унісон з духовими інструментами. Потім вона зненацька спіймала себе на думці, що як для радіоприймача в таксі якість звуку надто висока — хоча гучність невелика, проте звук глибокий і виразно чути обертони. Аомаме розплющила очі й, подавшись уперед, помітила в заглибині щитка управління автомобільний стереоприймач. Зовсім чорний, він яскраво й гордовито виблискував. Назву виробника вона не могла прочитати, але з його зовнішнього вигляду зрозуміла, що він першокласний. З багатьма ручками й кнопками, із зеленими цифрами на панелі. Можливо, останнє слово техніки. Безперечно, такою аудіоапаратурою звичайна юридична особа не забезпечувала свого таксі.

Аомаме ще раз оглянула салон. Сівши в таксі, вона довго про щось думала й не звернула уваги, що з будь-якого погляду його оздоблення — незвичайне, вищого ґатунку, сидіння надзвичайно зручне. Та найголовніше — всередині тиша. Звукоізоляція, напевно, така досконала, що жоден звук знадвору сюди майже не долинав. Виникало відчуття, наче перебуваєш у радіостудії, забезпеченій звукоізоляцією. Скоріше всього це індивідуальне таксі. Серед водіїв подібних таксі чимало таких, що не шкодують грошей на їхнє обладнання. Вона очима пошукала документ про реєстрацію таксі, але не знайшла. Щоправда, таксі не здавалося таким, що порушує закон і курсує без ліцензії. Належно встановлений таксометр справно відбивав плату за проїзд і вже показував цифру 2150 єн. Однак ніде не було видно документа з прізвищем водія.

— Гарна машина. Дуже в ній тихо, — озвалася до водія ззаду Аомаме. — Якої вона марки?

— "Crown-Royal Saloon" фірми "Тойота", — коротко відповів водій.

— Музику добре чути.

— У ній тихо. Через це я її й вибрав. Бо фірма "Тойота" посідає перше місце за технологією звукоізоляції автомобілів.

Аомаме кивнула й знову зручно вмостилася на сидінні. У відповідях таксиста щось її інтригувало. Він постійно наче недоговорював чогось важливого. Наприклад, казав, що стосовно звукоізоляції до машини фірми "Тойота" зауважень немає, але є проблема в іншому... Після такої розмови в повітрі повисла багатозначна мовчанка. У тісному просторі салону вона пливла немов мініатюрна уявна хмарка. А тому Аомаме чомусь занепокоїлася.

— У ній справді тихо, — ніби проганяючи цю хмарку, мовила Аомаме. — Та й стереопрогравач начебто високого класу.

— Довелось набратися відваги, щоб його купити, — відповів таксист тоном відставного штабіста, який розповідає про минулу воєнну операцію. — Я стільки часу проводжу в машині, що хочеться слухати якнайчистіший звук і, крім того...

Аомаме чекала продовження розповіді. Однак його не було. Вона знову замружила очі й слухала музику. Аомаме не знала, якою людиною був у житті Яначек. У всякому разі, він, напевне, не уявляв собі, що хтось, сидячи в затишному салоні автомобіля "Crown-Royal Saloon" фірми "Тойота", затиснутого в дорожньому заторі на столичній швидкісній автостраді, 1984 року слухатиме його музику.

"Чого це я відразу здогадалася, що це "Симфонієта" Яначека? — дивувалася Аомаме. — Звідки я дізналася, що ця музика створена 1926 року?" Аомаме не була особливим шанувальником класичної музики. Про Яначека не мала власних спогадів. А проте щойно почула початок симфонії, як її голова автоматично наповнидася різноманітними відомостями — так, наче у відчинене вікно до кімнати влетіла зграйка птахів. І разом з тим ця музика викликала в ній дивне відчуття: ніби щось з усієї сили стискає і викручує її тіло. Однак болю та неприємності в ньому не було. Аомаме не розуміла, звідки воно взялося. Невже "Симфонієта" спричинила таке відчуття?

— Яначек... — мимохіть мовила вона. І відразу подумала, що не треба було цього казати.

— Що?

— Яначек. Людина, яка написала цю музику.

— А я не знав.

— Чеський композитор, — пояснила Аомаме.

— Ого! — захоплено відгукнувся таксист.

— Це індивідуальне таксі? — спитала вона, щоб змінити тему розмови.

— Так, — відповів він і зробив паузу. — Працюю індивідуально. Це вже друга машина.

— Сидіння в ній дуже зручне.

— Дякую. До речі, — і водій злегка повернув голову до Аомаме, — може, ви поспішаєте?

— Маю зустрітися на Сібуя з однією людиною. А тому вирішила поїхати столичною автострадою.

— О котрій годині?

— О пів на п'яту, — відповіла Аомаме.

— Зараз третя сорок п'ять. На жаль, не встигнемо.

— Такий страшний затор?

— Напевне, спереду сталася велика аварія. Такий затор рідко буває. Бо вже довго не помітно руху вперед.

"Чого цей таксист не слухає по радіо про ситуацію на дорозі?" — дивувалася Аомаме. Рух на автостраді й справді намертво припинився. Зазвичай у такому випадку таксисти налаштовують радіоприймач на спеціальну хвилю в пошуках потрібної інформації про стан на дорозі.

— І без дорожньої інформації вам усе ясно? — спитала Аомаме.

— Така інформація не надійна, — глухо відповів таксист. — Вона наполовину брехлива. Дорожня корпорація надає нам тільки вигідні для неї відомості. Що зараз тут насправді відбувається, треба самому спостерігати власними очима й оцінювати власною головою.

— Так що? По-вашому, цей затор так легко не розсмокчеться?

— Поки що важко сказати, — спокійно киваючи головою, сказав водій. — Гарантій не можу дати. Коли таке заварюється, столична автострада перетворюється на пекло. Ваша зустріч дуже важлива?

Аомаме подумала.

— Та як вам сказати... Дуже. Бо маю зустрітися з клієнтом.

— От біда! Дуже шкода, але ми, здається, не встигнемо.

Сказавши це, водій злегка, кілька разів, покрутив головою, щоб розслабити затерплу шию. Зморшка на ній ззаду ворушилася немов допотопна тварина. Стежачи мимоволі за цим рухом, Аомаме раптом згадала про гостро наточений предмет, захований на дні її сумочки. На долонях у неї виступив піт.

— Ну, то що робити?

— Сам не знаю. Невідомо, як з цієї автостради добратися до наступної розв'язки. Не вийде так, як на звичайній дорозі, — зійти з машини й на найближчій станції сісти в міську електричку.

— А де наступна дорожня розв'язка?

— В Ікедзірі. Але туди ми дістанемося хіба що тільки до вечора.

"До вечора?" Аомаме уявила собі, як до самого вечора сидить, немов в'язень, у цьому таксі. Музика Яначека все ще лунала. Струнні інструменти, під сурдину, ніби притлумлюючи загальне збудження, вийшли на передній план. Недавнє відчуття, мовби її щосили душать і викручують, тепер уже трохи вляглося. Цікаво, що ж це таке було?

Підхопивши таксі десь поблизу Кінута, Аомаме доїхала до Йоґа, а звідти вибралася на столичну швидкісну автостраду номер 3. Спочатку потік автомашин посувався рівно, але вже перед Санґендзяя нараз почався затор, який невдовзі обернувся у майже повну зупинку. Від центру автомобілі рухалися безперешкодно, а от лінія, що вела до центру, як на біду, була геть-чисто запруджена, хоча зазвичай після третьої пополудні залишалася вільною. От чому Аомаме веліла таксистові рушити по ній.

— На швидкісній автостраді почасова плата не збільшується, — поглядаючи в дзеркальце перед собою, сказав водій. — Так що про плату можете не турбуватися. Скажіть, будь ласка, у вас будуть неприємності, якщо запізнитеся на зустріч?

— Звісно, будуть. Та невже не можна нічого придумати, як звідси вибратися?

Таксист зиркнув на обличчя Аомаме в дзеркальці. На ньому були сонцезахисні окуляри матового кольору, і через сонячні відблиски Аомаме не побачила виразу його обличчя.

— Та, знаєте, не скажу, що нема жодного способу, як звідси вибратися. Якщо відважитись і вдатися до екстрених засобів, то можна буде дістатися до Сібуї міською електричкою.

— Яких екстрених засобів?

— Таких, про які відкрито не можна говорити.

Аомаме мовчки, примруживши очі, чекала продовження.

— Он там попереду, здається, є площадка для зупинки автомобілів, — сказав таксист, показуючи рукою вперед. — Там, де стирчить великий рекламний щит фірми "Ессо".

Аомаме напружила зір і ліворуч від дворядної дороги побачила одну з площадок, призначених для аварійної зупинки автомобілів, оскільки на столичній швидкісній автостраді немає узбіччя. На таких площадках є жовті телефонні будки для екстреного зв'язку з адміністрацією дорожньої корпорації. Цього разу площадка була вільною. По той бік зустрічної половини автостради видно було великий щит, що рекламував нафтопродукти фірми "Ессо", — усміхнений тигр тримав у лапі наливний шланг.

— Річ у тому, що там є сходи для спуску на землю . Ними можуть скористатися водії в разі пожежі або великого землетрусу. А звичайно вони служать тільки ремонтникам дороги. Якщо ними спуститися вниз, то поблизу буде станція електрички, що курсує на лінії Токюсен. Сядете в цю електричку й умить опинитеся в Сібуї.

— А я не знала, що на столичній швидкісній автостраді є аварійні сходи, — сказала Аомаме.

— Як правило, люди цього не знають.

— То скажіть, будь ласка, не буде ніякої проблеми, якщо скористатися ними в некритичній ситуації?

Таксист зробив коротку паузу.

— Та як вам сказати... Я не зовсім добре обізнаний з усіма подробицями правил, які дорожня корпорація встановила щодо цього. Та, гадаю, вона подивиться крізь пальці на ваш вчинок, якщо ви не завдасте нікому клопоту. Взагалі тут ніхто не стежить. Дорожня корпорація славиться тим, що в ній усюди багато працівників, але насправді мало хто з них працює як слід.

— А які вони, ті сходи?

— Ну, схожі на запасні сходи на випадок пожежі. Такі, що змонтовані з тилового боку старих будинків. Вони досить безпечні. Досягають висоти третього поверху в будинках. Завжди по них можна зійти на землю. Перед входом — невисокий парканчик. Як є бажання, через нього легко перебратися.

— А ви коли-небудь тими сходами користувалися? Відповіді не було. Таксист у дзеркальці тільки злегка неоднозначно посміхнувся.

— Зрештою, самі вирішуйте, — сказав він, постукуючи пальцями по керму в такт музиці. — Я не маю нічого проти, навіть якщо ви посидите тут вільно, як удома, й послухаєте чудову музику. Хоч би як ми старалися, а вибратися звідси не зможемо, а тому немає ради — доведеться набратися терпіння. Та якщо у вас нагальна справа, то, звісно, можете скористатися таким екстреним засобом.

Аомаме злегка насупилася, зиркнула на годинник, а тоді, підвівши голову, подивилася на навколишні автомобілі. Праворуч побачила припорошений чорний "Pajero" фірми "Міцубісі". Юнак, що сидів поряд з водієм, відчинивши вікно, знуджено потягував сигарету. Був довговолосий, засмаглий, в яскраво-червоній куртці. У багажному відділенні лежало кілька старих дошок для серфінгу. Перед ним стояв сірий "Saab-900". За його щільно зачиненими тонованими вікнами знадвору не було видно, що за людина в ньому сидить. У корпусі автомобіля, старанно відполірованого, здавалось, могло відбитися людське обличчя, якщо до нього підійти. Перед таксі, у якому сиділа Аомаме, був червоний "Suzuki-Alto" з погнутим бампером і номером, який посвідчував, що його власник живе в районі Неріма. Молода мати сиділа за кермом, а мала дитина, знудившись, стояла й крутилася на всі боки. Втомлена мати не спускала очей з дороги. Порухи її губ крізь скло виказували: мовляв, і десять хвилин тому була така сама картина на дорозі, й автомобіль за цей час не просунувся навіть на десять метрів.

Аомаме трохи замислилася. Укладала в голові різні аргументи в пріоритетному порядку. Для остаточного висновку часу не вистачило. Музика Яначека, ніби у згоді з таким відчуттям, наближалася до кінця.

Аомаме добула із сумочки невеличкі сонцезахисні окуляри марки "Ray-Ban", а з гаманця — три купюри по тисячі єн й передала таксистові.

— Я тут зійду. Бо спізнюватись не годиться, — сказала вона.

Водій кивнув і взяв гроші.

— Квитанцію дати?

— Ні. Решта також не потрібна.

— Дякую, — сказав він. — Будьте обережні, бо вітер сильний. Не посковзніться.

— Буду, — відповіла Аомаме.

— І ще одне, — поглядаючи в дзеркальце, вів далі таксист, — будь ласка, запам'ятайте: видимість речей оманлива.

"Видимість речей оманлива", — подумки повторила Аомаме. І злегка насупилася.

— Як це треба розуміти?

Добираючи слова, таксист пояснив:

— Іншими словами, зараз ви, так би мовити, збираєтесь робити щось незвичайне. Серед білого дня звичайна людина, мабуть, не спускатиметься аварійними сходами столичної швидкісної автостради. Тим паче жінка. Правду я кажу?

— Можливо, — сказала Аомаме.

— І коли ви це зробите, то, можливо, буденний краєвид тоді здаватиметься вам іншим, ніж досі. Я також таке пережив. Та нехай видимість не введе вас в оману. Дійсність завжди одна й та сама.

Аомаме задумалася над словами водія. А поки думала, музика Яначека скінчилась, і відразу почулися оплески слухачів. Очевидно, йшла передача, записана десь на концерті. На тлі довгих палких оплесків іноді проривалися вигуки "браво!". Перед очима Аомаме спливла картина того, як диригент, усміхаючись, кілька разів уклоняється публіці, що вітає його стоячи, підводить голову й тисне руку концертмейстеру, обертається до оркестру, піднявши обидві руки, хвалить його учасників, а потім знову, повернувшись обличчям до залу, ще раз низько кланяється. Довго слухаючи оплески, Аомаме врешті-решт перестала їх чути. Їй здавалося, ніби вона слухає завивання нескінченної піщаної бурі на Марсі.

— Дійсність завжди буває одна й та сама, — неквапливо повторив таксист, немов підкреслюючи найголовніше твердження у книжці.

— Авжеж, — сказала Аомаме. Так, це правда. Фізичне тіло, як довів Ейнштейн, може перебувати лише в одному місці в певний час. Дійсність цілком незворушна й самотня.

— Звук був дуже приємний, — сказала Аомаме, показуючи на стереопрогравач.

Таксист кивнув.

— А як звати того композитора?

— Яначек.

— Яначек... — повторив він, ніби запам'ятовуючи важливий пароль. Потім, потягнувши ручку, відчинив автоматичні задні двері. — Будьте обережні! Бажаю вам устигнути на домовлену зустріч.

Схопивши в руки велику шкіряну сумку, Аомаме залишила таксі. Коли виходила, оплески все ще лунали. Вона рушила обережно вздовж краю автостради до площадки для термінової зупинки, що була спереду метрів на десять звідси. Щоразу, коли на зустрічній половині автостради проїжджали великогабаритні вантажівки, під її високими каблуками гойдалося дорожнє покриття. Навіть не просто гойдалося, а ніби котилося хвилею. Аомаме здавалося, немовби вона йде палубою авіаносця, що пливе в розбурханому морі.

Дівчинка в червоному "Suzuki-Alto", сидячи на передньому сидінні, поряд з мамою, висунула голову з вікна й, роззявивши рота, вирячилася на Аомаме. Потім, звертаючись до матері, спитала: "Мамо, що робить ота тьотя?" — й узялася настирливо вимагати: "Чуєш, мамо, і я хочу прогулятися надворі. Мамо, і я хочу прогулятися надворі". Мати лише мовчки хитнула головою. А тоді кинула на Аомаме осудливий погляд. Щоправда, це був єдиний почутий голос, єдина побачена реакція. Інші водії тільки курили сигарети, злегка насупивши брови, й супроводжували очима Аомаме, що сміливо простувала вздовж бокового парапету, як щось яскраве й дивовижне. Наразі вони утримувалися від будь-яких суджень. Адже не скажеш, що це звичайна подія, коли людина йде пішки столичною швидкісною автострадою навіть під час дорожнього затору. Щоб збагнути й сприйняти таку картину як щось реальне, потрібен певний час. Тим паче якщо автострадою проходить молода жінка в міні-спідничці та в туфлях на високих каблуках.

Аомаме прямувала впевненою ходою, випнувши вперед підборіддя, випроставши спину й відчуваючи на собі людські погляди. Сухо вистукували на дорозі каблуки туфель моделі Шарля Журдана, вітер гойдав поли плаща. Був уже початок квітня, але вітер усе ще залишався холодним і, здавалось, поривчастим. Поверх зеленого костюма з тонкої вовни моделі Дзюнко Сімади на ній був бежевий весняний плащ, на плечі висіла чорна шкіряна сумка. Акуратно обстрижене волосся, що сягало плечей, мало добре доглянутий вигляд. Жодних ювелірних прикрас. Заввишки метр шістдесят вісім

сантиметрів, без надмірної ваги, з натренованими м'язами, яких під плащем ніхто не бачив.

При уважному спостереженні її обличчя анфас в очі, напевне, впадало б, що її вуха досить відрізняються між собою як формою, так і величиною. Ліве більше від правого і має спотворену форму. Однак цього, звісно, ніхто не помічав. Бо вуха завжди ховалися під волоссям. Міцно стулені губи явно свідчили, що їй важко сходитися з людьми. Тонкий носик, трохи випнуті вилиці, широкий лоб, прямі довгі брови також додавали свій голос на користь такої схильності. Однак загалом обличчя мало правильну овальну форму. Залежно від уподобання хтось міг би назвати її красунею. Занепокоєння викликала тільки крайня убогість виразу її обличчя. Міцно стулені губи ніколи без потреби не всміхалися. Її очі, як у досвідченого вартового на палубі, були незмінно холодними. Через це її обличчя не справляло на людей яскравого враження. Загалом людську увагу привертає до себе не застиглий, добрий чи злий, вираз обличчя, а природність та елегантність його зміни.

Здебільшого люди не могли збагнути до кінця її обличчя. Як тільки відверталися від неї, не вміли змалювати, яке воно. Хоча загалом воно мало б бути індивідуальним, та в їхній пам'яті чомусь не залишало якоїсь особливої подробиці. У цьому розумінні Аомаме скидалася на комаху, здатну до мімікрії. Змінити забарвлення і форму, злитися з довкіллям, стати якомога непомітнішою, не запам'ятатися — саме цього прагнула вона. Таким способом оберігала себе з дитинства.

Та коли щось ставалось і вона супилася, її спокійний вираз обличчя драматично перемінювався. Судома м'язів на перекошеному обличчі тільки підкреслювала неоднаковість його правої і лівої половин, на ньому з'являлися зморшки, очі швидко западали, ніс і рот спотворювалися, губи розтулялися, відкриваючи великі білі зуби. Немов зірвавши з себе прив'язану маску, вона за одну мить ставала іншою людиною. Очевидців така бурхлива зміна приголомшувала. Перед їхніми очима відбувався дивовижний стрибок із повної анонімності у прірву, що перехоплювала дух. Тому в присутності незнайомих людей вона намагалась не супитися. Вона до цього вдавалася лише тоді, коли залишалася на самоті або погрожувала неприємній людині.

Дійшовши до аварійної площадки, Аомаме зупинилась і, роззирнувшись, швидко побачила сходи. Як і казав таксист, перед сходами був невисокий, до пояса, залізний парканчик із замкненою на ключ хвірткою. Перелізти через нього в тісній міні-спідничці було непросто, але можливо, якщо тільки не зважати на людські погляди. Не вагаючись, Аомаме зняла туфлі й запхала їх у сумку. Якщо вона піде босоніж, то, напевне, порве панчохи. Та нічого страшного, вона купить таку річ де-небудь у крамниці.

Люди мовчки спостерігали, як вона роззулася, а потім зняла плащ. Неподалік зі спущеного вікна автомобіля "Toyota-Celica" долинав різкий голос Майкла Джексона, створюючи музичне тло для цієї сцени виконанням пісні "Billie Jean". "Таке враження, ніби виступаю в сеансі стриптизу, — подумала Аомаме. — Та байдуже! Якщо їм так хочеться, нехай дивляться. Бо, напевне, нудьгують, потрапивши в затор. Але годі, панове! Я далі не роздягатимусь. Сьогодні зніму тільки туфлі й плащ. Так що співчуваю вам, панове!"

Аомаме закріпила тасьмою на собі сумку. Позаду на автостраді виднів автомобіль новенький чорний "Crown-Royal Saloon" фірми "Тойота", на якому вона досі їхала. Його переднє скло яскраво, немов дзеркало, виблискувало під промінням пополудневого сонця. Таксиста вона не бачила. Та він, напевне, сюди дивився.

Нехай видимість не введе в оману. Дійсність завжди одна й та сама.

Аомаме зробила глибокий вдих і видих. І, супроводжувана мелодією пісні "Billie Jean", перелізла через залізний парканчик, підібгавши міні-спідничку аж до самого пояса. "Та байдуже! — подумала вона. — Якщо їм так хочеться, нехай дивляться. Бо навіть якщо під спідничкою щось побачать, не розгледять, що я за людина". Аомаме найбільше пишалася своїми гарними стрункими ногами.

Опинившись по той бік парканчика, вона поправила поділ спіднички, струсила пилюку з рук і, знову одягнувши плащ, накинула на плече сумку. Підсунула догори сонцезахисні окуляри. Аварійні сходи, покриті сірою фарбою, прості, практичні, пристосовані для виконання виробничих функцій, були мало придатними для спуску чи підйому босоногої жінки в тісній міні-спідничці. Та й Дзюнко Сімада навіть гадки не мала створювати свою модель для жінки, що користується аварійними сходами столичної швидкісної автостради номер 3. Проїжджаючи мимо паралельною зворотною лінією дороги,

великогабаритні вантажівки гойдали сходами. Вітер, завиваючи, пролітав через їхню арматуру. Втім, Аомаме вже стояла на сходах. Ще трохи — і вона спуститься на землю.

Наостанок Аомаме озирнулась і, немов лектор, що закінчив свій виступ і стоїть за трибуною, очікуючи запитань, обвела своїм поглядом зліва направо й справа наліво суцільний ряд автомашин на автостраді, що за останній час анітрохи не просунулися вперед. Затримані там люди знічев'я стежили за кожним її рухом. "Власне, що збирається робити та жіночка?" — подумки запитували вони себе. На Аомаме, що опинилася по той бік залізного парканчика, зосередилися їхні погляди, у яких цікавість і байдужість перемішалися із заздрістю і зневагою. Їхні почуття, не переходячи на жоден бік, хилиталися, немов шальки терезів. Ніхто не піднімав руки й не запитував, а якби й запитав, то, звичайно, Аомаме не мала наміру відповідати. Люди мовчки з нетерпінням тільки очікували досі небаченої пригоди. Злегка випнувши підборіддя й прикусивши нижню губу, якусь мить вона оцінювала їх з-під темно-зелених скелець окулярів.

"Напевне, не уявляють собі, хто я така, куди зараз іду й що збираюся робити, — не ворушачи губами, подумки промовляла вона. — Поки вони там застрягли, нікуди не зможуть піти. Ні вперед, ні назад. А ось я не така. Я маю невідкладну роботу. Мушу виконати свою місію. Тому дозвольте рушити вперед".

Насамкінець перед ними всіма вона хотіла скривити фізіономію, але передумала. Не мала часу на таку зайву річ. Бо, скрививши обличчя, мусила б довго чекати, поки воно набере свого первісного вигляду.

Аомаме обернулася плечима до мовчазних глядачів і, відчуваючи під ногами неприємний холод заліза, обережною ходою почала спускатися вниз. Холодний вітер початку квітня куйовдив її волосся і раз у раз відкривав ліве вухо спотвореної форми.

Розділ 2

(про Тенґо)

Трохи інша ідея

Найперший спогад Тенґо припадав на його півторарічний вік. Розстебнувши блузку й вивільнивши груди з-під бюстгальтера, мати давала їх ссати якомусь чоловікові, явно не його батькові. У дитячому ліжечку він бачив маля — можливо, себе самого. Дивився на себе наче

стороння людина. А втім, може, там лежав його брат-близнюк. Ні, там був, напевне, він, півторарічний Тенґо. Він збагнув це інтуїтивно. Маля спало, заплющивши очі й тихо посапуючи. Цей спогад був першим у його житті. Короткочасна, десятисекундна, картина виразно закарбувалася в його свідомості. Що було перед тим і потім, він не пам'ятав. Цей один-єдиний спогад виринав із пам'яті, як гостроверха башта з-під каламутної води великого потопу, що ринув на місто.

Як тільки випадала нагода, Тенґо розпитував у знайомих, на який вік припадає перший спогад у їхньому житті. Більшість відповідала, що на четвертий-п'ятий рік. Щонайменше на третій. Прикладів, що якась картина запам'ятовувалася раніше, він не зустрів. Видно, дитина сприймає та осмислює логічно навколишній світ хіба що в трирічному віці. На попередній стадії життя в очах дитини світ має вигляд незбагненного хаосу, розпливчастого, безформного, подібного до ріденької каші. В дитячому мозку він не залишає спогадів, а безслідно минає.

Звісно, півторарічна дитина не може оцінити зміст картини того, як якийсь чоловік (не батько) прикладається до грудей матері. Це ясно, як божий день. Тому якщо припустити, що спогад Тенґо правдивий, то, можливо, він, нічого не оцінюючи, просто закарбував на сітківці очей картину такою, якою побачив. Так само, як фотоапарат механічно фіксує на плівці предмети у вигляді суміші світла й тіні. Мабуть, у процесі розвитку свідомості збережений образ поволі аналізується й набуває змістовності. Та все-таки хіба може така річ відбуватися насправді? Чи здатен мозок півторарічного маляти зберігати таку картину?

А що, коли це підробка, яку пізніше його свідомість з якоюсь потрібною метою зумисне витворила? Про фальшиві спогади Тенґо довго розмірковував і дійшов висновку, що навряд чи вони можливі. Як для підробки картина занадто яскрава й надзвичайно переконлива. Повна світла, запахів і серцебиття. Відчуття реальності нездоланне, про підробку не може бути й мови. А крім того, припущення, що така картина справді мала місце, добре пояснювало багато інших речей. І теоретично, й емоційно.

Ця яскрава десятисекундна картина з'являлася без жодного попередження і без запізнення. Без стуку в двері. Приходила до Тенґо несподівано, коли він їхав в електричці, писав формулу на класній

дошці або з ким-небудь, як от зараз, розмовляв. Накочувалася валом, немов безшумний цунамі. Тенґо не встигав опам'ятатись, як вона стояла стіною перед його очима, а його руки й ноги дерев'яніли. Час раптом зупинявся. Навколишнє повітря рідшало, перехоплювало подих. Люди й предмети навколо ставали чужими. Ця рідка стіна поглинала його всього. Та хоча він мав відчуття, ніби світ темніє й замикається в собі, його свідомість не слабшала. Тільки переходила, як потяг, на інші рейки. Частково навіть ставала чутливішою. Страху не було. Однак розплющити очей Тенґо не міг. Повіки не розмикалися. Навколишні звуки віддалялися. Знайома картина кілька разів з'являлася на екрані його свідомості, а все тіло вкривалося потом. Мокріла сорочка під пахвами. Він починав дрібно тремтіти. Серце калатало швидше й гучніше.

Якщо Тенґо перебував з кимось, то вдавав, що в нього паморочиться голова. Все це справді-таки скидалося на запаморочення. Та як тільки минав час, його стан нормалізувався. Він добував з кишені хустинку, прикладав до рота й завмирав. Піднявши руку, давав зрозуміти співрозмовникові, що все гаразд і нема чого турбуватися. Такий стан тривав, бувало, тридцять секунд, а іноді й хвилину. За той час одна й та ж картина, як на відеострічці, автоматично повторювалася. Мати вивільняла з-під бюстгальтера груди, і якийсь чоловік припадав до її затверділих сосків. Вона заплющувала очі й глибоко зітхала. У повітрі плив легкий запах материного молока. Нюх у дітей — найгостріше відчуття. Воно їх багато чого навчає. Інколи практично всього. Тоді Тенґо не чув жодних звуків, хіба що м'яке калатання власного серця. Навколишнє повітря перетворювалося на драглисту рідину.

Цього разу "напад" тривав довго. Тенґо заплющив очі та, як завжди, приклавши до рота хустинку, намагався збагнути, як довго це тяглося, але не зумів. Доведеться оцінювати цей час за ступенем утоми після того, як усе скінчиться. Він почувався страшенно виснаженим. Уперше в житті. Минуло багато часу, поки він зміг розімкнути повіки. Свідомість вимагала якнайшвидшого пробудження, але м'язи і внутрішні органи йому опиралися. Як звірі, що помилково раніше, ніж у потрібну пору, прокинулися від зимової сплячки.

— Гей, Тенґо-кун ! — звертався хтось повторно до нього. Голос звучав глухо, ніби долинав з глибокої печери. Тенґо здогадався, що це

його називають. — Що таке? Знову те саме? Уже краще? — сказав той самий голос. Цього разу з трохи ближчої відстані.

Нарешті Тенґо розплющив очі й, напруживши зір, побачив праву руку, що стискала край стола. Він пересвідчився, що світ існує, не розпавшись, а він залишився самим собою. Оніміння всього тіла все ще трохи давало про себе знати, але він не сумнівався, що це його права рука тримається за край стола. Відгонило потом. На диво різким, як перед кліткою тварин у зоопарку. Але, безперечно, це був запах його власного поту.

Горло пересохло від спраги. Тенґо простягнув руку, взяв зі стола склянку з водою й обережно, щоб не розлити жодної краплини, випив половину. Хвильку перепочивши, вирівняв дихання і допив решту. Свідомість поступово верталася на своє місце, відчуття відновилися. Він поставив порожню склянку і витер рот хустинкою.

— Вибачте. Вже все нормально, — сказав він. І переконався, що зараз навпроти перед ним Комацу. Вони домовилися зустрітися в кав'ярні поблизу станції Сіндзюку. Навколишні голоси набули свого звичного характеру. Парочка за сусіднім столом підозріло позирала в їхній бік — мовляв, може, щось сталося? Наблизилася до Тенґо і офіціантка, видно, побоюючись, що той блюватиме. Він підняв голову й усміхнувся до неї, кивнув, ніби хотів сказати: "Жодних проблем. Можете не перейматися".

— Це якийсь припадок? — спитав Комацу.

— Та нічого страшного. Просто голова запаморочилася. Щоправда, сильно, — відповів Тенґо все ще ніби не своїм голосом, але вже близьким до нього.

— Було б, гадаю, жахливо, якби таке сталося з тобою за кермом, — дивлячись Тенґо в очі, сказав Комацу.

— А я не сідаю за кермо автомобіля.

— Правильно робиш. В одного мого знайомого алергія на пилок криптомерії. Так от він за кермом почав чхати й ненароком ударився автомашиною об телеграфний стовп. Однак ти не дійшов до такого чхання. Щоправда, спочатку я навіть злякався. Як удруге таке станеться, вже трохи звикну.

— Вибачте.

Тенґо взяв у руки чашку з кавою і за одним духом усе випив. Жодного смаку не відчув. Лише пропустив через горло теплувату

рідину.

— Попросити свіжої води? — запитав Комацу.

Тенґо хитнув головою.

— Ні, не треба. Я вже заспокоївся.

Комацу вийняв з кишені піджака пачку "Marlboro", взяв у рот сигарету й запалив її сірниками кав'ярні. Потім зиркнув на свій годинник.

— Ну, так про що ми говорили? — спитав Тенґо. Треба було швидко приходити в норму.

— Про що говорили? — повторив Комацу, втупившись очима в простір, і на хвильку задумався. А може, вдав, що задумався. Принаймні, Тенґо не здогадувався, що він насправді робить. У його поведінці та манері розмовляти відчувалася певна театральність.

— Ага, згадав — йшлося про дівчину на ім'я Фукаері та про її "Повітряну личинку".

Тенґо кивнув. Про Фукаері та її "Повітряну личинку". Саме тоді, коли Тенґо взявся пояснювати Комацу суть справи, стався "припадок" і розмова урвалася. Він добув із портфеля копію рукопису — перев'язану пачку аркушів паперу — й поклав її на стіл, на неї — свою руку, ще раз пересвідчившись на дотик, що це таки вона, його рука.

— Як я вже коротко повідомляв по телефону, найкращою позитивною рисою "Повітряної личинки" є те, що в цьому оповіданні авторка нікого не наслідує. Як для твору початківця, незвичність полягає в тому, що в ньому є щось таке, що не хоче ні на що бути схожим, — сказав Тенґо, ретельно добираючи слова. — Безперечно, його текст недороблений, вибір слів невдалий. Навіть, судячи з назви, видно, що авторка змішує поняття "личинки" й "кокона". При бажанні, мабуть, можна знайти в ньому ще цілий ряд огріхів. Але оповідання полонить увагу. Хоча сам сюжет фантастичний, життєві подробиці описано цілком реалістично. Таке поєднання справляє надзвичайно добре враження. Я не знаю, чи в цьому зв'язку доречно вживати такі слова, як "оригінальність" або "природність". І якби хтось сказав, що авторка не досягла необхідного рівня, то, може, й мав би рацію. Та коли, навіть спотикаючись, я прочитав оповідання до самого кінця, то відчув душевне заспокоєння. Хоча торкнувся до чогось дивного, непоясненного й неприємного.

Комацу мовчки дивився на співрозмовника. І хотів почути ще якісь аргументи.

Тенґо вів далі:

— Не хочеться, щоб цей твір випав з розгляду конкурсної комісії. Упродовж кількох років мені довелося прочитати цілу гору рукописів, поданих на премію. Хоча, зізнаюсь, я не читав їх, а пробігав очима по діагоналі. І якщо траплялися порівняно добре написані твори, то їх було мало, як кіт наплакав, а інших, звісно, налічувалося чимало. Та серед численних переглянутих творів, які справили хоч якесь враження, першою виявилася саме ця "Повітряна личинка". Прочитавши її, я вперше відчув, що хочу її перечитати знову від самого початку.

— Та ти що! — здивувався Комацу. І, пихкаючи сигаретою, з відверто байдужим виглядом міцно стиснув губи. Та позаяк знайомство Тенґо з ним мало довгу історію, то видимий вираз обличчя Комацу не ввів його в оману. Цей чоловік лише вдавав, що не має жодного зв'язку з його справжніми думками, а часто навіть їм суперечив. А тому Тенґо терпляче чекав, коли його співрозмовник розтулить рот.

— Я також прочитав, — сказав він через якийсь час. — Прочитав, щойно ти зателефонував. І скажу тобі, що це страшно неграмотний твір. З цього тексту, написаного без використання відмінкових показників "теніоха", незрозуміло, що авторка хоче сказати. Перед тим як писати оповідання, я порадив би їй навчитися основних правил написання тексту та його виправлення.

— Але ж ви дочитали оповідання до кінця?

Комацу всміхнувся. Усмішкою, яку наче витягнув з глибини шухляди, куди звичайно не заглядав.

— Так, ти вгадав. Дочитав до кінця. Як не дивно. Адже практично я ніколи не роблю цього з творами початківців, поданими на премію. Більше того, цього разу я навіть повторно перечитав окремі його абзаци. Це, визнаю, така ж рідкісна подія, як парад планет.

— Отже, щось особливе в ньому є? Ви не заперечуєте?

Комацу поклав сигарету в попільничку й середнім пальцем правої руки пошкрябав носа. Але на запитання Тенґо не відповів.

Тож Тенґо вів далі:

— Дівчині виповнилося тільки сімнадцять років, вчиться в середній школі вищого ступеня. Вона ще не набула досвіду, як треба читати й писати художні твори. Можливо, й важко сподіватися, що її оповідання отримає премію серед молодих авторів. Та все ж варто, щоб воно потрапило на останній тур вибору переможця. Значною мірою це залежить від вас, Ко-мацу-сан. Якщо ви посприяєте, то, сподіваюсь, справа піде певніше.

— Та ти що!.. — ще раз простогнав Комацу й знудьговано позіхнув. А тоді ковтнув води. — Тенґо-кун, ти лише добре поміркуй. Спробуй залишити цю неотесану писанину на останній тур конкурсу. Тоді ж шановані члени конкурсної комісії стануть дибки, будь певен. А може, й розгніваються. І ніхто з них цього оповідання до самого кінця не читатиме. Четверо членів комісії — відомі письменники. У них роботи й так по горло. Вони недбало переглянуть перші дві сторінки, а саме оповідання просто викинуть. Скажуть, що це рядовий твір учениці початкової школи й не більше. Якщо його обробити, то, може, в ньому щось і зблисне. Хоч би скільки я благав і до якого красномовства вдавався б, ніхто до мене не прислухається. Тож якщо мій вплив щось значить, то я хотів би використати його для підтримки твору, що має кращу перспективу.

— Ви хочете сказати, що просто вилучаєте це оповідання з конкурсу?

— Цього я не кажу, — потираючи край носа, відповів Ко-мацу. — Я маю трохи іншу ідею.

— Трохи іншу ідею... — повторив Тенґо. У словах співрозмовника йому вчувалися зловісні нотки.

— Тенґо-кун, ти сказав, що треба покладати надію на її наступний твір, — вів далі Комацу. — Звісно, і я на це сподіваюся. Адже дбайливе вирощування молодого письменника дає редакторові велику втіху. Серце б'ється так, ніби раніше за всіх на нічному небі помітив нову зірку. Тільки, чесно кажучи, я сумніваюся, що в цієї дівчини є майбутнє в літературі. Не хочу особливо хвалитися своїм досвідом, але літературний світ мене годує ось уже двадцять років. І за цей час я на власні очі бачив, як різні письменники з'являлись і зникали. А тому навчився розрізняти, у кого є майбутнє, а в кого — ні. Тож дозволь мені сказати, що в цієї дівчини його немає. Ні близького, ні далекого, на жаль. Передусім її твір не є наслідком глибокого дослідження і

тривалого навчання. Хоч би скільки ти чекав, а нічого не дочекаєшся від неї. Врешті-решт зневіришся. Якщо спитаєш чому, то я скажу, що авторка не має жодного наміру щось путнє написати й учитися це робити. Літературний твір — це плід вродженого таланту або відчайдушних зусиль. А от у дівчини на ім'я Фукаері немає ні того, ні другого. Божим даром сприймати все з першого погляду вона не володіє і, напевно, не має наміру наполегливо працювати над собою. Чому — не розумію. Але до свого твору вона, здається, ставиться байдуже. Щоправда, має бажання розповідати. До того ж начебто сильне. Це я визнаю. Своїм необробленим твором вона тебе, Тенґо-кун, привабила й змусила мене дочитати його до кінця. Декому може здатися, що це щось путнє. А проте я вважаю, у неї як у прозаїка немає майбутнього. Ні на йоту. Можливо, я розчарував тебе, але ти почув від мене чисту правду.

Тенґо задумався над цими словами. Йому здалося, що в них була своя логіка. Адже Комацу як редактор мав добру інтуїцію.

— А хіба є щось погане в тому, якщо дати їй шанс? — спитав Тенґо.

— Кинути у воду й подивитися, спливе чи потоне? Ти це хочеш сказати?

— Якщо коротко.

— Я досі вчинив багато злочинів проти живих створінь, а тому більше не хочу дивитися, як тоне людина.

— Ну, як мені бути?

— Ти принаймні стараєшся, добираючи слова, — сказав Комацу. — Наскільки я бачу, в тебе не видно недбальства. До написання твору ставишся надзвичайно сумлінно. Чому? Бо тобі подобається писати. І я це високо ціную. Любити писання — це найважливіша якість людини, що готується стати письменником.

— Однак цього не досить.

— Звичайно. Лише цього не досить. У творі має бути щось особливе. Принаймні щось, чого не можна вичитати до кінця в самому тексті. Якщо торкнутися прози, то понад усе я ставлю твори, у яких є щось недомовлене. Коли, прочитавши твір, я все зрозумів, то втрачаю до нього цікавість. Мовляв, це ж очевидно. Дуже просто.

Якийсь час Тенґо мовчав.

— А в тому, що написала Фукаері, на вашу думку, є щось недомовлене?

— Так, звісно є. Ця дівчина володіє чимось дорогоцінним. Не знаю чим, але володіє. Це зрозуміло. І тобі, й мені. Видно кожному, як дим від вогнища пополудні в безвітря. Але погодься, Тенґо-кун, з тим, що їй, можливо, важко нести те, чим вона володіє.

— Отже, якщо її кинути у воду, вона не втоне?

— Авжеж.

— І через це її не треба залишати на останній тур конкурсу?

— Ну, от ми й прибули! — сказав Комацу. І, скрививши губи, поклав обидві руки на стіл. — Тепер уже мені доведеться старанно добирати слова.

Тенґо підняв чашку кави й заглянув усередину. Тоді знову поставив на стіл. Комацу все ще мовчав. І Тенґо розтулив рота:

— Ви хочете сказати, що сплила на поверхню трохи інша ідея, про яку ви казали?

Комацу зіщулив очі, як учитель перед школярем-відмінником. І поволі кивнув.

— Саме так.

У Комацу було щось незбагненне. Вираз його обличчя та інтонація голосу зовсім не видавали, про що він думає, що відчуває. Та й він сам, здавалося, тішився тим, що в такий спосіб напускає туману на співрозмовника. Своїм мозком він ворушив справді швидко. Думав і робив за власною логікою, незалежно від поглядів інших людей. Без потреби собою не хизувався, але багато читав і мав докладні знання в багатьох галузях. Не лише мав, а й інтуїтивно добре розумів людей і проникливо оцінював художні твори. І хоча така оцінка часто виявлялася упередженою, він уважав, що упередженість — важлива складова частина правди.

Зазвичай багато не говорив, вдаватися в пояснення з будь-якого приводу не любив, але в разі потреби вмів розумно й логічно викласти свою думку. Траплялося, що міг ужити їдкого слова. Цілився в найслабше місце співрозмовника й за мить простромлював його гострою фразою. Щодо людей і творів мав сильно виражені власні уподобання, а тому серед них було набагато більше неприйнятних, ніж прийнятних. Природно, що й набагато більше людей відчувало до нього неприязнь, ніж дружбу. А втім, він цього прагнув. На думку

Тенґо, Комацу віддавав перевагу самотності і вельми радів, коли інші люди трималися від нього на достатній відстані й навіть явно недолюблювали. Він твердо вірив, що гострота почуттів не народжується в благодушній обстановці. Сорокап'ятирічний Комацу був старший від Тенґо на шістнадцять років. Уже довго працював у літературно-мистецькому часопису і в журналістських колах вважався по-своєму популярною людиною. Однак про його особисте життя ніхто нічого не знав. Бо із знайомими по роботі не вів розмов на цю тему. Де він народився, де вчився і де зараз мешкає — цього не знав і Тенґо. Хоча вони часто розмовляли, але тільки не про це. Знаючи його неприступність, несхильність до дружнього спілкування, люди дивувалися, що він приймає для публікації стільки рукописів. А насправді, відповідно до потреби, він без особливих зусиль випускав у світ твори видатних письменників. Завдяки цьому рятував обличчя часопису. Тож і вважався в журнальних колах першорядною, хоча й нелюбою, особою. Подейкували, що, навчаючись на літературному факультеті Токійського університету, під час бурхливих протестів 1960 року проти Договору про взаємне гарантування безпеки між Японією та США, він брав участь у керівництві студентським рухом. Кажуть, що, перебуваючи майже поряд з Міті-ко Камба, яка померла від насильницьких дій поліції, Комацу сам зазнав важкого поранення. Правда це чи ні — невідомо. Та якщо так казали, то можна з цим погодитися. Він був високий, худорлявий, з величезним ротом і малюсіньким носом, довгими руками й ногами, із слідами нікотину на пучках пальців. Чимось був схожий на колишніх революціонерів, змальованих у російській літературі XIX століття. Рідко всміхався, та коли вже робив це, то усміх розливався по всьому обличчі. Однак і тоді він не здавався особливо веселим. Був чистий, охайно вдягнений, але завжди майже в однаковий костюм — можливо, щоб показати всьому світові свою байдужість до вбрання. У твідовому піджаку поверх білої сорочки з бавовняної тканини або сіруватої теніски, без краватки, в сірих штанах і замшевих туфлях — ось такий зазвичай мав вигляд. Його очі радувала половина дюжини піджаків з трьома ґудзиками, пошитих з твідових тканин ледь-ледь відмінного кольору, текстури і розмірів візерунка, старанно почищених щіткою і повішених у шафі. Можливо, кожний мав свій номер, щоб розрізняти їх.

Тверде, як колючий дріт, волосся над чолом уже почало злегка біліти. Скуйовдилося настільки, що закривало вуха. І от що дивно: його довжина постійно залишалася такою, що вже тиждень тому він мав би відвідати перукарню. Тенґо не розумів, як таке стало можливим. Іноді очі Комацу зблискували, немов зірки на нічному небі. Коли з якоїсь причини замовкав, то надовго, наче каміння на зворотному боці Місяця. Тоді обличчя майже нічого не виражало і здавалось, ніби температура його тіла впала до нуля.

Тенґо познайомився з ним років п'ять тому. Подав своє оповідання на премію літературно-мистецького часопису, який редагував Комацу, й залишився на останньому турі конкурсу. Комацу зателефонував йому й сказав, що хоче з ним побачитись і поговорити. Вони зустрілися в кав'ярні на Сіндзюку (в тій самій, де були сьогодні). Комацу повідомив, що цього разу Тенґо не отримає премії (до речі, так і сталося). Але, мовляв, йому особисто оповідання сподобалося. "Я не напрошуюсь на подяку, але я рідко коли будь-що кажу авторам, — зізнався він (так воно й справді пізніше ставалося). — А тому, якщо ти напишеш наступний твір, то я хотів би прочитати його раніше за всіх". Тенґо пообіцяв, що так і зробить.

Комацу також захотів дізнатися, яка він людина — де вчився, що зараз робить. Тенґо якнайчесніше розповів про себе все, що міг. Що народився і виріс у місті Ітікава префектури Тіба. Що мати захворіла й померла невдовзі після його народження. Принаймні так казав батько. Братів і сестер не має. Що батько вдруге не одружився, а сам, своїми чоловічими руками його виховував. Батько працював збирачем плати радіотелевізійної корпорації "NHK" , захворів на хворобу Альцгеймера й тепер перебуває в лікувально-оздоровчому закладі на південній частині півострова Босо. Що він, Тенґо, закінчив природничий факультет 1-го відділення Цукубського університету за спеціальністю "математика", викладає математичні предмети в підготовчій школі в Йойоґі й пише оповідання. Після закінчення університету мав змогу влаштуватися на вчительську посаду в тамтешній префектурній середній школі вищого ступеня, але вибрав для себе приватну школу в Токіо з порівняно вільним розкладом занять. Що мешкає сам у маленькій квартирі в Коендзі.

Чи хоче він справді стати професійним письменником — цього сам не знав. Не був упевнений, чи має літературний хист. Єдине, в чому не

сумнівався, було те, що не зможе щодня не писати. Без писання оповідань не міг обійтися так само, як без дихання. Комацу, не висловлюючи своїх думок, уважно слухав розповідь Тенґо.

Тенґо чомусь особисто йому сподобався. Був високий (і в середній школі, і в університеті брав активну участь у змаганнях із дзюдо), з очима селянина, звиклого вставати вранці якомога раніше. З короткою стрижкою, завжди засмаглою шкірою і круглими зморшкуватими, як цвітна капуста, вухами, він не скидався ні на молодого літератора, ні на вчителя математики. Видно, й це подобалося Комацу. Написавши нове оповідання, Тенґо приносив його Комацу. Той прочитував його і висловлював своє враження. Тенґо дослухався до його порад і поправляв рукопис. Коли приносив заново переписаний варіант, Комацу давав нові вказівки. Як тренер, що помалу піднімає перекладини для учня. "Можливо, ти потратиш час, — казав він. — Але не квапся. Наберись витримки й щодня, не покладаючи рук, пиши. Написаного не викидай — може пізніше знадобитися". — "Так і робитиму", — відповідав Тенґо.

Комацу доручав Тенґо також дрібну літературну роботу — підготовку безіменних матеріалів для жіночого журналу, який випускало його видавництво. На прохання Комацу він робив усе — переробляв дописи читачок, писав короткі замітки про нові фільми й книжки, складав гороскопи. Прославився тим, що його гороскопи справджувалися. Якщо він писав: "Рано-вранці остерігайтеся землетрусу", — то справді одного дня вранці землетрус ставався. Така платна робота була приємним додатком до його доходу й, крім того, нагодою для тренування в написанні текстів. Тенґо тішило, що вони, написані в будь-якій формі, друкувалися в журналі й з'являлися в книгарнях.

Згодом йому почали давати на попереднє прочитання твори письменників-початківців, поданих на премію літературно-мистецького часопису. Було трохи дивно, що він, сам здатний брати участь у такому конкурсі, давав справедливу оцінку творчості інших кандидатів на премію, особливо не переймаючись із приводу делікатності свого становища. Прочитуючи гори нікудишніх творів, Тенґо гостро відчув, що вони собою являють. Щоразу читав близько сотні оповідань, вибирав з десяток більш-менш значущих і приносив Комацу, додаючи свої письмові враження про них. На останній тур

конкурсу залишалося п'ять творів, з-поміж яких комісія з чотирьох членів обирала переможця.

На попередньому прочитанні конкурсних творів, крім Тенґо, підробляли також інші люди. Так само, поряд з Комацу до їхнього попереднього аналізу залучалося багато інших редакторів. Конкурсанти сподівалися на справедливість, але й без зайвого витрачання часу кожен рецензент міг помітити, що серед безлічі творів щонайбільше два-три свідчили про хоч якусь перспективність їхніх авторів. Оповідання Тенґо тричі залишалися на останньому турі конкурсу. Ясна річ, сам він не впливав на вибір переможця — це вирішували два рецензенти, які прочитували твори, і редакція на чолі з Ко-мацу. Його оповідання премії не отримали, але Тенґо не занепадав духом. Бо, по-перше, назавжди закарбував у своїй голові слова Комацу: "Треба почекати", — а по-друге, досі все ще не вирішив, чи хоче стати письменником.

Вдало вибравши собі розклад уроків, він міг чотири дні на тиждень робити вдома те, що йому подобалося. Вчителював у тій самій підготовчій школі впродовж семи років і серед учнів мав досить добру репутацію. Бо вмів донести до них суть уроку, без викрутасів, одразу відповісти на будь-яке запитання. Сам дивувався, що володіє мистецтвом розповіді. Добре поставленим голосом доладно пояснював, а жартами збадьорював аудиторію. Поки не став учителем, вважав, що не вміє зв'язати докупи слів. Навіть тепер, розмовляючи з кимось віч-на-віч, напружувався і не знаходив потрібних виразів. Серед невеликого людського гурту постійно залишався слухачем. А от коли ставав за кафедру, опинившись перед чималою кількістю людей, то в його голові настільки прояснювалося, що міг легко, як завгодно довго говорити. "Людина — незбагненна істота", — раз по раз думав він.

Заробітна плата задовольняла його. Не скажеш, що це був великий дохід, але підготовча школа визначала винагороду залежно від професійної здатності вчителя. Вчителів регулярно перезатверджували на підставі опиту учнів і підвищували їм оплату праці в разі отримання високих балів. Бо побоювалися, що здібного педагога переманить інша школа (про "полювання за головами" справді-таки неодноразово ходили чутки). У звичайній школі все складається по-іншому. Заробітна плата визначається за вислугою літ, начальство втручається

в особисте життя вчителя, а його професійна здатність і популярність серед учнів не має жодного значення. Тенґо тішився роботою в підготовчій школі. Учні приходили в аудиторію з ясним наміром скласти іспити до університету й уважно слухали його лекції. Учитель поза класом міг нічого не робити. Чогось кращого Тенґо й не бажав. Йому не доводилося сушити голову над такими клопітними питаннями, як погані вчинки учнів та порушення шкільних правил. Досить було стати за кафедру й навчати учнів, як розв'язувати математичні задачі. Він з дитинства пишався тим, що вміє користуватися таким простим поняттям, як "число".

Перебуваючи дома, Тенґо з ранку до вечора писав оповідання. Авторучкою "Монблан" із синім чорнилом на стандартних аркушах паперу, що вміщали чотириста ієрогліфів і літер. І тоді почувався задоволеним. Один раз на тиждень до нього навідувалася заміжня подружка, і вони проводили разом другу половину дня. Повноцінний секс з жінкою, старшою від нього на десять років, утішав його вже тим, що не доводилося нікуди ходити. Надвечір він довго прогулювався, а коли заходило сонце, слухаючи музику, читав книжку. Телебачення не дивився. Тож коли приходив збирач плати радіотелекорпорації "NHK", то він чемно казав: "Вибачте, але телевізора я не маю. Справді не маю, можете зайти й перевірити". Однак збирачі оплати в кімнату не заходили. Корпорація їм цього не дозволяла.

— Я придумав щось трохи більше, — сказав Комацу.

— Щось більше?

— Так. Про таку дрібницю, як премія часопису, забудемо, а націлимося на щось набагато більше.

Тенґо мовчав. Про намір Комацу не мав уявлення, але вбачав у ньому привід для занепокоєння.

— Премію Акутаґави ! — зробивши паузу, сказав Комацу.

— Премію Акутаґави... — повторив Тенґо, ніби виписуючи ієрогліфи прутиком на мокрому піску.

— Так, премію Акутаґави. Напевне, й ти, відлюдькуватий Тенґо-кун, знаєш про неї. Про неї великими ієрогліфами пишуть газети, повідомляє телебачення в останніх новинах.

— Але ж, Комацу-сан, я не зовсім добре розумію... Зараз ми начебто ведемо мову про Фукаері, правда?

— Авжеж. Ведемо мову про Фукаері та її "Повітряну личинку". Розмова йде лише на цю тему.

Прикусивши губу, Тенґо намагався прочитати, що приховується за цими словами.

— Але ж ми дійшли висновку, що таке оповідання не може претендувати навіть на журнальну премію, чи не так? У його теперішньому вигляді.

— Так, у теперішньому вигляді. Це очевидно.

Тенґо довелось подумати.

— Іншими словами, ви хочете доробити твір, поданий на премію?

— Просто іншого виходу немає. Є багато прикладів того, як редактор пропонує доробити перспективний конкурсний твір. У цьому немає нічого дивного. Тільки от цього разу перепише його не сама авторка, а хтось інший.

— Хто інший? — спитав Тенґо, хоча знав наперед, яка буде відповідь. Спитав просто для певності.

— Ти перепишеш! — сказав Комацу.

Тенґо шукав відповідних слів, але не знаходив. А зітхнувши, відповів:

— Комацу-сан, у цьому випадку простого переписування не досить. Без серйозної переробки, від початку до кінця, твір не буде досконалим.

— Звичайно, доведеться докорінно переробити. Використати кістяк оповідання в незмінному вигляді. Залишити також якомога більше його стилю й атмосфери. Однак сам текст майже повністю змінити. Так би мовити, цілковито переробити. Цю роботу візьмеш на себе ти, Тенґо-кун. А я виступатиму в ролі продюсера.

— Хіба з цього щось добре вийде? — наче сам до себе, сказав Тенґо.

— Чи вийде? — Комацу взяв у руку ложечку й спрямував її на Тенґо, як диригент, що задає такт інструменталісту. — Ця Фукаері володіє чимось особливим. Це стає зрозуміло, якщо прочитати "Повітряну личинку". Її уява незвичайна. Та, на жаль, текст нікуди не годиться. Надто грубий. З іншого боку, ти вмієш писати тексти. У тебе сюжети добротні, змістовні, розмашисті, інтелектуальні, витончені. В них багато енергії. Але, на відміну від Фукаері, ти ще не знайшов, про що слід писати. А тому часто у твоїх творах не помітно серцевини.

Усе, що ти мав би написати, ховається в тобі, немов лякливе звірятко, що забігло в глибоку нору й не вилазить назовні. Знає, що ховається в норі, але не показує носа, бо так ніхто не спіймає. У цьому зв'язку я й сказав: "Треба почекати".

Тенґо сів зручніше на вініловому стільці. Нічого не промовив.

— Справа проста, — вів далі Комацу, легенько помахуючи ложечкою. — Якщо з'єднати докупи ці дві особи, то можна створити одного нового письменника. Неотесане оповідання Фукаері ти, Тенґо-кун, наділиш пристойним текстом. Разом вийде ідеальний твір. У тебе вистачить сили на таке діло. Чи не тому я особисто досі не підставляв плеча дівчині? Розумієш? Решту залиш мені. Об'єднавши зусилля, ми легко отримаємо премію. Навіть премію Акутаґави. Адже я, заробляючи на прожиток, недарма крутився в цьому літературному світі. Оволодів усіма таємницями тутешніх оборудок.

Злегка роззявивши рота, якийсь час Тенґо дивився на Комацу. Той поклав ложечку на тарілочку з неприродно голосним стуком.

— Якщо премію навіть буде отриманого що далі? — спитав Тенґо, збадьорівши.

— Премія Акутаґави принесе славу. Більшість людей у світі майже не розуміє вартості художнього слова. Але не хоче залишитися поза суспільним процесом. Тому купує й читає книжку, яка отримала премію й набула популярності. Тим паче якщо авторка — учениця середньої школи вищого ступеня. Якщо книжка продаватиметься, буде непоганий прибуток. Поділимо його належним чином на трьох. Я вміло це зроблю.

— Поки що мені байдуже до того, як буде розділено гроші, — сухим голосом сказав Тенґо. — Та хіба такий вчинок не суперечить професійній моралі редактора? Якщо така оборудка набуде розголосу, то виникне серйозна суспільна проблема. Вам доведеться кинути роботу, хіба ні?

— Широкого розголосу не буде. Коли захочу, то залагоджу цю справу дуже обережно. Та якщо навіть не вдасться сховати кінців у воду, я охоче звільнюся з видавництва. Бо начальство мене недолюблює і косо позирає. Нову роботу я швидко знайду. Я ж не заради грошей стараюся. А хочу поглузувати над літературним світом. Хочу висміяти несосвітенних телепнів, що просторікують про велику місію літератури й, зібравшись у напівтемному підвалі, обмінюються

компліментами, зализують один одному рани, смикають за ноги. Розкрити таємниці системи й виставити її на глум. Правда, буде весело? Як ти гадаєш?

Тенґо не вважав, що буде дуже весело. Адже загалом літературного світу він ще на очі не бачив. І дізнавшись, що така здібна людина, як Комацу, із суто дитячого приводу збирається переходити через небезпечний міст, на мить утратив мову.

— Комацу-сан, те, що ви кажете, схоже на шахрайство.

— Спільне авторство — не така вже рідкісна річ, — насупившись, сказав Комацу. — Таким, скажімо, наполовину є мальовані оповідання в стилі "манґа", що серійно друкуються в журналах. Їхні працівники пропонують ідею, пишуть текст, художник накидає штрихами малюнки, а його помічник уточнює деталі й розмальовує їх. Таким же способом виготовляються будильники на заводі. Подібні приклади трапляються і в літературному світі. Наприклад, при написанні романів про кохання. У більшості випадків тоді найнятий письменник просто створює текст згідно з "ноу-хау", встановленого видавництвом. Одне слово, має місце система розподілу праці. Бо інакше масового виробництва годі досягти. Оскільки в порядній, так званій "чистій" літературі такий підхід відкрито не практикується, то ми з тактичною метою на сцену випустимо Фукаері. Якщо наш задум розкриється, то, можливо, зчиниться невеличкий скандал. Однак ми не порушимо закону. Така практика вже стала тенденцією нашого часу. Про Бальзака або Мурасакі Сікібу я вже не кажу. Ми тільки намагаємося прикласти руку до того, щоб сирий, з огріхами, твір учениці середньої школи вищого ступеня мав досконаліший вигляд. Що в цьому поганого? Хіба не буде добре, якщо вміло довершений твір приноситиме насолоду багатьом читачам?

Тенґо задумався над сказаним. І, ретельно добираючи слова, відповів:

— Виникає одразу кілька запитань, але поки що я зупинюся лише на двох. Перше: чи погодиться авторка на те, щоб хтось переписав її твір? Якщо вона заперечуватиме, то, звісно, наше діло не зрушить ні на крок. Друге: навіть якщо вона погодиться, то чи зможу я успішно переробити її оповідання? Спільне авторство — надзвичайно делікатна річ і може просуватися не так легко, як вам, Комацу-сан, здається, чи не так?

— Ти зможеш, — ніби сподіваючись такого застереження, відразу відповів Комацу. — Не сумніваюся, що зможеш. Думка про те, що це оповідання повинен переробити Тенґо-кун, сплила в моїй голові, як тільки я вперше прочитав "Повітряну личинку". А крім того, що тобі таке завдання підходить. Що ти його очікуєш. Ти з цим не згоден?

Тенґо махнув головою. Нічого не відповів.

— Квапитися не треба, — спокійним голосом вів далі Комацу. — Це серйозне діло. Днів два-три все обміркуй. Ще раз прочитай "Повітряну личинку". І добре подумай над моєю пропозицією. Згода? Передаю тобі ось це.

З кишені піджака Комацу вийняв брунатний конверт і віддав Тенґо. Конверт містив дві стандартні кольорові фотографії дівчини. На першій вона була зображена до пояса, на другій — на повний зріст. Видно, знімалася в один і той самий час. Стояла перед якимись широкими кам'яними сходами. Класично гарне обличчя, довге пряме волосся. Біла блузка. Невисока, худорлява. Губи намагались усміхатися, але очі цьому опиралися. Серйозні очі, які чогось прагнуть. Якийсь час Тенґо переводив свій погляд з однієї фотографії на іншу. Але чомусь, поки розглядав їх, згадав себе в такому віці, як вона. І тоді у грудях легко защеміло. По-особливому, як ніколи раніше. Здавалось, її образ викликав цей біль.

Комацу сказав:

— Це Фукаері. Наче красуня. Любить чистоту й охайність. Сімнадцятирічна. Бездоганна. Звати — Еріко Фукада. Але вона цього імені не афішує. А називає себе "Фукаері". Чи не здається тобі, що виникне невеличка проблема, якщо вона отримає премію Акутаґави? ЗМІ шугатимуть над її головою, немов зграї кажанів увечері. Книжка вмить зникатиме з прилавків книгарень.

"Цікаво, де Комацу роздобув фотографії?" — дивувався Тенґо. Адже до рукописів, поданих на конкурс, фото не додається. Але вирішив про це не розпитувати. Зрештою, не хотів чути жодної відповіді.

— Можеш забрати їх із собою. Можливо, знадобляться, — сказав Комацу.

Тенґо запхав фотографії у конверт і поклав на копію рукопису "Повітряної личинки".

— Комацу-сан, я майже не обізнаний із ситуацією в літературних колах, але, спираючись на здоровий глузд, думаю, що це вельми небезпечний план. Якщо ми обдуримо громадськість один раз, то доведеться це робити постійно. Щоб бути послідовним. Як із психологічного, так і емоційного погляду все це не так просто. Якщо хтось з нас дасть маху, всім настане кінець. Ви так не вважаєте?

Комацу добув нову сигарету й закурив.

— Це правда. Ти абсолютно правильно кажеш. Цей план таки ризикований. У даний момент у ньому надто багато непевних елементів. Важко передбачити, що потім станеться. Якщо зазнаємо невдачі, то, можливо, зле почуватимемося. Я добре це розумію. Однак після глибоких роздумів я відчув, що інстинкт мені підказує: "Іди вперед!" Бо такий шанс може бути останнім. Його не траплялося досі й, можливо, не трапиться потім. Порівнювати з азартною грою, мабуть, недоречно, але зараз у наших руках усі козирі. І безліч переконливих аргументів. Умови складаються якнайкраще. Як проґавимо таку нагоду, пізніше пошкодуємо.

Тенґо мовчки спостерігав зловісну посмішку на обличчі співрозмовника.

— Найголовніше для нас — переробити "Повітряну личинку" так, щоб вона набрала досконалішого вигляду. Річ у тому, що, напевне, її можна вміло переписати. У ній є щось дуже важливе. Щось таке, що хтось мусить витягти назовні. Ти, мабуть, у душі так само думаєш. Чи ні? Заради цього ми об'єднуємо наші сили. Разом вносимо кожен свою частку у здійснення проекту. А щодо мотивів, нам не варто ні перед ким соромитися.

— Але ж, Комацу-сан, хоч би які логічні й моральні аргументи ви наводили, цей план — справжнє шахрайство. Може, не варто соромитися його мотивів, але їх не можна розкривати. Доведеться все робити тишком-нишком. Якщо слово "шахрайство" не підходить, то його можна замінити виразом "зловживання довірою". Воно не суперечить законодавству, але породжує моральні проблеми. Якщо редактор фабрикує твір для отримання премії від власного літературного часопису, то за правилами акціонерного товариства це кваліфікується як "оборудка своїх людей".

— Літературу не можна порівнювати з акціонерним товариством. Вони зовсім різні.

— Чим?

— Скажімо, ти лишив поза увагою один важливий факт, — сказав Комацу. Його рот, як ніколи, широко й радісно розкрився. — Ти навмисне відвернувся від нього. Від того, що ти сам уже хочеш здійснювати цей проект. Ти вже налаштувався переробляти "Повітряну личинку". Мені це абсолютно зрозуміло. А ризик і мораль тут ні до чого. Тенґо-кун, ти ось зараз палаєш бажанням своїми власними руками переписати це оповідання. Дуже хочеш витягти на світ оте щось у ньому замість Фукаері. От у чому література різниться від акціонерного товариства. Тож добре це чи погано, але світом рухає щось більше, ніж гроші. Повернувшись додому, ти перевір свої наміри. Стань перед дзеркалом і поглянь на своє обличчя. На ньому все чітко написано.

Здавалось, ніби навколишнє повітря враз порідшало. Тенґо озирнувся навколо себе. Невже в пам'яті знову спливла та картина? Ні, цього не сталося. Рідке повітря прийшло з іншої сфери. Він добув з кишені хустинку й витер піт з чола. Кома-цу завжди говорить правду. Чому?

Розділ 3

(про Аомаме)

Кілька змінених фактів

Аомаме спускалася вузькими сходами босоніж, в одних панчохах. Голі сходи, завиваючи, продував сильний вітер. Іноді він надимав, мов вітрила яхти, тісну міні-спідничку, та так, що, здавалося, піднімав Аомаме, і це виводило її з рівноваги. Вона, тримаючись труби, яка заміняла поруччя, спускалася задки повільно, сходинка за сходинкою. Раз у раз спиняючись, відгортала чубчик, що спадав на очі, поправляла прив'язану сумку.

Внизу пробігало державне шосе номер 246. Аомаме оточували різноманітні міські шуми — гуркіт моторів, автомобільні сигнали, сирени поліцейських машин, давні військові пісні з агітаційних пікапів правих, стукіт відбійних молотків, що десь розбивали бетон. Усі вони, підхоплені вітром, налітали на неї з усіх сторін світу, зверху й знизу. Слухаючи їх усупереч бажанню, вона почала відчувати щось подібне до морської хвороби.

Спустившись трохи нижче, вона ступила на робочий поміст, що вів назад до середини автостради знизу. Далі сходила вертикально, без

зупинки.

По той бік шосе виднів невеликий п'ятиповерховий, досить новий, багатоквартирний будинок з брунатної цегли. Його веранди виходили на шосе, всі вікна були зачинені, заслонені фіранками або шторами. Цікаво, який це з біса архітектор навмисне розмістив веранди навпроти столичної швидкісної автостради? Там, напевне, ніхто не сушить простирадла, надвечір не попиває тоніка з джином, споглядаючи затор на автостраді. А втім, на кількох верандах, як звичайно, висіли нейлонові шпагати для сушіння білизни. На одній стояв шезлонг і каучукове деревце у горшку, занедбане, блякле, з общипаним листям, подекуди пожовклим і засохлим. Аомаме несамохіть поспівчувала йому. Якби їй довелось переродитися, то в наступному житті їй не хотілося стати таким деревцем.

Аварійними сходами, видно, майже ніхто не користувався, бо подекуди в них висіло павутиння. Маленькі чорні павуки, прилипнувши до нього, терпеливо очікували появи невеликої здобичі. Самі вони, мабуть, не вважали, що свідомо налаштувалися чекати. Просто вони не знають іншого особливого ремесла, як плести павутину, й не можуть вибрати собі іншого способу життя, як сидіти на одному місці. Застигши в очікуванні здобичі, прожити своє життя, померти й остаточно засохнути. Все заздалегідь запрограмовано в генах. У них нема місця для вагання, відчаю або жалю. Нема метафізичних сумнівів, моральних протиріч. Можливо. "А от я не така. Я мушу діяти заради поставленої мети. А тому, зіпсувавши панчохи, поблизу цього злощасного кварталу Санґендзяя спускаюся сама якимись загадковими аварійними сходами столичної швидкісної автостради номер 3. Відгортаючи від себе жалюгідне павутиння й поглядаючи на брудне каучукове деревце на безглуздій веранді. Я рухаюся — значить, існую".

Спускаючись сходами, Аомаме згадала про Тамакі Оцука. Не збиралася думати про неї, та коли вже згадала, не могла перестати. Тамакі була її найближчою подругою в середній школі вищого ступеня, разом грали у софтбол. Мешкали в одній кімнаті, повсюди їздили й усе робили разом. Одного разу спробували наслідувати лесбіянок. Коли на літні канікули поїхали подорожувати, то вийшло так, що спали в одному ліжку. Бо могли дозволити собі кімнату з полуторним ліжком. У ньому вони торкали одна одну в різних місцях. Вони були без

лесбійських нахилів. Просто, підштовхувані цікавістю, властивою дівчатам, зважилися спробувати подібну річ. У той час вони ще не закохалися у хлопців і зовсім не мали сексуального досвіду. Тодішня нічна подія залишилася в пам'яті дотепер винятковим, але цікавим епізодом у житті. Однак коли, спускаючись залізними сходами, Аомаме згадала, як торкалася тілом до Тамакі, то наче відчула, як воно почало розігріватися. Аомаме й зараз на диво чітко пригадувала овальні соски подруги, рідке волосся на лобку, плавні обриси сідниць і форму клітора.

Поки вона оживляла ці спогади, в її голові, наче музичне тло, чітко лунала святкова, в унісон, музика "Симфонієти" Яначека, відтворена духовими інструментами. Її долоня ніжно гладила приховані місця на тілі Тамакі. Спочатку це лоскотало подругу, але невдовзі вона перестала хихотіти. Перемінила дихання. Ця музика була скомпонована для фанфар на спортивному святі. У такт з нею над рівнинами Богемії пролітав лагідний вітер. Аомаме відчула, що соски подруги зненацька затверділи. Як її власні. Складний мотив виводили й тимпани.

Зупинившись, Аомаме кілька разів похитала легенько головою. "Не слід думати тут про таке. Треба цілком зосередитися на спуску сходами", — майнуло у свідомості. Але не могла перервати спогадів. У її голові раз у раз спливала та сама картина. Дуже яскраво. Літня ніч. Вузьке ліжко. Слабкий запах поту. Висловлені слова. Невимовлені почуття. Забуті обіцянки. Нездійснені сподівання. Невиразні прагнення. Подмух вітру підняв її волосся і вдарив ним об щоку. Від болю в її очах блиснула сльоза. Ще один подмух вітру — і сльоза висохла.

"Коли ж це було? — думала Аомаме. Час у спогадах переплутувався, мов нитки. Пряма лінія губилася, "пізніше" і "раніше", "ліве" й "праве" помінялися місцями. Змінилося положення в шухляді. Те, що мало б згадатися, чомусь не згадувалося. — Зараз квітень 1984 року. Я народилася 1954 року. Це я можу пригадати". Однак такий проштампований час у її свідомості почав утрачати свою суть. Перед її очима спливла картина того, як білі карточки з надрукованими на них назвами років розкидав навкруги сильний вітер. Вона біжить і намагається їх підібрати на землі. Однак вітер надто сильний. А розгублених карток надто багато. 1954, 1984, 1645, 1881, 2005, 771,

2041... Такі назви років вітер розносить одну за одною. Система втрачається, знання пропадають, сходи мислення під ногами руйнуються і падають.

Аомаме й Тамакі в одному ліжку. Обом по сімнадцять років, і вони насолоджуються свободою. Для них це перша товариська поїздка. Вона їх хвилює. Вони занурюються в джерело мінеральної води, п'ють на двох пиво з холодильника, потім гасять світло й залазять у ліжко. Спочатку лише жартують, з цікавості тицяють одна в одну пальцями. Та в один момент Тамакі простягає руку й легенько торкається соска Аомаме під тонкою майкою. І відразу по тілу Аомаме пробігає щось подібне до електричного струму. Пізніше обоє скидають спідню білизну й залишаються голими. Куди ж це вони тоді подорожували? Не пригадується. Байдуже. Тоді вони мовчки починають докладно вивчати одна одну, обмацувати, погладжувати, цілувати, облизувати язиком. Напівжартома, напівсерйозно. Тамакі невисока, загалом повнотіла. З великими грудьми. А от Аомаме стрункa, худорлява. М'язиста, але з трохи малими грудьми. Тамакі каже, що мусить завжди дотримуватися дієти. Однак Аомаме думає, що й так подруга має гарний вигляд.

Шкіра в Тамакі м'яка й гладка. Соски гарні, овальної форми — як плоди оливкового дерева. Волосся на лобку тонке й рідке, як пушок на вербовому листі. А от в Аомаме воно тверде, як щетина. Вони вдвох сміються з приводу такої відмінності. Обмацують одна одну, обмінюються інформацією, яка частина тіла найчутливіша. Їхні зізнання іноді збігаються, а іноді — ні. Потім одна в одної намацує клітор. Досі вони знали, що значить самій себе задовольняти. Але тепер все здається набагато іншим. Вітер пролітає над зеленими рівнинами Богемії.

Аомаме знову зупиняється і знову хитає головою. Глибоко зітхає і ще міцніше тримається труби сходів. "Негоже таке згадувати. Треба зосередити всю увагу на сходженні. Напевне, я вже пройшла більшу половину сходів, — подумала вона. — І навіщо такий страшний шум? Навіщо такий сильний вітрюган? Здається, ніби вони мене осуджують і карають". Що вона відповість після спуску, вже на землі, коли хтось запитає, хто вона така й що тут робить? Усе скінчиться тим, що вона відповість: "На автостраді затор, а тому я спустилася аварійними сходами. Бо маю нагальну справу". А може, її очікує якась

неприємність? Аомаме не хотіла вклепатися в яку-не-будь халепу. Принаймні сьогодні.

На щастя, на землі ніхто до неї не озвався. Там вона передусім вийняла із сумки туфлі й узулася. Пустир, затиснутий під автострадою між двома половинами державного шосе, що вели від центру й до центру столиці, перетворився на склад матеріалів. На його відкритому просторі, оточеному парканом з листового заліза, валялося кілька поржавілих залізних стовпів, що, напевне, залишилися після ремонтних робіт. В одному місці, під пластиковим піддашшям, лежало три матер'яних мішки, вкриті вініловою плівкою від дощу. Видно, і їх хтось кинув, не перебираючи. Там же, під покрівлею, Аомаме побачила також кілька розбитих великих картонних коробок, прозорих поліетиленових пляшечок і кілька журналів з малюнками в стилі "манґа". От і все. І тільки пластмасові пакети безцільно танцювали під вітром.

На хвіртці, прив'язаній ланцюгом, із залізної сітки, що вела за огорожу, висіла колодка. Зверху височенну хвіртку обрамлював колючий дріт. Перебратися через неї, здається, вона б не змогла. А якби і змогла, одяг не залишився б цілим. Аомаме спробувала посмикати хвіртку туди-сюди, та дарма — вона не піддавалася. Жодної щілини, навіть найменшої, для котів, не було. "І навіщо ото так щільно замикати хвіртку? Адже нема підстав боятися, що хтось щось украде, — подумала Аомаме. Вона насупилася, вилаялась і сплюнула на землю. — От тобі й на! Насилу спустилася з автостради і тепер опинилася на території замкненого складу!" Зиркнула на годинник. Часу ще трохи залишалося. Але ж не годиться вештатися тут без кінця. А тим паче повертатися назад на автостраду.

Панчохи на обох п'ятках порвалися. Впевнившись, що ніхто не дивиться, Аомаме зняла туфлі, підкотила догори спідничку, спустила і зірвала з обох ніг панчохи, після того знову взулася. Діряві панчохи засунула в сумку і тоді трохи заспокоїлася. Пильно обдивляючись навколо, обійшла за короткий час склад, просторий, як аудиторія в початковій школі. Вихід із нього був лише один — через хвіртку з колодкою. Листове залізо було тонке, але кріпилося міцно болтами. Без інструмента їх не викрутиш. Нема ради, хоч здавайся.

Вона обдивилася картонні коробки під пластиковим піддашшям. І помітила щось схоже на постіль. На ній валялися згорнутими кілька

протертих ковдр. Не дуже старих. Видно, тут ночують волоцюги. Тому розкидано повсюди журнали й пляшечки з-під напоїв. Аомаме не мала сумнівів щодо цього. Вона міркувала так: якщо вони тут ночують, то це означає, що десь, напевне, є вихід. Адже вони мастаки знаходити не помітний людям сховок від дощу й вітру. Вміють нишком приберегти лише для себе, як дикі звірі, потаємну стежку.

Аомаме стала уважно придивлятися до огорожі. Натискала руками, перевіряла, чи листове залізо міцно тримається. Як і сподівалася, в одному місці болт, видно, відлетів і воно загойдалося. Вона заходилась його ворушити і коли трохи під іншим кутом потягла його до себе, то відкрила щілину, через яку могла пролізти людина. Мабуть, волоцюги пробираються сюди саме тут, коли стемніє, щоб спокійно спати під піддашшям. Напевне, зовні роздобувають харчі, заробляючи невеликі гроші збиранням порожніх пляшок. Аомаме належала до однієї з ними компанії в тому розумінні, що мусила діяти потайки, як безіменна особа, на задвірках великого міста.

Зігнувшись, вона пролізла через цю вузеньку щілину надзвичайно уважно, щоб не зачепитися за щось гостре дорогим костюмом. Бо він не тільки їй подобався, але й був одним-єдиним, що вона мала. Як правило, костюма не одягала. Туфлі на високих підборах не взувала. Лише для такої роботи часом мусила прибирати пристойного вигляду. Дорогого костюма даремно не псувала.

На щастя, за огорожею не було ні душі. Аомаме, ще раз оглянувши свій одяг і прибравши спокійного виразу обличчя, на сигнальному переході перетнула державне шосе номер 246, зайшла в найближчу аптеку й купила панчохи. Попросила в продавщиці дозволу зайти за ширму й натягти їх на ноги. Завдяки цьому її настрій поліпшився. І неприємне відчуття, подібне до морської хвороби, що досі трохи залишалося у шлунку, тепер повністю зникло. Подякувавши продавщиці, Аомаме вийшла з аптеки.

Державне шосе заповнювали автомашини набагато більше, ніж звичайно, — напевне, розійшлася інформація про затор на столичній швидкісній автостраді, паралельній до нього. Тому Аомаме не шукала таксі, а вирішила сісти на найближчій станції в електричку на лінії Токю — Сінтамаґава. У правильності такого вибору не сумнівалася. Знову потрапити в затор зовсім не хотіла.

На півдорозі до станції Санґендзяя вона розминулася з поліцаєм, високим юнаком, що прямував кудись швидкою ходою. На мить вона напружилась, але він, мабуть, квапився, а тому навіть не зиркнув на неї. Перед тим як з ним розминутися, вона звернула увагу, що на ньому інша уніформа, ніж досі носили поліцаї. До такої уніформи Аомаме не звикла. Кітель того самого, темно-синього, кольору, але трохи іншого крою. Набагато простішого. Не такого припасованого, як раніше. І з трохи м'якшої тканини. З невисоким комірцем, не такий синій. Та й пістолет іншої форми. При поясі він мав великий автоматичний пістолет. Звичайно японські поліцаї забезпечувалися шестизарядним револьвером з обертовим барабаном старого зразка, оскільки в Японії траплялося дуже мало збройних сутичок у місті. Його їм вистачало. Бо вони простої конструкції, дешеві, безвідмовні в користуванні, не вимагали особливого догляду. А от цей поліцай чомусь носив при собі пістолет нового типу, що міг стріляти також у напівавтоматичному режимі. Заряджався шістнадцятьма патронами калібру дев'ять міліметрів. Можливо, це був пістолет моделі "Glock" або "Beretta". Що, власне, сталося? Невже змінилися стандарти щодо уніформи та зброї? Ні, цього не може бути. Аомаме пильно стежила за газетними статтями. Якби такі зміни було запроваджено, то вони, напевне, набули б широкого розголосу. А крім того, вона постійно звертала увагу на поліцаїв. До сьогодні, ще кілька годин перед тим, вони, як завжди, мали на собі жорстку уніформу, а при поясі — незграбний револьвер з барабаном. Вона це добре пам'ятала. Дивно.

Однак заглиблюватись у це Аомаме не мала часу. Її чекала невідкладна робота.

У монетній камері схову на станції Сібуя вона поклала плащ і, залишившись у самому костюмі, квапливо побралася вгору пологою вулицею до того міського готелю середнього класу, не розкішного, але добре оснащеного, чистого, куди сумнівні гості не потикалися. На його першому поверсі містився ресторан і крамниця цілодобового обслуговування. Готель приємно вирізнявся своєю близькістю до станції.

Зайшовши в готель, Аомаме відразу попрямувала до вбиральні. На щастя, там нікого не було. Сіла на стільчак, довго справляла малу нужду, заплющивши очі й бездумно прислухаючись до дзюркоту під собою, як до морського шуму. Потім підійшла до умивальника,

старанно, з милом, помила руки, причесала щіткою волосся, висякала носа. Зуби почистила зубною щіткою без порошку. Нейлоновою ниткою для чищення зубів не користувалася — мала обмаль часу. Зрештою, не було потреби аж так готуватися. Адже вона не йшла на побачення. Перед дзеркалом злегка провела рум'янами по щоках. Розгладила брови. Знявши жакет, поправила бюстгальтер, розправила складки на білій блузці, понюхала під пахвою. Запаху не було. Тоді заплющила очі і, як завжди, почала молитву, її слова не мали жодного змісту. І байдуже. Головне — проказати молитву.

Скінчивши молитися, вона розплющила очі й поглянула на себе в дзеркалі. З будь-якого погляду вона справді здібна ділова жінка. Аомаме випростала спину, міцно стиснула губи. Тільки велика сумка через плече здавалася трохи недоречною в цій ситуації. Може, годилося б узяти дипломат? Зате тепер у неї діловий вигляд. Ще раз пильно переглянула предмети в сумці. Жодних проблем. Усе на своєму місці. Навпомацки можна витягти.

Залишилося тільки виконати доручення. З твердою вірою і безжалісністю взятися до роботи Аомаме розстебнула найвищий ґудзик блузки й постаралася зробити так, щоб, нахилившись, могла відкрити ущелину між грудьми. "Трохи більші груди справили б сильніше враження", — подумала вона з жалем.

Аомаме піднялася ліфтом на четвертий поверх ніким не поміченою й, пройшовши прямо коридором, побачила кімнату номер 426. Вийняла із сумки приготовлену папку для паперів і, притуливши її до грудей, постукала в кімнатні двері. Легенько й коротко. Хвилинку почекала. Потім ще раз постукала. Трохи сильніше й наполегливіше. За дверима почувся шурхіт. Двері прочинилися. Чоловік років сорока висунув обличчя. На ньому була сорочка кольору морської хвилі та широкі домашні штани. Відчувалося, що бізнесмен одразу скинув піджак і розв'язав краватку. Дивився невдоволеними червоними очима. Можливо, недоспав. Побачивши Аомаме в діловому костюмі, трохи здивувався. Видно, сподівався, що покоївка принесла поповнення для холодильника.

— Вибачте, що заважаю вам відпочивати. Я — менеджер готелю, звати — Ітo. Виникли проблеми в роботі кондиціонера, а тому я прийшла перевірити. Заберу у вас лише п'ять хвилин, — приязно всміхаючись, випалила Аомаме.

Чоловік насупив брови.

— Я саме зайнятий важливою невідкладною справою. Мені треба йти звідси через годину, то, може, почекаєте, поки я повернуся? Зараз у цьому номері з кондиціонером наче все гаразд.

— Вибачте, але мені треба підтвердити негайно, що нема небезпеки через коротке замикання, а тому я постараюся швидко все закінчити. Тільки ретельно огляну вашу кімнату. З вашою допомогою впораюся за п'ять хвилин.

— Ну, що з вами вдієш? — сказав чоловік, цмокнувши язиком. — Я ж навмисне вибрав цей номер, щоб безперешкодно попрацювати.

Він показав на документи, розкладені на столі, — на купу докладних таблиць і діаграм, віддрукованих з комп'ютера. Видно, готував матеріал, потрібний для вечірньої наради. Тут же лежав електронний калькулятор, блокнот із багатьма цифрами.

Аомаме знала, що цей чоловік працює у фірмі, пов'язаній з видобутком і переробкою нафти. Був фахівцем з проблем інвестицій в обладнання. За наданою їй інформацією, в цій галузі вважався значущою особою. Це вгадувалося і з його поведінки. Дістав добру освіту, отримує добрі доходи, їздить на автомашині марки "Jaguar". Щасливе дитинство провів у заможній родині, вчився за кордоном, добре володіє англійською та французькою мовами, в усьому впевнений. Не зносить, коли хтось від нього що-небудь вимагає, навіть найменшу дрібницю. Так само не терпить критики. Особливо коли вона виходить від жінок. З іншого боку, ніколи не бере в голову, коли сам у когось щось вимагає. Не відчув болю, коли ключкою для гольфа вдарив дружину й переламав їй кілька ребер. Вважає, що світ крутиться навколо нього. Думає, що Земля неправильно рухалася б навколо Сонця, якби його не було. Сердиться, коли хтось заважає його діям або має щось проти них. Сердиться люто. Так, що термостат виходить з ладу.

— Вибачте, що завдаю клопоту, — сказала Аомаме все ще з люб'язною діловою усмішкою на губах. І щоб задум став реальним фактом, протиснулася в кімнату, штовхнула двері спиною, розгорнула папку і ручкою щось у ній записала. — Ви — Міяма-сама , чи не так? — спитала вона. Його обличчя запам'ятала, неодноразово переглядаючи фотографії, але вирішила, що не завадить ще раз перевірити. Бо як помилиться, то вороття назад не буде.

— Так, Міяма, — грубим тоном відповів чоловік. Потім, ніби змирившись з усім, зітхнув. Наче хотів сказати: "Зрозумів. Роби, що хочеш". І тоді з ручкою в руці підійшов до стола і взяв знову документ, який почав перед тим читати. На двоспальному застеленому ліжку валявся піджак і смугаста краватка, з вигляду явно дорогі. Все ще перекинувши сумку через плече, Аомаме попрямувала до настінної шафи. Їй заздалегідь сказали, що там міститься щиток кондиціонера. У шафі висів макінтош із м'якого матеріалу і темно-сірий шарф. З багажу вона побачила тільки шкіряний портфель. Переміни білизни й туалетних аксесуарів не було. Видно, чоловік не збирався тут довго затримуватися. На столі стояв кавник, позичений у готельної обслуги. Після вдаваної тридцятисекундної перевірки щитка Аомаме звернулася до Міями:

— Щиро дякую за допомогу, Міяма-сама. З обладнанням у вашому номері проблем нема.

— А хіба я вам спочатку не казав, що кондиціонер справний? — не обертаючись до неї, зарозуміло дорікнув чоловік.

— Послухайте, Міяма-сама, — боязко сказала Аомаме. — Пробачте, але на шиї у вас начебто щось приліпилося.

— На шиї? — здивувався чоловік і помацав ззаду шию. Трошки потер і недовірливо глянув на долоню. — Та начебто нічого не приліпилося.

— Пробачте, — сказала Аомаме й підійшла до стола. — Дозвольте зблизька подивитися.

— Та що там таке? — спитав чоловік з виглядом людини, яка нічого не второпає.

— Начебто фарба. Яскраво-зелена.

— Фарба?

— Не ясно. За кольором начебто фарба. Вибачте, ви не проти, якщо я торкнуся рукою? Може, вдасться стерти.

— Так, а що? — Міяма, нагнувшись, показав шию. Видно, недавно підстригся, бо волосся її не закривало. Аомаме вдихнула повітря, зупинила подих і, зосередившись, хутко знайшла те місце. Щоб відмітити його, легенько притиснула пальцем. Заплющивши очі, перевірила, що не помилилася в дотику пальця. Так, це воно. Хотілось, як звичайно, повільно в цьому впевнитися, але не мала часу. Намагалася якнайкраще використати надану нагоду.

— Вибачте, ви не могли б ще трошки побути в такій позі? Я добуду із сумки мініатюрний ліхтарик. При світлі в цій кімнаті погано бачу.

— Та звідки там узялася фарба? — спитав Міяма.

— Не знаю. Зараз з'ясую.

Не відпускаючи пальця, Аомаме вийняла із сумки коробочку й, відкривши її, добула з неї якусь річ, загорнуту шматком тонкої тканини. Однією рукою спритно витягла зі згортка цю річ, схожу на мініатюрну плішню завдовжки десять сантиметрів з дерев'яною ручкою. Вона її сама придумала й зробила. Вістря гостре, як швейна голка. Щоб воно не зламалося, вона запхала його в невеличкий корок, спеціально оброблений, м'який, як вата. Аомаме уважно зняла цей корок і засунула в кишеню. А відкритий кінець свого інструмента спрямувала в те місце на шиї Міями. "Спокійно! Бо зараз — найголовніше", — подумки казала вона собі. Якби вона помилилася хоч на один міліметр, усі її зусилля зійшли б нанівець. Передусім потрібна зосередженість.

— Що ви так довго робите? Скільки можна? — роздратовано спитав чоловік.

— Вибачте, вже закінчую, — відповіла Аомаме.

"Гаразд, усе вмить закінчу, — подумки казала вона йому. — Бо опісля вже ні про що не доведеться вам думати. Ні про систему переробки нафти, ні про тенденції на ринку нафтопродуктів, ні про квартальні звіти інвестиційній групі, ні про попереднє замовлення авіаквитка до Бахрейна, ні про хабарі урядовцям, ні про подарунок коханці. Мабуть, усе це вам добряче набридло, еге ж? Тож трішечки почекайте. Прошу вас, не заважайте, бо я зосередилася на серйозній роботі".

Знайшовши потрібне місце і зважившись на рішучий крок, вона підняла праву руку й, затамувавши подих, після короткої паузи опустила її з вістрям свого інструмента прямо вниз. Не дуже сильно натиснула. Бо інакше під шкірою воно могло б зламатися. Залишати його там зовсім не варто. Вона опустила вістря легко, жалісливо, під відповідним кутом, з відповідною силою. Вертикально, не опираючись земному тяжінню. Так, ніби тонке вістря само собою всмоктувалося в те місце. Глибоко, плавно, смертельно. Головне — вибір кута і прикладеної сили. Та ні, скоріше її відсутність. Якщо тільки на цьому етапі діяти уважно, то далі все просто — наче голка проходить у

грудку тофу . Вістря інструмента проникає в особливий орган у нижній частині головного мозку і зупиняє функціонування серця так, ніби задувають свічку. Кінець настає за одну мить. Зовсім швидко. Таке може зробити лише Аомаме. Ніхто інший не здатний намацати таку делікатну точку на шиї. Тільки вона. Її пальці володіють такою особливою інтуїцією.

Було чути, як чоловік раптом задихнувся. Всі м'язи його тіла скорчилися. Пересвідчившись у цьому, Аомаме мерщій витягла голку. І негайно приклала до ранки шматок приготовленої марлі, щоб зупинити кровотечу. Дуже гостре вістря голки перебувало під шкірою лише кілька секунд. Тому якби й була кровотеча, то зовсім незначна. Та все-таки зайва обережність не завадить. Залишати сліди не годиться. Одна краплина крові може забрати в неї життя. Аомаме жила за правилом: "Обачність — понад усе".

Поволі, з плином часу, сили покидали задерев'янілe тіло Міями. Як повітря проколотий баскетбольний м'яч. Усе ще притискаючи пальцем ранку, вона звалила чоловіка ниць на стіл. Його голова опинилася боком на купі документів. Його здивовані очі залишалися розплющеними. Наче востаннє були свідками якоїсь неймовірно дивної події. В них не проглядало нічого — ні страху, ні болю. Лише просте здивування. З ним щось сталося, але що — він не розумів. Навіть не збагнув, це біль, сверблячка, насолода чи якесь одкровення. У світі по-різному вмирають люди, але, напевне, немає такої легкої смерті, як ця.

"Вона у вас надто легка, — подумала Аомаме й насупилася. — Надто проста. Мабуть, спочатку я мала б влупити вас разів п'ять праскою, а вже потім допомогти вам спокійно вмерти. Бо ви — негідник, вартий такої жалюгідної смерті. Бо ви так само вчинили зі своєю дружиною. Та, на жаль, я не мала такої свободи вибору. Мені доручили швидко, потаємно, але напевне спровадити вас на той світ. І це доручення я щойно виконала. Ще недавно він жив, а зараз лежить мертвий. Навіть не помітив, як переступив поріг, що відділяє життя від смерті".

Аомаме хвилин п'ять притискала марлю до ранки. Терпляче, але так, щоб не залишився відбиток пальця. Увесь цей час її очі не відривалися від стрілок годинника. Упродовж довгих п'яти хвилин, що здавалися вічністю. Якби хтось з обслуги зараз зайшов у кімнату й

побачив, як вона, з гострою зброєю в руці, тисне пальцем чоловікову шию, то все пропало б. Викрутитись вона не зуміла б. Міг прийти коридорний, щоб забрати кавник, і от зараз постукати у двері. Однак скорочувати цих важливих п ять хвилин вона не мала права. Щоб заспокоїти нерви, вона повільно й глибоко дихала. Квапитись не слід. Не годиться втрачати холоднокровності. Треба залишатися такою ж незворушною, як завжди.

Аомаме відчувала, як гупає серце. І під час такого серцебиття в її голові лунали фанфари із вступної частини "Симфонієти" Яначека. Нічний вітер безшумно пролітав над зеленими рівнинами Богемії. Вона знала, що розпадається на дві частини: одна й далі холоднокровно притискає пальцем ранку на чоловіковій шиї, друга страшно тремтить. Їй хотілося все це покинути й мерщій утекти з кімнати. "Я тут і водночас мене тут немає. Я одночасно у двох місцях. Усупереч теорії Ейнштейна. Та нема ради. Така доля вбивці".

Нарешті минуло п'ять хвилин. Але для певності Аомаме додала ще одну. "Почекаю ще хвилину. Потрібна така ж увага, як під час виконання термінової роботи". Вона витерпіла ще одну важку, нескінченну хвилину. Після того поволі відпустила палець, мініатюрним ліхтариком посвітила на ранку. Навіть не лишилося найменшого, як від комариного укусу, сліду.

Уколювання особливого органа в нижній частині мозку надзвичайно тонкою голкою спричинювало смерть, абсолютно схожу на природну. З погляду звичайного лікаря це, як не дивись, — серцевий напад. Людина працювала за столом, коли раптом все сталося. От вона й померла. Через перевтому й стрес. Чогось неприродного в цьому немає. Навіть не треба робити розтин тіла.

Цей чоловік був діяльною людиною, але трохи перепрацював. Отримував високі доходи, однак, померши, не зможе ними скористатися. Хоч одягався в костюми від Армані, їздив на автомобілі моделі "Jaguar", проте скидався на мурашку. Працював, працював і ні з того, ні з сього помер. Невдовзі про нього забудуть, а може, хтось скаже: "Шкода, був ще молодим". Або й промовчать.

Аомаме вийняла з кишені корок, настромила на кінець голки. Це делікатне знаряддя загорнула у шматок тонкої тканини, вклала у коробочку й запхала на саме дно сумки. У ванній взяла рушник і старанно витерла відбитки пальців, залишені в кімнаті, — тільки на

щитку кондиціонера й на ручці дверей. Нічого іншого вона не торкалася. Рушник поклала на своє місце. Готельний кавник і чашку винесла на таці за двері. У такому разі коридорний не прийде по них, і труп виявлять пізно. Його побачить покоївка, що прийде прибирати в номері, або, як усе складеться добре, наступного дня, коли цей чоловік мав виписуватися.

Сьогоднішнього вечора він не прийде на нараду, і, можливо, люди зателефонують йому. Однак ніхто не підніме слухавки. Вони здивуються й, може, попросять відчинити двері. Або й ні. Залежно від того, як підуть справи.

Аомаме, ставши перед дзеркалом у ванній кімнаті, перевірила, чи її одяг не зім'явся. Застебнула верхній ґудзик блузки. Показувати ущелину між грудьми не довелося. Цей осоружний тип навіть на її принади не поглянув, бо таких людей вважав за ніщо. Аомаме легко насупилася. Потім поправила волосся, розслабила масажем м'язи на обличчі й перед дзеркалом напустила на нього приязну усмішку. Показала білі зуби, які недавно відполірував дантист. "Отже, я зараз покидаю кімнату з трупом і вернуся у звичайний реальний світ. Треба відрегулювати атмосферний тиск. Я вже не вбивця. А приязна, обдарована ділова жінка".

Аомаме прочинила двері, виглянула в коридор. Пересвідчившись, що там нема ні душі, вислизнула з номера. Не спускалася ліфтом, а зійшла пішки сходами. Коли проходила через фойє, ніхто не звернув на неї уваги. Випроставшись і дивлячись уперед, вона йшла швидко, але не настільки, щоб когось зацікавити. Була професіоналкою. Майже ідеальною. "Якби мала більші груди, то була б просто ідеальною", — з жалем подумала вона. Ще раз трошки насупилася. Та немає ради. Нічого іншого не залишається, як виконувати доручену роботу.

Розділ 4

(про Тенґо)

Якщо цього бажаєте

Тенґо розбудив телефонний дзвінок. Люмінесцентні стрілки годинника повернули за першу ночі. Звісно, навколо панувала темрява. Він одразу здогадався, що його розбудив Комацу. Серед його знайомих тільки він міг дзвонити в таку пору. Дзвонити наполегливо, аж поки на протилежному кінці лінії не піднімуть слухавки. Комацу не знав такого поняття, як час. Якщо йому чогось заманулося, одразу телефонував.

Про щось таке, як час, не думав. Видно, і простої гадки не мав, що, може, завдасть клопоту співрозмовнику, якщо будь-коли — серед ночі, вдосвіта, першої шлюбної ночі чи на смертельній постелі — подзвонить.

Ні, будь-кому він просто так не дзвонив. Адже працював в організації, отримував заробітну плату. Поводитися подібним чином з усіма, без розбору, не випадало. А от із Тенґо міг, бо вважав його своїм партнером. Більшою чи меншою мірою Тенґо був його продовженням. Як руки й ноги. Різниці між собою і ним не бачив. А тому забрав собі в голову, що Тенґо не повинен спати, якщо він не спить. Зазвичай Тенґо лягав спати о десятій і вставав о шостій ранку. Загалом вів регулярне життя. Сон мав глибокий. Та коли щось ставалося, то потім не міг заснути. Стосовно цього був нервовий. Про це неодноразово нагадував Комацу. Відверто просив: "Я вас благаю, перестаньте дзвонити мені серед ночі". Так, як звертається до богів селянин, кажучи: "Не насилайте хмар сарани на поле перед жнивами". "Зрозумів. Більше серед ночі не дзвонитиму", — обіцяв Комацу. Та оскільки така обіцянка не пустила глибокого коріння в його свідомість, то наступний день просто кудись її змивав.

Тенґо зліз із ліжка й, на щось натикаючись, добрався до телефону в кухні. Увесь цей час телефонний дзвінок немилосердно деренчав.

— Я розмовляв з Фукаері! — об'явив Комацу. Як завжди, не привітавшись, без жодної передмови. Не спитав: "Ти спав?" і не сказав: "Вибач за пізній дзвінок".

Скривившись, Тенґо в темряві мовчав. Коли його серед ночі будили, якийсь час він не приходив до тями.

— Гей, ти слухаєш?

— Слухаю.

— По телефону, але таки розмовляв. Розмова була односторонньою, бо я говорив, а вона тільки слухала. Як на здоровий глузд, то її навіть не можна назвати розмовою. Що не кажи, дівчина неговірка. Дивна розмова з нею вийшла. Та, гадаю, вона зрозуміла те, що я сказав. У всякому разі, я пояснив їй суть нашого плану. Спитав, чи вона не проти того, якщо стороння людина перепише й трохи вдосконалить "Повітряну личинку" для подачі на премію молодого автора. Ну, щось у такому дусі. По телефону зміг викласти його лише в загальних рисах. Запитав, чи вона зацікавлена зустрітись й обговорити

конкретні речі. Питав не прямо, а натяками. Бо, чесно кажучи, мені, в моєму офіційному становищі, мабуть, негоже про них говорити.

— Ну й що?

— Відповіді не було.

— Не було?

Комацу в цю мить ефектно промовчав. Узяв сигарету в губи й закурив. Цю картину Тенґо виразно уявив собі, почувши, як чиркнув сірник. Комацу не користувався запальничкою.

— Фукаері сказала, що спочатку хотіла б зустрітися з тобою, — пускаючи клубок диму, розповідав Комацу. — Не відповіла, зацікавив її чи ні наш план. Не сказала, що можна так зробити або що не хоче такого. Як на мене, зараз найголовніше, щоб ти зустрівся з нею і віч-на-віч поговорив. Після такої розмови вона начебто готова відповісти, що нам далі робити. Здається, вона серйозна й відповідальна? Як ти гадаєш?

— Ну, й що далі?

— Ти завтра ввечері вільний?

Лекції в підготовчій школі починалися вранці й закінчувалися о четвертій пополудні. На щастя чи на біду, ніяких планів на вечір Тенґо не мав.

— Вільний, — сказав він.

— О шостій вечора зайдеш у ресторан "Накамурая" в Сіндзюку. Від мого імені в ньому буде замовлено стіл у тихій глибині залу. Працівникам нашого видавництва там подають у кредит, а тому можеш їсти й пити все, що тобі подобається. Тож наодинці про все докладно поговориш.

— Значить, вас не буде?

— Фукаері-тян поставила умову, що хоче переговорити лише з тобою. Начебто зустрічатися зі мною поки що нема потреби.

Тенґо мовчав.

— Ось такі справи, — сказав Комацу радісним голосом. — Тенґо-кун, поводься розумно. Ти здорової статури, тож постарайся справити на неї приємне враження. А крім того, ти — вчитель підготовчої школи, а тому, гадаю, навчився розмовляти з розвинутою не по літах дівчиною середньої школи вищого ступеня. Така роль тобі пасує більше, ніж мені. Лагідно переконуй, увійди до неї в довіру. Чекаю доброї звістки.

— Та постривайте! Адже увесь цей план придумали ви, хіба ні? А я ще не дав відповіді на вашу пропозицію. Як я казав нещодавно, це досить небезпечний план, і я твердо кажу, що так просто його не вдасться здійснити. Може виникнути суспільна проблема. Я сам ще не вирішив, пристати на нього чи ні, і навряд чи зможу в чомусь переконати зовсім незнайому дівчину.

Якусь хвилинку Комацу мовчав. А потім сказав:

— Послухай, Тенґо-кун! Це діло вже зрушило з місця. Вже пізно зупиняти електричку й виходити з вагона. Я вирішив. І ти, гадаю, наполовину зважився. Ми з тобою, так би мовити, в одному човні.

Тенґо похитав головою. В одному човні? Власне, коли ж це зроблено такий серйозний крок?

— Але ж, Комацу-сан, хіба ще недавно ви не радили, щоб я неквапливо все обміркував?

— Відтоді минуло п'ять днів. То що ж ти неквапливо придумав?

Тенґо не знав, що відповісти.

— Ще не дійшов остаточного висновку, — чесно признався він.

— Зрештою, чого б тобі не зустрітись і не поговорити з Фукаері? А вже після того визначишся.

Тенґо сильно натиснув на скроню пучкою пальця. Все ще не прийшов до тями.

— Зрозумів. Спробую з нею зустрітися. Завтра о шостій вечора, в ресторані "Накамурая" в Сіндзюку. Загалом поясню їй, про що йдеться. Але нічого більше не можу пообіцяти. Бо навіть якщо поясню, все одно сумніваюся, чи переконаю її.

— Це, звичайно, непогано.

— А що вона про мене знає?

— Дещо я їй розповів. Що тобі двадцять дев'ять чи тридцять років, неодружений, викладаєш математику в підготовчій школі в Йойоґі. Високої статури, непогана людина. Що не ловиш і не пожираєш молодих дівчат. Живеш скромно, з лагідними очима. І що її оповідання тобі сподобалося. Загалом щось у такому дусі.

Тенґо зітхнув. Намагався про що-небудь думати, однак дійсність то підступала до нього, то віддалялася.

— Комацу-сан, мені вже можна вернутися в ліжко? Скоро пів на другу, і я хотів би трохи поспати до світанку. Завтра зранку маю три лекції.

— Ну гаразд! Добраніч! — сказав Комацу й, додавши: "Нехай тобі присниться гарний сон!", скінчив розмову.

Якусь мить Тенґо дивився на слухавку в руці, а потім поклав її на своє місце. Хотів негайно заснути, якщо це в нього вийде. І побачити гарний сон, якщо такий прийде. Але розумів, що після того, як його силоміць розбудили, втягли в клопітну розмову, так просто заснути не зможе. Був один спосіб заснути — випити чарку чогось хмільного. Однак вдаватися до цього йому не хотілося. Врешті-решт Тенґо випив склянку води, повернувся в ліжко й, засвітивши лампу, взявся читати книжку. Збирався читати її, поки сон не візьме, але заснув лише вдосвіта.

Прочитавши три лекції в підготовчій школі, він поїхав електричкою до Сіндзюку. У книгарні "Кінокунія" придбав кілька книжок і попрямував до ресторану "Накамурая". На вході назвав ім'я Комацу, і його провели до вільного стола в глибині залу. Фукаері ще не прийшла. Тенґо сказав офіціантові, що очікує знайому. Той запитав його, чи не хоче чогось випити. Тенґо відповів, що нічого не потребує. Офіціант поставив на стіл воду й, поклавши меню, пішов. Тенґо розгорнув щойно куплену книжку й почав читати. Книжку про замовляння. Про те, яку функцію воно виконувало в японському суспільстві. Виявляється, відігравало важливу роль у стародавній людській спільноті — знімало суперечності й заповнювало прогалини в суспільній системі. То були досить щасливі часи.

Фукаері не з'явилася навіть о шостій п'ятнадцять. Особливо не переймаючись, Тенґо й далі читав книжку. Не дивувався, що вона запізнюється. Адже загалом справа незрозуміла. Тож якщо вона так і розвиватиметься, то нікого не доведеться звинувачувати. Якщо дівчина передумала й зовсім не прийде, то нічого дивного в цьому не буде. Зрештою, було б навіть краще, якби вона не прийшла. Тоді все було б просто. Він міг би доповісти Комацу, що очікував цілу годину, але Фукаері не з'явилася. Що сталося б потім, Тенґо не знав. Міг би трохи перекусити й повернутися додому. Але тоді не виконав би свого зобов'язання перед Комацу.

Дівчина з'явилася о шостій двадцять дві. Офіціант привів її до стола, і вона сіла напроти. Маленькі руки поклала на стіл і, не знімаючи плаща, спрямувала пильний погляд на Тенґо. Не сказала: "Вибачте, що запізнилася" і не спитала: "Я вас змусила чекати?".

Навіть не промовила: "Рада з вами познайомитися", не сказала: "Добрий день". Стиснувши губи, тільки дивилася прямо в очі Тенґо. Так, наче здалека розглядала незнайомий краєвид. "Нічогенька штучка!" — подумав він.

Фукаері була невисока, худорлява, з обличчям набагато вродливішим, ніж на фотографії. На ньому найбільшу увагу привертали до себе її очі. Глибокі, вражаючі. Тенґо відчув неспокій, коли вони вп'ялися в нього двійкою своїх чорних, мов смола, привабливих зіниць. Вона майже не кліпала повіками. Здавалось, ніби навіть не дихала. Волосся пряме, наче підрізане під лінійку, відповідної форми й брови. Як у більшості дівчат-підлітків, вираз обличчя незворушний. А ще на обличчі помічався якийсь дисбаланс — очі немов різнилися глибиною. І тому, дивлячись на них, Тенґо почував незручність. Не міг збагнути, про що вона думає. У цьому розумінні вона не належала до такого типу вродливих дівчат, що стають моделями для журналів або культовими співачками. І все-таки вона інтригувала й вабила.

Тенґо згорнув книжку й поклав скраю на стіл. Випрямившись, змінив позу й ковтнув води. Комацу казав правду. Якби така дівчина отримала літературну премію, то газети й телебачення її не оминули б. Напевне, зчинився б невеликий галас. Подібна подія так просто не закінчується.

Офіціант приніс їй води й меню. Однак Фукаері так і не ворухнулася. Меню руками не торкалася, а все дивилася на Тенґо. Він мимоволі сказав: "Добрий день". Сидячи перед нею, здавався собі ще більшим.

Не відповідаючи на привітання, Фукаері не відривала від нього свого погляду.

— Я вас знаю, — тихо сказала вона.

— Знаєш? — спитав Тенґо.

— Викладаєте математику.

Він кивнув.

— Це правда.

— Два рази слухала.

— Мої лекції?

— Так.

Вона говорила по-особливому. Короткими, без прикрас, реченнями, з хронічним браком наголосу, з використанням обмеженого (принаймні таке складалося враження) словника. Правильно казав Комацу — вона таки дивна особа.

— Іншими словами, ти — учениця нашої підготовчої школи? — спитав Тенґо.

Фукаері захитала головою.

— Я лише приходила слухати.

— Але ж без шкільного посвідчення в аудиторію нікого не пускають.

Вона тільки злегка здвигнула плечима. Мовляв, доросла людина, а плете таку дурницю.

— І як тобі мої лекції? — спитав Тенґо. Знову по-дурному.

Не відводячи від нього очей, дівчина ковтнула води. Відповіді не давала. "Якщо вона двічі приходила слухати, то це означає, що її перше враження не було поганим, — припустив Тенґо. — Якби ніщо її не цікавило, то вдруге не прийшла б".

— Ти — учениця третього класу середньої школи вищого ступеня? — запитав він.

— Та начебто.

— Вступні іспити до університету тебе цікавлять?

Вона хитнула головою. Тенґо не міг розібрати, вона не хоче говорити про іспити чи не збирається їх складати. І пригадав слова Комацу, сказані по телефону, що Фукаері дуже неговірка.

Прийшов офіціант і взяв замовлення. Дівчина все ще сиділа в плащі. Замовила салат і булочку. "Цього досить", — сказала вона й віддала меню офіціантові. А потім, ніби раптом згадавши, докинула: "Білого вина".

Молодий офіціант немов збирався запитати, скільки їй років, але від її пронизливого погляду почервонів і проковтнув слова. "Добра штучка!" — знову подумав Тенґо. Він замовив ланґвіне (язички) з молюсками в соусі й, услід за дівчиною, склянку білого вина.

— Ви — сенсей і пишете оповідання, — сказала Фукаері. Очевидно, запитувала Тенґо. Та, здається, особливістю її манери говорити було те, що не вживала знаку запитання.

— Поки що пишу, — відповів він.

— По вас не видно, що ви сенсей і водночас пишете оповідання.

— Можливо, — сказав Тенґо. Думав усміхнутись, але не зумів. — Маю кваліфікацію вчителя, викладаю математику в підготовчій школі, однак офіційно не можу називатися сен-сеєм. Пишу оповідання, але не є письменником, бо ще нічого не надрукував.

— Це не має значення.

— Правду кажеш. Поки що я — ніщо.

— Математику любите.

Додавши до її вислову запитальний знак, Тенґо відповів:

— Люблю. Давно любив і тепер люблю.

— Що саме.

— Що мені в математиці подобається? — уточнив її запитання Тенґо. — Ну, те, що цифри мене надзвичайно заспокоюють. Усі речі стають на свої місця.

— Було цікаво слухати вашу розповідь про інтегральне числення.

— На моїй лекції в підготовчій школі?

Фукаері кивнула.

— А ти любиш математику?

Вона злегка хитнула головою. Мовляв, математика їй не до душі.

— Однак розповідь про інтегральне числення тебе зацікавила? — спитав Тенґо.

Дівчина ледь-ледь здвигнула плечима.

— Ви розповідали про інтегральне числення дуже серйозно.

— Невже? — здивувався він. Йому вперше в житті таке сказали.

— Як серйозна людина, — сказала вона.

— А про прогресії я можу розповідати ще запальніше, — сказав Тенґо. — У програмі з математики для середньої школи вони мені найбільше подобаються.

— Любите прогресії, — запитала Фукаері, знову без запитальної інтонації.

— Вони здаються мені схожими на "Добре темперований клавір" Баха. Ніколи не обридають. Постійно відкривають щось нове.

— Знаєте, що таке "Добре темперований клавір".

— А тобі подобається музика Баха?

Фукаері кивнула.

— Сенсей її постійно слухає.

— Сенсей? — запитав Тенґо. — Твій шкільний учитель? Дівчина не відповіла. З виразу її обличчя Тенґо зрозумів,

що ще рано про це говорити.

Після того, ніби щось згадавши, вона зняла плащ. Вивільнилася з нього, як комаха, що скидає свою стару оболонку, й, не складаючи його, поклала на сусідній стілець. Під плащем на ній був тонкий зеленкуватий светр з круглим вирізом і білі джинси. Жодних прикрас. Ніяких слідів помади. А проте вона впадала в очі. Її струнка постать і відповідної величини та дуже гарної форми груди мимоволі привертали до себе увагу. Тенґо мусив зосередитися, щоб на них не дивитися. Та все одно його погляд повертався до них, як до центру великої водоверті.

Принесли біле вино. Фукаері випила ковток. Потім, задумливо оглянувши склянку, поставила її на стіл. Тенґо лише для годиться пригубив свою склянку. Зараз мав почати важливу розмову.

Фукаері торкнулася рукою свого чорного прямого волосся й прочесала його пальцями. Вишуканим жестом. Гарними тонкими пальцями. Здавалося, кожен з них рухався за власною волею у вибраному ним самим напрямі. В цьому відчувалося навіть щось магічне.

— Що мені подобається в математиці? — ще раз уголос запитав себе Тенґо, щоб відвернути свою увагу від її пальців і грудей. — Математика подібна до водяного потоку, — пояснював він. — Звичайно, в ній є багато важкуватих теорій, але основні логічні принципи надзвичайно прості. Як вода, стікаючи зверху вниз, вибирає найкоротшу дорогу, так і математична логіка пливе одним річищем. Коли уважно придивитися, то це річище само собою відкривається. Робити нічого не треба. Якщо, зосередившись, напружити зір, все стане зрозумілим. Ніщо у світі не ставиться до мене так приязно, як математика.

Дівчина на хвильку задумалася над почутим.

— А чому ви пишете оповідання, — без запитальної інтонації спитала вона.

Тенґо перетворив її запитання на довше речення:

— Якщо математика така приємна, то хіба потрібно мучитися написанням оповідань? Невже не можна обійтися самою математикою? Ти це хотіла сказати?

Фукаері кивнула.

— Річ у тому, що реальне людське життя відрізняється від математики. Воно не обов'язково пливе найкоротшим річищем. Для мене математика... як би це сказати... надто природна річ. Схожа на чарівний краєвид, що тільки там є. Навіть нема потреби замінювати його на щось інше. А тому мені здається, що в межах математики я швидко стаю прозорим. Іноді від цього мені страшно.

Дівчина невідривно дивилася йому прямо в очі.

А він провадив далі:

— Коли ж пишу оповідання, то за допомогою слів навколишній краєвид замінюю на природніший для мене. Іншими словами, я наново відтворюю його. І таким чином переконуюся, що таки існую в цьому світі. Це зовсім інша робота, ніж у світі математики.

— Переконуєтеся, що існуєте, — сказала Фукаері.

— А проте не можу сказати, що це завжди щастить мені зробити, — мовив Тенґо.

Не було видно, що вона зрозуміла його пояснення. І далі мовчала. Тільки піднесла до рота склянку з вином і ніби через соломину, безшумно його потягувала.

— Дозволь мені сказати, що з тобою відбувається щось подібне. За допомогою слів ти наново відтворюєш краєвид, побачений власними очима. І переконуєшся в своєму існуванні як людини, — сказав Тенґо.

Дівчина зупинила руку зі склянкою і на мить задумалася над сказаним. Але своєї думки не висловила.

— І цей процес усвідомлення себе набрав форми художнього твору, — вів далі Тенґо. — Та якби цей твір викликав схвалення і співпереживання багатьох людей, то став би літературним надбанням, що має об'єктивну вартість.

Фукаері рішуче захитала головою.

— Форма мене не цікавить.

— Форма не цікавить, — повторив Тенґо.

— Форма нічого не значить.

— Чого ж ти написала це оповідання й подала на премію?

Вона поставила склянку з вином на стіл.

— Це не я зробила.

Аби заспокоїтися, Тенґо ковтнув води.

— Інакше кажучи, ти кажеш, що не подавала його на премію молодих авторів?

Дівчина кивнула.

— Я не посилала.

— То, власне, хто послав до видавництва те, що ти написала, як рукопис на премію?

Вона ледь-ледь здвигнула плечима. І на секунд п'ятнадцять замовкла. Потім сказала:

— Хто-небудь.

"Хто-небудь, — повторив Тенґо. І крізь стиснуті губи повільно видихнув. — Ойо-йой, діло так просто не піде". Як він і сподівався.

Досі Тенґо кілька разів особисто спілкувався з дівчатами, яких навчав у підготовчій школі. Звичайно, коли вони після її закінчення вчилися в університеті. Вони йому телефонували, казали, що хочуть зустрітись і поговорити. От він тоді із ними кудись вирушав. Тенґо сам не знав, що, власне, притягує їх до нього. В усякому разі, він залишився неодруженим, а вони перестали бути ученицями. Тож він не мав підстав відмовлятися від побачення.

Двічі такі побачення закінчувалися сексуальними стосунками. Однак зв'язок тривав недовго — непомітно, природним чином припинявся. Перебуваючи в товаристві дівчини, яка щойно вступила до університету, Тенґо почувався трохи неспокійно. Йому було незручно. Все одно, що мати справу з кішкою, у якої тічка. Спочатку все було свіже, цікаве, але поступово починало втомлювати. Та й дівчата, видно, розчаровувалися, коли відкривали, що колишній учитель, який, стоячи за кафедрою, запально розповідав про математику, вже інша людина. Їхній настрій Тенґо добре розумів.

Він заспокоювався, якщо підтримував стосунки із старшою жінкою. Усвідомлення того, що не мусиш виконувати ролі лідера, приносило йому полегшення — здавалося, з плечей тягар спадав. Старші жінки горнулися до нього. І коли рік тому він познайомився із заміжньою жінкою, на десять років старшою за нього, то перестав ходити на побачення з молодими дівчатами. Один раз на тиждень зустрічався зі своєю старшою подругою, і цього було досить, щоб звільнитися від статевої жаги (або необхідності). Після того він, не виходячи з дому, писав оповідання, читав книжки, слухав музику, іноді ходив плавати в найближчому критому басейні. Ні з ким, окрім колег у школі, не розмовляв. І від такого життя не відчував невдоволення. Ба, навпаки, вважав його для себе ідеальним.

Однак коли побачив перед собою сімнадцятирічну Фука-ері, то відчув, як по-особливому, нестямно тремтить його серце. Таке відчуття з'явилося вперше, коли побачив її фотографії, але зараз воно стало ще сильнішим. Це не було ні кохання, ні статева жага. Можливо, щось пробилося крізь вузеньку щілинку й почало заповнювати в ньому порожнечу. Так йому здалося. Цієї порожнечі Фукаері не створила. Вона була в ньому давно. Фукаері лише освітила її особливим світлом.

— Тобі нецікаво писати оповідання, і свого твору ти не подавала на премію, — ніби для підтвердження сказав Тенґо.

Не відриваючи очей від його обличчя, дівчина кивнула. Потім, немов захищаючись від холодного осіннього вітру, ледь-ледь здвигнула плечима.

— І не хочеш стати письменницею.

Тенґо здивувався, помітивши, що запитав без запитальної інтонації. Напевне, така вимова має заразну силу.

— Не хочу, — відповіла вона.

Тим часом принесли страви. Для Фукаері — салат у великім полумиску й булочку. Для Тенґо — "язички" з молюсками в соусі. Вона кілька разів перевернула виделкою листок латуку з таким виглядом, наче перевіряла заголовки в газеті.

— В усякому разі, хтось послав до видавництва на премію молодого автора твою "Повітряну личинку", і я, попередньо прочитавши рукопис, зупинив на ній свою увагу.

— "Повітряна личинка", — вимовила дівчина. І примружила очі.

— "Повітряна личинка" — це назва твого оповідання, — сказав Тенґо.

Фукаері и далі мовчала, примруживши очі.

— Це ти так його назвала? — стривожено запитав Тенґо.

Вона ледь-ледь хитнула головою.

Трохи спантеличений Тенґо вирішив не допитуватися щодо назви, а посуватися далі.

— Зрештою, це не так важливо. В усякому разі, назва непогана. Створює певну атмосферу й привертає людську увагу. Змушує думати, що в цьому, напевне, щось є. Хоч би хто придумав її, назва не викликає заперечення. Різниці між личинкою і коконом я зовсім не розумію, але це дрібниця. Хочу сказати, що я прочитав цей твір, він мене чимось сильно привабив. Тому я приніс його Комацу-сану. "Повітряна

личинка" також йому сподобалася. Однак якщо серйозно націлюватися на премію, то її текст треба вдосконалити. Така його думка. Бо порівняно з її змістом текст трохи кульгає. Тому Комацу-сан хоче, щоб доопрацьовувати його взялася не ти, а я. Щодо цього я ще не визначився. Не сказав, робитиму це чи ні. Бо не знаю, чи це правильно.

Урвавши на цьому розповідь, Тенґо чекав на реакцію дівчини, її не було.

— Я хотів би зараз дізнатися, якої ти думки про те, якщо замість тебе я перепишу "Повітряну личинку". Бо хоч би що я вирішив, без твоєї згоди й співпраці такого завдання не подужаю.

Фукаері взяла пальцями невеличку помідору й з'їла. Я настромив на виделку молюска й підніс до рота.

— Можна переписати, — просто сказала вона. І взяла ще одну помідору. — На свій смак.

— А може, тобі варто довше над цим подумати? Бо це серйозне діло.

Вона хитнула головою. Мовляв, не треба довше думати.

— Якщо я переписуватиму твій твір, — пояснював Тенґо, — то постараюся доробити текст так, щоб не змінився його зміст. Можливо, суттєвим чином. Але авторкою залишишся ти. Це буде оповідання, яке написала сімнадцятирічна Фука-ері. Щодо цього ніщо не зміниться. Якщо твоєму творові присудять премію, то отримаєш її ти сама. Якщо ж твір вийде книжкою, ти будеш її авторкою. Ми втрьох — я, ти й Комацу-сан — команда підтримки, але твір носитиме лише твоє ім'я. Ми з Комацу-саном мовчатимемо, перебуваючи в тіні. Як робітники на театральній сцені. Розумієш, що я кажу?

Фукаері піднесла на виделці селеру до рота. Легенько кивнула.

— Розумію.

— Оповідання під назвою "Повітряна личинка" — це повністю твоя річ. Вона народилася в тобі. І я не можу привласнити її собі. Я лише допомагаю тобі з технічного боку. А тому ти повинна тримати в таємниці те, що я подав тобі руку допомоги. Інакше кажучи, ми вступили в змову й плануємо обдурити світ. Що не кажи, а зберігати таємницю — не проста річ.

— Ну, якщо так треба... — сказала дівчина.

Відгорнувши на край тарілки скойку молюска і втягуючи в рот "язички", Тенґо перестав думати. Фукаері старанно хрумала огірок, ніби насолоджуючись ніколи не баченим овочем.

Все ще тримаючи в руці виделку, Тенґо мовив:

— Я ще раз питаю: ти не проти того, щоб я переробив твоє оповідання?

— Робіть, як вам хочеться, — упоравшись з огірком, сказала вона.

— Незалежно від того, як я це зроблю?

— Незалежно.

— Чому так думаєш? Ти ж нічого про мене не знаєш.

Фукаері промовчала, тільки легко здвигнула плечима.

Після того вони обоє взялися до їжі. Фукаері зосередилася на салаті, іноді кусала булочку, намазану маслом, і протягувала руку до склянки з вином. Тенґо машинально підносив "язички" до рота й обмірковував різні можливості.

Поклавши виделку, він сказав:

— Коли Комацу-сан завів про це розмову, я спочатку подумав, що це, можливо, жарт, якась нісенітниця. Я ж із таким завданням не впораюся. Навіть мав намір відмовитися. Та коли повернувся додому і роздумував над цією пропозицією, то поступово почав відчувати, що хочу на неї пристати. Не зупиняючись на тому, наскільки це правильно з морального погляду, я відчув, що хочу надати по-своєму нової форми "Повітряній личинці", яку ти створила. Як би це краще сказати... Це було цілком природне, спонтанне бажання.

"Ні, це було скоріше навіть не бажання, а жага", — додав подумки Тенґо. Так, як передбачав Комацу. Цю спрагу ставало щораз важче стримувати.

Фукаері мовчки, ніби здалека, поглядала на Тенґо своїми незворушними, чарівними очима. Здавалося, намагалася збагнути зміст його слів.

— Ви хочете переписати оповідання, — спитала вона.

Тенґо подивився їй прямо в очі.

— Так мені здається.

Її темно-чорні зіниці, немов щось відображаючи, злегка поблискували. Принаймні в нього складалося таке враження.

Тенґо зробив жест обома руками, наче підтримував у повітрі уявну коробку. Жест беззмістовний, але потрібний як посередник для передачі почуття від уявного предмета.

— Не знаю, як це вдало висловити, але, перечитуючи твою "Повітряну личинку", я відчув, ніби й мені видно те, що бачиш ти. Особливо те місце, де з'являються карлики. Ти володієш надзвичайною силою уяви. Так би мовити, оригінальною і заразною.

Фукаері легенько поклала ложку на тарілку, витерла губи серветкою.

— Карлики справді існують, — сказала вона тихо.

— Справді існують?

Зробивши паузу, дівчина відповіла:

— Так само, як ви та я.

— Як я і ти? — повторив Тенґо.

— Якщо захочете, то й ви побачите.

Стисла манера говорити мала дивовижну переконливість. Кожне її слово входило в душу, немов відповідного розміру клин. Але Тенґо все ще не міг визначити, наскільки ця дівчина на ім'я Фукаері нормальна. В ній було щось незвичне, що виходило за певні рамки. Можливо, в неї якийсь вроджений дар. Може, він, Тенґо, зараз бачить його в живому вигляді. А може, це видимість таланту. Кмітливі дівчата-підлітки іноді інстинктивно вміють майстерно грати якусь роль. Зовні поводяться ексцентрично. І натяками збивають співрозмовника з пантелику. Такі приклади йому траплялися неодноразово. Інколи важко розрізнити правдивість і гру. Тенґо вирішив повернути розмову до дійсності. Або ближче до неї.

— Якщо ти не маєш нічого проти, то я відразу завтра хотів би взятися до перероблення "Повітряної личинки".

— Якщо цього бажаєте.

— Бажаю, — коротко відповів Тенґо.

— Хотілося б, щоб ви зустрілися з однією людиною, — сказала Фукаері.

— Зустрітися з однією людиною? — запитав він.

Дівчина кивнула.

— З якою людиною? — поцікавився Тенґо.

Фукаері пропустила повз вуха його запитання.

— Щоб з нею поговорити, — сказала вона.

— Якщо треба, то я не проти зустрічі, — відповів Тенґо.

— У неділю вранці ви нічим не зайняті, — без запитальної інтонації спитала дівчина.

— Не зайнятий, — відповів Тенґо. "Розмова йде так, ніби хтось прапорцями у двох руках подає сигнали", — подумав він.

Скінчивши їду, Тенґо попрощався з Фукаері. У рожевий телефонний апарат ресторану кинув кілька десятиєнових монет і подзвонив Комацу на роботу. Він ще був там, але довго не брав слухавки. Тенґо увесь цей час чекав, приклавши слухавку до вуха.

— Ну то як? Усе гаразд? — спитав Комацу грубувато.

— У принципі Фукаері погодилася на те, щоб я переробив "Повітряну личинку". Принаймні так мені здалося.

— Та це ж здорово! — сказав Комацу. Його голос став веселішим: — Чудово! Правду кажучи, я трохи переживав. Як би це сказати... чи ти зі своїм характером впораєшся з такими переговорами.

— Ніяких особливих переговорів я не вів, — сказав Тен-ґо. — Не було потреби переконувати. Приблизно пояснив, про що йдеться, і далі вона сама, здається, вирішила.

— Байдуже! Якщо є результат, то мені нема до чого прискіпатися. Значить, план можна здійснювати.

— Тільки перед цим мені треба зустрітися з однією людиною.

— Якою?

— Не знаю. В усякому разі, вона хоче, щоб я побачився з цією людиною і поговорив.

На кілька секунд Комацу замовк.

— Ну, то коли збираєшся його побачити?

— Найближчої неділі. Вона поведе мене до цього чоловіка.

— Не забувай про один важливий принцип, який стосується таємниці, — серйозним голосом нагадав Комацу. — Бажано, щоб її знало якомога менше людей. Наразі про наш план відомо лише трьом людям. Тобі, мені й Фукаері. Я не хотів би їхню кількість збільшувати. Розумієш?

— Теоретично, — відповів Тенґо.

Після того голос Комацу знову пом'якшав.

— Так чи інакше, Фукаері погодилася на те, щоб ти приклав свою руку до її рукопису. Що не кажи, це найважливіше. Далі якось воно буде.

Тенґо переклав слухавку в ліву руку і вказівним пальцем правої поволі натиснув скроню.

— Послухайте, Комацу-сан! Мене дуже непокоїть, не знаю, що саме, але мені здається, що зараз я втягуюся в якусь незвичну справу. На зустрічі з Фукаері нічого особливого не відчував, а от коли з нею попрощався і залишився сам-один, то таке відчуття поступово набрало сили. Не знаю, чи це можна назвати передчуттям, але, в усякому разі, тут є щось дивне. Щось незвичайне. Я відчуваю це не головою, а всім тілом.

— Таке відчуття з'явилося в тебе після зустрічі з Фукаері?

— Та начебто. Здається, Фукаері — це щось справжнє. Звісно, так лише підказує мені інтуїція.

— Тобто, що вона — справжній талант?

— Про талант я не можу сказати. Бо тільки щойно з нею зустрівся, — сказав Тенґо. — Та мені здається, що вона бачить те, чого ми не бачимо. Можливо, в ній є щось особливе. І це привертає до себе увагу.

— З головою в неї все гаразд?

— Вона ексцентрична, але, гадаю, з головою у неї все в нормі. Мова загалом логічна, — сказав Тенґо і зробив паузу. — Тільки щось у ній інтригує.

— В усякому разі, вона тобою зацікавилася, — підсумував Комацу.

Тенґо шукав відповідних слів, але не знаходив.

— Так багато я не знаю.

— Вона зустрілася з тобою й зрозуміла, що ти здатний переробити "Повітряну личинку". Словом, ти їй сподобався. Тенґо-кун, це справді великий успіх. Що буде далі, я сам не знаю. Звісно, ризик є. Але ж ризик — це своєрідна приправа до життя. Негайно берися до вдосконалення "Повітряної личинки". Часу обмаль. Перероблений рукопис треба якнайшвидше повернути на купу конкурсних творів. Замінити оригінал. За десять днів упораєшся?

Тенґо зітхнув.

— Важкувато.

— Не треба доводити до остаточного варіанта. На наступному етапі ще буде час трішки підправити. А поки що зроби, що можеш.

Тенґо прикинув у голові обсяг роботи.

— Якщо так, то, можливо, десяти днів вистачить. Та все одно доведеться попітніти.

— Попрацюй, — сказав Комацу радісно. — Подивися на світ її очима. Ти — посередник, що пов'язує її світ з реальним світом. Тенґо-кун, ти зможеш. Мені...

На цьому розмова урвалася — вичерпалися десятиєнові монети.

Розділ 5

(про Аомаме)

Робота, що вимагає професійної майстерності й тренування

Виконавши завдання, Аомаме трохи походила, а тоді поїхала на таксі до готелю в Акасаці. Перед тим як повернутися додому й лягти спати, відчула потребу заспокоїти збуджені нерви алкоголем. У всякому разі, вона щойно зуміла відправити туди одного чоловіка. Хоча такий негідник і вартий цього, але все-таки був сякою-такою людиною. У її руках усе ще залишалося відчуття того, як життя покидало його. Він востаннє дихнув, і його душа відділилася від тіла. Аомаме не один раз відвідувала бар цього готелю на верхньому поверсі високої будівлі, з гарним видом на Токіо, із зручним шинквасом.

У бар вона зайшла відразу по сьомій. Молодий дует — піаніст і гітарист — виконували мелодію пісні "Sweet Lorraine" непогано, хоча копіювали старий грамофонний запис Нета Кінґа Коула. Як завжди, вона сіла за шинквас, замовила тонік з джином і тарілочку фісташок. У барі було ще мало відвідувачів. Молода парочка, що, поглядаючи на вечірній краєвид, попивала коктейль, чотири чоловіки у строгих костюмах, які, видно, проводили ділові переговори, та іноземне подружжя з келихами "Martini" в руках. Аомаме довго потягувала тонік з джином. Швидко сп'яніти не хотіла. Попереду ще довгий вечір.

Вона добула із сумки через плече книжку і взялася її читати. Книжка була про Маньчжурську залізницю 30-х років. Маньчжурська залізниця (точніше, акціонерне товариство "Південно-Маньчжурська залізниця") народилася наступного року після закінчення японсько-російської війни внаслідок отримання залізничної лінії та права на її користування від Росії і швидко розширювала масштаби своєї діяльності. Ставши авангардом нападу Великої японської імперії на Китай, 1945 року була ліквідована радянськими військами. До початку

німецько-радянської війни вона, в поєднанні з транссибірською залізницею, давала змогу за тринадцять діб діставатися від Сімоносекі до Парижа.

"Якщо молода жінка в діловому костюмі, з великою сумкою через плече на сусідньому стільці завзято читає в барікнижку з твердою обкладинкою про Маньчжурську залізницю і навіть п'є щось хмільне, то навряд чи можна вважати її висококласною повією, яка полює на клієнта", — подумала Аомаме... Щоправда, вона не знала добре, який вигляд узагалі має справжня така повія. Зрештою, якби вона, Аомаме, й була повією, що має намір підхопити на гачок багатого бізнесмена, то, звичайно, постаралася б не бути на неї схожою, щоб не напружувати клієнта й ненароком не опинитися за стінами бару. Скажімо, одяглася б, як зараз, у діловий костюм від Дзюнко Сімади, у білу блузку, надміру не помадилася б, носила б із собою велику практичну сумку через плече і читала б книжку про Маньчжурську залізницю. Зрештою, якщо добре подумати, то своїм недавнім вчинком вона нітрохи не відрізняється від повії, що ловить клієнта.

З плином часу відвідувачів ставало дедалі більше. Вона незчулась, як простір навколо неї заповнився людським гамором. Однак такі відвідувачі, яких вона хотіла, не з'являлися. Аомаме попросила ще одну порцію тоніку з джином, замовила біфштекс з овочами (бо ще не вечеряла) і далі читала книжку. Невдовзі зайшов один чоловік і сів перед шинквасом. Сам-один. Досить засмаглий, у синьо-сірому костюмі вишуканого крою. З непогано вибраною краваткою — не надто яскравою і не надто скромною. Років п'ятдесяти. З досить рідким волоссям. Без окулярів. Видно, приїхавши до Токіо у відрядження, залагодив свою справу і перед тим, як лягти спати, вирішив вихилити чарчину. Як Аомаме. Вливши в нутро відповідну дозу алкоголю, зняти нервове напруження.

Більшість працівників фірм, що приїжджають до Токіо у відрядження, зупиняється не в такому висококласному готелі, а в набагато дешевшому, призначеному саме для таких бізнесменів. Поруч зі станцією, з маленькими номерами, майже всю площу яких займає ліжко, з вікном, що впирається в стіну сусіднього будинку, з такою тісною душовою, що не скупаєшся в ній, поки разів двадцять не тицьнешся ліктями об стіни. З

торговими автоматами в коридорах кожного поверху, в яких можна купити напої й туалетні аксесуари. Вони здавна вибирають їх із двох причин: через обмеженість витрат на відрядження або з метою покласти у свою кишеню гроші, викроєні завдяки перебуванню в дешевому готелі. Перед сном їхні пожильці забігають у найближчу пивничку хильнути пива. А в сусідній харчівні перекушують на сніданок.

А от у цьому готелі зупиняються люди зовсім іншого ґатунку. Коли вони вирушають у справах до Токіо, то їдуть лише в дорогих зелених вагонах суперекспреса "Сінкансен" і ночують тільки в певних фешенебельних готелях. Залагодивши справи, відпочивають у готельному барі, попиваючи дорогі алкогольні напої. Більшість обіймає керівні посади у першорядних компаніях. Дехто має власну практику, як-от лікарі або адвокати. Досягнувши середнього віку, вони не бідують і більшою чи меншою мірою звикли до розваг. Аомаме мала на увазі людей саме такого типу.

Приблизно з двадцятирічного віку Аомаме, не знаючи чому, вподобала собі чоловіків середніх літ, у яких волосся на голові почало рідшати. Не лисих, а таких, у яких його ще трохи залишилося. Вабило не саме поріділе волосся, а форма голови. Ідеальним в її очах було полисіння Шона Коннері з його дуже гарною головою, що викликала сексуальні асоціації. Від самого її споглядання в неї билося серце. І той чоловік, що сидів перед шинквасом на третьому від неї стільці, мав голову досить непоганої форми. Звісно, не такої правильної, як у Шона Коннері, але по-своєму привабливої. Край його залисини помітно відступав від чола, а залишки волосся викликали в уяві траву, вкриту пізньої осені памороззю. Ледь-ледь підвівши очі над сторінкою книжки, Аомаме хвильку милувалася формою голови того чоловіка. Його обличчя нічим не вражало. Не було повним, але підборіддя вже почало обвисати. Під очима з'явилися мішки. Справжнісінький чоловік середніх літ. Та, ніде правди діти, форма його голови їй подобалася.

Коли бармен приніс меню й вологий рушничок для обтирання рук, чоловік, навіть не глянувши на меню, замовив віскі із содовою. "Може, ви вподобали собі якусь певну марку?" — спитав бармен. "Ні, не вподобав. Мені байдуже", — відповів чоловік тихим, спокійним голосом. У ньому відчувалася

кансайська вимова. Потім, ніби щось згадавши, він спитав, чи немає "Cutty Sark". Бармен відповів, що є. "Непогано", — подумала Аомаме. Те, що він не вибрав "Chivas Regal" або вишуканий "Single Malt Scotch", викликало в неї приязне ставлення до нього. Особисто Аомаме чомусь уважала, що люди, схильні замовляти в барі якісь особливі напої, сексуально безликі.

Кансайська вимова їй подобалася. Особливо її відмінність від токійської в устах людини, що народилась і виросла в районі Кансай , але, прибувши до Токіо, з усіх сил намагається говорити по-тутешньому. Розбіжність у словнику та інтонації її невимовно приваблювала. Кансайська вимова своїми особливостями якось дивно її заспокоювала. "Цей чоловік мені підходить", — в душі вирішила вона. Їй кортіло досхочу погратися з його волоссям, що залишилося від полисіння. Коли бармен приніс чоловікові "Cutty Sark" із содовою, вона, підкликавши його до себе, сказала навмисне так, щоб той чоловік почув: "Будь ласка, "Cutty Sark" із льодом". "Добре", — відповів бармен.

Чоловік розстебнув верхній ґудзик сорочки й трохи розслабив темно-синю, з вузькими смужками, краватку. Його костюм теж був темно-синій. Сорочка звичайного сіруватого кольору. Аомаме, читаючи книжку, чекала, коли принесуть "Cutty Sark". За той час, наче ненароком, відстебнула один ґудзик блузки. Оркестр виконував "It's only a Paper Moon". Піаніст проспівав тільки один куплет. Коли принесли "Cutty Sark" з льодом, вона піднесла віскі до рота й зробила ковток. Відчула, що чоловік зиркнув на неї. Аомаме відірвалася від книжки й кинула очима в його бік. З байдужим виглядом, ніби випадково. Коли їхні погляди зустрілися, вона ледь-ледь усміхнулася. І відразу відвернулася — вдала, немов споглядає вечірній краєвид за вікном.

Зараз наспів найкращий момент для того, щоб чоловік озвався до жінки. Таку нагоду навмисне створила вона. А проте чоловік не озвався. "Все даремно. Що ж тепер робити? — подумала Аомаме. — Наче й не жовторотий у таких справах і, напевне, зрозумів такий прозорий натяк. Та, очевидно, йому забракло сміливості, — припустила вона. — Йому п'ятдесят, а мені понад двадцять. Мабуть, побоюється, що його зігнорують,

якщо озветься, і виставлять на поглум як лисого старика. Ойо-йой, нічого він не второпав!"

Аомаме згорнула книжку й засунула в сумку. І сама першою заговорила до чоловіка.

— Вам подобається "Cutty Sark"? — спитала вона.

Чоловік глянув на неї здивовано, з таким виразом обличчя, ніби не збагнув, про що його запитують. Потім трохи розслабився.

— А-а, "Cutty Sark"? — перепитав, наче щось пригадуючи. — Мені здавна подобається етикетка цього віскі, і я часто його п'ю. Бо на ній намальовано вітрильник.

— Значить, любите кораблі?

— Так, люблю вітрильники.

Аомаме піднесла склянку. Так само, ледь-ледь, зробив і чоловік зі склянкою віскі із содовою. Ніби цокався.

Після того, перекинувши сумку через плече, із склянкою віскі з льодом в руці, Аомаме плавно перемістилася на сусіднє з ним місце. Чоловік, видно, трохи здивувався, але намагався не видавати на обличчі свого подиву.

— Я домовилася зустрітися тут зі своєю колишньою однокласницею із середньої школи вищого ступеня, але вона, здається, не дотримала свого слова, — сказала Аомаме, поглядаючи на годинник. — Не з'являється і не повідомляє, що з нею.

— Може, переплутала день зустрічі?

— Можливо, так і сталося. Бо вона й колись була неуважною, — сказала Аомаме. — Я вирішила ще трохи почекати, а за цей час можна з вами поговорити? Чи, може, вам хочеться побути самому?

— Та ні, не хочеться, — не довго думаючи, відповів чоловік.

Насупив брови й глянув на Аомаме так, ніби оцінював гарантовану заставу. Здавалося, він підозрював, що перед ним повія, яка ловить клієнта. Але Аомаме нічим на неї не скидалася. Хоч із якого боку поглянь, не була повією. А тому чоловік трохи розслабився.

— Ви зупинилися в цьому готелі? — спитав він.

Аомаме хитнула головою.

— Ні, я мешкаю в Токіо. Лише домовилася зустрітися тут з подругою. А ви?

— У відрядженні, — відповів чоловік. — Приїхав з Осаки. На нараду. Нарада так собі, незначна, бо головна контора фірми в Осаці, але якщо від нас ніхто не візьме участі, то вона не буде повноцінною.

Аомаме вдавано посміхнулася. "Та мене ваша робота нітрішки не цікавить, — в душі думала вона. — Бо мені сподобалася тільки ваша голова". Але, звичайно, вголос нічого цього не сказала.

— Закінчив одну роботу й захотів перехилити чарку. Завтра до обіду залагоджу ще одну справу й повернуся до Осаки.

— Я також щойно закінчила одну велику роботу, — сказала Аомаме.

— Ого! Яку?

— Про неї не хочеться багато говорити, але це професійна робота.

— Професійна робота... — повторив чоловік. — З якою звичайна людина не впорається. Робота, яка вимагає професійної майстерності й тренування.

"Невже ви — ходячий тлумачний словник "Кодзіен"?" — подумала Аомаме, але й цього разу вголос нічого не сказала. Тільки посміхнулася.

— Ну, можливо, саме така.

Чоловік ще раз ковтнув віскі із содовою, взяв із чашки один горіх і з'їв.

— Мені цікаво, що ж це за робота, але ж ви не хочете про неї розповідати.

Вона кивнула.

— Поки що.

— Може, вона пов'язана з використанням слів? Скажімо, редактора або університетського дослідника?

— Чому ви так думаєте?

Чоловік підніс руку до вузла краватки й ще раз його розслабив. І застебнув ґудзик сорочки.

— Мимоволі подумав. Бо ви, здається, дуже завзято читали грубезну книжку.

Аомаме легенько постукала нігтем по краю склянки.

— Просто я люблю читати книжки. Але робота не має до них жодного стосунку.

— Ну, тоді здаюся. Не можу здогадатися.

— Це правда, — сказала Аомаме. "Можливо, взагалі не здогадаєтеся", — подумки додала вона.

Чоловік несамохіть стежив за нею. Аомаме, вдаючи, ніби щось упало, нахилилась і виставила напоказ ущелину на грудях. Напевне, видніла трохи й форма грудей. І біла сорочка з мережаною облямівкою навколо шиї. Потім вона підвела голову й ковтнула "Cutty Sark" з льодом, що своїми круглими боками дзенькнув об стінки склянки.

— Попросити вам ще одну порцію? Я теж візьму собі.

— Якщо вам неважко, — відповіла Аомаме.

— Міцний напій, правда?

Аомаме невиразно всміхнулася. Потім раптом посерйознішала.

— Ой, ви знаєте, я пригадала, що хотіла запитати про одну річ.

— Яку?

— Це правда, що останнім часом у поліції змінилася уніформа? І тип пістолета, який вони носять.

— Коли це "останнім часом"?

— Цього тижня.

Чоловік трохи здивувався.

— Уніформа та зброя в поліції справді змінилися, але це сталося кілька років тому. Уніформа строгої форми стала схожою на звичайнісіньку куртку, а пістолет став автоматичним, нової моделі. Після того, гадаю, особливо великих змін не було.

— Уся японська поліція, здається, мала револьвери старого зразка з обертовим барабаном. Ще до минулого тижня.

Чоловік хитнув головою.

— Та ні. Уже досить давно всі поліцаї носять автоматичні пістолети.

— Ви впевнені?

Від її слів чоловік трохи розгубився. Насупивши брови, всерйоз напружив пам'ять.

— Не збивайте мене своїм допитуванням. Адже газети, здається, писали, що всім поліцаям замінили стару зброю на пістолети нового зразка. Тоді виникла невелика проблема. Як завжди, громадські організації протестували перед урядом — мовляв, нові пістолети надто потужні.

— Скільки років тому? — запитала Аомаме.

Чоловік, підкликавши немолодого бармена, спитав його, коли в поліції поміняли уніформа й зброя.

— Навесні, два роки тому, — не довго думаючи, відповів бармен.

— Послухайте, а звідки ви, бармен першокласного готелю, про це знаєте? — сміючись, запитав чоловік.

Засміявся і бармен.

— Випадково. Річ у тому, що мій молодший брат служить у поліції, а тому я добре це пам'ятаю. Нова уніформа йому не сподобалась, і він часто нарікав. Мовляв, і пістолет надто важкий. Він і досі бурчить. Новий пістолет автоматичний, моделі "Beretta", калібру дев'ять міліметрів, перемикається на напівавтоматичний режим стрільби. Тепер його справді виробляє за ліцензією фірма "Міцубісі". У Японії збройних сутичок майже не було, тож досі потужні пістолети вважалися непотрібними. Ба навіть виникало побоювання, що їх може хтось викрасти. Але уряд ухвалив рішення підвищити боєздатність поліції.

— А що сталося зі старими барабанними револьверами? — спитала Аомаме якомога стриманіше.

— Напевне, вилучили з ужитку й повністю розібрали, — відповів бармен. — Я бачив по телевізору, як це робили. Розбирання такої кількості револьверів і ліквідація патронів до них забрали багато часу.

— Хоча можна було б продати за кордон, — сказав рідковолосий службовець фірми.

— Конституція забороняє експорт зброї, — скромно зауважив бармен.

— Оце так бармен першокласного готелю!..

— Іншими словами, вже два роки японська поліція зовсім не користується барабанними револьверами. Ви це хочете сказати? — перебивши чоловіка, запитала Аомаме.

— Наскільки мені відомо.

Вона ледь-ледь насупила обличчя. "Невже з моєю головою щось негаразд? Ще сьогодні вранці я бачила поліціанта в колишній уніформі й з револьвером старого зразка. Про те, що всю цю зброю геть-чисто вилучили, я ніколи не чула. Та навряд чи можна вважати, що цей чоловік середніх літ і бармен разом

щось переплутали й кажуть неправду. А коли так, то значить — я помиляюся".

— Дякую. Тепер я вже зрозуміла, — сказала Аомаме барменові. А той, ніби ставлячи крапку в розмові, по-професійному всміхнувся і знову взявся до своєї роботи.

— А вас поліція цікавить?

— Та я цього не сказала б... — відповіла Аомаме, ухиляючись від запитання. — Просто пам'ять трохи підвела.

Обоє випили нову, кожне свою, порцію віскі із содовою й "Cutty Sark" з льодом. Чоловік розповів про свою маленьку яхту, яку пришвартовує у затоці містечка Нісіномія. Із запалом описував, як чудово відчувати вітер, коли у вільний день виходиш на ній у море. Аомаме не хотіла слухати про якусь там нікчемну яхту. Краще вже розказував би про історію створення кулькових підшипників або про розміщення корисних копалин в Україні. Вона зиркнула на годинник.

— Вже пізно, тож можна вас прямо запитати одну річ?

— Можна.

— Так би мовити, досить особисту.

— Якщо зумію відповісти.

— У вас великий пісюн?

Роззявивши рота й примруживши очі, чоловік якийсь час не зводив з неї свого погляду. Здавалось, не вірив своїм вухам. Однак Аомаме зберігала серйозний вигляд. Напевне, не жартувала. По очах було видно.

— Так, а що? — чесно признався чоловік. — Точно не скажу, але загалом не звичайний. Ви так несподівано запитали, що не знаю, як відповісти.

— Скільки вам років? — спитала Аомаме.

— Минулого місяця сповнився п'ятдесят перший, — невпевненим голосом сказав чоловік.

— З нормальним мозком прожили п'ятдесят років, як усі люди, виконуєте роботу, навіть маєте яхту, а самі не здатні оцінити, ваш пісюн більший чи менший від загального стандарту?

— Так, можливо, трохи більший, — подумавши, неохоче відповів чоловік.

— Справді?

— А чого це вас так хвилює?

— Хвилює? Хто сказав, що хвилює?

— Та ні, ніхто не сказав... — трохи відсуваючись на стільці вбік, відповів чоловік. — Але зараз це начебто стало проблемою.

— Ніякої проблеми. Абсолютно, — відрізала Аомаме. — Просто мені особисто подобається великий. На вигляд. Я не кажу, що малий мене не задовольняє. Що мені подавай тільки великого. Просто під настрій віддаю перевагу трохи більшому ніж звичайний. Хіба це погано? Здається, кожен має свої уподобання. Однак здоровенний не для мене, Бо від нього болить. Зрозуміло?

— Ну, можливо, мій вам сподобається. Гадаю, він трохи більший від звичайного і зовсім не здоровенний. Одним словом, такий, що треба...

— Правду кажете?

— А чого б я брехав?

— Ну, то покажете?

— Тут?

Ледве стримуючись, Аомаме насупила обличчя.

— Тут? Ви що, з глузду з'їхали? Як ви, доросла людина, живете з такими думками? Якщо ви його тут виставите, то уявляєте собі, що буде? Що подумають про вас люди? Ми зараз підемо у ваш номер, ви там роздягнетеся й покажете. Наодинці. Це вже вирішено, чи не так?

— Покажу, й що будемо робити? — занепокоєно спитав чоловік.

— Покажете, й що будемо робити? — перепитала Аомаме й, затамувавши подих, сміливо насупилася. — Ясна річ, займемося сексом. Спеціально прийти до вас у номер, побачити ваш інструмент, після того сказати: "Дуже дякую за ваші зусилля. Гарну річ ви мені показали. На добраніч!" — й піти додому? Невже у вашій голові електричне коло розірвалося?

Чоловіка ошелешила драматична зміна обличчя Аомаме. Коли вона супилася, більшість чоловіків зіщулювалася. Маленькі діти навіть пісяли з переляку. Її гримаса мала вбивчу силу. "Здається, трохи перегнула палицю, — подумала вона. — Не годиться так лякати співрозмовника. Бо перед тим треба одну річ залагодити". Вона мерщій напустила на себе попередній вираз обличчя й силувано всміхнулася. І знову повчально сказала:

— Коротко кажучи, підемо у ваш номер і займемося сексом. Сподіваюсь, ви — не голубий і не імпотент?

— Та ні. Двох дітей маю...

— Послухайте, хіба вас хтось питає, скільки у вас дітей? Ми ж не робимо перепису населення. Я вас прошу, не кажіть нічого зайвого. Я вас питаю, чи ваш інструмент стирчатиме, коли ляжете в ліжко зі мною. Питаю тільки це й нічого більше.

— Досі у важливий момент він ні разу мене не підводив, завжди ставав у пригоді, — сказав чоловік. — А ви — профі, так би мовити?.. Одним словом, професійно цим займаєтеся?

— Та ні. Що ви таке кажете, перестаньте. Ніяка я не профі. І не збочена. Просто звичайна громадянка. Яка одверто хоче мати статевий акт з людиною протилежної статі. Ніяка я не особлива, а пересічна людина. Що в цьому поганого? Після важкої роботи, увечері, випивши чарку, хочу розвіятися, переспавши з невідомим чоловіком. Хочу розслабитися. Це мені потрібно. Якщо ви — чоловік, то, гадаю, зрозумієте мої почуття.

— Звичайно, зрозумію, але...

— Від вас мені грошей не треба. Навпаки, я можу вам заплатити, якщо заслужите. Можете не боятися захворіти, бо я приготовила презервативи. Зрозуміли?

— Зрозумів, але...

— Схоже, не маєте настрою, правда? Чи я вам не підходжу?

— Та ні, це не так. Просто я не зовсім розумію. Ви — молода, вродлива, а я такого віку, що годжуся вам у батьки...

— Я вас прошу, не верзіть дурниць. Хоч би яким був ваш вік, я — не ваша непутяща дочка, а ви — не мій непутящий батько. Гадаю, ви це зрозуміли. Від такого узагальнення тільки нерви псуються. Мені просто до вподоби лиса голова. Її форма. Розумієте?

— Я ще не настільки лисий, щоб про це говорити. Це правда, що невелику залисину маю...

— Годі ж бо! — сказала Аомаме, ледве стримуючись, щоб не насупити обличчя. Потім трохи зм'якшила голос. Бо негоже надмірно лякати співрозмовника. — І так непогано. Я вас прошу: не говоріть нісенітниць.

"Хоч би що ви казали, але у вас голова таки лиса, — подумала Аомаме. — Якби під час перепису населення стояла графа "лисий", то ви поставили б у ній свою галочку. Якби їхали до

неба, то до неба лисих, а якби до пекла, то до пекла лисих. Зрозуміли? А якщо зрозуміли, то не відвертайте очей від дійсності. Ну, їдьмо! Прямісінько до неба лисих. Негайно!"

Чоловік розплатився, і вони удвох подалися до його номера.

Його прутень справді виявився трохи більшим за середній, але не набагато. Зізнання чоловіка справдилося. Аомаме вміло з ним погралася, щоб став твердим. Скинула блузку й спідничку.

— Напевне, ви думаєте, що в мене циці маленькі, — поглядаючи на чоловіка, холодним голосом сказала вона. — Мабуть, зневажаєте за те, що вони в мене малі, а прутень у вас великий. Може, почуваєтеся ошуканим.

— Та ні, я так не думаю. Ваші груди зовсім немалі. І дуже гарної форми.

— Невже? — сказала Аомаме. — А знаєте, я не завжди ношу бюстгальтер з мереживом. Але в роботі доводиться. Коли хочу показати груди.

— А що ж це за така робота у вас?

— Я ж вам раніше твердо сказала, що говорити тут про неї не збираюся. Та хоч би якою вона була, з жінкою всякі неприємності трапляються.

— І з чоловіком у житті таке буває.

— Але ж вам не доводиться носити бюстгальтер з мереживом, коли ви цього не хочете.

— Це правда, але...

— Не кажіть, що ви все розумієте. У жінок набагато скрутніше життя, ніж у чоловіків. Ви коли-небудь на високих каблуках спускалися крутими сходами? Перелазили через паркан у тісній міні-спідничці?

— Пробачте, — щиро сказав чоловік.

Аомаме повернула руку за спину, зірвала бюстгальтер і кинула на підлогу. Стягла і скрутила в клубок панчохи. Після того лягла на ліжко і знову почала гратися з прутнем.

— Яка чудова штучка! Я в захваті. З гарною формою й ідеальною величиною. Тверда, немов корінь дерева.

— Спасибі за такі слова, — наче трохи заспокоївшись, сказав чоловік.

— О, любка вас зараз добре обласкає й порадує!

— Може, перед тим станете під душ? Адже спітніли.

— Та перестаньте! — сказала Аомаме. І, ніби попереджаючи, легенько пальцем постукала по правому яєчку. —

Я ж прийшла сюди, щоб займатися сексом, а не для душу. Зрозуміли? Передусім — гаряче кохання. А піт мені байдужий. Бо ж я не сором'язлива учениця.

— Зрозуміло, — сказав чоловік.

Погладжуючи після любощів відкриту шию виснаженого чоловіка, що лежав долілиць на ліжку, Аомаме відчула сильне бажання штрикнути гострим вістрям свого інструмента те особливе місце. Справді хотіла. В її сумці лежала мініатюрна плішня, загорнута у шматок тканини. Її заточене вістря стирчало в м'якому, спеціально обробленому корку. Якби вона вирішила, то могла б просто це зробити. Підняти праву руку й легенько опустити вниз. Навіть незчувшись, він одразу помер би. Цілком безболісно. Наче внаслідок природної смерті відправився б на той світ. Але, звісно, Аомаме одумалася. Не було причин вилучати цього чоловіка із суспільства. Тим паче що й сама вона не мала для цього реальних підстав. Вона хитнула головою й прогнала від себе цю небезпечну думку.

"Цей чоловік непогана людина, — переконувала вона себе. — Був по-своєму вправним у сексі. Стримував еякуляцію доти, поки вона не зазнала оргазму. Форма його голови й лисина їй подобалися. Розмір прутня їй підходив. Пристойно поводився, охайно одягався, не нав'язливий. Дістав непогане виховання й освіту. Щоправда, страшно нудний у розмові, здатний будь-кого роздратувати. Але ж це не злочин, за який карають на смерть. Можливо".

— Телевізор можна ввімкнути? — спитала Аомаме.

— Звичайно, можна, — відповів чоловік, усе ще лежачи долілиць.

Перебуваючи в ліжку, вони до кінця додивилися новини, що передавалися об одинадцятій годині. На Середньому Сході Іран та Ірак і далі вели кровопролитну війну. Вона загрузала в трясовиння, і не було видно ключа для її закінчення. В Іраку молодих хлопців, що ухилялися від призову до війська, вішали на телеграфних стовпах, щоб іншим не кортіло цього робити. Іранський уряд звинувачував Саддама Хусейна у використанні нервово-паралітичних газів і бактеріологічної зброї. У США Волтер Мондейл і Ґері Гарт боролися за висунення своєї

кандидатури від Демократичної партії на президентських виборах. Ніхто з них не здавався людям у світі мудрим. Позаяк мудрі президенти здебільшого стають мішенню таємних убивць, то, можливо, мудрі люди, як тільки можуть, намагаються ними не стати.

На Місяці йшло будівництво постійної спостережної станції. Там США й СРСР на диво дружно співпрацювали. Як і з дослідницькою станцією на Південному полюсі. "Станція на поверхні Місяця? — дивувалася Аомаме. Розмов про таке вона ніколи не чула. — Власне, що діється у світі?" Однак вирішила про це не думати. Бо були інші важливі проблеми. Від пожежі у вугільних шахтах на острові Кюсю загинуло багато людей, уряд розслідував причину аварії. Аомаме здивувало, що в епоху, коли будується станція на поверхні Місяця, люди все ще добувають вугілля з-під землі. США вимагали від Японії відкрити свій фінансовий ринок. Інвестиційні банки "Морґан-Стенлі" й "Мерілл-Лінч" улещували уряд, шукаючи нових джерел наживи. Показували розумного кота з префектури Сімане. Він сам відчиняв вікно, виходив надвір і потім зачиняв його за собою. Так навчив його робити господар. Аомаме із захопленням дивилася, як худий кіт, обернувшись назад, витягнув лапу і з розумним виразом очей спритно зачинив вікно.

Новини траплялися різноманітні. Але про виявлення трупа в готелі в Сібуї повідомлень не було. Коли програма новин скінчилася, Аомаме натиснула на кнопку дистанційного управління й вимкнула телевізор. Навколо запанувала тиша. Поряд на ліжку тихенько посапував чоловік середніх літ.

"А той чоловік, напевне, все ще лежить ницьма на столі, — подумала вона. — Здається, ніби спить. Як і цей, поруч зі мною. Але дихання його не чути. Той негідник уже не матиме змоги прокинутись і встати на ноги". Вона вп'ялася очима у стелю й уявила собі трупа. Злегка хитнула головою й насупила обличчя. Тоді злізла з ліжка й зібрала одну за одною свої речі.

Розділ 6

(про Тенґо)

Ми ідемо досить далеко?

Комацу зателефонував у п'ятницю зранку, відразу після п'ятої. Саме тоді уві сні Тенґо переходив через довгий кам'яний міст. Ішов сам-один забрати якийсь важливий документ,

забутий на протилежному березі великої красивої ріки з поодинокими обмілинами. Вода в ній текла плавно, на обмілинах росли плакучі верби. Видніли також елегантні обриси горбуш. Над водою покірно звисало яскраво-зелене листя. Краєвид був подібним до картинки на китайському тарелі.

Прокинувшись, Тенґо в темряві кинув оком на годинник при узголів'ї. Ясна річ, ще не піднявши слухавки, здогадався, хто дзвонить йому о такій порі.

— Тенґо-кун, ти маєш електронну друкарську машинку? — запитав Комацу, не сказавши "доброго ранку" й не спитавши "ти вже прокинувся?". Напевне, не спав цілу ніч, а не встав ранесенько, дочекавшись сходу сонця. Видно, перед тим як нарешті заснути, згадав, що мав сказати Тенґо.

— Звичайно, не маю, — відповів Тенґо. Навколо все ще було темно. І він ще перебував на середині мосту. Ще ніколи не бачив такого на диво виразного сну. — І не хвалюся, що маю змогу її купити.

— Користуватися вмієш?

— Звісно, вмію. Якщо є, то й комп'ютером, і електронною друкарською машинкою. На роботі в підготовчій школі повсякчас користуюся.

— Так-от, сьогодні десь підшукай собі на свій розсуд машинку й купи. Я на техніці зовсім не розуміюся, а тому доручаю тобі самому вибрати її марку й виробника. Витрати пізніше відшкодую. Я хотів би, щоб якнайшвидше за її допомогою взявся переписувати "Повітряну личинку".

— Кажете купити, але ж вона коштує якихось двісті п'ятдесят тисяч єн.

— Байдуже.

Тенґо задумався.

— Отже, ви, Комацу-сан, купите мені електронну друкарську машинку?

— Так, витрушу на неї свої невеликі кишенькові гроші. Це діло вимагає таких капітальних вкладень. Скупістю нічого не посягнеш. Як ти сам знаєш, рукопис "Повітряної личинки" подано у вигляді, надрукованому на електронній машинці, а якщо так, то не годиться повертати перероблений варіант в іншому форматі. Постарайся зробити так, щоб він мав вигляд,

подібний до первісного. Сьогодні зможеш розпочати переписування?

Тенґо задумався над цим.

— Так, якщо вирішу, то відразу зможу. Але ж Фукаері поставила умову, що дозволить переробити своє оповідання, якщо в неділю я зустрінуся з людиною, яку вона мені вкаже. Цієї людини я все ще не бачив. Не виключено, що така зустріч скінчиться провалом переговорів і всі гроші та зусилля марно пропадуть.

— Це не має значення. Якось воно втрясеться. Дрібницями не переймайся, а відразу берися до роботи. Доведеться позмагатися з часом.

— А ви впевнені, що зустріч буде вдалою?

— Інтуїція підказує, що так, — сказав Комацу. — У мене вона справно працює. У всьому іншому я начебто не наділений талантами, а от інтуїцією добре володію. Дозволь сказати, що саме завдяки їй я дожив дотепер. Послухай, Тенґо-кун, як ти гадаєш, яка найбільша відмінність між талантом та інтуїцією?

— Не знаю.

— Талант не обов'язково тебе нагодує, а от інтуїція, будь певен, не залишить голодним.

— Постараюсь запам'ятати, — сказав Тенґо.

— Тому не бери дурного в голову, а від сьогодні мерщій сідай за роботу.

— Якщо ви так кажете, то не братиму. Просто я не хотів, щоб, розпочавши перспективне діло, ми потім нарікали, що, мовляв, даремно потратили зусилля.

— За все це я відповідаю.

— Зрозуміло. Пополудні маю зустрітися з однією людиною, а вранці поїду в місто й підшукаю електронну друкарську машинку.

— Так і зроби. Я розраховую на тебе. Удвох ми світ перевернемо.

По дев'ятій зателефонувала заміжня подруга, коли провела на автомашині до станції чоловіка й дітей. Пополудні у п'ятницю вона, як правило, приходила на побачення до Тенґо.

— У мене поганий стан, — сказала вона. — На жаль, сьогодні не зможу прийти. До зустрічі наступної п'ятниці!

За допомогою такого евфемізму — "поганий стан" — вона повідомляла, що в неї місячне. Була настільки вихованою, що так вишукано й обтічно висловлювалася. А те, що в ліжку поводилася сміливо, — зовсім інша річ.

— Я також шкодую, що не зможемо зустрітися, — сказав Тенґо. — Але тут нічим не зарадиш.

Щоправда, він не дуже переймався з приводу того, що не буде зустрічі цього тижня. Любощі з нею приносили йому радість, але він уже зосередився на переписуванні "Повітряної личинки". В його голові то з'являлися, то зникали, немов паростки життя в предковічному океані, нові ідеї, як це зробити. "У цьому я нічим не відрізняюся від Комацу-сана, — подумав Тенґо. — Ще перед тим, як остаточно вирішено розпочати справу, я вже спрямував на неї всю свою увагу".

Поїхавши об одинадцятій на Сібую, за допомогою кредитної картки він купив електронну друкарську машинку фірми "Фудзіцу". Порівняно з попереднім виробом вона була набагато легшою. Про запас придбав також чорнильну стрічку й папір. Повернувся з цим добром додому, поставив машинку на стіл і ввімкнув шнур у штепсель. Велика друкарська машинка фірми "Фудзіцу", якою користувався на роботі, в основному не відрізнялася своїми технічними параметрами від малогабаритної, щойно купленої. Перевіряючи її в дії, Тенґо взявся переробляти "Повітряну личинку".

Він не мав чіткого плану, як переписувати це оповідання. Лише кілька ідей щодо окремих деталей крутилися в його голові. Цілісного методу й принципу для такої роботи не приготував. Не мав цілковитої певності, як логічно переробити таке фантастичне й емоційне оповідання. Було очевидно, що, як казав Комацу, неминуче доведеться текст значною мірою поправляти, але при цьому чи вдасться не зіпсувати первісної атмосфери й характерних особливостей твору? Хіба це не однаково, що метелика наділяти скелетом? Від самої думки про це в душі зароджувалося вагання, наростала тривога. Однак діло вже зрушило з місця. Часу було обмаль. Тенґо не мав змоги склавши руки довго роздумувати. Нічого іншого не залишалось, як конкретно, одну за одною, переробляти окремі деталі. Можливо, за такою дрібною ручною роботою сама собою визріє цілісна картина.

"Тенґо-кун, ти впораєшся. Я в цьому не маю сумніву", — впевнено казав йому Комацу. І Тенґо чомусь наразі повністю з ним погоджувався. Комацу, людина з проблемами, породженими його словами й ділами, здебільшого думає тільки про себе. Якщо виникне потреба, то він його, Тенґо, просто позбудеться. І не озиратиметься назад. Однак, як він сам казав, у його інтуїції редактора є щось особливе. Він ніколи не вагається. Будь-що швидко оцінює, вирішує і береться за виконання. Не зважає на те, що скажуть люди довкола. Має характер, потрібний здібному командирові на передовій. Характер, яким, що не кажи, не володів Тенґо.

Тенґо почав переробляти оповідання о пів на першу. Перших кілька сторінок оригіналу "Повітряної личинки", до гарної кінцевої фрази, переніс у незмінному вигляді на екран друкарської машинки. Вирішив поки що переробити до зрозумілого рівня саме цей уривок. Не змінюючи змісту, рішуче виправив тільки текст. Так, як опоряджують кімнати у багатоквартирному будинку. Структуру в основному залишив у незмінному вигляді, бо тут не було проблем. Розміщення водогінних труб не чіпав, а от інші замінні частини квартири — підлогу, стелю, стіни й перегородки — усував і натомість ставив нові. "Я — вправний тесля, якому доручили всю роботу", — переконував він себе. Певного плану не мав. І нічого іншого не залишалося, як, послуговуючись інтуїцією та досвідом, на місці все придумувати.

В абзаци, важкі для розуміння при першому читанні, вносив ясність, робив прозорішою послідовність речень. Зайві й повторні вирази викреслював, незакінчені доповнював. Раз у раз переставляв частини тексту або речень. Оскільки прикметників і прислівників траплялося надзвичайно мало, то, навіть поважаючи цю особливість твору, дописував уміло дібрані слова, якщо відчував, що потрібні якісь прикметникові звороти. Хоча текст Фукаері загалом був необтесаний, його вдалі й невдалі частини чітко проглядалися, а тому їхній вибір не забирав стільки часу, як думав Тенґо. З одного боку, траплялися незграбні, а тому й незрозумілі, вирази, а з другого — незграбні, але на диво свіжі. У першому випадку він їх рішуче скорочував і перетворював на зрозумілі, а в другому — залишав незмінними.

Зайнятий переписуванням оповідання, Тенґо знову подумав, що Фукаері не писала його з наміром залишити як літературний твір. Вона тільки негайно реєструвала, використовуючи слова, те, що було в ній, або, як сама казала, те, що насправді бачила власними очима. Вона обійшлася б і без слів, але, крім них, не знаходила інших відповідних виражальних засобів для цього. От і все. А тому від самого початку не мала ніяких літературних амбіцій. Позаяк не мала наміру перетворювати написане в товар, то не мала потреби приділяти багато уваги літературному стилеві. Якщо порівнювати з кімнатою, то її повністю задовольняло те, що в ній є стіни, дах, а значить, можна сховатися від дощу й вітру. Тому Фукаері не переймалася тим, як Тенґо готується поправляти її твір. Бо своєї мети вже досягла. Можливо, її слова "можна переписати на свій смак" — це щира правда.

І все-таки текст, який становив "Повітряну личинку", зовсім не належав до таких, що задовольняють лише саму авторку. Якби Фукаері ставила собі за мету тільки зареєструвати як інформацію те, що бачила, і те, що виникло в голові, то досить було б записати його в блокноті у вигляді окремих параграфів. Не було потреби, застосовуючи складну методику, укладати текст у форму, придатну для читання. Як не є, а текст написано з передумовою, що хтось інший візьме його в руки й прочитає. Саме тому він так сильно торкався людської душі, хоча й не написаний для того, щоб стати літературним твором, а його стиль по-дитячому невправний. Та, можливо, той хтось відрізняється від "непевної кількості читачів", яку принципово має на увазі сучасна література.

Цікаво, власне, якого роду читачів можна сюди зарахувати?

Звісно, Тенґо про це й не здогадувався.

Він знав, що оповідання "Повітряна личинка" — вкрай унікальна вигадка, у якій спиною одна до одної стоять велика цінність і велика вада, а саме воно, можливо, написане з якоюсь спеціальною метою.

Унаслідок перероблення рукопис розбухнув у два з половиною рази. Не тому, що Тенґо забагато дописав, а тому, що логічне переписування оригіналу з чималою кількістю прогалин привело до його збільшення. В усякому разі, початок роботи був успішним. Текст став логічним, нормальним, зі стійким

поглядом на описувані події і в такому вигляді легко читався. Однак загальний потік оповіді згладився. Логіка випиналася назовні, а первісна гострота оригіналу ослабла.

Далі належало вилучити з розбухлого рукопису "те, без чого можна обійтися". Нарощене відразу струсити. Скорочувати текст набагато легше, ніж його розширювати. Після такої роботи він зменшився відсотків на тридцять. Це була своєрідна гра для мозку. Спочатку визначається, скільки часу потрібно для допустимого розширення тексту, а потім — для його допустимого скорочення. Коли такі два види роботи поперемінно наполегливо виконувати, то врешті-решт амплітуда зміни тексту поступово зменшується і його обсяг природним чином зупиняється на належному рівні, на якому текст уже не можна ні розширити, ні скоротити. Власне "еґо" вгамовується, зайві прикраси витрушуються, а прозора логіка ховається в глибині. Тенґо здавна пишався тим, що здатний до такої роботи. Був у цьому вродженим майстром. Міг зосереджуватися, як птах, що ширяє у небі, шукаючи поживи, був витривалий, як осел, що переносить на спині воду, й до кінця вірний правилам гри.

Коли, затамувавши подих, він завзято виконував цю роботу, й, зітхнувши, глянув на настінний годинник, була майже третя. До речі, він ще не обідав. Пішов на кухню, поставив чайник з водою на вогонь і намолов кавових зерен. З'їв кілька бісквітів, намазаних сиром, схрумав яблуко, а коли вода закипіла, приготував каву. Попиваючи її з великого кухля, для зміни настрою трохи подумав про секс із своєю заміжньою подругою. Про те, що от зараз мав би йому віддаватися, якби день випав звичайний. Що він робив би і що вона робила б? Задерши догори голову й заплющивши очі, він глибоко зітхнув, переповнений нездійсненними можливостями.

Потім вернувся до стола, знову перемкнув мозок на роботу й узявся перечитувати на екрані машинки початковий уривок переробленої "Повітряної личинки". Як генерал, що в перших кадрах фільму "Дорога слави" Стенлі Кубрика оглядає бойові позиції піхоти в окопах. Кивком голови схвалив те, що побачив. Мовляв, непогано. Текст став кращим. Робота посувалася успішно. Але не все його задовольняло. Ще багато доведеться доробляти. Тут і там порвалися мішки з піском. Бракувало

патронів для кулеметів. Траплялись і місця, недостатньо загороджені колючим дротом.

Тенґо віддрукував цей текст на папері. Зберігши його, вимкнув і відсунув набік електронну друкарську машинку. Поклав перед собою надрукований текст і з олівцем у руці ще раз узявся його перечитувати. Зайві частини викреслював, нечітко виписані доповнював, незвичні переробляв до повного розуміння. Ніби добираючи плитку для закриття вузької щілини у ванній кімнаті, старанно вишукував потрібні слова, перевіряв під різним кутом зору, як вони лягають у речення. Якщо погано, змінював їхню форму. Від невеличкого нюансу текст оживав або псувався.

Враження від того самого тексту на екрані й на папері ледь-ледь різнилося. Ставлення до слова, написаного олівцем, і слова, надрукованого на папері, також було різним. Доводилося його перевіряти під двома кутами зору. Увімкнувши машинку, Тенґо переносив на екран одну за одною правки, написані олівцем на папері. І оновлений оригінал тепер перечитував на екрані. "Непогано", — думав він. Відповідні частини тексту набирали належної ваги, у ньому з'явився природний ритм.

Сидячи на стільці, Тенґо потягнувся всім тілом, звів погляд на стелю й сильно видихнув. Ясна річ, на цьому робота не скінчилася. Якщо через кілька днів перечитати текст, то, напевне, знайдуться місця, що потребуватимуть доопрацювання. Однак наразі цього досить. Він досяг крайньої межі зосередженості. Потрібен і певний час, щоб охолонути. Стрілки годинника наближалися до п'ятої, навколо почало темніти. Завтра він переробить наступний уривок. Перероблення лише кількох сторінок першого уривка забрало майже цілий день. Більше, ніж він сподівався. Та коли рейки прокладено й з'явився ритм, робота, мабуть, піде жвавіше. Бо найважче й найзабарніше в роботі — початок. Якщо тільки його подолати, то пізніше...

Потім Тенґо уявив собі обличчя Фукаері й подумав, що вона відчуватиме, коли читатиме перероблений текст. Але не здогадався. Бо про таку людину, як вона, практично нічого не знав. Хіба лише те, що їй сімнадцять років, що вона учениця третього класу середньої школи вищого ступеня і не цікавиться вступними іспитами до університету, по-дивному розмовляє,

любить біле вино й по-своєму гарним личком може порушити душевний спокій людини.

А проте він у душі відчув, що загалом починає точно розуміти світ, який Фукаері намагається описати (або зафіксувати) в оповіданні "Повітряна личинка". Картина, яку вона спробувала змалювати, користуючись особливим, обмеженим набором слів, завдяки його дбайливому й старанному опрацюванню засвітилася яскравіше й виразніше. Оповідь у творі потекла одним потоком. Це Тенґо бачив. У всьому він покращив і підсилив його із суто технічного боку, але закінчив так природно, наче від самого початку писав його власною рукою. І після того оповідання "Повітряна личинка" міцно стало на ноги.

Тенґо надзвичайно радів з цього. Через тривале зосередження на переписуванні твору він почувався виснаженим, та, попри це, настрій його поліпшився. Навіть вимкнувши друкарську машинку й відійшовши від стола, він ще довго не міг позбутися бажання і далі ще досконаліше переробляти оповідання. Щиро тішився наслідками своєї роботи. Якщо все складеться добре, то, можливо, Фукаері в них не розчарується. Хоча й не уявляв собі добре, як вона радітиме чи розчарується. Навіть не мав уявлення, як усміхатиметься або ледь-ледь нахмуриться. Її обличчя не мало виразу. Тенґо не знав причини. Тому, що взагалі нічого не почувала, чи тому, що її почуття ніяк не пов'язані з виразом обличчя? "Справді, дивна дівчина", — знову подумав він.

Головним персонажем "Повітряної личинки", можливо, була сама Фукаері з минулого часу.

Їй десять років, вона жила в особливій гірській комуні (або в подібній громаді) й доглядала сліпу козу. Таку роботу їй доручили. Усім дітям щось доручали. Коза старіла, але для комуни мала особливе значення, а тому потребувала старанного нагляду, щоб ні від чого не постраждала. Її не можна було спускати з ока. Так дівчинці наказали. Та якось вона не догледіла її — і коза вмерла. За це дівчинку покарали — зачинили у старий льох з мертвою козою. На цілих десять діб її відлучили від людей і не дозволяли виходити надвір. Не дозволяли ні з ким говорити.

Коза стала каналом, яким карлики проходили в цей світ. Дівчинка не знала, карлики добрі чи погані (звісно, й Тенґо цього не знав). Коли наставала ніч, карлики через мертву козу проходили в цей світ. А коли світало, поверталися назад. Дівчинка могла з ними розмовляти. Вони навчили її, як робити повітряних личинок.

Тенґо вразило те, як докладно й конкретно вона описала звички й поведінку сліпої кози. Такі подробиці надзвичайно оживили твір. Вона справді доглядала козу? Справді жила в гірській комуні, яку описала? Тенґо сподівався, що, можливо, це правда. Якщо припустити, що Фукаері зовсім не мала такого досвіду, то це означає, що як оповідач вона наділена рідкісним талантом.

Він подумав, що під час наступної зустрічі, яка мала відбутися в неділю, запитає її про козу та комуну. Безперечно, не знав, Фукаері відповість на його запитання чи ні. Згадавши попередню розмову з нею, Тенґо сподівався, що вона відповість на таке запитання, на яке, на її думку, може відповісти. Запитанням, на яке вона не хоче або не збирається відповідати, просто знехтує. Наче не почула його. Так само, як Комацу. В цьому вони схожі між собою. Тенґо — не такий. На будь-яке запитання дає якусь чесну відповідь. Це в нього від народження.

О пів на шосту зателефонувала заміжня подруга.

— Що робив сьогодні? — запитала вона.

— Цілісінький день писав оповідання, — сказав Тенґо. Напівправду, напівбрехню. Бо писав не своє оповідання. Але пояснювати докладно вважав за непотрібне.

— Робота просунулася успішно?

— Так собі.

— За сьогодні вибач. Гадаю, наступного тижня зможемо побачитися.

— Чекаю з радістю, — сказав він.

— Я також, — сказала вона.

Потім подруга розповіла про дітей. Вона часто розповідала про них йому, як другу. Про двох маленьких дочок. Тенґо не мав ні брата, ні сестри. А тому не знав, що таке малі діти.

Та все одно вона розповідала йому про власних дітей. Тенґо не мав схильності багато говорити. Завжди любив слухати інших людей. А тому зацікавився її розповіддю. Вона сказала, що з її

старшої дочки, учениці другого класу початкової школи, начебто в школі знущаються. Сама дочка не жалілася, але мати її однокласниці повідомила, що це правда. Звісно, Тенґо не зустрічався з цією дівчиною. Лише одного разу бачив на фотографії. Вона була не дуже схожою на матір.

— А з якої причини з неї знущаються? — спитав Тенґо.

— У неї бувають напади астми, а тому вона не може брати участі в різних спільних діях. Можливо, причина в цьому. Дитина чесна, непогано вчиться.

— Не розумію, — сказав Тенґо. — Здавалося б, що до такої дитини мали б ставитися співчутливо, а не знущатися.

— У дитячому віці не все так просто, — сказала подруга, зітхаючи. — Як тільки ти чимось від інших відрізняєшся, то дістаєш щигля. І у світі дорослих відбувається щось подібне, але в дитячому світі воно набуває безпосереднішої форми.

— Якої конкретно?

Вона навела приклади. Кожен окремий із них не був чимось особливим, та коли повторювався щоденно, то погано відбивався на дитині. Дитина щось приховувала. Мовчала. Стала вередливою, впертою.

— У такому віці ти зазнавав знущань?

Тенґо згадав свої дитячі роки.

— Здається, ні. Можливо, зазнавав, але не звертав на них уваги.

— Якщо не звертав — значить, це не були знущання. Адже за своєю суттю мета знущання полягає в тому, щоб змусити жертву відчути їх. Якщо ж людина їх не помічає, то це не знущання.

У дитинстві Тенґо був високого зросту й сильним. Усі йому в цьому поступалися. Напевне, тому ніхто не смів з нього знущатися. Щоправда, в той час він мав серйознішу проблему, ніж знущання.

— А з тебе коли-небудь знущалися? — спитав Тенґо.

— Ні, — чітко відповіла вона. А потім, начебто завагавшись, додала: — Сама знущалася...

— Разом з іншими?

— Так. У п'ятому класі початкової школи ми змовилися, щоб не розмовляти з одним хлопцем. Чому ми це зробили, ніяк не пригадаю. Напевне, була якась безпосередня причина, але,

видно, незначна, бо не пам'ятаю. Однак тепер думаю, що погано вчинила. Аж соромно. Чого я таке зробила? Сама не знаю.

У зв'язку з цим Тенґо раптом згадав про одну подію, що давно сталася, але іноді тепер воскресала в пам'яті. Він не міг забути її. Та про неї не розповів. Бо довелося б довго розповідати. Це була така подія, що якби викладав її словами, то загубив би найважливіші нюанси. А тому досі він про неї нікому не розказував і, мабуть, згодом не розказуватиме.

— Коротко кажучи, — мовила подруга, — людина може заспокоїтися, коли відчуває, що належить до більшості, яка когось відторгає, ніж до відторгненої меншості. Мовляв, от добре, що я не серед меншості. По суті те саме спостерігається в будь-яку епоху, у будь-якому суспільстві: коли людина пристає до більшості, то їй не доводиться думати над складними питаннями.

— А якщо пристає до меншості, то мусить.

— Це правда, — сумним голосом сказала подруга. — Але за таких обставин вона принаймні може користуватися власною головою.

— Користуватися власною головою, щоб думати над складними питаннями.

— У тому-то й проблема.

— Краще не думати надто серйозно, — сказав Тенґо. — Врешті-решт чогось страшного не станеться. Бо, напевне, і в класі знайдеться кілька дітей, які вміють нормально користуватися своєю головою.

— Воно-то так... — погодилася подруга. Потім над чимось задумалася. Приклавши слухавку до вуха, Тенґо терпеливо чекав, коли вона збереться з думками.

— Дякую. Мені трохи полегшало, коли з тобою поговорила, — сказала вона потім. Видно, до чогось додумалася.

— І мені трохи легше стало, — сказав Тенґо.

— Чому?

— Бо зміг поговорити з тобою.

— Ну, то до зустрічі наступної п'ятниці! — сказала подруга.

Після телефонної розмови Тенґо подався до найближчого супермаркету й накупив продуктів. З паперовими пакетами повернувся додому, обгорнув овочі й рибу окремо прозорою плівкою й поклав у холодильник. Коли після того, слухаючи по

радіо музичну програму, готував собі їжу, задзвенів телефон. Йому здалося досить дивним, що упродовж одного дня йому дзвонять четвертий раз. Цього разу телефонувала Фукаері.

— Нагадую про найближчу неділю, — без передмови сказала вона.

Було чути, як на тому кінці телефонної лінії безперервно лунають автомобільні сигнали. Напевне, водії на щось сердилися. Очевидно, дівчина дзвонила з телефону-автомата поряд з великою вулицею.

— Наступної неділі, тобто післязавтра, я зустрінуся з тобою, а потім ще з кимось, — уточнив її слова Тенґо.

— О дев'ятій ранку, станція Сіндзюку, передній край платформи для електрички, що прямує до Татікави, — сказала вона, назвавши три конкретні речі.

— Інакше кажучи, зустрінемося біля першого вагона електрички, що йде з Токіо по лінії Тюосен?

— Так.

— Квитки купити до котрої станції?

— До будь-якої.

— Куплю до будь-якої й доплачу різницю після прибуття, — запропонував на додачу Тенґо. Так само, як переробляв "Повітряну личинку". — То ми їдемо досить далеко?

— Що ви зараз робили, — сказала Фукаері, пропустивши повз вуха його запитання.

— Готував вечерю.

— Що?

— Я сам-один, а тому нічого особливого не готував. Підсмажив морську щуку, висушену на сонці, натер редьки. Зварив суп, приправлений місо , з цибулею та філіппінськими черепашками і з'їв разом з тофу. Замаринував огірки з морською капустою. Засолив рис з пекінською капустою. От і все.

— Смачно.

— Невже? Я не сказав би, що дуже. Я завжди їм тільки подібні страви, — сказав Тенґо.

Фукаері мовчала, видно, їй зовсім не важко довго мовчати. Тенґо не такий.

— Сьогодні я почав переробляти твою "Повітряну личинку", — сказав він. — Бо часу обмаль, і не встигнув би закінчити

роботу, якби не почав, хоча остаточного дозволу від тебе й не дістав.

— Комацу-сан велів?

— Так, Комацу-сан наказав розпочати.

— У вас з Комацу-саном добрі стосунки.

— Так. Начебто добрі.

"Ніде на світі, мабуть, нема людини, яка подружилася б з Комацу", — подумав Тенґо, але не сказав, бо вийшла б довга розмова.

— Робота просувається успішно.

— Поки що загалом успішно.

— От і добре, — сказала Фукаері. Мабуть, вона сказала це не просто для годиться. Здавалось, ніби по-своєму радіє з того, що переписування йде у швидкому темпі. Але обмеженість її емоційної реакції цього здогаду не підкріплювала.

— Добре, якщо вона тобі сподобається, — сказав Тенґо.

— Не турбуйтесь, — відразу відповіла Фукаері.

— Чому ти так уважаєш? — спитав Тенґо.

Дівчина на це не відповіла. Тільки мовчала у слухавку. Навмисне. Напевне, спонукала його про щось подумати. Та хоч як Тенґо напружував мозок, ніяк не міг збагнути, чому вона має таку тверду впевненість.

Щоб перервати мовчанку, Тенґо мовив:

— Послухай, я хочу запитати тебе одну річ. Ти справді жила в якійсь комуні й доглядала козу? Твій опис тамтешніх обставин справді вражає. Тому я хотів би дізнатися, чи таке відбувалося в дійсності.

Фукаері злегка кашлянула.

— Про козу я не розповідатиму.

— Гаразд, — сказав Тенґо. — Коли не хочеш, не розповідай. Я просто так спитав. Не переживай. Для письменника твір — це все. Нема потреби вдаватися в зайві пояснення. Отже, зустрінемося в неділю. А під час зустрічі з тим чоловіком треба на щось звернути увагу?

— Не знаю.

— Іншими словами... пристойно одягтися чи приготувати подарунок. Бо я не маю жодного уявлення, що він за людина.

Дівчина знову примовкла. Однак цього разу не навмисне. Вона просто не розуміла мети цього запитання та його суті. Воно

не знаходило собі місця в її голові. Здавалось, ніби виходило за межі її розуміння й засмоктувалося навічно порожнечею. Як самотня дослідницька ракета, що пролітала мимо Плутона.

— Гаразд, це не має значення, — змирившись, сказав Тенґо. Виходить, помилився, коли ставив їй таке запитання... — Значить, у неділю о дев'ятій, — додав він.

Помовчавши кілька секунд, Фукаері різко урвала розмову. Не сказала ні "до побачення", ні "ну, до неділі". А може, згідливо кивнула й поклала слухавку. На жаль, у більшості випадків жестикуляція та міміка через телефон не виявляються такими ефективними, як звичайно.

Тенґо поклав слухавку, двічі глибоко вдихнув, перемкнув свою голову на реальніші речі й далі готував свою скромну вечерю.

Розділ 7

(про Аомаме)

Дуже тихо, щоб не розбудити метелика

У суботу, після першої дня, Аомаме навідалася до "Садиби плакучих верб". У дворі того дому широко розіслало своє віття кілька велетенських плакучих верб, які, висунувши голови над кам'яною огорожею, безшумно хилиталися під вітром, немов загублені душі. Тож, природно, сусіди здавна називали цю стару оселю в європейському стилі "Садибою плакучих верб". Вона містилася на пагорбі в районі Адзабу. Було видно, як на вершечках плакучих верб сиділи пташки. На освітленому сонцем даху, заплющивши очі, вигрівався великий котяра. По навколишніх вузьких, покручених вуличках майже не могла проїхати автомашина. Численні високі дерева створювали враження, ніби навіть серед дня тут панують сутінки. Якщо зайти в цей квартал, то могло здатися, ніби час сповільнив свій плин. Поблизу розташувалося кілька посольств, але туди нечасто навідувалися люди. Зазвичай там було тихо, і тільки з настанням літа все різко мінялося — від сюрчання цикад боліли вуха.

Аомаме натиснула кнопку дзвінка на воротах і назвала своє ім'я у домофон. Повернула обличчя з легеньким усміхом до відеокамери над головою. Хвіртка залізних воріт автоматично поволі відчинилася й, коли Аомаме зайшла у двір, зачинилася. Як завжди, вона перетнула двір і попрямувала до входу в

будинок. Оскільки вона знала, що перебуває у полі зору відеокамери, то йшла доріжкою, випроставшись і піднявши підборіддя, як манекенниця на подіумі. Одяглася по-буденному — у куртку з каптуром і сині джинси поверх тренувального костюма, на ногах білі баскетбольні кеди, через плече сумка. Сьогодні мініатюрної плішні із собою не взяла. Якщо не має в ній потреби, залишає спокійно відпочивати в шухляді комода.

Перед входом у будинок стояло кілька тикових садових стільців, на одному з яких ледве вміщався здоровенний чоловік. Не дуже високий, але з на диво розвинутою верхньою половиною тіла. Років сорока, із наголо постриженою головою і старанно доглянутими вусиками під носом. На ньому був широкий сірий костюм, біла-білісінька сорочка й темно-сіра шовкова краватка. На ногах абсолютно чорні, без жодної плямки, черевики з кордовської шкіри. На обох вухах — срібні сережки. Він не скидався ні на працівника фінансового відділу районного муніципалітету, ні на агента з питань страхування автомобілів. З першого погляду ставало ясно, що це професійний охоронець. Такою насправді була сфера його діяльності. Іноді він виконував роль водія. Мав високий розряд карате і в разі потреби вмів ефективно користуватися зброєю. Показуючи свої гострі ікла, міг здаватися лютішим за будь-кого. А проте був спокійним, холоднокровним, розсудливим. Якщо заглянути в його очі (звичайно, якби дозволив), то можна помітити в них тепле світло.

В особистому житті мав два захоплення — морочився з різними механізмами і колекціонував платівки "прогресивного року" 60 — 70-х років, мешкав тут же, в районі Адзабу разом із симпатичним молодим приятелем-перукарем. Звали його Тамару. Щоправда, невідомо, що це було — ім'я чи прізвище. Люди називали його просто Тамару-саном.

Усе ще сидячи на стільці, Тамару глянув на Аомаме й кивнув.

— Добрий день! — привіталася вона й сіла навпроти нього.

— У готелі в Сібуї, здається, помер один чоловік, — перевіряючи, як блищать черевики з кордовської шкіри, сказав він.

— А я не знала, — сказала Аомаме.

— Бо це не такий випадок, про який пишуть газети. Можливо, через серцевий напад. Жаль, бо йому ще й сорока не

минуло.

— Якщо не дбати про серце, то...

Тамару кивнув.

— Найголовніше — які в людини звички. Нерегулярне життя, стреси, недосипання. Такі речі вкорочують їй життя.

— Рано чи пізно щось таки зводить її зі світу.

— За логікою речей так і буває.

— Цікаво, чи проводилося розпізнання і розтин трупа? — запитала Аомаме.

Нахилившись, Тамару стер ледве помітні сліди пилу на черевиках.

— Поліція й без того зайнята по горло. Та й бюджет у неї обмежений. Якщо на трупові нема ран, то розтину не роблять. Крім того, мабуть, родичі не хочуть даремно розтинати людину, що померла спокійною смертю.

— Особливо дружина, що залишилася вдовою.

Тамару хвильку мовчала, тоді простягнув Аомаме свою товсту, як боксерська рукавиця, руку. Її потиск був сильний.

— Напевне, втомилися? Варто трохи відпочити, — сказав він.

Аомаме трошки розтулила рот, як людина, що всміхається, але усмішка в неї не вийшла. З'явився тільки натяк на неї.

— Бун здорова? — спитала Аомаме.

— Так, здорова, — відповів Тамару. Бун — німецька вівчарка в цій садибі. З добрим характером, розумна. Тільки з кількома дивними звичками.

— Усе ще їсть шпинат? — спитала Аомаме.

— Багато. Тут шпинат залишається дорогим, тож маємо невеликий клопіт, бо вона, що не кажи, їсть багато.

— Я ніколи не бачила німецької вівчарки, що любить шпинат.

— Вона, напевне, не вважає себе собакою.

— А ким?

— Схоже, вважає себе особливою істотою, яка виходить за межі звичайної класифікації.

— Над собакою?

— Можливо.

— Тому й любить шпинат?

— Вона любить його незалежно від цього. Змалечку була такою.

— Може, через це в неї небезпечні думки?

— Можливо, — відповів Тамару. І подивився на ручний годинник. — До речі, сьогодні зустріч призначено на половину другої, так?

Аомаме кивнула.

— Маю ще трохи часу.

Тамару поволі встав.

— Заждіть тут хвилину. Може, вдасться трохи прискорити час, — сказав і зник у парадному вході.

Аомаме чекала, поглядаючи на чарівні плакучі верби. Вітру не було, і їхнє гілля спокійно звисало над землею. Як людина, занурена в нескінченні роздуми.

Невдовзі Тамару повернувся.

— Зайдіть із задвір'я. Сьогодні вас хочуть бачити в оранжереї.

Обійшовши двір, повз плакучі верби вони обоє попрямували до оранжереї, яка містилася за будинком. Там не було дерев, щедро світило сонце. Щоб не випустити надвір метеликів, Тамару, уважно прочинивши скляні двері, впустив Аомаме. Потім сам прослизнув усередину й відразу зачинив двері. Такими рухами здоровенний чоловік не гордиться. Та вони були доцільними і простими. Тільки не для гордощів.

У великій оранжереї під склом панувала справжня, без застережень, весна. Пишно, красиво цвіли різноманітні квіти. Більшість рослин була звичною. На полицях рядами стояли горщики з квітами, які можна бачити будь-де, — гладіолуси, анемони, стокротки тощо. Аомаме здавалося, що серед них траплявся і звичайний бур'ян. Дорогоцінних орхідей, рідкісних видів троянд або полінезійських квітів трьох головних кольорів — червоного, жовтого й синього, — тобто чогось справді особливого, вона не помітила. Аомаме не дуже цікавилася рослинами, але оця нехитра оранжерея їй подобалася.

Зате в оранжереї жила сила-силенна метеликів. Здавалось, господиню набагато більше цікавило вирощування рідкісних метеликів, ніж рідкісних рослин у цій просторій кімнаті під склом. У центрі її уваги були й квіти, багаті медом, який люблять ці створіння. Їхнє вирощування в оранжереї вимагало небуденних турбот, знань і праці. Аомаме зовсім не розуміла, звідки в господині береться таке завзяття.

Іноді, не лише влітку, господиня запрошувала Аомаме на розмову сюди. Бо не побоювалася, що їхню розмову хтось підслухає. А вона, ця розмова, не належала до таких, які можна проводити вголос будь-де. Крім того, в оточенні квітів і метеликів нерви трохи відпочивали. Це проглядало у виразі обличчя Аомаме. В оранжереї вона трохи перегрівалась, але могла терпіти.

Господиня, років сімдесяти п'яти, невисока, з гарним сивим, коротко обстриженим волоссям, була в робочій сорочці з бавовняної тканини, кремових шортах і брудних тенісних тапочках. Тримала в руках, засунутих у робочі рукавиці, велику металеву лійку й поливала один за одним горщики з квітами. Її одяг здавався на один розмір більшим, ніж треба, але зручно на ній сидів. Щоразу, коли Аомаме її бачила, мимоволі відчувала повагу до її природної, непідробної гідності.

Перед війною вона, дочка відомого фінансового магната, одружилась із хлопцем з аристократичної родини, але ніколи не хизувалася прикрасами й не мала іншої подібної слабості. Коли невдовзі по війні помер її чоловік, вона взяла участь в утворенні невеликої інвестиційної компанії на основі капіталу родичів і показала, що може успішно працювати в керівництві таким акціонерним товариством. Як усі визнавали, у цьому виявилося те, що можна назвати вродженим талантом. Завдяки її впливові інвестиційна компанія придбала кілька першорядних земельних ділянок у межах столиці, якими володіли інші аристократичні родини, а також члени колишньої імператорської сім'ї. Років десять тому вона відійшла від справ компанії, вдало вибравши момент, за високою ціною спродала свої акції і стала ще багатшою. Оскільки відразу перестала появлятися на людях, то вони про неї майже забули, але в економічному світі згадка про неї ще лишилася. Подейкували, що і в політичних колах вона мала де з ким тісні особисті зв'язки. Як людина була щирою і розумною. Страху ні перед чим не відчувала. Довіряючи своїй інтуїції, доводила до кінця задуману справу.

Помітивши Аомаме, вона поставила лійку на землю й, показавши на невеликий металевий садовий стілець біля входу, звеліла їй сісти. Коли Аомаме сіла, господиня опустилася на стілець навпроти неї. Якщо щось робила, то завжди безшумно. Як розумна лисиця, що прокрадається лісом.

— Принести щось випити? — запитав Тамару.

— Теплого квіткового чаю, — сказала господиня. І подивилася на Аомаме. — А вам?

— Те саме, — відповіла Аомаме.

Легенько кивнувши, Тамару пішов з оранжереї. Оглядаючись навколо й переконавшись, що поблизу нема метеликів, він прочинив двері й, хутко вийшовши надвір, зачинив їх. Наче робив танцювальні па на світській вечірці.

Господиня зняла робочі бавовняні рукавиці й, поводячись із ними, як з шовковими рукавичками на вечірці, ретельно поскладала на столі. І чорними очима, повними яскравого блиску, глянула прямо на Аомаме. Очима, які досі були свідками багато чого. Аомаме відповіла тим же.

— Здається, важливу особу ви прибрали, — сказала господиня. — Досить відому у світі, пов'язаному з видобутком нафти. Ще молоду, але впливову.

Вона завжди говорила тихим голосом. Таким, що хоч який вітерець легко розвіяв би. Через те її співрозмовник чи співрозмовниця мусили добре нашорошувати вуха. В Аомаме часто з'являлося бажання повернути ручку гучності вправо. Та, звісно, такої ручки ніде не було. Тому нічого іншого не залишалось, як пильно прислухатися.

Аомаме сказала:

— Хоча того чоловіка раптом не стало, ніхто, здається, не відчув особливих незручностей. Світ і далі справно рухається.

Господиня всміхнулася.

— У цьому світі немає незамінної людини. Хоч би якими знаннями й здібностями вона володіла, наступник завжди знайдеться. Якби світ був переповнений незамінними людьми, то нам, гадаю, було б дуже скрутно. Звичайно... — додала вона і, ніби підкреслюючи, піднесла в повітря вказівний палець правої руки, — заміни таким, як ви, не знайшлося б.

— Навіть якби не знайшлося, то не дуже складно підшукати замінний засіб, — зауважила Аомаме.

Господиня спокійно дивилася на Аомаме. На її губах спливла задоволена усмішка.

— Можливо, — сказала вона. — Та навіть якби так сталося, то не було б такої спільності, як от зараз з вами. Ви — це ви. І ніхто

інший. Я вам дуже вдячна. Настільки, що словами не можу висловити.

Нагнувшись уперед, господиня поклала свою долоню зверху на руку Аомаме. І так тримала її секунд десять. Потім руку прибрала й з удоволеним виразом обличчя відхилилася назад. Метелик, пурхаючи в повітрі, сів на плече її синьої робочої сорочки. Маленький білий, з кількома гербами на крильцях. Зовсім не знаючи страху, він там і задрімав.

— Напевне, ви ще ніколи не бачили такого метелика, — сказала господиня, озирнувшись на власне плече. У її голосі злегка вчувалася гордість за себе. — Навіть на Окінаві його нелегко знайти. Він бере поживу тільки з особливих квітів, які цвітуть у тамтешніх горах. Для догляду за таким метеликом довелося привезти сюди й вирощувати ці квіти. А це забрало багато часу й праці. І, звісно, грошей.

— Видно, цей метелик сильно до вас прихилився, правда? Господиня всміхнулася.

— Він уважає мене своєю подругою.

— А хіба з метеликом можна подружитися?

— Щоб з ним подружитися, треба стати частиною природи. Перестати ворушитись, як людина, й переконати себе, що ти сама — дерево, трава або квітка. Якщо через певний час метелик розслабиться, то само собою подружиться.

— Метеликам дають імена? — поцікавилася Аомаме. — Як собакам і котам.

Господиня легенько похитала головою.

— Метеликам імен не дають. Їх розрізняють за візерунком крилець і формою. Навіть якби їм давали імена, вони все одно швидко вмирають. Вони — безіменні, короткочасні друзі. Я приходжу сюди щодня, щоб, зустрівшись, привітатися й поговорити про се, про те. Та коли минає певний час, вони мовчки кудись зникають. Думаю, що, напевне, помирають, але не знаходжу їхніх трупів, хоч би скільки шукала. Зникають безслідно, немов проковтнуті повітрям. Метелики — найефемерніші привабливі істоти. Хтозна-де народжуються, тихо живуть, вимагаючи дуже мало, й потім непомітно кудись зникають. Може, в іншому, ніж наш, світі.

У теплому й вологому повітрі оранжереї плив густий рослинний запах. Численні метелики то тут, то там з'являлись і

зникали, ніби миттєві розділові знаки, що розмежовували нескінченний потік свідомості. Щоразу, заходячи в цю оранжерею, Аомаме ніби втрачала відчуття часу.

Зайшов Тамару з металевою тацею, на якій стояв красивий порцеляновий чайничок з двома чашками такого ж кольору, лежали полотняні серветки й невеличка тарілочка з тістечками. Запах квіткового чаю перемішувався з ароматом навколишніх квітів.

— Дякую, Тамару. З рештою ми самі дамо собі раду, — сказала господиня.

Прилаштувавши тацю на стілець, Тамару вклонився і пішов безшумно з оранжереї. Як і перед тим, зробивши кілька па, відчинив і зачинив двері.

Господиня зняла кришку з чайничка, понюхала його аромат і, впевнившись, що листочки розм'якли, поволі налила чаю в обидві чашки. Старанно — так, щоб його густота всюди була однаковою.

— Може, це й непотрібно, але чому б вам не поставити на вході ще одні двері з дротяною сіткою? — запитала Аомаме.

Підвівши голову, господиня глянула на гостю.

— Двері з дротяною сіткою?

— Так. Якщо поставити їх зсередини, то дверей буде двоє, тож не доведеться пильнувати, щоб метелики не вилетіли.

Тримаючи тарілочку в лівій руці, господиня піднесла чашку в правій руці до рота й поволі ковтнула квіткового чаю. Смакуючи його запахом, легенько кивнула. Потім повернула чашку на тарілочку, а її поставила на тацю. Легенько приклавши серветку до губів, поклала її собі на коліна. На ці жести вона потратила, м'яко кажучи, втричі більше часу, ніж звичайна людина. "Вона схожа на фею, що п'є поживну вранішню росу в глибині лісу", — подумала Аомаме.

Після того господиня кашлянула.

— Сітка мені не подобається, — сказала вона.

Аомаме чекала продовження розповіді, але його не було. Так і залишилося неясним, у чому причина нелюбові до сітки — в загальному ставленні до того, що обмежує свободу, в естетичних поглядах чи в суто фізіологічних уподобаннях. Однак зараз це не мало особливого значення. Просто Аомаме випадково спало на думку поставити таке запитання.

Як і господиня, тримаючи в руці тарілочку з чашкою, Аомаме безшумно ковтнула чаю. Такий чай вона не дуже любила. Віддавала перевагу гарячій каві, чорній, як нечиста сила серед ночі. Однак пополудні в оранжереї такий напій, можливо, їй не підходив. А тому тут вона завжди просила дати те, що пила господиня. Господиня запропонувала тістечка, й Аомаме з'їла одне. Щойно спечене, зі свіжим смаком імбиру. Аомаме згадала, що господиня перед війною якийсь час прожила в Англії. Господиня й собі взяла печиво й трошки надгризла його. Дуже тихо, щоб не розбудити рідкісного метелика, який дрімав на її плечі.

— Перед відходом Тамару передасть вам, як завжди, ключ, — сказала вона. — Як закінчите справу, перешлете його поштою назад. Як завжди.

— Зрозуміло.

На якийсь час запанувала спокійна тиша. У зачинену оранжерею не проникав жоден звук із зовнішнього світу. Метелик і далі незворушно спав.

— Ми не робимо нічого неправильного, — дивлячись Аомаме прямо в очі, сказала господиня.

Аомаме злегка прикусила губу. І кивнула.

— Розумію.

— Подивіться, що в цьому конверті, — сказала господиня.

Аомаме взяла зі стола конверт і розклала сім поляроїдних фотографій поряд з вишуканим порцеляновим чайничком. Наче зловісні ворожильні карти з картинками. На кожній з них було знято зблизька окремі частини голого тіла молодої жінки — спини, грудей, сідниць, стегон і навіть ступень. І тільки обличчя Аомаме не побачила. Всюди залишилися сліди насильства — синяки й рубці на шкірі. Певно, використовувався ремінь. Поряд з лобком видніла пляма начебто від придушеної сигарети. Аомаме мимохіть насупилася. Подібні фотографії вона вже бачила, але не такі страшні, як зараз.

— Ви вперше їх бачите? — спитала господиня. Аомаме мовчки кивнула.

— Загалом про цей випадок знаю, але фотографії бачу вперше.

— Це робота того чоловіка, — сказала стара пані. — У трьох місцях перелом кісток і глухота на одне вухо. Навряд чи жертва

повністю одужає.

Голос господині став не гучнішим, а холоднішим і твердішим. Ніби злякавшись такої зміни, метелик на її плечі прокинувся і, розправивши крильця, спурхнув у повітря.

Господиня вела далі:

— Людину, здатну на такий вчинок, не можна залишати в спокої. У жодному разі.

Аомаме забрала фотографії і вклала в конверт.

— Ви не згодні?

— Згодна, — погодилася Аомаме.

— Ми правильно вчинили, — сказала господиня.

Вона підвелася зі стільця і, напевне, щоб заспокоїтися, піднесла лійку, що стояла поряд. Зовсім як витончену зброю. Її обличчя трохи зблідло. Очі вп'ялися в один куток оранжереї. Аомаме зиркнула туди ж, але нічого дивного там не помітила. Тільки кущик осоту.

— Дякую, що ви змогли прийти. Я вам дуже вдячна за роботу, — сказала господиня, все ще тримаючи в руці порожню лійку. На цьому, видно, зустріч кінчалася.

Аомаме також підвелася і взяла в руки сумку.

— Спасибі за чаювання.

— Я вам ще раз щиро дякую, — сказала господиня.

Аомаме ледь-ледь усміхнулася.

— Можете не турбуватися, — провадила вона далі. В її голосі знову вчувся колишній спокій. А в очах з'явилося тепле світло. Вона легенько взяла Аомаме за руку. — Бо ми вчинили правильно.

Аомаме кивнула. Як завжди, розмова скінчилася тими самими словами. "Можливо, господиня сама себе щоразу переконує, — подумала Аомаме. — Наче мантру або молитву повторює: "Можете не турбуватися. Бо ми вчинили правильно".

Впевнившись, що поблизу немає метеликів, Аомаме прочинила двері оранжереї і, вийшовши надвір, зачинила їх. Господиню залишила з лійкою в руці. Повітря надворі було прохолодне й свіже. Пахло деревами й газоном. Тут простягався реальний світ. Час знову почав плинути. Аомаме на повні груди вдихнула повітря цього реального світу.

Перед парадними дверима дому, сидячи на тому самому тиковому стільці, на неї чекав Тамару. Щоб передати їй ключ від

поштової скриньки.

— Справу закінчили? — запитав він.

— Гадаю, що так, — сказала Аомаме. І, сівши на сусідньому стільці, взяла від нього ключ і запхала в сумку.

Якийсь час обоє мовчали, поглядаючи на птахів, що прилетіли у двір. Вітер надовго вщух, і вербове віття спокійно хилилося додолу. Декотре з них мало не сягало землі.

— Як почувається та жінка? — спитала Аомаме.

— Яка?

— Дружина того, що мав серцевий напад у готелі в Сібуї.

— Поки що не можна сказати, що добре, — насупившись, відповів Тамару. — Ще не прийшла до тями від шоку. Ще не може говорити. Потрібен час.

— Що вона за людина?

— Років тридцять п'ять. Красуня, приємна. Досить стильна. Та, на жаль, цього літа не зможе одягти купального костюма. Мабуть, так само й наступного. Поляроїдні фотографії ви бачили?

— Нещодавно.

— Страшні, правда?

— Досить, — сказала Аомаме.

Тамару промовив:

— Типовий випадок. Якщо подивитися збоку, здібна людина. З доброю репутацією. Вихований, освічений. І з високим суспільним становищем.

— А коли повертається додому, круто змінюється, — перехопивши слово, провадила далі Аомаме. — Особливо коли нап'ється, стає агресивним. Однак застосовує силу тільки до жінки. Б'є тільки її. Поза домом поводиться пристойно. Людям видається, що він — тихий, люб'язний чоловік. Хоч би скільки дружина скаржилася, вони не повірять, що він з нею таке витворяє. І він це знає, а тому, коли чинить насильство, вибирає такі місця, які людям не покажеш. Або робить так, щоб слідів не лишилося. Так?

Тамару кивнув.

— Загалом так. Однак той чоловік ні краплі спиртного в рот не брав. Цілий день тверезий. Наполегливо працював. Але мав надзвичайно злий характер. Жінка просила розлучення. Він

уперто відмовляв. Може, любив. Або не хотів відпускати від себе близьку жертву. А може, вподобав собі ґвалтувати її.

Тамару легенько підняв ногу й знову перевірив, чи блищать його шкіряні черевики. А тоді вів далі:

— Якщо подати докази насильства в родині, то, звісно, можна розлучитися, але на це доведеться витратити багато часу й грошей. Та якщо чоловік найме собі вправного адвоката, то жінці неприємностей не оминути. Суди в сімейних справах переповнені заявами, а суддів не вистачає. Крім того, навіть якщо розлучення відбудеться і суд затвердить розмір компенсації чи кошти на утримання жінки, мало хто з чоловіків чесно все виплатить. Бо якось викрутиться. У Японії колишні чоловіки майже не потрапляють у буцегарню за несплату компенсації. Якщо для годиться трохи виплатять і покажуть, що хочуть це робити, то суд подивиться на них крізь пальці. Японське суспільство все ще ставиться до чоловіків поблажливо.

Аомаме сказала:

— Однак кілька днів тому один агресивний чоловік у номері готелю в Сібуї успішно зазнав серцевого нападу.

— "Успішно" — надто прямо сказано, — злегка цмокнувши язиком, сказав Тамару. — Я краще назвав би це "волею провидіння". В усякому разі, причина його смерті не викликає сумнівів, а страхова премія не така велика, щоб привернути до себе увагу людей і зродити підозру в страхової компанії. Мабуть, страховку жінці виплатять. Хоча й невелику. Але за ці кошти вона зможе зробити перші кроки у своєму новому житті. До того ж заощадить час і гроші, потрібні для шлюборозлучного процесу. Вона вже уникнула складної, беззмістовної юридичної процедури і душевних мук, викликаних наступними клопотами. А той небезпечний покидьок не залишиться на світі й десь не знайде собі нової жертви.

— Воля провидіння, — повторив Тамару. — Завдяки серцевому нападу все елегантно вляглося. Добрий кінець діло звалить.

— Якщо знайдеться, — сказала Аомаме.

Тамару зморщив губи так, щоб здавалося, буцімто він усміхається.

— Обов'язково знайдеться. Тільки не буде написано: "Кінець — тут". Хіба на верхньому щаблі драбини пишуть: "Тут останній

щабель. Будь ласка, не ставте вище ногу"?

Аомаме хитнула головою.

— Так і в цьому випадку, — сказав Тамару.

Аомаме додала:

— Якщо користуватися здоровим глуздом і широко розплющити очі, то стане ясно, що десь буде кінець.

Тамару кивнув.

— Навіть якщо не стане ясно... — він показав пальцем униз, — кінець однаково прийде.

Якийсь час обоє мовчки слухали пташині голоси. Була друга половина тихого квітневого дня. Ніде жодних ознак злого наміру чи насильства.

— Зараз скільки жінок тут перебуває? — запитала Аомаме.

— Четверо, — негайно відповів Тамару.

— Вони опинилися в однаковому становищі?

— Загалом у подібному, — сказав Тамару. І стиснув губи. — Однак останні три випадки не дуже серйозні. Їхні чоловіки, звичайно, негідники, але не настільки жорстокі, як той, про якого ми перед тим говорили. Просто дрібнота, здатна лише на погрози. Не варті того, щоб ви бруднили собі об них руки. Ми самі з ними впораємося.

— Законним чином?

— В основному законним. Навіть якщо трохи налякаємо. Звісно, серцевий напад також буває законною причиною смерті...

— Авжеж, — погодилась Аомаме.

Якусь хвилю Тамару мовчав. Поклавши обидві руки на коліна, споглядав обвисле вербове гілля.

Трохи повагавшись, Аомаме заговорила:

— Послухайте, Тамару-сан, ви не могли б пояснити мені одну річ?

— Яку?

— Скільки років тому в поліції оновили уніформу й зброю?

Тамару ледь-ледь нахмурив брови. Певно, у її голосі щось його трохи бентежило.

— А чого ви раптом про це запитали?

— Без особливої причини. Просто недавно спало на думку.

Тамару подивився їй в очі. Його погляд був цілком нейтральним, без жодного виразу. Але міг змінитися на будь-

який.

— У середині листопада 1981 року поблизу озера Мотосу-ко між поліцією префектури Яманасі та групою екстремістів сталася велика збройна сутичка, й наступного року в поліції провели реформу. Два роки тому.

Не змінившись на обличчі, Аомаме кивнула. Про цей випадок вона не пам'ятала, але їй нічого не залишалось, як підтримати розмову.

— Сутичка була кривавою. Проти п'ятьох автоматів Калашникова "АК-47" — шестизарядні револьвери старого зразка. Сили були нерівними. Трьох бідолашних поліціантів екстремісти вщент зрешетили. Спеціальний авіазагін Сил самооборони негайно піднявся в повітря. Репутація поліції похитнулася. Відразу після того прем'єр-міністр Накасоне вирішив усерйоз зміцнити сили поліції. Провів значну структурну реформу, утворив спеціальні збройні загони, забезпечив звичайних поліцаїв високоефективними автоматичними пістолетами "Beretta-92". Ви з нього стріляли?

Аомаме хитнула головою. Вона не стріляла навіть з пневматичного пістолета.

— А я стріляв, — сказав Тамару. — Він — п'ятнадцятизарядний, автоматичний. Використовує кулі "Parabellum" калібру дев'ять міліметрів. Вважається надійним пістолетом і взятий на озброєння в американській армії. Не дешевий, але не такий дорогий, як модель "Sigg" або "Glock", і добре продається. Однак любителеві користуватися ним не просто. Колишній револьвер важив чотириста дев'яносто грамів, а теперішній пістолет — вісімсот п'ятдесят. Така штука в руках невишколеної японської поліції користі не приносить. Від стрільби з такого високоефективного пістолета в людних місцях можуть постраждати і звичайні громадяни.

— А де ви стріляли з такої штуки?

— О, я про це часто розповідаю. Одного разу, коли я поблизу джерела грав на арфі, звідкись появилася фея й дала мені пістолет "Beretta-92", щоб я спробував убити білого зайця.

— Це серйозно?

Тамару трошки зморщив губи.

— А я завжди говорю серйозно, — сказав він. — В усякому разі, штатний пістолет й уніформа стали новими два роки тому,

навесні. Саме в такий час, як от зараз. То я відповів на ваше запитання?

— Два роки тому, — повторила Аомаме.

Тамару ще раз кинув на неї свій гострий погляд.

— Якщо вас щось непокоїть, то звертайтеся з цим до мене. Може, вас поліція чимось зачепила?

— Та ні, — відповіла Аомаме. І пальцями обох рук легенько махнула. — Просто уніформою зацікавилася — коли вона змінилася?

Якийсь час тривала мовчанка, й розмова само собою закінчилася. Тамару простягнув праву руку.

— Добре, що все щасливо обійшлося, — мовив він.

Аомаме стиснула його руку. Цей чоловік розумів, що після небезпечної для життя серйозної роботи людині потрібна тепла підтримка, що супроводжується фізичним контактом.

— Відпочиньте, — сказав Тамару. — Іноді треба зупинитися, глибоко подихати й викинути з голови зайві думки. Я радив би вам поїхати на острів Гуам з приятелем.

Аомаме встала, закинула на плече сумку й поправила каптур куртки. Підвівся і Тамару. Він не був високого зросту, та коли встав, то здався кам'яною стіною. Така зміна враження Аомаме здивувала.

Тамару супроводжував її уважним поглядом. Його вона відчувала спиною. А тому, піднявши підборіддя й випроставшись, пішла прямо, впевненим кроком. Однак у душі відчувала сум'яття. У речах, які до неї не мали стосунку, раз по раз щось відбувалося. Ще недавно світ був у її руках. А от зараз він почав розпадатися на частини.

Збройна сутичка поблизу озера Мотосуко? Пістолет "Beretta-92"?

Власне, що сталося? Таку важливу новину вона не могла пропустити. Світова система в чомусь почала хибити. Аомаме йшла, а її мозок швидко працював. Хоч би що сталося, але цей світ треба знову якось зв'язати докупи. Зробити логічним. Бо інакше може статися чортзна-що.

Можливо, Тамару здогадувався, яке сум'яття охопило її душу. Адже був обережним, із небуденною інтуїцією. І небезпечним. Тамару ставився до господині з глибокою повагою, залишався до кінця вірним. Робив усе, щоб гарантувати їй безпеку. Аомаме

й Тамару цінили одне одного й відчували взаємну приязнь. Принаймні щось схоже на неї. Однак якби він дійшов висновку, що з якоїсь причини існування Аомаме не сприяє господині, то, можливо, без жодного вагання позбувся б її. Цілком по-діловому. Але за це його не можна критикувати. Бо, врешті-решт, це його службовий обов'язок.

Коли Аомаме перетнула двір, одна половина воріт відчинилася. Повернувшись обличчям до спостережної відеокамери, вона якомога приязніше всміхнулася й легенько махнула рукою. Так, ніби нічого серйозного і не було. Коли опинилася за огорожею, ворота за плечима повільно зачинилися. Спускаючись крутим схилом району Адзабу, Аомаме складала список того, що їй тепер доведеться робити. Ретельно і вміло.

Розділ 8

(про Тенґо)

Поїздка в незнайому місцевість і зустріч з незнайомцем

Більшість людей вважає недільний ранок символом відпочинку. А от Тенґо від самого малечку ні разу ним не тішився. Навпаки, неділя завжди наганяла на нього смуток. Коли наставав кінець тижня, його тіло наливалося свинцем, починало боліти й зникав апетит. Неділя здавалася йому схожою на ненормальний Місяць, постійно звернутий до Землі тільки своєю темною, зворотною стороною. "Як було б добре, якби неділя періодично не наставала!" — часто думав він у дитинстві. Як було б добре, якби він щодня ходив до школи й не було вихідних днів. Він молився, щоб неділя не наставала, але, звісно, до його молитви ніхто не прислухався. Навіть тепер, у дорослому віці, коли неділя перестала бути загрозою, недільного ранку, без жодної причини, він прокидався у гнітючому настрої. Відчував, як скриплять суглоби й нудить. Така реакція проникла в саму душу. Можливо, навіть у підсвідомість.

Коли наставала неділя, його батько, який працював збирачем абонентної плати для "NHK", брав із собою ще малого Тенґо. Це почалося перед тим, як він став відвідувати дитячий садок, і, за винятком особливих недільних урочистостей, тривало до п'ятого класу початкової школи. Вставши о сьомій, батько велів Тенґо чисто вмити милом обличчя, ретельно оглядав його вуха й нігті,

одягав в якомога охайніший (але не чепурний) одяг, обіцяючи потім почастувати чимось смачненьким.

Тенґо не знав, чи інші збирачі плати працюють у вихідні дні. Але, наскільки пам'ятав, батько обов'язково працював у неділю. Навіть завзятіше, ніж у будень. Бо в неділю міг застати вдома людей, відсутніх буднього дня.

Було кілька причин, чому він брав його із собою на збирання плати. Перша — не міг залишити вдома самого малого сина. У звичайний день і суботу мав змогу віддати його під опіку дитячого садка чи початкової школи, але на неділю ці заклади зачинялися. Друга — батько вважав за потрібне показати йому, яку роботу виконує. Бо змалку треба знати, як заробляти на прожиток і що таке робота. Самого батька, відколи він себе пам'ятав, привчали працювати в полі навіть у неділю. А коли наставала гаряча пора в роботі, то його й до школи не пускали. Таке життя батько вважав звичним.

Третя, остання, причина була корисливою, а тому найглибше ображала малого Тенґо. Батько знав, що збирання плати стає легшим, якщо разом з ним ходить дитина. Будь-якій людині важко сказати збирачеві плати, який веде її: "Іди собі, бо я не хочу нічого платити". Коли дитина пильно дивиться на неї, більшість платить, навіть якщо не збиралася цього робити. А тому в неділю батько вибирав маршрут, який охоплював квартири, найскладніші для збирання плати. Тенґо від самого початку зрозумів, що йому відводилася така роль, і ненавидів її. І водночас, щоб потішити батька, напружуючи свій мозок, мусив виконував її. Як мавпа вуличного дресирувальника. Якщо батько був задоволений, то цілий день ставився до сина лагідно.

І тільки одне рятувало Тенґо: район, який доручили батькові обслуговувати, лежав досить далеко від їх оселі. Їхній дім містився в передмісті Ітікави, а батько збирав плату в самому її центрі. Так само в іншому місці розташовувалася його школа. А тому якось уникнув домівок його ровесників з дитячого садка й початкової школи. Однак, проходячи центральною торговою вулицею містечка, він іноді натрапляв на них. І тоді мерщій ховався за батька, щоб залишитися непоміченим.

Майже всі батьки його однокласників були службовцями фірм і їздили на роботу до центру Токіо. І вважали містечко Татікава частиною столиці, яку з невідомої причини включили

до префектури Тіба. У понеділок уранці його однокласники жваво розповідали, куди їздили й що робили. Мовляв, ходили в парк розваг, зоопарк або на бейсбольний майданчик. Улітку вони їздили плавати на південну частину півострова Босо, взимку каталися на лижах. Їхні батьки прогулювалися на автомобілях або піднімалися в гори. Діти із запалом розказували про свої пригоди й обмінювалися відомостями про різні місця, у яких побували. А ось Тенґо не міг нічого сказати. Він ніколи не милувався гарними краєвидами під час екскурсії, не відвідував парку розваг. Щонеділі, з ранку до вечора, разом з батьком натискав кнопку дзвінка в невідомих домах і, схиляючи голову перед людиною, яка відчинила двері, отримував плату. Траплялися серед господарів і такі, що не хотіли платити, тож доводилося їх залякувати і вмовляти. Якщо знаходився привід, то доходило й до суперечки. Інколи їх облаювали, як бездомних псів. Відкривати однокласникам такі життєві історії Тенґо не міг.

Коли він перейшов у третій клас початкової школи, всім у класі стало відомо, що його батько збирає абонентну плату для "NHK". Можливо, хтось бачив, як він разом з батьком ходив збирати гроші. Так чи інакше, щонеділі, від ранку до вечора, він услід за батьком обходив містечко. Тож, природно, що хтось його помітив, тим паче що тепер сховатися за батька він не міг — був завеликим для цього. Скоріше було дивно, що досі цей факт не розкрився.

Відтоді його прозвали NHK. У товаристві дітей батьків із середнього класу "білих комірців" Тенґо неминуче став "людиною іншої раси". Бо більшість із того, що було звичним для інших дітей, для нього було незвичним. Він жив в іншому, ніж вони, світі й зовсім іншим життям. Учився у школі надзвичайно успішно, вирізнявся серед них і в спорті. Був високого зросту і сильним. Приязно ставилися до нього і вчителі. А тому, хоч і вважався "людиною іншої раси", не був у класі відщепенцем. Скоріше навпаки — в усьому його визнавали першим. Та коли хтось пропонував кудись у неділю піти або запрошував до себе в гості, він не знав, що відповісти. Навіть якби сказав батькові, що цієї неділі учні збираються в домі товариша, то наперед знав, що з розмови нічого не вийде. Завжди наражався на батькову відмову. Мовляв, на жаль, неділя

для цього не підходить. Оскільки відмова повторювалася не один раз, то, природно, ніхто його нікуди не запрошував. Він незчувся, як опинився поза будь-якою групою, завжди був сам-один.

Хоч би що сталося, у неділю він разом із батьком з ранку до вечора мусив іти знайомим маршрутом — збирати абонентну плату. Це було абсолютне правило, без жодного винятку чи зміни. Батько не щадив його навіть тоді, коли Тенґо застуджувався і безперестанку кашляв, мав невелику гарячку або розлад шлунку. І тоді, плентаючись за батьком, Тенґо думав: "От було б добре, якби я отак зараз упав і вмер". Якби таке сталося, то, може, батько хоч трохи задумався б над своєю поведінкою — що, можливо, ставився до дитини надто суворо. Однак, на щастя чи на біду, Тенґо вродився надзвичайно здоровим. З гарячкою, з болем у шлунку, з відчуттям нудоти, не падаючи й не втрачаючи свідомості, проходив разом з батьком довгим маршрутом збирання плати для "NHK". І ніколи не скиглив.

Після закінчення війни батько репатріювався з Маньчжурії без жодного гроша в кишені. А народився він у селянській родині третім сином в Тохоку і разом із гуртом земляків перебрався в Маньчжурію на освоєння нових земель. Він не клюнув на урядову пропаганду — мовляв, Маньчжурія — це рай, з просторими родючими землями, де переселенці можуть заможно жити. Від самого початку знав, що ніде на землі немає раю. Та вони всі бідували, жили надголодь. Залишившись дома, в селі, прирікали себе на голодну смерть, бо світ охопила страшна економічна депресія, а безробітних ставало щораз більше. Податися до міста і знайти там пристойну роботу ніхто не сподівався. Тож, аби вижити, не залишалося іншого способу, як перебратися до Маньчжурії. Після того, як селяни-переселенці пройшли попередню підготовку, зокрема навчились користуватися зброєю у крайньому випадку й дістали сякі-такі знання про Маньчжурію, під трикратні вигуки "Бан-дзай!" їх провели з батьківщини і з Дайрена на поїзді відправили до кордону з Маньчжурією. Там їм виділили землю, придатну для обробітку, надали сільськогосподарський реманент і вручили гвинтівки, й вони разом узялися до роботи. Земля виявилася яловою, вкритою камінням, взимку вся

промерзала, їсти було нічого, тож переселенці не гребували й м'ясом приблудних собак. Однак упродовж перших кількох років уряд допомагав їм, і вони якось зуміли вижити.

У серпні 1945 року, коли нарешті життя почало налагоджуватися, радянські війська, порушивши договір про нейтралітет, вторглися на всю територію Маньчжоу-Ґо. Радянська армія, закінчивши війну на Заході, перекинула сибірською залізницею на Далекий Схід величезні збройні сили й неухильно готувалася до переходу через кордон. Від одного знайомого службовця, далекого родича, батько потай дізнався про таку загрозливу ситуацію й очікував нападу радянських військ. Оскільки ослабла Квантунська армія навряд чи могла довго протриматися, то цей службовець шепнув батькові на вухо, щоб він, мовляв, у такому разі готувався сам утікати. Причому якомога швидше. Тож як тільки до батька дійшла новина, що радянські війська прорвали кордон, на приготовленому заздалегідь коні він помчав до залізничної станції і сів у передостанній вагон поїзда, що прямував до Дайрена. Із усіх його земляків того року повернувся до Японії тільки він сам.

По війні батько, опинившись у Токіо, промишляв на чорному ринку й учився на теслю, але ні в чому йому не щастило. Він насилу міг себе прогодувати. Восени 1947 року, коли служив рознощиком в одній пивничці в Асакуса, випадково по дорозі натрапив на свого знайомого з маньчжурських часів — того службовця, який шепнув йому на вухо про те, що назріває війна з СРСР. Той чоловік за відрядженням працював у керівництві поштою Маньчжоу-Ґо, а тепер, повернувшись додому, — як і раніше, в міністерстві зв'язку. Очевидно, знаючи батька як земляка й роботящу людину, він відчував до нього приязнь і запросив на обід.

Дізнавшись, що батько Тенґо мучиться і ніяк не може знайти пристойної роботи, той службовець запитав його, чи не хотів би він стати збирачем абонентної плати для "NHK". Мовляв, у нього там є добрий знайомий, який посприяє. Батько відповів, що був би щасливий, якби дістав таку роботу. Він не знав, що таке "NHK", але робота з постійним заробітком його цілком задовольняла. Службовець написав рекомендаційного листа й навіть виступив у ролі поручителя. Завдяки цьому батько легко

став збирачем абонентної плати для "NHK". Прослухавши інструктаж, дістав службову уніформу й дізнався про робочу норму. Люди нарешті піднімалися на ноги після шоку, отриманого від поразки у війні, і в своєму злиденному житті прагли розваг. Радіо, яке порівняно з передвоєнним часом сильно поширилося, стало найдоступнішим і найдешевшим засобом розваг — музики, сміху й спорту. Корпорація "NHK" потребувала численної кількості місцевих людей, які могли б обходити й збирати плату за слухання радіо.

Батько виконував свої обов'язки із надзвичайним завзяттям. Його сильною стороною було міцне здоров'я і витривалість. Від самого народження він ніколи досита не наїдався. А тому робота збирача плати зовсім не здавалася йому прикрою. Байдуже, що іноді його лаяли на всі заставки. І хоча він перебував на самому низу, відчував велике задоволення, що належить до велетенської організації. Цілий рік залишався тимчасово найнятим збирачем, без особистого страхування, з відрядною оплатою праці, але завдяки досягненням і дбайливому ставленню до роботи корпорація призначила його своїм повноправним працівником. Це був винятковий випадок у звичній практиці "NHK". Звісно, батько досяг помітних успіхів у кварталах, де збирання плати виявилося особливо важким, та водночас на таке рішення адміністрації вплинув і службовець з міністерства зв'язку, його поручитель. Йому встановили заробітну плату й різні види доплат. Він поселився у службовій квартирі, застрахувався на випадок хвороби. Тепер його становище відрізнялося від становища тимчасово найнятого робітника, якого могли використати й викинути, як небо від землі. В його житті це було найбільшою удачею. Хоч там як, а він нарешті знайшов захист під тотемним стовпом.

Усього цього Тенґо наслухався донесхочу від батька. Він не співав йому колискової пісні, не читав перед сном казок. Натомість не один раз розповідав про те, що досі пережив. Народився в бідній сім'ї орендаря в Тохоку, виховувався працею й побоями, як собака, разом із гуртом переселенців перебрався до Маньчжурії, в холоднючій місцевості обробляв перелоги, із гвинтівкою в руках проганяючи бандитів і зграї вовків, живим утік від радянського танкового корпусу, не потрапивши в сибірський концтабір, щасливо повернувся на батьківщину,

впроголодь пережив повоєнний безлад і завдяки випадку став повноцінним збирачем плати для "NHK". У його історії це був остаточний happy end . На цьому вона щасливо-щасливо закінчувалася.

Батько вмів добре її розповідати. Важко перевірити, чи все це правда, але загалом історія мала свою логіку. Не можна стверджувати, що в ній був якийсь глибокий зміст, але окремі подробиці описувалися жваво, барвистою мовою. Розповідь виходила й веселою, і зворушливою, і грубою. Абсурдною до приголомшення й незрозумілою, навіть після кількох прослухувань. Якщо людське життя оцінювати за різноманітністю яскравих епізодів, то можна сказати, що батькове виявилося по-своєму багатим.

Однак його розповідь чомусь зненацька втрачала барвистість і реальність, коли йшлося про його життя після того, як він став повноцінним збирачем плати для "NHK". Їй бракувало подробиць і послідовності. Здавалось, ніби він уважав цей період життя не вартим уваги. Наслідком того, що познайомився й одружився з якоюсь жінкою, а вона народила йому сина, був Тенґо. За кілька місяців після його народження мати захворіла й відразу померла. Батько вдруге не женився, а, працюючи збирачем абонентної плати, сам, своїми чоловічими руками вирощував і виховував Тенґо. Аж дотепер. Кінець.

За яких обставин батько зустрівся й одружився з матір'ю, якою вона була жінкою, чому померла (може, внаслідок пологів?), чи її смерть настала порівняно легко, а чи в муках — про це батько не розповідав майже нічого. Коли Тенґо розпитував, батько уникав прямої відповіді. У багатьох випадках невдоволено замовкав. Від матері не лишилося жодної фотографії. Навіть на згадку про одруження. Батько пояснював, що не мав грошей на весілля та фотографа.

Однак Тенґо по суті не вірив його розповіді. Мати не вмерла через кілька місяців після його народження. У його пам'яті вона ще жила, коли йому сповнилося півтора року. І поряд із сонним Тенґо щиро обіймалася з чоловіком, який не був його батьком.

Розстебнувши блузку й вивільнивши груди з-під бюстгальтера, мати давала їх ссати якомусь чоловікові, явно не його батькові. Тенґо спав поряд, тихо посапуючи уві сні. І водночас не спав. Дивився на матір.

Для нього це була фотографія на пам'ять про матір. Ця десятисекундна картина яскраво закарбувалася в його мозку. Вона стала єдиною конкретною інформацією, яку він мав про неї. Через цей образ його свідомість насилу пробивалася до матері. Пов'язував його з нею гіпотетичною пуповиною. Його свідомість спливала в амніотичній рідині й чула відлуння минулого. Та батько не знав, що Тенґо виразно закарбував собі таку картину в голові. Не знав, що він безперестанку, як корова на вигоні, пережовує її шматки й отримує з неї цінну поживу. Батько й син, кожен окремо, мали свою глибоку, похмуру таємницю. Стояв приємно погідний недільний ранок. Однак вітер приносив із собою прохолоду, хоча була середина квітня, й показував, що пора року легко повертає назад. Тенґо мав на собі тонкий светр з круглим вирізом, куртку з тканини "сосонкою", яку носив ще у студентські роки, бежеві брезентові штани, а на ногах — порівняно нові світло-брунатні туфлі марки "Hush Puppies". Загалом охайний вигляд, на який тільки був здатний.

Коли він прийшов на передній край платформи, з якої в напрямі Татікави по лінії Тюосен із станції Сіндзюку йде електричка, Фукаері вже була там. Незворушно сиділа на лавці й примруженими очима дивилася поперед себе. На ній була літня сукня з вибитої бавовняної тканини, по-зимовому товстий темно-зелений джемпер із застібками на ґудзиках, а на голих ногах — блякло-сірі тенісні тапочки. Як на таку пору трохи дивне поєднання надто тонкої сукні й надто товстого джемпера. Однак і в такому вигляді вона не справляла суперечливого враження. Можливо, за допомогою такої невідповідності виражала власне світосприймання. Принаймні так здавалося. А може, ні про що не думаючи, навмання вибрала такий одяг.

Не читала ні газети, ні книжки, не слухала аудіоплеєра, а, спокійно сидячи, дивилася своїми великими чорними очима поперед себе. Здавалось, що або щось бачить, або зовсім нічого не бачить. Або про щось думає, або зовсім нічого не думає. Здалека скидалася на скульптуру, зроблену в реалістичному стилі з використанням особливого матеріалу.

— Чекала? — спитав Тенґо.

Фукаері глянула на нього і злегка, на кілька сантиметрів убік, хитнула головою. Її чорні очі блищали яскраво, немов шовк, але, як і минулого разу, обличчя нічого не виражало. Здавалося, що

зараз вона не хоче ні з ким розмовляти. Тому й Тенґо відмовився від подальшої розмови, а мовчки присів на лавці біля неї.

Коли прийшла електричка, дівчина мовчки встала і вони обоє зайшли у вагон. У швидкому недільному поїзді, що прямував до Такао, було мало пасажирів. Тенґо й Фукаері сіли поряд і мовчки споглядали міський краєвид, що пропливав за вікном. Дівчина й далі нічого не говорила, а тому й Тенґо зберігав мовчанку. Ніби готуючись до лютого холоду, що от-от мав настати, вона запнула комір джемпера й, дивлячись уперед, стиснула губи.

Вийнявши книжку кишенькового розміру, Тенґо взявся її читати, але, завагавшись, перестав. Запхав книжку в кишеню й, ніби наслідуючи Фукаері, поклав обидві руки на коліна і втупився в простір перед собою. Збирався про щось подумати, але не знаходив, про що. Унаслідок того, що якийсь час зосереджувався на переробленні "Повітряної личинки", його голова, мабуть, відмовилася думати про щось конкретне. Голову наче заповнював клубок ниток.

Споглядаючи краєвид за вікном, він прислухався до одноманітного перестуку коліс на рейках. Лінія Тюос'ен тяглася вперед, без кінця, наче прокреслена під лінійку на карті. Саме такою, напевне, зробили її люди. На рівнині Канто не траплялася жодна географічна перешкода, варта уваги. Жоден поворот, пагорб чи низина, які могли б відчувати люди, жоден міст чи тунель. Вистачило однієї лінійки, щоб провести цю колію. Електричка мчала прямо до свого місця призначення.

Несподівано Тенґо задрімав. А коли прокинувся від похитування вагона, електричка поволі зменшила швидкість і почала зупинятися на станції Огікубо. Сон тривав недовго. Як і раніше, дівчина сиділа в тій самій позі, дивлячись перед себе. Однак Тенґо не знав, що насправді вона бачить. Але, судячи з того, що вона на чомусь зосередилася, було видно, що не скоро збиралася сходити.

— Ти зазвичай які книжки читаєш? — не витримавши нудьги, спитав Тенґо, коли електричка проїхала Мітаку. Йому давно кортіло про це її запитати.

Фукаері зиркнула на нього і знову вп'ялася поглядом уперед.

— Книжок не читаю, — відповіла коротко.

— Зовсім?

Вона ледь-ледь кивнула.

— Тобі нецікаво їх читати? — запитав Тенґо.

— Читання вимагає часу, — сказала Фукаері.

— Книжок не читаєш, бо читання вимагає часу? — не зрозумівши її, перепитав він.

Дівчина, все ще дивлячись поперед себе, не відповіла. Здавалось, рішуче цього не заперечувала.

Звісно, взагалі-то читання книжки забирає відповідний час. На відміну від перегляду телевізора або малюнків "манґа". Читання — це порівняно тривалий неперервний процес. Однак здавалося, що в її фразі "читання вимагає часу" проглядав якийсь нюанс, трохи відмінний від загального твердження.

— Читання вимагає часу... Ти хочеш сказати, що вимагає багато часу? — запитав Тенґо.

— Багато, — підтвердила Фукаері.

— Набагато більше, ніж потрібно звичайним людям? Дівчина кивнула.

— Значить, тобі у школі важко? На уроках доводиться різні книжки читати. Якщо це вимагає стільки часу...

— Я вдаю, що читаю, — мимохідь сказала вона.

Десь у голові Тенґо пролунав зловісний стукіт. Якби вдалося, то він хотів би його пропустити повз вуха, але не міг. Йому треба знати правду.

Тенґо запитав:

— Те, що ти кажеш, — це так звана дислексія?

— Дислексія, — повторила вона.

— Порушення процесу читання.

— Мені про це казали. Дис...

— Хто казав?

Дівчина ледь-ледь здвигнула плечима.

— Іншими словами... — Наче навпомацки, Тенґо шукав слів. — Це в тебе з дитинства?

Фукаері кивнула.

— А це означає, що ти досі майже не читала художніх творів.

— Сама, — сказала дівчина.

"От чим пояснюється те, що при написанні свого твору вона не зазнала впливу жодного письменника. Чудове логічне пояснення", — майнуло в голові Тенґо.

— Сама не читала, — сказав він.

— Хтось читав, — сказала Фукаері.

— Уголос читали тобі батько або мати?

На це дівчина не відповіла.

— Хоч ти й не можеш читати, але пишеш добре, правда? — боязко спитав Тенґо.

Вона хитнула головою.

— І читання вимагає часу.

— Вимагає багато часу?

Фукаері знову ледь-ледь здвигнула плечима. Мовляв, так.

Тенґо перемінив позу.

— Ти хочеш сказати, що, можливо, ти сама не писала "Повітряної личинки"?

— Не писала.

Тенґо зробив паузу на кілька секунд. Вагомих секунд.

— Хто ж тоді писав?

— Адзамі, — відповіла Фукаері.

— Хто вона така?

— На два роки молодша.

Знову настала коротка пауза.

— Та дівчина замість тебе писала "Повітряну личинку"?

Фукаері кивком підтвердила це як щось само собою зрозуміле.

Тенґо з усіх сил напружував мозок.

— Коротко кажучи, ти розповідала, а Адзамі записувала. Так?

— Друкувала на машинці, — сказала Фукаері.

Прикусивши губу, Тенґо упорядковував у голові кілька виявлених зараз фактів. Потім сказав:

— Так це Адзамі подала на журнальну премію те, що надрукувала? Можливо, потай від тебе й назву "Повітряна личинка" придумала?

Фукаері неоднозначно нахилила голову. В усякому разі, не заперечила. Загалом ніби так виходило.

— Адзамі — твоя подруга?

— Живемо разом.

— Вона — твоя молодша сестра?

Фукаері хитнула головою.

— Сенсеєва дочка.

— Сенсей... — промовив Тенґо. — І той сенсей живе разом з тобою?

Фукаері кивнула. Мовляв, навіщо зараз таке питати.

— Напевне, з тим сенсеєм я зараз їду зустрічатися, чи не так?

Фукаері повернулася обличчям до Тенґо і хвилину дивилася на нього так, ніби спостерігала, як десь далеко пливе хмарина. Або думала, як командувати забудькуватим псом. А тоді кивнула.

— Ми їдемо на зустріч до сенсея, — сказала вона безвиразним голосом.

На цьому розмова тимчасово закінчилася. Тенґо й Фукаері знову замовкли й, сидячи поряд, поглядали за вікно вагона. На рівній, плескатій землі безперервно тяглися ряди безликих будівель. Численні телевізійні антени, немов комашині щупальці, стирчали в небі. Цікаво, чи тутешні люди справно платять корпорації "NHK"? У неділю Тенґо з будь-якого приводу думав про це. Не хотів, але доводилося.

Сьогодні, цього погідного квітневого ранку, з'ясувалося кілька не дуже приємних фактів. По-перше, Фукаері сама не писала "Повітряної личинки". Якщо вірити її словам (а не вірити поки що не було підстав), вона розповідала, а інша дівчина записувала. Таким самим способом — записом усного переказу — творилися "Кодзікі" та "Хейке-моноґатарі" . Хоча цей факт трохи зменшив почуття вини Тенґо за втручання в текст "Повітряної личинки", але загалом тільки ускладнив, і то досить суттєво, становище.

У Фукаері дислексія — не може нормально читати книжки. Тенґо зібрав докупи свої знання про неї. За програмою університетського курсу з педагогіки він прослухав лекцію про таке порушення процесу читання. У принципі, дислексія не позбавляє людину вміння читати й писати. На її інтелектуальний рівень не впливає. Однак читання забирає багато часу. Короткий уривок тексту людина прочитує без перешкод, а от переробити велику кількість інформації, що міститься в довгому тексті, не здатна. Ієрогліфи та їхній зміст в її голові як слід не в'яжуться одне з одним. Дислексія — досить поширене захворювання. Причина його виникнення ще досі повністю не з'ясована. Однак нічого дивного, якщо в шкільному

класі знайдеться один-два учні, які від неї потерпають. Була вона в Ейнштейна, Едісона й Чарлза Мінґаса .

Тенґо не знав, чи люди з дислексією відчувають такі ж труднощі з писанням, як і з читанням. Але, видно, у випадку Фукаері це мало місце. Писання їй давалося так само важко, як і читання.

"Цікаво, що сказав би Комацу, якби про це знав?". Тенґо мимоволі зітхнув. Ця сімнадцятирічна дівчина має вроджену дислексію — невпевнено читає і пише довгий текст. І під час розмови (якщо не робить цього навмисне) загалом за одним разом вимовляє тільки одне речення. Тож зробити її, нехай навіть формально, професійною письменницею — абсурд. Навіть якби Тенґо вправно переробив "Повітряну личинку" і цей твір отримав би премію, вийшов би у світ і дістав би схвальну оцінку, не можна було б і далі дурити читацьку громадськість. Навіть якщо спочатку все піде гладко, згодом люди, напевне, задумаються — мовляв, щось тут не те. Якщо тоді правда вилізе на поверхню, то всі вони, як один, замішані в цьому ділі, зазнають краху. Обірветься і кар'єра Тенґо як письменника, котра ще як слід і не розпочалася.

Взагалі проект з такими вадами не має шансів на успіх. Від самого початку Тенґо здавалося, наче він ступає по тонкій кризі, а тепер цей образ видався надто простим. Ще перед тим, як він ступив ногою на кригу, вона вже потріскувала. Треба повернутися додому й сказати по телефону Комацу: "Вибачте, Комацу-сан, я виходжу з цього діла. Воно надто небезпечне". Так зробила б людина з нормальною психікою.

Та коли Тенґо почав думати про "Повітряну личинку", його душа страшно розгубилася, розпалася на дві половинки. Хоч би яким небезпечним був план Комацу, Тенґо вже не мав змоги кинути виправлення рукопису "Повітряної личинки". Інша річ, коли б він зробив так ще перед тим, як узявся до переписування оповідання. Тепер уже пізно. Він по шию загруз у тому творі. Дихає повітрям того світу, звик до тамтешнього земного тяжіння. Екстракт того оповідання проник навіть крізь стінки його внутрішніх органів. Оповідання настійливо прагнуло змін, зроблених його руками, а він гостро відчував це прагнення. Таку річ міг зробити лише Тенґо, й вона, варта того, мусила бути зробленою.

Заплющивши очі, Тенґо спробував вирішити, на що йому негайно зважитися. Але не зумів. Розгублена, роздвоєна людина не здатна дійти логічного висновку.

— Адзамі точно записувала твою розповідь? — спитав Тенґо.

— Так, як я розказувала, — відповіла Фукаері.

— Ти розповідала, а вона записувала? — запитав Тенґо.

— Тільки доводилося розповідати тихо.

— Чому тихо?

Фукаері озирнулася навколо. Пасажирів майже не було. Тільки мати з двома маленькими дітьми сиділа віддалік на протилежному сидінні. Здавалось, вони втрьох їдуть кудись далеко, де їх очікує радість. І такі щасливі люди живуть на світі.

— Щоб ті люди не почули, — прошепотіла Фукаері.

— Ті люди? — повторив Тенґо. По її не зосереджених очах він здогадався, що мова йде не про жінку з дітьми. А про когось конкретного, добре знайомого їй і невідомого йому — кого тут не було.

— Хто ті люди? — спитав Тенґо. Також трохи тихішим голосом.

Фукаері нічого не сказала, а тільки зморщила міжбрів'я й міцно стиснула губи.

— Карлики? — запитав він.

Відповіді також не почув.

— А карлики, про які ти говориш, не розсердяться, якщо твоє оповідання буде опубліковане й набере розголосу?

І на це запитання дівчина не відповіла. Її очі все ще не зосереджувалися ні на чому. Не дочекавшись відповіді, Тенґо поставив інше запитання:

— Ти могла б розповісти мені про сенсея, якого згадувала? Що він за людина?

Фукаері здивовано глянула на Тенґо. Мовляв, що говорить цей чоловік? Потім сказала:

— Скоро з ним зустрінемося.

— Напевне, — сказав Тенґо. — Напевне, так і буде. Врешті-решт зустрінемося. Я тоді сам зможу перевірити, що він за людина.

На станції в містечку Кокубундзі у вагон зайшов гурт старих людей, одягнених як альпіністи. Всього десять — п'ять чоловіків і п'ять жінок, на вигляд віком від шістдесяти п'яти до сімдесяти

п'яти. З рюкзаками на спині, в шапках, вони весело галасували, немов школярики, що вирушили на екскурсію. Баклаги з водою стирчали в них за поясами або в кишенях рюкзаків. "Якщо я постарію, то чи зможу так радіти? — подумав Тенґо. І ледь-ледь похитав головою: — Ні, навряд". Він уявив собі, як ці старі люди на вершині якоїсь гори урочисто п'ють воду із баклаг.

Карлики, незважаючи на свій невисокий зріст, п'ють дуже багато води. І люблять не воду з водогону, а дощову і з невеличкої найближчої річки. Тому дівчина вдень зачерпувала відро води в річці й поїла нею карликів. Коли падав дощ, вона ставила відро під ринву. Бо карлики більше полюбляли природну дощову воду, ніж річкову. Вони дякували дівчинці за таке люб'язне ставлення до них.

Тенґо помітив, що йому важко зосереджуватися на чомусь одному. Недобра ознака. Мабуть, тому, що сьогодні неділя. В його душі почався якийсь розлад. Десь на рівнині його почуттів здіймалася зловісна піщана буря. В неділю іноді з ним таке ставалося.

— Що з вами, — запитала Фукаері без запитальної інтонації. Видно, здогадалася, яке напруження відчуває Тенґо.

— Я зможу? — спитав він.

— Що?

— Я зможу добре говорити?

— Добре говорити, — спитала Фукаері. Видно, не зовсім розуміла, що він каже.

— Із сенсеєм, — сказав Тенґо.

— Із сенсеєм добре говорити, — повторила вона.

Трохи повагавшись, Тенґо зізнався:

— Здається, ніби багато різних речей не в'яжуться докупи і все йде нанівець.

Повернувшись усім тілом до нього, Фукаері глянула йому прямо в обличчя.

— Чого ви боїтеся, — спитала вона.

— Чого я боюся? — повторив Тенґо її запитання.

Дівчина мовчки кивнула.

— Можливо, боюся зустрічі з новою людиною. Особливо недільного ранку, — сказав Тенґо.

— Чому в неділю, — спитала Фукаері.

Тенґо відчув, як під пахвами почав виступати піт. Стиснуло груди. Від думки про зустріч із новою людиною і про те, що нового вона принесе. І про те, чим це йому загрожуватиме.

— Чому в неділю, — ще раз спитала Фукаері.

Тенґо згадав про неділю зі своїх дитячих літ. Коли вони закінчували обхід маршрутом, визначеним для збирання абонентної плати для "NHK", батько разом із ним заходив у пристанційну їдальню і казав: "Замовляй, що тобі подобається".

То була своєрідна нагорода. Для них обох, що жили скромним життям, це була майже єдина нагода поїсти в місті. Там батько, як не дивно, замовляв пиво (зазвичай він не брав у рот нічого хмільного). Та навіть батькове припрошування не збуджувало апетиту. Звичайно Тенґо завжди голодував, але тільки в неділю чомусь не хотів їсти. З'їсти геть усе із замовленого — залишати нічого не дозволялося — оберталося на муку. Іноді мимоволі хотілося блювати. Такою була неділя для Тенґо в дитинстві.

Фукаері глянула на його обличчя. Шукала чогось в його очах. Потім простягнутою рукою взяла його руку. Тенґо здивувався, але намагався не видавати на обличчі свого подиву.

Аж до прибуття на станцію в містечку Кунітаті вона не відпускала його руки. Її рука була твердішою і гладшою, ніж

йому здавалося. Не гарячою і не холодною. Була вдвічі меншою від його руки.

— Нічого не бійтеся. Бо неділя не буде такою, як завжди, — сказала вона, ніби сповіщала щось, нікому не відоме.

"Здається, вперше за одним разом вона вимовила два речення", — подумав Тенґо.

Розділ 9

(про Аомаме)

Змінився краєвид, змінилися правила

Аомаме пішла до найближчої від її квартири районної бібліотеки. І, стоячи перед прилавком, попросила показати підшивку газет зменшеного формату. За три місяці — від вересня до листопада 1981 року. "Є "Асахі", "Йоміурі", "Майніті" та "Ніккей". Яку з них ви хотіли б?" — спитала бібліотекарка, жінка середніх літ, в окулярах, яка здавалася домогосподаркою на побічній роботі, а не штатною бібліотечною працівницею. Хоча й не була повною, її зап'ястя набрякло, немов шинка.

— Дайте будь-яку, — сказала Аомаме. — Вони всі однакові.

— Можливо, що так, але боюсь, що якась одна вам не підійде, — сказала жінка одноманітним голосом, що відкидав подальшу суперечку. Оскільки й Аомаме не збиралась дискутувати, то без особливої причини вибрала "Майніті". Сіла за відгороджений стіл, розгорнула блокнот і з кульковою ручкою в руці взялася перегортати надруковані статті.

На початку осені 1981 року особливо значних подій не сталося. У липні того року принц Чарлз і Діана справили весілля, і його відлуння ще досі тривало. Про те, куди молодята поїхали й що робили, в чому була Діана, з якими прикрасами. Аомаме, звичайно, знала про їхнє одруження. Але особливо ним не цікавилася. Вона зовсім не розуміла, чому люди у світі так глибоко переймаються долею англійського принца-спадкоємця і принцеси. Зовнішністю Чарлз скидався не на принца-спадкоємця, а на вчителя фізики з хворим шлунком.

У Польщі "Солідарність" під керівництвом Валенси поглибила протистояння з урядом, а радянський уряд з цього приводу висловив "занепокоєння". Якщо сказати виразніше, то це означало, що він готовий вислати танковий корпус, як під час "Празької весни" 1968 року, якщо польський уряд не зможе виправити ситуації. І про це Аомаме приблизно пам'ятала.

Знала також, що врешті-решт СРСР відмовився від негайного втручання. А тому докладно читати статтю не мала потреби. І ще одне — американський президент Рейґан, можливо, з метою стримати СРСР від втручання у внутрішню політику Польщі, видав заяву із сподіванням, що "напруження в Польщі не стане перешкодою для здійснення плану будівництва на Місяці спільної американсько-радянської станції". Будівництво станції на Місяці? Про таке вона ні разу не чула. Та ні, здається, недавно в телевізійних новинах про такий план щось говорилося. Того вечора, коли в готелі в Акасаці вона переспала з рідковолосим чоловіком середніх літ, що приїхав у відрядження з Осаки.

20 вересня у Джакарті відбувся найбільший у світі запуск паперових зміїв за участю понад десяти тисяч чоловік. Про цю новину Аомаме нічого не чула, але в цьому нема нічого дивного. Бо хто ж пам'ятатиме про запуск паперових зміїв у Джакарті, проведений три роки тому?

6 жовтня в Єгипті ісламські екстремісти вбили президента Садата. Аомаме пригадала цей випадок і знову пожаліла його. Бо дуже вподобала собі його лисину й ненавиділа релігійних фундаменталістів. Від самої думки про їхній обмежений світогляд, зарозуміле почуття власної вищості й насильство щодо інших людей вона спалахувала гнівом, якого не могла стримати. Але це не мало стосунку до проблеми, яка зараз перед нею стояла. Аомаме, кілька разів глибоко дихнувши, заспокоїла нерви й перейшла на наступну сторінку.

12 жовтня в житловому кварталі токійського району Ітабасі збирач абонентної плати для "NHK" (58 років), засперечавшись із студентом, що відмовився платити, завдав йому глибокої рани в живіт кухонним ножем, якого носив у портфелі. Поліція прибігла на місце події й затримала збирача плати. А він, із закривавленим ножем у руці, стояв незворушно й зовсім не чинив опору під час арешту. Один із його колег розповідав, що той збирач плати працював на цій посаді вже шість років, надзвичайно серйозно ставився до своїх обов'язків і мав чудові досягнення в роботі.

Аомаме не знала, що стався такий випадок. Вона взяла газету "Йоміурі" й ретельно переглянула її за кожний день. Мала звичку уважно читати статті під рубрикою "Місцева хроніка", особливо пов'язані зі злочинами. Останні займали майже

половину сторінки вечірнього випуску газети. Таку велику статтю вона не могла пропустити. Однак не виключено, що з якоїсь причини не звернула на неї уваги. Це було вкрай неймовірно, але вона не могла так абсолютно стверджувати.

Наморщивши чоло, Аомаме на хвилину задумалася над такою можливістю, а тоді записала в блокноті дату й подробиці цього випадку.

Збирача плати звали Сінносуке Акутаґава. Чудове прізвище! Як у славетного письменника. Його фотографії не було. Газета подала тільки фото пораненого ножем Акіри Таґави (21 рік). Таґава-сан був студентом третього курсу юридичного факультету університету Ніхон, третьорозрядником з кендо. Якби мав при собі бамбуковий меч, то, можливо, не став би легкою жертвою ножа, але ж звичайні люди не розмовляють зі збирачами плати для "NHK", тримаючи в руці такий меч. А крім того, збирачі плати для "NHK" не ходять з кухонним ножем у портфелі. Аомаме простежила за повідомленнями в наступні кілька днів, але не знайшла замітки про те, що поранений студент помер. Напевне, вижив.

16 жовтня на вугільній шахті в Юбарі, на Хоккайдо, сталася велика аварія. У підземному вибої, на глибині тисячі метрів, спалахнув вогонь і понад п'ятдесят шахтарів загинуло від задухи. Вогонь перекинувся і назовні, від чого й там утратили життя ще десять чоловік. Щоб запобігти поширенню пожежі, адміністрація шахти, не перевіривши, чи залишилася живими решта шахтарів, наказала за допомогою помпи залити водою штольню. Усього загинуло дев'яносто три людини. Це була жахлива аварія. Вугілля — джерело "брудної" енергії, а його видобування — небезпечна робота. Вугледобувна компанія не вкладала коштів в обладнання, а умови праці були вкрай поганими. Аварії часто повторювалися, людські легені зазнавали шкоди. Та оскільки вугілля дешеве, то існують люди й підприємства, які його потребують.

Випадок, який шукала вона, стався дев'ятнадцятого жовтня, коли ще котився відгомін про аварію на шахті в Юбарі. Про нього Аомаме нічого не знала, поки кілька годин тому не почула від Тамару. Щось неймовірне! Заголовок про цей випадок був надрукований на першій сторінці ранкової газети надто великими ієрогліфами, щоб його не помітити.

Збройна сутичка з екстремістами в горах префектури Яманасі. Загинули три поліціанти.

Газета помістила й велику фотографію, зняту з повітря, місця сутички. Поблизу озера Мотосуко. Була й простенька карта гірської місцевості, віддаленої від території, забудованої віллами. І фотографії облич трьох службовців поліції префектури Яманасі. Спеціальний авіазагін Сил самооборони, що вирушає на вертольоті. Камуфляжні уніформи, снайперські гвинтівки з оптичним прицілом й автомати з короткими цівками.

Аомаме надовго скривила обличчя. Щоб виразити свої почуття, розтягнула свої лицеві м'язи настільки, наскільки могла. Однак ніхто не побачив такої разючої зміни на її обличчі, бо по обидва боки стояли перегородки. Тоді вона глибоко дихнула — рішуче вдихнула навколишнє повітря і так само рішуче видихнула. Як кит, що спливає на поверхню води й змінює повітря у своїх велетенських легенях. Учень середньої школи вищого ступеня, що сидів з книжкою позаду, від несподіванки обернувся, але, звісно, нічого не сказав. Тільки злякався.

Протримавши якийсь час гримасу на обличчі, Аомаме насилу розслабила м'язи на ньому й повернула йому попередній вигляд. Потім довго тупим кінцем кулькової ручки стукала по передніх зубах, намагаючись зібратися з думками. "В цьому, напевне, є якась причина. Мусить бути. Чому я пропустила таку важливу подію, що потрясла всю Японію?"

"Та не лише цю подію я пропустила. Я не знала про випадок, коли збирач абонентної плати для "NHK" поранив ножем студента. Дуже дивно. Я не мала причини припускатися поспіль таких значних недоглядів. Як-не-як, я таки пунктуальна й уважна людина. Не схиблю навіть на міліметр. Упевнена у своїй пам'яті. А тому, спроваджуючи туди чоловіків, жодного разу не помилилася на міліметр і таким чином зуміла вижити. Я щодня уважно читала газети, а це означає, що навіть найменш значущу інформацію помічала", — міркувала Аомаме.

Ясна річ, збройна сутичка поблизу озера Мотосуко щодня широко обговорювалася на сторінках газет. Сили самооборони й префектурна поліція, переслідуючи десятьох утеклих екстремістів, учинили облаву в горах — трьох застрелили, двох

тяжко поранили, а чотирьох (серед них одну жінку) арештували. Один зник безвісти. Газети були переповнені повідомленнями про цей випадок. Через це додаткове повідомлення про те, що збирач плати для "NHK" поранив ножем студента в районі Ітібасі, кудись вітер здув.

Корпорація "NHK", напевне, зітхнула з полегшенням, хоча, звісно, не подавала про це знаку. Бо якби не ця велика збройна сутичка, то ЗМІ обов'язково випліскували б на шпальти всіх газет свої сумніви щодо збирання плати для "NHK" або щодо неї самої як організації. На початку того року Ліберально-демократична партія висловила невдоволення спеціальною програмою "NHK", присвяченою корупційному скандалу із закупівлею японським урядом літаків американської фірми "Локхід", і веліла змінити її зміст. Перед самим випуском програми адміністрація "NHK" докладно пояснила зміст програми кільком політикам із партій урядової коаліції й шанобливо запитала: "Можна таке передавати?" Як не дивно, така практика стала буденною. Бюджет корпорації підлягав схваленню парламентом, і керівництво "NHK" побоювалося можливої помсти, якщо зіпсує настрій партіям урядової коаліції та самому урядові. Крім того, всередині партій коаліції "NHK" вважалася просто власним пропагандистським органом. Унаслідок розкриття позалаштункових махінацій більшість громадян, природно, почала ставитися з недовірою до незалежності й правдивості програм корпорації. І набрав сили рух за припинення оплати її передач.

Крім збройної сутички і випадку зі збирачем плати для "NHK", всі інші події, що сталися в той час, Аомаме чітко пам'ятала. Про них, як добре пригадує, читала не одну статтю. І тільки збройна сутичка і випадок зі збирачем плати не залишили жодних слідів в її мозку. "Цікаво, чому? Навіть якщо мій мозок на щось хибує, то як же він зумів прогледіти лише статті про ці дві події або стерти пам'ять про них?" — думала вона.

Аомаме заплющила очі й сильно натиснула пучкою пальця на скроню. "А може, так і сталося? У моїй голові зародилася своєрідна функція, здатна перетворювати реальність, завдяки якій лише певні вибрані новини вкриваються суцільною темрявою так, щоб не потрапити мені на очі й не залишитися в

пам'яті. Такі, як оновлення уніформи й пістолетів у поліції, будівництво спільної американсько-радянської станції на Місяці, поранення студента кухонним ножем збирача плати для "NHK", запекла збройна сутичка екстремістів і спеціального загону Сил самооборони поблизу озера Мотосуко. Однак що, власне, є спільного між цими подіями? Як не крути, нічого спільного не видно".

Аомаме все стукала по передніх зубах тупим кінцем кулькової ручки. І не переставала розмірковувати.

Після тривалого часу вона раптом подумала: "Хіба, наприклад, не можна вважати, що проблема не в мені, а в зовнішньому світі, який мене оточує? Що в моїй свідомості й психіці не виникла жодна ненормальність, а під дією якоїсь невідомої сили навколишній світ зазнав зміни". Що довше Аомаме міркувала над такою гіпотезою, то дедалі природнішою вона їй видавалася. Бо не мала жодного реального відчуття, що в її свідомості виникла якась хиба або викривлення.

Тому вирішила цю гіпотезу розвивати далі. "Порушення народилося не в мені, а у світі. Саме так. Якоїсь миті світ, який я знала, зник, відійшов, а його місце посів інший. Так одна колія переходить на стрілці в іншу. Коротко кажучи, досі моя свідомість належала попередньому світові, але сам світ уже став іншим. Поки що ця зміна має обмежені розміри. Більша частина нового світу — це той світ, який я завжди знала. А тому в житті не відчуваю майже ніякої проблеми. Однак може статися, що "змінена частина" світу з плином часу збільшуватиметься і створить навколо мене набагато більше нових обставин. Невелике відхилення поволі розростатиметься і, можливо, в деяких випадках порушить логіку моїх дій та спонукає до вчинення фатальної помилки. Якщо так станеться, то це буквально означатиме мою смерть".

Паралельний світ...

Аомаме скривилася, наче взяла в рот щось страшенно солоне. Але не так сильно, як нещодавно. Тоді знову застукала тупим кінцем кулькової ручки по передніх зубах і важко застогнала горлом. Учень середньої школи вищого ступеня за її спиною все це чув, але цього разу вдав, ніби не почув.

"Вийшла якась наукова фантастика, — подумала Аомаме. — Може, я заради самозахисту придумала таку довільну гіпотезу?

А насправді, можливо, з моєю головою щось негаразд? Власну психіку я вважала цілком нормальною, а свідомість без порушень. Та хіба більшість душевнохворих не заявляє, що вони повністю нормальні, а світ схибнувся? Тож, висунувши абсурдну ідею про "паралельний світ", я з усієї сили не стараюся виправдати своє божевілля?

Потрібна холоднокровна оцінка сторонньої людини. Але ж піти на обстеження до лікаря, знавця психоаналізу, я не можу. Справа надто заплутана, й забагато фактів, про які не маю права говорити. Наприклад, недавно виконана "робота", без сумніву, суперечить закону. Як не крути, я потайки вбивала чоловіків за допомогою саморобної мініатюрної плішні. Я ж не зізнаюся в цьому лікареві. Хоч би й жертви були розбещеними, ницими типами, не вартими й слова захисту".

Якби навіть вона змогла приховати таке порушення закону, то законослухняну частину її життя від народження до сьогодні все одно не можна назвати нормальною навіть просто так, для годиться. Це те саме, що запихати брудну білизну в ущерть заповнену валізу. У цій частині її життя стільки матеріалу, що вистачило б, щоб загнати одну людину в ненормальний психічний стан. Узяти хоча б для прикладу її сексуальне життя. Про нього ж людям не скажеш.

"Ні, я не можу звернутися до лікаря, — вирішила Аомаме. — Мушу сама розв'язати це питання. Спробую ще далі розвивати свою гіпотезу. Якщо таке сталося, тобто цей світ справді підмінено, то коли, як і де, на котрій конкретно стрілці?"

Аомаме ще раз зосередилась і заходилася перебирати спогади. І здогадалася, що світ уперше частково змінився кілька днів тому, коли в номері готелю в Сібуї вона порішила фахівця з нафтодобувної галузі. Зійшовши з таксі на столичній швидкісній автостраді номер 3, спустилася аварійними сходами на державне шосе номер 246, поміняла панчохи й попрямувала до станції Санґендзяя на лінії Токю. По дорозі розминулася з молодим поліціантом і вперше помітила, що його зовнішність відрізняється від звичної. Це був початок. Якщо так, то, можливо, трохи раніше світ перейшов на інші рейки. Бо поліціант, якого бачила того ранку біля дому, був у добре знайомій уніформі й мав при собі револьвер старого зразка.

Аомаме згадала дивне відчуття, яке вона пережила, почувши вступну частину "Симфонієти" Яначека в таксі, затисну-тому в заторі. Їй тоді здалося, ніби її викручують, стискають, немов ганчірку. "Водій показав мені, що на столичній швидкісній автостраді є аварійні сходи, тож я, знявши туфлі на високих каблуках, спустилася по них униз, незважаючи на небезпеку. Поки я босоніж спускалася сходами під сильним вітром, у моїх вухах уривчасто лунала перша частина "Симфонієти" Яначека. Можливо, це й був початок", — подумала вона.

Таксист також справив дивне враження. Аомаме добре пам'ятала його слова, сказані на прощання. Вона якомога точніше відтворила їх у своїй пам'яті.

І коли ви це зробите, то, можливо, буденний краєвид тоді здаватиметься вам іншим, ніж досі. Та нехай видимість не введе в оману. Дійсність завжди одна й та сама.

Аомаме тоді подумала, що водій сказав дивну річ. Але що хотів сказати, вона не зрозуміла й не звернула на це особливої уваги. Вона квапилась і не мала часу роздумувати над хитромудрими речами. Однак, згадуючи ці слова тепер, вона збагнула, що його вислів несподіваний і дивний. Міг сприйматися як попередження або одкровення. "Власне, що хотів передати мені водій?" — подумала вона.

А ще музика Яначека.

"Чому я відразу здогадалася, що ця музика — "Симфонієта" Яначека? Звідки дізналася, що вона написана 1926 року? Адже "Симфонієта" Яначека не настільки популярна, щоб будь-хто міг її впізнати, почувши тему вступної частини. А я ж досі не була палкою слухачкою класичної музики. Не могла навіть як слід відрізнити Гайдна від Бетховена. То чому ж, почувши музику по радіо в таксі, відразу догадалася, що це "Симфонієта" Яначека?

Так, це було дуже особисте потрясіння. Начебто моя підсвідомість, що довго спала, раптом під якимось впливом прокинулася. Ніби мене схопили за плече й потрусили. Якщо це так, то, можливо, колись перед тим я у своєму житті мала глибокий зв'язок з цією музикою. Коли вона залунала і щось автоматично ввімкнулося, моя пам'ять, напевне, пробудилася". "Симфонієта" Яначека... Та хоч як Аомаме порпалася у своїй пам'яті, нічого там не знайшла.

Вона озирнулася навколо, перевірила долоні, нігті, для певності помацала руками груди під сорочкою. Жодних змін. Той самий розмір і форма. "Я — така, якою була завжди. Світ — такий, яким був завжди. Однак щось почало ставати іншим". Це Аомаме відчувала. Щось подібне спостерігається, коли шукаєш відмінності між двома картинами, які висять на стіні й видаються однаковими при порівнянні. Проте уважний перегляд окремих деталей показує, що вони де в чому різняться.

Щоб змінити настрій, Аомаме перегорнула сторінку газети зменшеного формату й записала подробиці збройної сутички біля озера Мотосуко. Припускалося, що, може, п'ять автоматів Калашникова "АК-47" китайського виробництва завезено з Корейського півострова. Можливо, спродані як зужита зброя з військового складу, вони були ще в доброму стані. З безліччю патронів. Берегова лінія Японського моря протяжна, тож розвідувальне судно, замаскувавшись під рибальське, нічною порою могло досить легко завезти боєприпаси. Так само вони ввозять до Японії наркотики та зброю й повертаються додому з купою японських грошей.

Поліцейські префектури Яманасі не знали, що група екстремістів так висококласно озброїлася. Взявши із собою наказ про кримінальне розслідування номінального випадку поранення, вони попрямували на двох автомашинах — патрульній та мікроавтобусі — зі звичайним спорядженням до "ферми", що була опорною базою групи під назвою "Акебоно" . Про людське око члени групи вирощували сільськогосподарські культури на основі органічних добрив. Вони відмовилися допустити поліцію на ферму для розслідування. Природно, що в такій штовханині з якоїсь причини й почалася стрілянина.

Екстремісти зберігали навіть високоефективні ручні гранати китайського виробництва, хоча й не використали, бо придбали їх недавно й не встигли достатньо натренуватися для цього. Це велике щастя, що так сталося. Бо якби ручні гранати пішли були в дію, то серед поліції та Сил самооборони виявилося б набагато більше потерпілих. Поліція на той час не мала бронежилетів. Указувалося на недбальство, якого допустилася поліція, в аналізі інформації й на застарілість озброєння. Але простих громадян найбільше приголомшило те, що група екстремістів існувала як боєздатна військова одиниця й вела активну

підпільну діяльність. У другій половині 60-х років переполох з приводу "революції" вже відійшов у минуле і вважалося, що залишки екстремістів розбито під час інциденту в оздоровниці "Асама" .

Скінчивши записи, Аомаме віднесла газети на прилавок і, вибравши з музичної полиці грубу книжку під назвою "Композитори світу", повернулася за стіл. Розгорнула сторінку про Яначека.

Леош Яначек народився 1854 року в моравському селі, помер 1928 року. Книжка містила фотографію його обличчя в останні роки життя. Голова не лиса, а вкрита приємною сивиною, схожою на дику траву. Форма голови незрозуміла. "Симфонієта" написана 1926 року. Яначек жив у нещасливому, без любові, шлюбі й 1917 року, в шістдесятитрирічному віці, випадково зустрівся з Камілою, заміжньою жінкою, й закохався. Це було кохання зрілих одружених людей. Яначек, який певний час відчував душевний занепад, завдяки зустрічі з Камілою знову запалився жагою творчості. І в останні роки життя створив один за одним шедеври, що знайшли відгук серед слухачів.

Одного дня, прогулюючись з Камілою парком, він став свідком концерту на відкритому повітрі й, зупинившись, послухав виконувану музику. І саме в ту хвилину, коли на нього наринуло несподіване відчуття щастя, в ньому зародилася ідея написати "Симфонієту". Він розповідав, що тоді в його голові щось наче клацнуло, а його самого охопив неймовірний екстаз. Перед тим йому випадково замовили написати музику для великого спортивного свята, тож мотив фанфар та ідея, що виникла в парку, разом народили "Симфонієту". Як пояснювалося у книжці, цей твір, що дістав назву "Маленька симфонія", за своєю будовою цілком нетрадиційний, створює своєрідну атмосферу, у якій блискучі святкові фанфари мідних духових інструментів поєдналися із спокійною центральноєвропейською струнною музикою.

На всякий випадок Аомаме коротко занотувала ці бібліографічні факти й музичний коментар. Однак книжковий матеріал анітрохи не підказував, яка точка дотику між "Симфонієтою" та Аомаме і чи взагалі щось таке може існувати. Вийшовши з бібліотеки, вона пішла безцільно надвечірнім містом. Іноді щось бубоніла собі під ніс, іноді хитала головою.

"Звісно, все це лише гіпотеза, — думала Аомаме на ходу. — Але зараз вона найпереконливіша. Принаймні доведеться діяти на її основі, поки не з'явиться набагато переконливіша. Бо інакше опинюся десь на узбіччі життя. А для нового стану, у якому перебуваю, не завадило б придумати відповідну назву. Вона потрібна й для того, щоб відрізнити колишній світ, у якому поліція носила із собою револьвери старого зразка, від сьогоднішнього. Адже навіть котам і собакам потрібна кличка. Як і новому, зміненому світові".

1Q84 рік... Аомаме вирішила так назвати цей новий світ. Q від слів "question mark", тобто "знак запитання".

Ідучи вулицею, вона кивнула.

"Подобається це мені чи ні, але зараз я живу в 1Q84 році. Знайомого мені 1984 року більше нема. Зараз 1Q84 рік. Змінилося повітря, змінився краєвид. Я мушу якнайшвидше пристосуватися до цього світу із знаком запитання. Як звір, покинутий у новому лісі. Щоб захиститись і вижити, мені доведеться якомога скоріше зрозуміти місцеві правила й до них прилаштуватися".

Аомаме зайшла у крамничку грамофонних записів поблизу станції Дзіюґаока й пошукала "Симфонієту" Яначека. Цей композитор не дуже популярний, а тому його записів було надзвичайно мало, а грамофонна платівка із "Симфонієтою" знайшлася тільки одна. У виконанні Клівлендського симфонічного оркестру під орудою Джорджа Села . На першій стороні платівки містився "Концерт для духових і струнних інструментів" Бартока. Оскільки іншого вибору Аомаме не мала, то купила цю довгогральну платівку, хоча й не знала, наскільки добре виконано "Симфонієту". Повернувшись додому, вона добула з холодильника пляшку "Chablis", відкоркувала її й поставила платівку на програвач. Попиваючи досить холодне біле вино, слухала музику. Знайома вступна частина зазвучала блискуче. Це була, безсумнівно, та сама музика, яку вона чула в таксі. Заплющивши очі, Аомаме зосередилася на ній. Виконання було непоганим. Але нічого не сталося. Просто тільки лунала музика. Її тіло не викручувалося, відчуття не змінювалися.

Дослухавши музику, вона поклала платівку у футляр, сіла на підлогу й, обіпершись об стіну, стала пити вино. Воно майже не мало смаку, коли пила його, думаючи на самоті. Потім зайшла у

ванну кімнату й вимила з милом обличчя, ножичками підрівняла брови, ватною паличкою прочистила вуха.

"Щось одне правда: або я несповна розуму, або світ. А хто — не знаю. Посуд і кришка різняться величиною. Може, з вини посуду, а може, — кришки. Один факт незаперечний — їхні розміри не сходяться".

Аомаме відчинила холодильник і перевірила його вміст. Уже кілька днів вона нічого не купувала, а тому в ньому залишилося небагато продуктів. Вона вийняла перестиглий плід папаї, розрізала ножем й, виколупуючи м'якоть, їла. Потім добула три огірки, обмила водою й, додавши майонезу, поволі жувала. Випила склянку соєвого молока. На цьому вечеря скінчилася. Проста, але ідеальна для того, щоб запобігти запору — одній з найненависніших речей для Аомаме в цьому світі. Поряд з такими, як підлі чоловіки, що вдаються до насильства в сім'ї, й вузьколобі релігійні фундаменталісти.

Повечерявши, Аомаме роздяглась і стала під душ. Вийшовши з-під нього, вона витерлася рушником і глянула на себе голу в дзеркалі дверей. Тонкий живіт і напружені м'язи/ Слабо несиметричні груди, волосся на лобку, схоже на недоглянуте футбольне поле. Поглядаючи на себе, вона раптом згадала, що за тиждень їй виповниться тридцять. Знову надходить цей непутящий день народження. "І треба ж мені зустрічати тридцятий день народження в цьому незрозумілому світі!" — подумала Аомаме.

1Q84 рік.

Ось де вона опинилася.

Розділ 10

(про Тенґо)

Справжня революція з потоком справжньої крові

"Пересідаємо", — сказала Фукаері й знову взяла Тенґо за руку. Електричка наближалася до станції містечка Татікави.

Коли, зійшовши з неї, вони сходами, вниз і вверх, перебиралися на іншу платформу, дівчина ні на мить не відпускала його руки. Навколишні люди, напевне, думали, що вони — закохана пара. Були досить різного віку, але загалом Тенґо видавався молодшим, ніж був насправді. Мабуть, і відмінність у зрості між ними викликала в людей посмішку. Мовляв, щасливе побачення весняного недільного ранку.

Однак у тому, як Фукаері стискувала руку Тенґо, не відчувалося нічого схожого на зацікавлення протилежною статтю. Дівчина просто, з незмінною силою, не відпускала його руки зі своїх пальців. З такою професійною точністю лікар визначає пульс хворого. "Можливо, завдяки дотику вона оцінює взаємний обмін інформацією, яка не передається словами", — подумав Тенґо. Та навіть якщо такий обмін відбувався, то був не взаємним, а скоріше майже одностороннім. Можливо, з його долоні Фукаері зачерпувала щось, що таїлося в його душі, а от її думок Тенґо не міг прочитати. Але це його не особливо турбувало. Бо не зберігав інформації та почуттів, які поставили б його у скрутне становище, навіть якби вона про них дізналася.

Однак, хоча дівчина й не усвідомлювала, що таке протилежна стать, вона начебто ставилася до нього з певною приязню. Так припускав Тенґо. Принаймні він не справляв на неї поганого враження. Бо інакше, незалежно від її намірів, вона не тримала б його за руку так довго.

Вони перейшли на платформу лінії Оме й сіли у вагон першої електрички, що очікувала пасажирів. Усередині було повно старих людей, зодягнених по-альпіністському, й разом з дітьми — більше, ніж вони сподівалися. Вони не сіли, а стали поблизу дверей.

— Видно, приїхали на екскурсію, — оглядаючись навколо, сказав Тенґо.

— Можна тримати за руку, — спитала Фукаері. Навіть сівши у вагон, вона все ще її не відпускала.

— Звичайно, можна, — відповів Тенґо.

Начебто заспокоївшись, Фукаері й далі тримала його руку, її пальці й долоня, як і раніше, були гладкими й сухими. Здавалось, вона не переставала шукати й перевіряти щось, заховане в ньому.

— Уже не страшно, — запитала вона без запитальної інтонації.

— Думаю, не страшно, — відповів Тенґо. І це була правда. Паніка, що охопила його недільного ранку, напевне, завдяки дотику руки Фукаері невпинно втрачала силу. Він уже не пітнів, перестало несамовито калатати серце. Не з'являлася галюцинація. Дихання, як завжди, стало розміреним.

— От і гаразд, — одноманітним голосом сказала Фукаері.

"От і гаразд!" — подумав і Тенґо.

Пролунало коротке, скоромовкою, оголошення, що поїзд вирушає, і невдовзі двері з гуркотом, наче допотопна велетенська тварина, що, прокинувшись, потрясла своїм тілом, зачинилися. Ніби нарешті зважившись, електричка поволі залишила платформу.

Сидячи поряд, рука в руці, з Фукаері, Тенґо споглядав краєвид за вікном. Спочатку пропливали цілком звичайні житлові квартали. Та з плином часу рівнина Мусасіно змінилася гірським краєвидом. Після станції Хіґасі-Оме залізниця стала одноколійною. І коли там вони пересіли на електричку з чотирма вагонами, навколишні гори зробилися помітнішими. Звідти люди вже не їздили щодня на роботу до столиці. Гори все ще зберігали по-зимовому сіре забарвлення, але вже впадала в очі яскрава зелень хвойних дерев. Як тільки електричка зупинялася на станції, відразу відчувалось, як змінювався запах повітря. Здавалося, що і звуки ненароком ставали іншими. Уздовж колії видніли поля, почастішали селянські оселі. З'являлося більше міні-тракторів, ніж легкових автомобілів. "Очевидно, ми заїхали досить далеко, — подумав Тенґо. — Власне, куди їдемо?"

— Не турбуйтеся, — сказала дівчина, ніби прочитавши, що в нього на душі.

Він мовчки кивнув. "Такий настрій, ніби їду до батьків нареченої просити її руки", — подумав Тенґо.

Вони зійшли з електрички на станції Футаматао . Станції з такою дивною назвою він не пригадував. На старій маленькій дерев'яній станції, крім них, зійшло ще п'ятеро людей. І ніхто не сів. Люди приїхали до Футаматао, щоб пройтися гірським путівцем і подихати чистим повітрям, а не послухати мюзикл "Чоловік з Ла-Манчі", побувати на шаленій дискотеці, відвідати автосалон "Aston Martin" чи у французькому ресторані скуштувати омарів, обсмажених у сухарях. Досить було глянути на людей, що тут зійшли, щоб це стало зрозумілим.

Перед станцією не було ні пристойної крамниці, ні жодної живої душі. І лише стояло одне таксі. Напевне, прибуло спеціально до прибуття електрички. Фукаері легенько постукала в його вікно. Двері відчинились, і вона зайшла всередину.

Помахом руки запросила сідати й Тенґо. Двері зачинилися, Фукаері коротко пояснила, куди їхати, й таксист кивнув.

На таксі вони їхали не дуже довго, але дорога була вкрай складною. Спочатку піднімаючись на крутий пагорб і спускаючись крутим схилом, вони їхали вузьким польовим путівцем, на якому двом автомашинам важко розминутися. З безліччю несподіваних поворотів. Та оскільки таксист не сповільнював швидкості, то знервований Тенґо мусив весь час триматися за двері. Потім, піднявшись нагору дуже крутою дорогою, подібною до лижного спуску, таксі нарешті дісталося на вершину невеликої гори. Тепер воно скоріше скидалося на один із транспортних засобів атракціону в парку розваг.

Тенґо передав таксисту тисячу єн й отримав решту разом із квитанцією.

Біля старого будинку в японському стилі стояв малогабаритний "Pajero" фірми "Міцубісі" і великий зелений "Jaguar".

"Pajero" яскраво виблискував, а "Jaguar" старої моделі, густо вкритий сірим пилом, утратив свій первісний колір. Забруднене переднє скло свідчило, що автомобілем давно не користувалися. Повітря було на диво свіжим, навколо панувала така глибока тиша, що довелося пристосовувати до неї свій слух. Небо здавалося бездонним, сонячне проміння лагідно гріло відкриту шкіру. Іноді лунав різкий незнайомий пташиний крик, але самого птаха Тенґо не бачив.

Оселя виявилася великою, своєрідної конструкції. Видно, давно збудованою, але дбайливо доглянутою. Кілька гарно підстрижених дерев у дворі мали такий охайний вигляд, що, здавалося, були зробленими з пластику. Велика сосна кидала на землю широку тінь. Звідси відкривався краєвид, але куди око сягало, не було видно жодного людського житла. Тенґо дійшов висновку, що в такому незручному місці побудувала свою домівку людина, яка, напевне, не любить ні з ким спілкуватися.

З гуркотом відчинивши незамкнені вхідні двері, Фукаері зайшла всередину й подала знак Тенґо йти за нею. Ніхто не вийшов їм назустріч. У просторому тихому передпокої вони роззулись і пройшли начищеним до блиску холодним коридором до вітальні, з вікна якої відкривалася панорама гірської гряди. Видніла, відбиваючи сонячне проміння, і

звивиста річка. Чудовий краєвид, але насолоджуватися ним Тенґо не мав настрою. Фукаері посадила його на великий диван, а сама, нічого не сказавши, вийшла. Диван відгонив старовиною. Та якою, Тенґо не здогадувався.

Вітальня мала страшенно непоказний вигляд. На низькому столі, зробленому з грубої дошки, не було нічого. Ні попільнички, ні скатертини. На стінах — жодної картини. Ні годинника, ні календаря. Не було і серванта. Ні журналів, ні книжок. Лише постелений на підлозі старий вицвілий килим невідомого візерунка й такий же старий великий, немов пліт, диван і три м'які стільці. Стояла також велика відкрита грубка, але без жодного сліду, що в ній останнім часом щось горіло. Хоча стояла середина квітня, в кімнаті панував холод. Здавалось, ще не вивітрилася холоднеча, що зібралася за зиму. Видно, вже минуло багато часу, відколи господар твердо вирішив нікого не приймати в цій кімнаті. Повернулася Фукаері й так само мовчки сіла поруч Тенґо.

Тривалий час ніхто з них не говорив. Фукаері зануpилася у свій загадковий світ, а Тенґо, неквапливо й глибоко дихаючи, заспокоював нерви. Якби не поодинокий далекий пташиний крик, у кімнаті панувала б цілковита тиша. Прислухавшись, Тенґо відчув у ній кілька змістовних моментів. Не просто відсутність звуку. Здавалося, ніби сама мовчанка про щось говорила. Він мимоволі зиркнув на годинник. Підвів голову, кинув погляд на краєвид за вікном і знову перевів його на годинник. Час майже зупинився. У неділю він завжди посувався повільно.

Хвилин через десять раптово, без попередження, відчинилися двері й до вітальні квапливою ходою зайшов худий чоловік. Приблизно шістдесяти п'яти років, заввишки сто шістдесят сантиметрів. Завдяки добрій поставі він не мав убогого вигляду. Спина випрямлена так, ніби настромлена на залізну жердину, підборіддя відтягнене назад. Брови густі, на носі — окуляри з грубою чорною оправою, наче виготовлені для того, щоб лякати людей. Своїми рухами чоловік викликав в уяві точний механізм, у якому всі деталі щільно припасовані одна по одної. Нічого зайвого, все ефективно зчеплене. Підвівшись, Тенґо хотів привітатись, але чоловік швидким помахом руки звелів йому сидіти. Коли Тенґо, послухавшись його, знову сів,

чоловік, ніби змагаючись, мерщій зайняв місце на стільці навпроти. Якийсь час він мовчки приглядався до обличчя гостя. Його погляд не був гострим, але проникав глибоко. Очі то звужувалися, то розширювалися. Як діафрагма об'єктива, яку підбирає фотограф.

На ньому був темно-зелений светр поверх білої сорочки і темно-сірі вовняні штани, які, здавалося, він одягав щодня впродовж десяти років. Добре припасовані до тіла, вони, однак, трохи зносилися. Мабуть, він не приділяв багато уваги одягові. А ще, можливо, поряд не було людей, вартих його уваги. Поріділе волосся ще сильніше підкреслювало продовгувату форму його голови. Щоки — худі, підборіддя — квадратне. І тільки маленькі, як у малої дитини, губи не пасували до його тіла. Подекуди на обличчі залишилися невиголені волоски. А може, то була лише гра світла. А воно, ллючись з гір крізь вікно, здавалося Тенґо не таким, до якого він звик.

— Вибачте, що змусив вас їхати в таку далечінь, — сказав чоловік. Його мова вирізнялася особливою зміною інтонації. Видно, часто виступав перед різною кількістю людей. І то, можливо, з логічною промовою. — Через деякі обставини я не міг звідси поїхати, а тому довелося вас запросити до себе.

Тенґо сказав, що це не важливо. І назвав себе. Попросив вибачити, що не має візитної картки.

— Мене звати Ебісуно, — сказав чоловік. — Я також не маю візитної картки.

— Ебісуно-сан, — повторив Тенґо.

— Усі називають мене сенсеєм. Навіть власна дочка так до мене звертається.

— Якими ієрогліфами записується ваше прізвище?

— Рідкісне прізвище. Нечасто трапляється. Ері, напиши, будь ласка, ієрогліфи.

Фукаері кивнула. Вирвала з блокнота аркуш паперу і кульковою ручкою повільно, з насолодою, написала два ієрогліфи, ніби викарбовувала цвяхом на цегляній стіні.

— Англійською воно перекладається як field of savages . Колись я працював у галузі культурної антропології й здобув собі в ній певну репутацію, — сказав сенсей з подобою усмішки на устах. — Однак уже давно припинив наукову діяльність.

Зайнявся цілком іншими справами. Живу собі, перемістившись у field of savages іншого роду.

Це справді було рідкісне прізвище, але Тенґо його пригадав. У другій половині 60-х років жив відомий вчений на прізвище Ебісуно. Написав кілька книжок, які в той час набули розголосу. Про їхній зміст Тенґо не міг докладно чогось сказати, тільки згадка про прізвище залишилася в пам'яті. Та скоро й про нього забув.

— Здається, я колись чув про вас, — намагаючись прозондувати господаря, сказав Тенґо.

— Можливо, — поглядаючи в далечінь, відповів, наче про когось іншого, кого тут нема. — В усякому разі, це було дуже давно.

Тенґо відчував, як, сидячи поряд, тихо дихає Фукаері. Спокійно й глибоко.

— Пан Тенґо Кавана, — сказав сенсей, ніби прочитуючи вивіску на дверях.

— Так, — відповів Тенґо.

— В університеті ви спеціалізувалися з математики, а тепер викладаєте її в підготовчій школі в Йойоґі, — сказав сенсей. — І водночас пишете художні твори. Так мені щойно розповіла Ері. Це правда?

— Правда, — відповів Тенґо.

— Ви не схожі ні на вчителя математики, ні на письменника.

Силувано всміхаючись, Тенґо сказав:

— Зовсім недавно ще хтось сказав мені те саме. Може, винна в цьому моя статура?

— Я сказав це не в поганому розумінні, — уточнив сенсей. І поправив на носі окуляри з чорною оправою. — Не бути схожим на когось — зовсім не погана річ. Бо, іншими словами, це означає, що ви ще не попали в певні рамки.

— Для мене велика честь почути таке про себе, але я ще не став письменником. Тільки пробую писати оповідання.

— Пробуєте?

— Коротко кажучи, роблю спроби й помилки.

— Зрозуміло, — сказав сенсей. І злегка потер обидві руки, ніби вперше помітивши, що в кімнаті прохолодно. — Наскільки я знаю, ви взялися так вдосконалити оповідання, яке написала Ері, щоб воно отримало премію молодого автора мистецько-

літературного часопису. Збираєтесь її спопуляризувати як письменницю. Можна так розуміти?

Тенґо обережно добирав слова.

— В основному все так, як ви кажете. Такий план висунув редактор на прізвище Комацу. Та я не знаю, чи його вдасться здійснити. Чи він правильний з моральної точки зору. Моя участь у цьому ділі полягає в тому, щоб переробити текст "Повітряної личинки". Мені випала, так би мовити, технічна роль. За все інше відповідає згаданий уже Комацу.

Якийсь час сенсей зосереджено думав. Здавалось, ніби в тихій кімнаті чути, як працює його голова. Потім він сказав:

— Редактор Комацу придумав план, а ви допомагаєте з технічного боку.

— Саме так.

— Як колишній учений я, чесно кажучи, не дуже охочий до читання художньої літератури. А тому не обізнаний із звичаями літературного світу, але мені здається, що ваш план схожий на шахрайство. Чи, може, я помиляюся?

— Ні, не помиляєтеся. Так само думаю і я, — відповів Тенґо.

Сенсей злегка насупився.

— Але ж ви, висловлюючи сумнів щодо цього плану з моральних міркувань, усе одно з охотою беретеся його здійснювати.

— Не скажу, що з охотою, але беруся. Це правда.

— Чому?

— Те саме запитання я ставив собі увесь минулий тиждень, — чесно зізнався Тенґо.

Сенсей і Фукаері чекали, що він скаже далі. І Тенґо сказав:

— І розум, і здоровий глузд, а також інстинкт закликали мене якомога швидше відмовитися від цього плану. Бо зроду я — обережна, розсудлива людина. Азартні ігри й пригоди мені не до душі. Взагалі-то я, видно, боязливий. Однак цього разу я чомусь не зміг відповісти "ні" на небезпечну пропозицію Комацу-сана. Причина лише одна — "Повітряна личинка" сильно мене привабила. Якби йшлося про інший твір, я без вагання відмовився б.

Якусь хвилю сенсей здивовано розглядав обличчя Тенґо.

— Іншими словами, вам байдуже, що план має в собі щось шахрайське, а вас глибоко зацікавило вдосконалення твору. Я

правильно розумію?

— Саме так. Але це щось більше, ніж глибоке зацікавлення. Якби довелося переробляти "Повітряну личинку", то цю роботу я не довірив би нікому іншому.

— Зрозуміло, — сказав сенсей. І скривився так, ніби взяв у рот щось кисле. — Зрозуміло. Мені здається, що загалом ваш намір я збагнув. Але яка ж тоді мета Комацу-сана? Гроші чи слава?

— Чесно кажучи, я сам добре не розумію, яка його мета, — відповів Тенґо. — Але мені здається, що його спонукає щось більше, ніж гроші й слава.

— Наприклад?

— Можливо, він сам у цьому не признається, але Комацу-сан — людина, одержима літературою. Такі люди прагнуть лише одного — знайти в житті хоч один справжній талант. І подарувати його суспільству.

Сенсей трохи дивився на Тенґо, а потім сказав:

— Коротко кажучи, у вас обох різні спонуки, які не стосуються ні грошей, ні слави?

— Гадаю, що так.

— Та незалежно від мотиву, як самі кажете, цей план досить небезпечний. І якщо на якійсь стадії правда розкриється, то, безперечно, зчиниться скандал і критика не зупиниться лише на вас двох. Можливо, що й життю сімнадцятирічної Ері буде завдано смертельної рани. Це мене найбільше непокоїть.

— Цілком природно, що ви турбуєтеся, — кивнувши, сказав Тенґо. — Все правильно.

Густі чорні брови сенсея зійшлися між собою на один сантиметр.

— І все-таки ви хочете власними руками переробити "Повітряну личинку", навіть якщо піддасте Ері можливій загрозі.

— Як я вже казав, цей наш намір не підвладний ні розуму, ні здоровому глузду. Звичайно, я постараюся захистити Ері як тільки зможу. Але не гарантую, що їй не загрожує жодна небезпека. Це було б неправдою.

— Зрозуміло, — сказав сенсей. І, ніби ставлячи крапку на своїй аргументації, кашлянув. — Попри все, ви, схоже, чесна людина.

— Принаймні намагаюся бути якомога відвертішим.

Якийсь час сенсей дивився на свої руки, що лежали на колінах, як на щось незнайоме. Поглянув на них зверху, а потім на долоні. А тоді, підвівши голову, сказав:

— Значить, редактор Комацу вважає, що цей план можна успішно здійснити?

— Як він каже, "кожна справа має дві сторони", — відповів Тенґо. — Добру й погану.

Сенсей засміявся.

— Досить цікавий погляд. Комацу — оптимістична чи самовпевнена людина?

— Ні перше, ні друге. Він просто цинік.

Сенсей легенько хитнув головою.

— Отже, будучи циніком, став оптимістом. Або самовпевненим. Ви це хочете сказати?

— Можливо, він має таку схильність.

— Що й казати, складна людина.

— Так, досить складна, — погодився Тенґо. — Але не дурна. Сенсей повільно видихнув. Потім звернувся до Фукаері:

— Ну, а що думаєш ти, Ері, про цей план?

Фукаері хвильку вп'ялася очима в якусь безіменну точку простору. А тоді відповіла:

— Згодна.

Її короткий вислів сенсей доповнив потрібними словами.

— Іншими словами, ти не проти того, щоб цей чоловік переробив "Повітряну личинку"?

— Ні, — сказала вона.

— Але через це в тебе можуть виникнути неприємності.

Дівчина нічого не відповіла, лише поправила комір светра на шиї, який досі її міцно стискав. Однак цей жест явно свідчив про непохитність її наміру.

— Можливо, вона має рацію, — примирливо сказав сенсей.

Тенґо стежив за маленькими руками Фукаері, стиснутими в кулаки.

— Але є ще одна проблема, — сказав сенсей, звертаючись до Тенґо. — Ви разом із Комацу, видаючи у світ "Повітряну личинку", збираєтеся зробити з Ері письменницю. Однак вона має проблеми з читанням. У неї дислексія. Ви про це знаєте?

— Дещо дізнався недавно з розмови в електричці.

— Може, це в неї вроджене. Через це у школі її довго вважали розумово відсталою, але насправді вона цілком нормальна дитина. З глибоким розумом. А тому її дислексія, м'яко кажучи, може недобре вплинути на ваш план.

— Загалом скільки людей знає про нього?

— Крім неї самої, ще троє, — сказав сенсей. — Я, дочка Адзамі й ви. Ніхто інший не знає.

— Учителям школи, яку відвідувала Ері-сан, нічого не відомо?

— Ні. Школа маленька, провінційна. Тож такого слова, як дислексія, ніхто не чув. Крім того, до школи вона ходила недовго.

— То, може, вдасться це якось приховати?

Якусь хвилину сенсей дивився на Тенґо так, ніби оцінював його.

— Схоже, що Ері вам довіряє, — сказав він потім. — Навіть не знаю чому. І я...

Тенґо мовчки чекав наступних слів.

— І я їй довіряю. А тому, якщо вона готова віддати свій твір у ваше розпорядження, то мені нічого іншого не залишається, як погодитися. Та якщо ви справді маєте намір здійснити цей план, то вам треба знати кілька фактів, що стосуються її. — Ніби помітивши дрібненькі пачоси на штанах, кілька разів обтрусив праве коліно. — Де і як вона провела дитинство, через які обставини я забрав її до себе на виховання. Як почну про це розповідати, то воно, гадаю, забере багато часу.

— Послухаю, — сказав Тенґо.

Фукаері, що сиділа поруч, змінила позу. Її руки все ще поправляли комір светра на шиї.

— Гаразд, почну, — сказав сенсей. — Ця розповідь повертає нас до 60-х років. Батько Ері та я довгий час тісно дружили. Я був старший від нього на десять років, але ми викладали на одному факультеті того самого університету. Вдачею і світоглядом різнилися, але чомусь відчували приязнь один до одного. Обидва пізно одружились і після того в нас народилися дочки. Оскільки ми мешкали у відомчому домі, то й дружили сім'ями. І робота в нас успішно просувалася. Тоді ми здобули собі славу "молодих перспективних вчених". Частенько

дописували в газети й журнали. То був час, надзвичайно цікавий з багатьох поглядів.

Однак з наближенням до кінця 60-х років у суспільстві поступово запахло димом. У 70-ті роки піднявся студентський рух проти Американсько-японського договору про взаємну безпеку, студенти захоплювали університети, траплялися сутички з військовими підрозділами, криваве суперництво почалося й серед студентських організацій, навіть гинули люди. У такий складний час я вирішив звільнитися з роботи в університеті. У мене вже давно не лежала душа до академічної атмосфери, а в той час я гостро відчув до неї справжню огиду. Мені було все одно — виступати за чи проти системи. Врешті-решт ішлося тільки про зіткнення організацій. А я не довіряв будь-якій організації — маленькій чи великій. Судячи з вашого віку, ви тоді ще, напевне, не були студентом.

— Коли я вступив до університету, заворушення вже повністю уляглися.

— Так би мовити, спізнилися на свято.

— Саме так.

Сенсей підняв руки догори й потім опустив на коліна.

— Я покинув університет, а через два роки з ним розпрощався і батько Ері. Він у той час вірив у революційні ідеї Мао Цзедуна й підтримував Велику культурну революцію в Китаї. Бо тоді до наших вух не доходила інформація про те, скільки в ній огидного й нелюдського. Для певної частини інтелігенції навіть стали своєрідною інтелектуальною модою лозунги Мао Цзедуна. Батько Ері організував проголошувати їх частину студентів, створивши в університеті радикальний загін у стилі хунвейбінів, і брав участь у студентських страйках. Повіривши йому, до його організації приєдналися і студенти інших університетів. За певний час група під його керівництвом досягла значних масштабів. На вимогу адміністрації до університету ввірвався військовий загін, заарештував його разом із студентами, що там забарикадувалися, потім звинуваченими в кримінальному злочині. Таким чином його практично звільнили з роботи. Ері була ще маленька й, напевне, нічого не пам'ятає.

Фукаері мовчала.

— Її батька звали Тамоцу Фукада. Після звільнення з університету разом із десятьма студентами, що становили серцевину колишнього загону в стилі хунвейбінів, він організував комуну під назвою "Такасімська школа". Більшість студентів, звільнених з університету, потребували якогось притулку, яким і стала ця комуна. Тоді вона набула певного розголосу в ЗМІ. Ви про це знаєте?

Тенґо хитнув головою:

— Ні, не знаю.

— До роботи в ній залучилася вся родина Фукади, тобто його дружина та Ері. Вся сім'я ввійшла до її складу. А ви уявляєте собі, що це була за "школа"?

— Приблизно, — відповів Тенґо. — Організація на зразок комуни, у якій її члени жили спільно й заробляли на прожиток працею в сільському господарстві, зокрема на молочній фермі, яка поширила свою діяльність на всю країну. Приватна власність у ній не визнавалася, все майно було спільним.

— Саме так. У системі під назвою "Такасімська школа" Фукада шукав країну Утопію, — сказав, нахмурившись, сенсей. — Але ж відомо, що ніде на світі нема такої країни. Так само, як алхімії та вічного двигуна. На мою думку, така система відтворювала бездумних роботів. Від людської голови відмикалося електричне коло мислення. Це був світ, схожий на той, який описав Джордж Орвелл у своєму романі. Та, як ви, може, знаєте, людей, що радо шукають такої мозкової смерті, у світі немало. Бо вона, так би мовити, їх улаштовує. Можна не думати про складні речі, досить мовчки робити те, що накажуть зверху. І не залишитися голодним. Для людей, які прагнули такого середовища, "Такасімська школа", можливо, справді була країною Утопією.

Але Фукада не належав до таких людей. Він послідовно намагався про все думати власною головою. Жив за професійною звичкою. А тому не міг задовольнитися життям у такій комуні. Звісно, спочатку з таким станом речей погоджувався. Вигнаний з університету разом із зарозумілими студентами, не мав куди подітися, а тому вибрав "Такасімську школу" як тимчасовий притулок. Крім того, сама вона була його власним "ноу-хау". Її члени мусили вивчати технологію сільського господарства. Всі вони, сам Фукада й студенти,

виросли у великому місті й про працю на землі нічогісінько не знали. Приблизно так, як я, скажімо, про конструювання ракет. А тому з перших кроків їм доводилося набувати багато практичних знань про структуру товарообороту, можливості та вади самозабезпечення, а також про конкретні правила співжиття. Упродовж двох років вони навчилися того, що змогли. Коли запалювалися бажанням, то швидко вчилися. Точно проаналізували сильні і слабі сторони своєї організації. Згодом Фукада, потягнувши за собою своїх прибічників, вийшов із "Такасімської школи" й створив незалежну комуну.

— У "Такасімській школі" було весело, — сказала Фукаері. Сенсей посміхнувся.

— Малим дітям там справді жилося весело. Та, підрісши й усвідомивши себе, більшість дітей ставилася до життя в ній як до живого пекла. Бо природне бажання думати власною головою зверху пригнічувалося. Це, так би мовити, скидалося на "перев'язування" мозку.

— Що за "перев'язування"? — спитала Фукаері.

— Так у Стародавньому Китаї малим дівчатам перев'язували тканиною ноги й силоміць запихали у тісне взуття, щоб ноги не росли, — пояснив Тенґо.

Нічого не кажучи, Фукаері уявила собі цю картину.

А сенсей вів далі:

— Звісно, ядром групи розкольників, якою керував Фукада, були колишні студенти — хунвейбіни, які разом з ним брали участь у студентських акціях. Крім того, до них захотіли приєднатися також інші люди, і група розкольників, зростаючи, як лавина, стала налічувати таку кількість членів, якої ніхто не сподівався. Серед них було немало таких, що вступили до "Такасімської школи", маючи на меті якийсь ідеал, але, невдоволені нею, розчарувалися. Траплялися й такі, що мріяли жити життям хіпі, й ліваки, які зазнали краху під час університетських заворушень, а також ті, яким обридло звичне реальне життя і які прагнули нового духовного світу. Траплялися нежонаті й одружені, як Фукада, разом із родинами. Різноманітні люди, що творили своєрідну збірну сім'ю. Фукада був їхнім лідером. Бо мав від народження схильність до цього. Як Мойсей, що вів ізраїльтян до обітованої землі. Розумний, красномовний і розсудливий. З елементами ха-ризми. Великої

статури — ну, як от ви. Природно, що люди ставили цього чоловіка в центр групи й слухалися його вказівок.

Сенсей, розвівши руки, показав його розміри. Фукаері спочатку глянула на ширину рук, а потім перевела погляд на постать Тенґо. Але нічого не сказала.

— За характером і зовнішністю ми з Фукадою зовсім різні. Він — уроджений керівник, я — вроджений самотній вовк. Він — людина політична, я — зовсім аполітичний. Він — вродливий, я — жалюгідний вчений з головою дивної форми. А проте ми були добрими друзями. Поважали один одного й довіряли. Без жодного перебільшення скажу, що він був одним-єдиним другом у моєму житті.

Група, якою керував Тамоцу Фукада, нагледіла собі в горах префектури Яманасі село з нечисленною кількістю жителів. Залишившись без спадкоємців, старі люди в ньому не могли працювати на полі, і село майже занепало. Землю і будинки там пощастило придбати за безцінь. Разом із теплицями з пластиковим покриттям. Місцева влада надала допомогу за умови, що вони візьмуть наявну землю на свою відповідальність і розвиватимуть сільське господарство. Принаймні кілька перших років вони отримали податкові пільги. Крім того, Фукада начебто мав особисте джерело грошових фондів. Звідки вони надходили і що це були за гроші — Ебісуно-сенсей не знав.

— Про грошові фонди Фукада ніколи ні словом не обмовився, нікому не відкривав таємниці. Але, в усякому разі, звідкись отримував немалі кошти, потрібні для запуску комуни. За ці гроші вони придбали сільськогосподарську техніку, будівельні матеріали і заклали резервний фонд. Полагодили існуючі будинки й створили умови для проживання тридцяти членів групи. Це було 1974 року. Нова комуна стала називатися "Сакіґакі" .

"Сакіґакі?" — подумав Тенґо. Він пам'ятав таку назву. Але де чув її, не міг пригадати. Не розворушив у пам'яті. І це його, як ніколи, дратувало. А сенсей провадив далі:

— Фукада готувався до того, що впродовж кількох років, поки вони освояться з новою землею, управління комуною буде важким, а проте справи в ній пішли успішніше, ніж він сподівався. Сприяла погода, й подало руку допомоги місцеве населення. Люди поставилися приязно до Фукади як щирої

людини й захоплювалися молодими членами комуни, які, обливаючись потом, завзято трудилися на полі. Вони часто приходили до них і давали різні корисні поради. Таким чином новоприбульці набралися практичних знань про сільське господарство й навчилися жити разом із землею.

В основному комуна "Сакіґакі" успадкувала "ноу-хау", здобуте в "Такасімській школі", але придумала щось і своє, особливе. Наприклад, повністю перейшла на використання органічних добрив. Вирішила не використовувати інсектицидів для боротьби із шкідниками, а вирощувати овочі лише на органічних добривах. І почала продавати на замовлення заможним жителям міст свої сільськогосподарські продукти. Бо продаж уроздріб виявився вигіднішим. Це був так званий рух за екологічно чисте сільське господарство. Мету вибрали правильно. Більшість членів комуни виросли в місті й знали, чого хочуть міські жителі. За незабруднену, свіжу городину вони охоче платили високу ціну. Комуна уклала з постачальниками угоду, спростила товарообіг і створила свою систему швидкого забезпечення городян харчовими продуктами. А з другого боку, вони пустили в продаж також городину неоднакового розміру, не очищену від землі.

— Я кілька разів побував на його фермі й розмовляв з ним, — розповідав сенсей. — Він справляв враження дуже енергійної людини завдяки тому, що створив нове середовище й випробував нові можливості. Здається, той час був для нього наймирнішим і сповненим великих надій. Видно, і його родина призвичаїлася до нового життя.

Почувши про добру репутацію "Сакіґакі", стало приїжджати більше людей, охочих приєднатися до них. Через систему продажу на замовлення назва ферми поволі стала широко відомою, і в ЗМІ її наводили як приклад успішної комуни. У світі чимало людей хотіли працювати в поті чола серед природи, подалі від реального світу, загнаного в безвихідь грошима та інформацією, а тому "Сакіґакі" їх приваблювала. Охочі приїжджали на ферму, приглядалися, розмовляли і, якщо могли їй знадобитися, ставали її членами. Звісно, будь-кого не приймали. Ставилися високі вимоги до характеру й моральних якостей новачків. Перевага віддавалася здоровим людям, здатним до важкої фізичної праці, і знавцям

сільськогосподарської технології. Вітався приїзд жінок, оскільки хотілося мати однаковий відсоток людей різної статі. Із збільшенням кількості людей розширювалася і ферма. Оскільки поряд ще залишалася необроблена земля і безлюдні будинки, то цього неважко було домогтися. Спочатку серцевиною комуни були молоді одинаки, але з появою сімей людей ставало щораз більше. У час такої перебудови до громади долучилися люди з вищою освітою — лікарі, інженери, вчителі, бухгалтери. Таких радо приймали. Бо від фахівців була користь.

— Ця комуна перейняла первісну систему колективної власності, яка була у "Такасімській школі"? — запитав Тенґо.

— Ні, Фукада усунув систему колективної власності. У політиці залишався радикалом, але водночас був холоднокровним реалістом. Орієнтувався на створення більш поміркованої громади. Не мав наміру створювати суспільство, подібне до мурашника. Усю комуну поділив на окремі бригади, у яких колективне життя мало проходити в поміркованій формі. Визнавалася приватна власність, винагорода за працю певною мірою розподілялася. Якщо людина почувалася незадоволеною в якійсь бригаді, то могла перейти в іншу. Дозволялося покидати комуну. Вільним був контакт із зовнішнім світом, ідеологічна обробка й "промивання мозку" майже не проводилися. Ще в "Такасімській школі" він зрозумів, що в добре провітрюваній, природній системі ефективність праці вища.

Під керівництвом Фукади ферма "Сакіґакі" вийшла на дорогу сталого розвитку. Але згодом у комуні явно намітилися дві фракції. Такий розкол став неминучим, як тільки було запроваджено систему "поміркованих" бригад, яку запропонував Фукада. Одна — войовнича, зорієнтована на революцію, що складалася з колишніх хунвейбінів Фукади. Її члени розглядали життя в сільськогосподарській комуні винятково як підготовчий етап революції. Їхня незмінна позиція полягала в тому, щоб удавати, ніби працюють на полі, та, коли трапиться нагода, виступити зі зброєю в руках.

Інша — поміркована — вважала ідеалом колективне життя на основі самозабезпечення серед природи й, хоча мала спільну рису з войовничою фракцією, була противником капіталізму, трималася осторонь політики. Поміркована фракція кількісно

переважала. Вони були як вода й олія. На роботі мали одну мету й не сперечалися, а от коли йшлося про напрям діяльності комуни й доводилося ухвалювати якесь рішення, їхні погляди завжди розбігалися. Одна одній часто не поступалися. І тоді починалися бурхливі суперечки. За таких обставин розпад комуни був лише питанням часу.

Минали дні, й Фукаді ставало щораз важче займати проміжне становище. Тож коли обставини змусили його вибрати щось одне, він ясно усвідомив, що в Японії 70-х років нема підстав для революції. А ідея революції, яку він здавна вбив собі в голову, була лише можливістю, ба навіть більше — алегорією або гіпотезою. Вважав її неминучим виявом руйнівної волі проти системи здорового суспільства. Так би мовити, здоровою приправою. А от студенти, якими він керував, хотіли справжньої революції з потоком справжньої крові. Звісно, вина за це лежала й на Фукаді. Піддавшись тогочасним настроям, він виголошував тоді палкі промови і втовкмачував у студентські голови такий безнадійний міф. Ніколи не казав, що для революції потрібні певні умови. Хоча був щирою і розумною людиною. Успішним ученим. Та, на жаль, мав схильність п'яніти від свого надмірного красномовства. Помічалося також, що йому бракувало глибокого самоаналізу та знання реальних фактів.

Таким чином комуна "Сакіґакі" остаточно розкололася на дві частини. Поміркована, не змінивши назви, жила в тому ж селі, а войовнича перебралася в інше занедбане сільце за п'ять кілометрів від першого й заснувала там опорну базу революційного руху. Родина Фукади разом з усіма іншими сім'ями залишилася в "Сакіґакі". Розділення на дві фракції відбулося загалом по-дружньому. Кошти, потрібні для побудови нової комуни, здається, знову роздобув Фукада. І після того обидві ферми зовні підтримували співробітництво. Відбувався обмін потрібними матеріалами, з економічної причини використовувалися однакові шляхи продажу виробленої продукції. Аби вижити, двом невеликим громадам довелося допомагати одна одній.

Однак спілкування між людьми з двох фракцій незабаром практично припинилося. Бо їхня мета дуже відрізнялася, д проте Фукада не переривав своїх стосунків з радикальними

студентами, якими колись керував. Гостро відчував за них відповідальність. Адже це він їх зорганізував і завів у гори префектури Яманасі. Просто покинути їх заради власної зручності не міг. А крім того, нова комуна потребувала коштів з таємного джерела, яке Фукада тримав у своїх руках.

— Можна сказати, що Фукада перебував у своєрідному роздвоєному стані, — сказав сенсей. — У можливість і романтику революції вже в душі не вірив. Але повністю заперечувати її не міг. Бо це означало б повністю перекреслити своє дотеперішнє життя і привселюдно визнати свою помилку. На це він виявився нездатним. Надмірна гордість стала йому на перешкоді, а крім того, він побоювався, що в такому разі між його колишніми студентами виникне розлад. Бо на тому етапі Фукада ще мав до певної міри силу їх контролювати.

З цієї причини він підтримував дружні стосунки між "Сакіґакі" та новою комуною. Фукада залишався лідером першої і водночас перебрав на себе роль радника войовничої комуни. Людина, яка в душі вже не вірила в революцію, й далі проповідувала революційну теорію. Члени войовничої комуни не тільки працювали на полі, але також усерйоз проводили військові тренування та ідеологічне навчання. І, всупереч поглядам Фукади, дедалі більше радикалізувалися. Їхня комуна стала повністю засекреченою, і ніхто сторонній туди не заходив. Служба безпеки поліції поставила її під свій контроль як організацію, що, проповідуючи збройну революцію, вимагає особливої уваги.

Сенсей ще раз глянув на коліна. Потім підвів голову.

— "Сакіґакі" розпалася на дві частини 1976 року. Ері втекла звідти й прибула до нас наступного року. З того часу нова комуна стала називатися "Акебоно".

Тенґо звів голову догори й примружив очі.

— Постривайте, — сказав він. — "Акебоно"... — Таку назву він десь чув. Але пам'ять його зраджувала. Він намацав у ній лише кілька туманних шматків, схожих на факти. — А ця "Акебоно" нещодавно не спричинила якогось інциденту?

— Правду кажете, — погодився Ебісуно-сенсей. — Вчинила збройну сутичку з поліцією в горах поблизу озера Мотосуко. Це відома історія про "Акебоно". Звичайно.

"Збройна сутичка", — подумав Тенґо. Про неї він чув. Це був великий інцидент. Однак подробиць про нього він чомусь не міг пригадати. Хід подій переплутався в часі. Коли Тенґо спробував з усіх сил пригадати, все його тіло наче щось сильно скрутило. Так, ніби верхня й нижня його частини оберталися в протилежні боки. Голову охопив тупий біль, а навколишнє повітря вмить порідшало. Звуки стали глухими, як то буває під водою. От зараз міг статися той "припадок".

— Що з вами? — стривожився сенсей. Його голос долинав страшенно здалека.

Тенґо хитнув головою. І насилу видушив:

— Та нічого, все гаразд. Зараз минеться.

Розділ 11

(про Аомаме)

Саме тіло — святилище для людини

Напевне, людей, які навчилися так майстерно завдавати удару ногою в пах, як Аомаме, можна полічити на пальцях. Його особливості вона вивчала теоретично кожен день, не бракувало їй і реальної практики. Завдаючи такого удару, найголовніше — забути про вагання. І немилосердно, з усієї сили, блискавично нападати на тонке місце супротивника. Так, як Гітлер, зневаживши декларацію Голландії та Бельгії про нейтралітет, ударив у найслабшу частину лінії Мажино й легко змусив Францію капітулювати. Не можна вагатися. Мить вагання рівнозначна смерті.

Взагалі можна сказати, що в жінки майже немає іншого способу, як цей, перемогти наодинці більшого й сильнішого за неї чоловіка. Аомаме в цьому твердо переконана. Ця частина тіла, яку має або носить така істота, як чоловік, — його найбільша слабина. І здебільшого ефективно незахищена. Цією вадою легко скористатися.

Як жінка Аомаме, звісно, конкретно не розуміла, як болить, коли завдають удару в пах. Навіть не здогадувалася. І тільки по реакції та виразу обличчя супротивника приблизно уявляла собі, що це, напевне, великий біль. Здавалось, будь-який сильний чоловік не може його витерпіти. І тому, напевне, втрачає свою самовпевненість.

— Біль тоді такий, що здається, ніби скоро кінець світу. З чимось іншим годі й порівняти. Це щось інше, ніж звичайний

біль, — після довгого роздуму, сказав один чоловік, якого Аомаме попросила пояснити.

Якийсь час Аомаме думала про це порівняння. Кінець світу?

— Якщо казати навпаки, то, мабуть, кінець світу — це відчуття того, як тобі завдають рішучого удару в пах? — запитала Аомаме.

— Кінця світу я ще не пережив, а тому точно не можу відповісти, але таке порівняння можливе, — відповів чоловік, неуважно вп'явшись очима в простір. — Це відчуття глибокого безсилля. В очах темніє, боляче, нема рятунку.

Після того Аомаме випадково пізно вночі бачила по телевізору кінофільм "На березі". Американський фільм, створений в 60-х роках, про те, як між Америкою та СРСР вибухла війна, як сила-силенна ядерних ракет величаво, мов летючі риби, полетіли між континентами, зруйнували земну кулю і майже в кожній частині світу поставили людство перед загрозою загальної смерті. Однак із якоїсь причини — можливо, через зміну напряму вітрів — до Австралії на Південній півкулі попіл смерті ще не долетів. Однак його прибуття було тільки питанням часу. Знищення людства не вдавалося нічим відвернути. Люди, які залишилися живими на цій землі, покірно чекали невідворотного майбутнього кінця. Проживали свої останні дні хто як міг. Ось такий сюжет цього безнадійного, похмурого фільму. (Та попри це, переглядаючи його, Аомаме твердо вірила, що в глибині душі всі готувалися до настання кінця світу.)

В усякому разі, дивлячись уночі на самоті цей фільм, вона по-своєму погоджувалася з припущенням, що "рішучий удар ногою в пах справді схожий на таке переживання".

Упродовж чотирьох років після закінчення університету фізичної культури Аомаме працювала у фірмі, що виробляла спортивні напої та здорові продукти харчування, й була центральним гравцем у жіночій команді софтболу — четвертим, найсильнішим, бетером. Їхня команда домоглася непоганих успіхів і кілька разів потрапляла на загальнояпонські змагання "вісімки найкращих". Однак наступного місяця після смерті Тамакі Оцука вона звільнилася з фірми й поставила крапку на своїй кар'єрі софтболістки. Бо зовсім утратила охоту до змагань з цього виду спорту. Вирішила круто змінити й своє життя. За

рекомендацією знайомої із старшого курсу університету влаштувалася інструкторкою спортивного клубу в Хіроо.

У ньому вона вела передусім клас, що стосувався фізичного тренування і бойових мистецтв. Членами цього першорядного клубу з високими вхідною платою і членськими внесками було чимало відомих людей. Для жінок Аомаме відкрила кілька класів з техніки самозахисту. Це стало її коником. Виготовила полотняний манекен, схожий на здоровенного чоловіка, пришивши між його ногами чорну робочу рукавицю з двома м'ячиками, щоб надати йому реалістичної подоби, послідовно навчала жінок, членів клубу, завдавати удару ногою в пах. Ударяти швидко, немилосердно й не один раз. Більшості жінок таке тренування надзвичайно сподобалося, і в освоєнні цієї техніки вони досягли помітно високого рівня. Та серед людей, які, нахмурившись, спостерігали цю картину (звісно, більшість становили чоловіки, члени клубу), знайшлися такі, що поскаржилися начальству — мовляв, що не кажи, це вже перебір. Унаслідок цього менеджер викликав до себе Аомаме й дав вказівку утриматися від навчання, як завдавати удару в пах.

— Але ж без цього прийому жінки практично не можуть захиститися від нападу чоловіка, — переконувала вона менеджера. — Загалом чоловіки більші й сильніші. Для жінок миттєвий удар ногою в пах — єдиний шанс перемогти. Так казав і Мао Цзедун. Мовляв, шукайте слабе місце супротивника й, випередивши його, завдайте йому нищівного удару. Іншого способу перемогти армію партизани не мають.

— Як ви знаєте, ми — відомий у столиці першорядний спортивний клуб, — сказав розгублений менеджер. — Більшість його членів — знаменитості. У всьому нам треба зберігати гідність. Найголовніше — імідж. А ось те, як жінки, пронизливо викрикуючи, вчаться вдаряти в пах, незалежно від причини, трохи його підриває. Уже траплялися випадки, коли потенційні члени клубу, навідавшись до нас на оглядини й випадково побачивши ваше заняття, відмовилися від вступу. Хоч би що казав Мао Цзедун або Чингісхан, таке видовище викликає у більшості чоловіків тривогу, роздратування й неприємні відчуття.

Чоловічою тривогою, роздратуванням і неприємними відчуттями Аомаме ніскілечки не переймалася. Адже така

неприємність — ніщо в порівнянні з болем насильно зґвалтованої жінки. Однак противитися вказівці менеджера вже не могла. Довелося значною мірою знизити рівень наступальності в техніці самозахисту, яку вона започаткувала. Використовувати манекен заборонялося. Унаслідок цього зміст тренування пом'якшав і перетворився на формальність. Звісно, їй це не подобалося, висловлювали невдоволення і жінки, але позбутися роботи вона не хотіла.

За її словами, в разі силового нападу чоловіка майже не залишається іншого ефективного способу оборонитись, як завдати удару ногою в пах. Відомий прийом — схопити нападника за руку й викрутити її за спину — в реальному бою непросто чисто застосувати. Реальність — не кіно. Замість того щоб удаватися до нього, краще вже нічого не робити, а кинутися навтіки.

Аомаме знала принаймні десять різних способів удару в пах. Випробувала їх на молодших від неї хлопцях, дозволивши їм використовувати захисні засоби. "Ваш удар, Аомаме-сан, навіть при захисних засобах досить болючий!" — зойкали вони. "Якщо виникне потреба, то завчені технічні прийоми слід вживати на практиці без жодних вагань. Якби на мене напали якісь нерозважні типи, то я показала б їм, що таке кінець світу! — вирішила вона. — Добряче показала б їм прихід царства небесного. Послала б їх прямо на Південну півкулю і разом з кенгуру, великими й маленькими, засипала б попелом смерті".

Розмірковуючи над приходом царства небесного, Аомаме сиділа перед шинквасом бару й попивала коктейль "Tom Collins". Вдаючи, що домовилася з кимось про зустріч, раз по раз позирала на годинник, але насправді нікого не чекала. Вона прийшла сюди лише в пошуках відповідного чоловіка серед відвідувачів. Минула половина дев'ятої. Одягнена в синювату блузку під бурим жакетом від Кальвіна Клайна й темно-синю міні-спідничку, Аомаме й сьогодні не взяла із собою

спеціальної мініатюрної плішні, а залишила відпочивати загорнутою в рушник на споді шухляди комода.

Цей заклад у Роппонґі був відомий як бар для одинаків. Славився тим, що тут неодружені чоловіки шукали неодружених жінок або навпаки. Його відвідувало й чимало іноземців. Усередині бар оздобили на зразок пивничок на Багамських

островах, в яких засиджувався Хемінґвей. Стіни прикрашали меч-риби, зі стелі звисали риболовні сіті. Висіло кілька фотографій на пам'ять про те, як люди витягували з води велетенську рибу. Був і портрет життєрадісного письменника. Здавалось, відвідувачі не переймалися тим, що в останні роки життя він потерпав від алкоголізму і застрелився з мисливської рушниці.

І цього вечора до Аомаме озивалося кілька чоловіків, але ніхто з них їй не сподобався. Два студенти, з вигляду гульвіси, закидали вудку, але вона навіть не спромоглася їм відповісти. Сухо відмовила й службовцеві років тридцяти з непривітним поглядом, сказавши: "Бо домовилась зустрітися з однією людиною". Молоді чоловіки загалом їй не подобалися. Вони — зарозумілі і самовпевнені. З ними нема про що говорити. І в постелі надто жадібні й не знають, що таке справжня насолода від сексу. Віддавала перевагу вже трохи підтоптаним чоловікам середніх літ, бажано з поріділим волоссям. Не вульгарним, а охайним. З відповідною формою голови. Однак таких нелегко знайти. А тому, хоч-не-хоч, доводилося йти на компроміс.

Озираючись навколо, Аомаме безшумно зітхнула. І чого це у світі не видно "відповідної людини"? Вона згадала про Шона Коннері. Сама згадка про форму його голови відгукнулася в її тілі тупим болем. "Якби випадково він тут з'явився, я зробила б усе, щоб заволодіти ним", — міркувала Аомаме. Та, безперечно, Шон Коннері не міг опинитися у барі для одинаків у Роппонґі, оздобленому, як пивничка на Багамських островах.

На широкому телеекрані виступав рок-гурт "Queen", чию музику Аомаме не дуже любила. А тому старалася на нього не дивитися. Намагалась не слухати й музики, що линула з динаміка. Нарешті гурт закінчив свій виступ й натомість з'явився квартет "ABBA". "Ойо-йой", — подумала Аомаме. Її охопило передчуття, що цей вечір буде для неї нікудишнім.

Аомаме познайомилася з господинею "Садиби плакучих верб" у спортивному клубі, у якому працювала. Господиня відвідувала клас техніки самозахисту під керівництвом Аомаме. Той самий клас, де в центрі уваги короткий час стояв напад на манекена. Невисока на зріст, але найстарша в цьому класі, вона легко рухалась і завдавала гострих ударів манекену. "У критичну хвилину вона без вагань зможе вдарити напасника в пах, —

думала Аомаме. — Без зайвих слів і натяків". Аомаме сподобалися такі риси цієї жінки.

— У моєму віці я особливо не потребую захисту, — сказала вона після заняття Аомаме й вишукано всміхнулася.

— Та питання не у вікові, — чітко відреагувала Аомаме. — Це питання способу життя. Найважливіше — завжди серйозно ставитися до свого захисту. Якщо тільки миритися з нападами на себе, то це зажене вас у безвихідь. Хронічне безсилля пожирає людину зсередини.

Якийсь час стара жінка мовчки дивилася на Аомаме. Здавалось, ніби сказані слова чи інтонація справили на неї сильне враження. І тоді вона спокійно кивнула.

— Ви правильно кажете. Так воно є насправді. Розсудлива думка.

Через кілька днів Аомаме отримала конверт, адресований на клуб. У ньому містився короткий лист із прізвищем і телефонним номером, написаними гарним почерком. Лист був такого змісту: "Я знаю, що Ви — зайнята людина, але якщо знайдеться вільна хвилина, то я була б щаслива, якби Ви мені подзвонили".

Телефонну слухавку підняв чоловік — видно, секретар. Коли Аомаме назвалася, він мовчки перемкнув телефон на внутрішню лінію. Стара господиня приклала слухавку до вуха й сказала: "Щиро дякую, що ви подзвонили. Я подумала, що ми могли б десь повечеряти, якщо це не завдасть вам клопоту. Я хотіла б обговорити з вами одну особисту справу". "З радістю", — відповіла Аомаме. "Ну, то, може, завтра ввечері?" — спитала жінка. Аомаме не заперечила. Лише здивувалася — мовляв, про що з нею можна вести мову?

Вони вечеряли у французькому ресторані, що містився в тихому кварталі Адзабу. Видно, як давню відвідувачку, стару пані провели на підвищення в глибині залу й за столом її шанобливо обслуговував також начебто знайомий офіціант літнього віку. На ній була суцільно зеленкувата сукня гарного крою (ніби від Жіванші 60-х років) і нефритове намисто. Згодом підійшов менеджер і чемно привітався. У меню значилося багато овочевих страв, смачних і легких для травлення. Суп, приготований на цей день, виявився улюбленим для Аомаме. Стара пані пила із склянки тільки "Chablis", Аомаме

приєдналася в цьому до неї. Вино було таким же вишуканим, як і страви. Аомаме вибрала собі білу рибу, підсмажену на рожні. Господиня воліла тільки овочеві страви. Її манера їсти скидалася на прекрасний витвір мистецтва. "Якщо досягнете мого віку, то зможете жити, з'їдаючи дуже мало, — сказала вона. А потім, ніби напівжартома, додала: — Якомога високо-якіснішого".

Стара жінка захотіла індивідуального тренування. Двічі-тричі на тиждень у власному домі уроків бойового мистецтва. І, якщо можна, стретчинґу м'язів.

— Звичайно, є така можливість, — відповіла Аомаме. — Подайте заяву до приймальні на індивідуальне відрядження для тренування.

— Гаразд, — погодилася стара пані. — Тільки розклад занять узгодимо безпосередньо з вами. Я хочу, щоб у той час до мені ніхто не прийшов і не морочив голову. Ви не проти?

— Ні, не проти.

— Ну, тоді почнемо наступного тижня.

На цьому справу було залагоджено.

Стара жінка сказала:

— Під час недавньої розмови я почула від вас захопливі слова. Про безсилля. Як людину пожирає безсилля. Пригадуєте?

Аомаме кивнула.

— Пригадую.

— Можна вас запитати про одну річ? — спитала стара пані. — Гадаю, відверте запитання зекономить наш час.

— Питайте будь-що, — сказала Аомаме.

— Ви — не феміністка й не лесбіянка?

Трохи зашарівшись, Аомаме хитнула головою.

— Гадаю, що ні. У мене на все власні погляди, але я — не феміністка й не лесбіянка.

— От і добре, — сказала жінка. І, ніби заспокоївшись, надзвичайно вишукано підняла до рота капусту "броколі" й, так само вишукано пережовуючи її, ковтнула трошки вина. Потім додала: — Навіть якби ви були феміністкою або лесбіянкою, це не вплинуло б на моє ставлення до вас. Але, щиро кажучи, ваше зізнання спрощує сюжет нашої розмови. Ви розумієте, що я хочу сказати?

— Здається, розумію, — відповіла Аомаме.

Двічі на тиждень Аомаме приходила в садибу старої пані й давала їй уроки бойового мистецтва. Обидві старанно і в певному порядку виконували рухи в просторому тренувальному залі із дзеркалами на стіні, приготовленому колись для уроків балету ще малої її дочки. Як на свій вік, стара була гнучкою й швидко досягла успіху. Невисока на зріст, мала тіло, дбайливо доглянуте впродовж багатьох років. Аомаме виклала їй основи стретчинґу й робила масаж для розслаблення м'язів.

Масаж Аомаме вважала своїм коником. В університеті фізичної культури саме в цьому напрямі вона досягла найбільшого. Закарбувала у своїй голові назви всіх кісток і м'язів. Вивчила роль і властивості кожного м'яза, способи його тренування і підтримки в належній формі. Вона твердо вірила, що саме тіло — святилище для людини й, хоч би що в ньому обожнювати, воно повинно бути хоч трохи міцним, гарним і сильним.

Взагалі, не задовольнившись тільки спортивною медициною, Аомаме за власним бажанням вивчала техніку голкотерапії. Кілька років по-справжньому навчалася цього у вчите-ля-китайця. Він дивувався, як вона швидко освоювала цей метод. Казав, що так вона зможе стати професіоналом. Аомаме мала добру пам'ять і ненаситно вивчала деталі функціонування людського організму. Та понад усе була від народження наділена надзвичайно чутливими кінчиками пальців. Так само, як дехто має абсолютний слух або здатність розпізнавати наявність під землею ґрунтових вод, вона пальцями вмить визначала ледве помітні місця на тілі, що управляють функціями організму. Цього ніхто її не навчав. Вона такою вродилася.

Закінчивши тренування і масаж, Аомаме й стара пані удвох сідали пити чай і розмовляли про се, про те. Тамару завжди приносив чайне начиння на срібній таці. Оскільки впродовж першого місяця Тамару при Аомаме не проронив ні слова, то їй довелося запитати господиню, чи він часом не німий.

Одного разу господиня поцікавилася, чи коли-небудь для власного захисту Аомаме на практиці випробовувала техніку ударів ногою у пах.

— Тільки одного разу, — відповіла вона.

— Успішно? — спитала господиня.

— Ефект був, — обережно й коротко відповіла Аомаме.

— До нашого Тамару цю техніку можна застосувати? Аомаме хитнула головою.

— Боюсь, що нічого не вийшло б. Тамару-сан обізнаний з такими речами. Якщо така людина розгадає намір, то нічого не вдасться зробити. Ця техніка годиться лише для самозахисту від профана, невтаємниченого в техніку бою.

— Інакше кажучи, ви не вважаєте Тамару "профаном"?

Добираючи слова, Аомаме відповіла:

— Мабуть, що так. Він відрізняється від пересічних людей.

Господиня додала до чаю вершків і повільно перемішала їх ложечкою.

— Того разу вашим супротивником був профан? Великий?

Аомаме кивнула, але нічого не сказала. Він і справді був високої статури й начебто сильний. Але через свою самовпевненість перед жінкою втратив пильність. Бо ніколи не зазнавав удару в пах від неї й навіть не сподівався, що з ним може таке статися.

— Ви, мабуть, його поранили? — запитала господиня.

— Ні, не поранила. Якийсь час він тільки відчував страшний біль.

На хвилину стара жінка замовкла. Потім спитала:

— А ви досі не нападали на чоловіка, щоб не просто завдати йому болю, а поранити?

— Нападала, — відповіла Аомаме. Вона не вміла брехати.

— Можете розповісти про цей випадок?

Аомаме легенько хитнула головою.

— Вибачте, але про нього нелегко розповідати.

— Гаразд. Мабуть, і справді важко. Я вас до цього не змушую, — сказала господиня.

Обидві мовчки пили чай. Кожна думала про своє.

Згодом господиня розтулила рот.

— Може, якось розкажете про нього, якщо захочете?

— Можливо, зумію розповісти. А може, й ні. Чесно кажучи, сама не знаю.

Якийсь час стара жінка дивилася на обличчя Аомаме. А потім сказала:

— Я не просто з цікавості питаю.

Аомаме мовчала.

— Мені здається, ви живете, щось ховаючи у собі. Щось дуже важке. Я відчула це на першій зустрічі з вами. У вас сильний, рішучий погляд. Правду кажучи, і в мені є щось таке. Щось важке. Тому я вас розумію. Я вас не кваплю. Але я радила б вам випустити його назовні. Я вмію тримати язика за зубами і маю кілька реальних засобів. Як усе піде добре, то зможу стати вам у пригоді.

Коли пізніше Аомаме відкрилася господині, то в її житті відчинилися інші двері.

— Гей, що ви п'єте? — спитав над самим вухом якийсь жіночий голос.

Опам'ятавшись, Аомаме підвела голову й подивилася на молоду жінку з волоссям, зав'язаним у вигляді "кінського хвоста" за модою 50-х років, що сиділа на сусідньому стільці. На ній була сукня з дрібним квітчастим візерунком, на плечі висіла сумка від Ґуччі. На нігтях — світло-рожевий манікюр. Не товста, з привабливим, приязним обличчям. І з великими грудьми.

Аомаме на хвилину розгубилася. Бо не сподівалася, що до неї озветься жінка. Тут лише чоловіки це роблять.

— Коктейль "Tom Collins", — відповіла Аомаме.

— Смачний?

— Не дуже. Але не сильний, можна пити потрошки.

— А чому він так називається?

— Не знаю, — відповіла Аомаме. — Здається, не за іменем людини, яка його вперше виготовила. Зрештою, не йдеться про якийсь особливий винахід.

Жінка помахом руки підкликала бармена й собі попросила цього напою. Невдовзі коктейль принесли.

— Можна сісти поруч? — спитала жінка.

— Можна. Місце вільне, — відповіла Аомаме. "Ти ж уже давно так сидиш", — подумала вона, але вголос не промовила.

— Може, ви домовилися з кимось зустрітися? — спитала жінка.

Аомаме мовчки дивилася на її обличчя. Жінка здавалася молодшою від неї років на три-чотири.

— Знаєте, я тим майже не цікавлюся, так що можете не турбуватися, — ніби відкриваючи свою таємницю, сказала жінка. — Якщо того остерігаєтеся... І я хотіла б познайомитися з чоловіком. Так само, як і ви.

— Так само, як я?

— Бо, здається, ви прийшли самі, щоб знайти собі більш-менш пристойного чоловіка.

— У вас таке враження?

Жінка примружила очі.

— На цьому я трохи розуміюся. Бо сюди приходять лише для цього. А ще — ми з вами, видно, не профі.

— Звичайно, — погодилася Аомаме.

— То, може, створимо удвох команду? Чоловікам легше озватися до двох жінок, ніж до одної. Та й нам буде веселіше, якось спокійніше. Гадаю, непогана вийде компанія — у мене жіноча зовнішність, а у вас хлоп'яча елегантність.

"Хлоп'яча елегантність?" — подумала Аомаме. Оце вперше її так оцінили.

— Але ж навіть у команді кожна з нас, можливо, матиме різне уподобання щодо чоловіків. Чи вийде щось добре з цього?

Жінка ледь-ледь скривила губи.

— Може, ви й маєте рацію. Уподобання?.. Ну, то які чоловіки вам подобаються?

— Переважно середнього віку, — відповіла Аомаме. — Молодих не люблю. Віддаю перевагу тим, хто трохи полисів.

— Ого! — здивувалася жінка. — Зрозуміло, значить — середнього віку? А от мені до душі молоді вродливі хлопці, чоловіки середніх літ мене не дуже цікавлять, та якщо вони вам до вподоби, я складу вам компанію — можу спробувати їх. У всьому потрібен досвід. Кажете, що чоловіки середнього віку непогані? Я маю на увазі секс.

— Усе залежить від людини, — відповіла Аомаме.

— Звичайно, — погодилася жінка. І, ніби перевіряючи якусь теорію, примружила очі. — Звичайно, про секс не можна судити взагалі, але якщо все-таки зважитися на висновок?..

— Непогані. Кількість разів невелика, але кожен раз триває довго. Вони не спішать. Якщо все піде добре, можуть не один раз довести до оргазму.

Жінка на мить задумалася.

— Коли так, то я, здається, трохи зацікавилася ними. Може, спробувати?

— Як хочете, — відповіла Аомаме.

— А секс учотирьох ви коли-небудь мали? З переміною партнерів.

— Ні.

— Я також, але вам цікаво?

— Гадаю, ні, — відповіла Аомаме. — Так, я готова створити команду і навіть певний час діяти разом, але хотіла б про вас щось знати. Якщо ви нічого не розкажете, то розмови, можливо, далі не буде.

— Гаразд. Це справді слушна думка. Що саме, наприклад, ви хочете про мене знати?

— Наприклад, ну... яка у вас робота?

Жінка ковтнула коктейлю й поставила склянку на тацю. Потім, промакуючи губи паперовою серветкою, витерла рот. Перевірила на ній сліди помади.

— Не дуже смачний, — сказала вона. — На основі джину?

— Джин з лимонним соком і содовою.

— Справді годі назвати це великим винаходом. Але смак непоганий.

— От і добре.

— Так значить, яка в мене робота? Трохи важке питання. Чесно кажучи, ви, може, не повірите.

— Ну, то я почну із себе, — сказала Аомаме. — Я — інструкторка спортивного клубу. Викладаю головно бойове мистецтво. І, крім того, роблю стретчинґ.

— Бойове мистецтво? — здивувалася жінка. — Як Брюс Лі?

— Щось у цьому роді.

— Сильні?

— Так собі.

Жінка привітно всміхнулась і піднесла склянку, ніби для тосту.

— Ну, то в критичний момент, може, станемо непереможною командою? Бо я вже давно тренуюся з айкідо. Правду кажучи, я — поліціант.

— Поліціант, — повторила Аомаме. Трохи роззявивши рот, більше нічого не могла сказати.

— Працюю у столичному управлінні поліції. Не схоже на це? — сказала жінка.

— Звичайно, — погодилася Аомаме.

— Але це чиста правда. Серйозно. Мене звати Аюмі.

— А мене — Аомаме.

— Аомаме... Це справжнє ім'я?

Аомаме поважно кивнула.

— Коли я чую слово "поліціант", то уявляю собі його в уніформі, з пістолетом, у патрульній машині, що проїжджає вулицями. Правильно?

— Я стала поліціантом, бо саме так хотіла робити, але мені не дали, — сказала Аюмі. Взяла з повної чаші кренделик, посиланий сіллю, й почала його гризти. — Тепер мій головний обов'язок полягає в тому, щоб у сміховинній уніформі роз'їжджати на патрульній міні-автомашині й контролювати порушення правил паркування. Звісно, пістолета мені не дають. Бо нема потреби погрожувати пострілом громадянину, який поставив свою "Тойоту-Короллу" перед пожежним гідрантом. Я досить успішно пройшла тренування зі стрільби, але цього ніхто не помітить. Бо я — лише жінка, що кожного дня крейдою на кінці поліцейського кийка пишу на асфальті час і номер.

— А з пістолета "Beretta" ви стріляли?

— Так. Бо тепер усі звикли до нього. Але для мене він трохи заважкий. Бо якщо його зарядити повністю, то заважить майже кілограм.

— Сам корпус важить вісімсот п'ятдесят грамів, — сказала Аомаме.

Аюмі глянула на неї очима власника ломбарду, який оцінює вартість ручного годинника.

— Аомаме-сан, звідкіля у вас такі докладні знання?

— Я давно цікавлюся стрілецькою зброєю, — відповіла Аомаме. — Але, звісно, не стріляла з неї.

— Невже? — немов повіривши, сказала Аюмі. — А от я люблю стріляти з пістолета. "Beretta" — важкий, але віддача в нього менша, ніж у старого, револьвера, а тому, якщо по-вправлятися, то навіть тендітна жінка зможе ним легко користуватися. Але моє начальство має іншу думку щодо цього. Сумнівається, чи жінка здатна дати собі з ним раду. Бо всі вищі поліцейські чини схожі на фашистів з їхнім вивищенням чоловічої статі. Я навіть навчилася успішно орудувати поліцейським кийком. Не гірше за більшість чоловіків. Та це зовсім не ціниться. Тільки грубі шпильки летять у мій бік. Мовляв, ти справді добре навчилася тримати поліцейський кийок, та якщо хочеш потренуватися на

практиці, то не соромся, скажи мені. З такими своїми думками вони відстали на півтора століття.

Сказавши це, Аюмі добула із сумки пачку "Virginia Slims", вправним рухом вийняла одну сигарету, взяла в рот і прикурила від тонкої золотистої запальнички. Повільно пускала дим до стелі.

— Чому ви надумали податися в поліцію?

— Я не мала наміру туди йти, але звичайна канцелярська робота мені була не до душі. До того ж не мала якихось професійних здібностей. А коли так, то рід занять на вибір виявився обмеженим. Тому на четвертому курсі університету мене на конкурсній основі прийняли на роботу в столичне управління поліції. Крім того, чомусь багато моїх родичів працювало в поліції. І батько, і старший брат. І один дядько. Оскільки поліція — це своєрідна каста, то я мала перевагу в зарахуванні на роботу завдяки тому, що серед моїх родичів багато поліцейських.

— Поліцейська родина.

— Можна так сказати. Та поки я там не опинилася, не знала про таку різку дискримінацію жінок на роботі. Жінка-поліціант у світі поліції, так би мовити, громадянин другого сорту. Їй доручають тільки зовсім нецікаву роботу — контролювати порушення правил дорожнього руху, сидіти за столом і завідувати документацією, відвідувати початкові школи й навчати дітей правил безпеки або проводити огляд жінок, запідозрених у скоєнні злочину. Хоча чоловікам з явно меншими, ніж мої, здібностями, ставлять щораз поважніші завдання. Начальство на словах проголошує рівність можливостей для обох статей, та насправді в житті її немає. Тож пропадає охота до праці. Розумієте?

Аомаме погодилася.

— О, я це добре розумію!

— Дружка не маєте?

Аюмі нахмурилася. І довго дивилася на тонку сигарету, затиснуту між її пальцями.

— Ставши поліціантом, жінці практично дуже важко знайти собі коханця. Графік її роботи нерегулярний і не збігається з графіком звичайної людини. А крім того, навіть якщо пощастить з кимось познайомитися, досить сказати, що ти працюєш у

поліції, як він одразу сахається. Тікає, немов краб від лінії прибою. Жах, правда?

Аомаме погодилася.

— Через це залишається тільки один спосіб — закохуватися на роботі. На жаль, там нема пристойних людей. Все трапляються безнадійні типи, здатні лише жартувати на еротичні теми. Не розумію, вони народилися з дурною головою чи думають тільки про свою кар'єру? І такі люди відповідають за безпеку в суспільстві. Похмуре в Японії майбутнє!

— Але ж у вас приваблива зовнішність, і, мабуть, чоловіки так уважають, — сказала Аомаме.

— Ну, подобаюся. Та поки не признаюся, яка в мене робота. Тому в таких випадках кажу, що працюю в страховій компанії.

— Сюди часто приходите?

— Не дуже часто. Інколи, — відповіла Аюмі. І, трохи подумавши, сказала так, ніби відкривала таємницю: — Коли сексу хочеться. Одверто кажучи, чоловіка. Ну, чомусь періодично. Причепурююсь, одягаю шикарну білизну і приходжу сюди. Знаходжу собі партнера й цілий вечір несамовито розважаюся. Після того нерви на якийсь час заспокоюються. У мене здорові статеві бажання, я не ласолюбка й не сексуальна маніячка, а тому мені досить один раз розвіятися. Більше з тим партнером не зустрічаюся. А наступного дня знову беруся за контроль паркування автомобілів. А ви?

Аомаме взяла склянку з коктейлем у руку й поволі сьорбала.

— Ну, загалом роблю так само.

— Коханця не маєте?

— Не звикла ним обзаводитися. Бо не люблю клопоту.

— А хіба постійний чоловік завдає клопоту?

— Та як сказати...

— Але ж іноді нестерпно хочеться, — сказала Аюмі.

— Краще сказати "хочеться розвіятись".

— А може, "хочеться провести розкішну ніч"?

— І це непогано.

— У всякому разі, лише одну ніч з одним партнером.

Аомаме кивнула.

Аюмі обіперлася ліктем на стіл і трохи задумалася.

— У нас багато чого спільного.

— Можливо, — погодилася Аомаме. "Тільки ти — жінка з поліції, а я — вбивця. Ми стоїмо по різні боки закону. Це, напевне, велика різниця", — подумала вона.

— Зробімо от що, — сказала Аюмі. — Ми працюємо в одній команді страхування майна. Її назва — таємниця. Ви, Аомаме-сан, — старша, я — молодша. Сьогодні нам випала нецікава робота, і ми вдвох прийшли випити, щоб розвіяти нудьгу. І вже підняли собі настрій. Така ситуація годиться?

— Годиться, але про страхування майна я майже нічого не знаю.

— Цю справу покладіть на мене. Бо я добре вмію видумувати історії.

— Покладаю, — погодилася Аомаме.

— До речі, позаду за столом сидить двоє начебто середнього віку й зацікавлено позирають то сюди, то туди, — сказала Аюмі. — Ніби ненароком огляньтесь і перевірте.

Аомаме озирнулася. Через один стіл від них сиділи два чоловіки середнього віку. Два службовці, що після роботи прийшли відпочити. У незношених костюмах й непогано добраних краватках. Принаймні справляли враження охайних. Одному, можливо, було понад сорок п'ять, іншому — менше сорока п'яти. Старший — худорлявий, довголиций, із залисиною. Молодший — видно, регбіст у студентські роки, через брак руху схильний до повноти. З обличчям юнака, але з одутлістю навколо підборіддя. Попиваючи віскі з водою, вони жваво розмовляли й мимохідь чогось шукали в барі.

— Судячи з їхнього вигляду, вони тут начебто вперше. Прийшли розважитись, але не знають, як звернутися до жінки. Крім того, вони обидва жонаті. І нібито соромляться.

Аомаме високо оцінила точну спостережливість своєї співрозмовниці, яка за розмовою встигла стільки помітити. Видно, дається взнаки те, що походить з поліцейської родини.

— Аомаме-сан, вам подобається з рідким волоссям? Якщо так, то я обираю здоров'яка. Ви не проти?

Аомаме ще раз обернулася назад. Форма голови у чоловіка з рідким волоссям більш-менш годилася. Від Шона Коннері його відділяло кілька світлових років, але наразі він витримував іспит. Що не кажи, цього вечора вона наслухалася донесхочу

гуртів "Queen" і "ABBA". Тож вимагати надто багато не доводилося.

— Гаразд. Але як цих двох привернути до себе?

— До ранку чекати не годиться. Треба нам наступати.

Усміхнено, дружньо й наполегливо, — сказала Аюмі.

— Це серйозно?

— Звичайно. Дозвольте мені піти й завести розмову. А ви, Аомаме-сан, тут почекайте, — сказала Аюмі. Вона рішуче ковтнула коктейлю "Tom Collins" й потерла долоні рук. Потім енергійно закинула на плече сумку від Ґуччі і приязно всміхнулася.

— Настав час орудувати поліцейським кийком!

Розділ 12

(про Тенґо)

Хай прийде царство твоє

Сенсей обернувся до Фукаері й сказав:

— Ері, пробач, ти не могла б принести нам чаю?

Дівчина встала й покинула вітальню. Двері тихо зачинилися. Сенсей мовчки чекав, коли Тенґо на дивані переведе подих й отямиться. Зняв окуляри з чорною оправою, протер хусточкою не дуже чисті скельця і знову нап'яв на носа. По небу за вікном швидко промайнуло щось маленьке й чорне. Начебто птах. А може, чиюсь душу звіяло на край світу.

— Вибачте, — сказав Тенґо. — Мені вже добре. Нічого не сталося. Розповідайте далі.

Кивнувши, сенсей почав розповідати:

— Войовнича комуна "Акебоно" розпалася 1981 року по завзятій збройній сутичці. Три роки тому. А сама сутичка сталася через чотири роки після того, як Ері прибула сюди.

Однак проблема "Акебоно" поки що не має стосунку до неї. Ері почала жити разом з нами, коли їй сповнилося десять років. З'явившись без жодного попередження перед нашим домом, вона відрізнялася від тієї Ері, яку я досі знав. Зроду була мовчазною дитиною, що не відкривалася незнайомій людині. Але змалку звикла до мене й часто розмовляла зі мною. А тепер перестала говорити з усіма. На звернення до неї могла тільки кивнути або хитнути головою.

Сенсей говорив трохи швидше, і його голос звучав виразніше. Було видно, що він квапиться розповісти, поки

Фукаері
не було.

— Вона добряче намучилася, поки дісталася на цю гору. Бо хоч мала невеликі гроші й папірець з нашою адресою, довгий час виростала у відокремленому середовищі й, крім того, не вміла нормально говорити. Однак із запискою в руці пересідала з одного транспорту на інший і нарешті добралася до нашої оселі.

З першого погляду було видно, що з нею сталося щось недобре. Її доглядали вдвох наша служниця та Адзамі. Коли через кілька днів Ері трохи заспокоїлася, я зателефонував у комуну "Сакіґакі" й сказав, що хочу поговорити з Фукадою. Мені відповіли, що Фукада не може підійти до телефону. Тоді я сказав, що хочу поговорити з його дружиною. Мені відповіли, що й вона не може взяти слухавки. Вийшло так, що я не зумів ні з ким переговорити.

— Ви тоді повідомили, що прийняли до себе Ері?

Сенсей хитнув головою.

— Ні, мені здавалося, що краще про це мовчати, поки не поговорю прямо з Фукадою. Звичайно, після того я не один раз намагався встановити з ним зв'язок. Різними способами. Але завжди марно.

Тенґо насупив брови.

— Інакше кажучи, за тих сім років ви ні разу не зв'язалися з її батьками?

Сенсей кивнув.

— За сім років про них ні слуху ні духу.

— За той час її батьки не пробували дізнатися, що з нею?

— Так, як не крути, а це незрозуміла історія. Бо подружжя Фукада понад усе любили й берегли Ері. І знали, що якби вона шукала в когось притулку, то лише в нас. Вони порвали зв'язки зі своїми батьками, а тому Ері не знала ні діда, ні баби. Могла надіятися на допомогу тільки від нас. Батьки навчали її, щоб у тому разі, як щось станеться, подалася до нас. Але від них самих ми не почули жодного слова. Щось неймовірне.

— Ви раніше казали, що "Сакіґакі" була вільною комуною, це правда? — спитав Тенґо.

— Так, правда. Від часу свого заснування вона функціонувала як цілком вільна громада. Але незадовго перед тим, як Ері

втекла, "Сакіґакі" поступово припинила стосунки із зовнішнім світом. Перші ознаки цього я помітив в ослабленні зв'язку з Фукадою. Він здавна добре володів пером і посилав мені довгі листи, у яких писав про внутрішні події в комуні й про власний душевний стан. Однак з певного часу зв'язок між нами перервався. Я посилав йому листи, але відповіді не отримував. Телефонував, але не міг з ним зв'язатися. А навіть коли зв'язувався, то розмова була короткою, наче кимось регламентованою. І сам Фукада говорив сухо, ніби знав, що його підслуховують.

Сенсей склав докупи руки на колінах.

— Я кілька разів навідувався до "Сакіґакі". Хотів поговорити з Фукадою про Ері, та оскільки ні телефон, ні листи не допомагали, то мені нічого іншого не залишалось, як самому туди вирушити. Однак на територію комуни мене не пустили. Буквально від воріт грубо прогнали. Переговорити не мав з ким. Навколо території комуни раптом з'явилася огорожа, й усіх сторонніх людей безцеремонно відшивали.

Ззовні не можна було дізнатися, що ж, власне, коїться всередині комуни. Було відомо, що її войовнича фракція "Акебоно" всі свої дії тримає у глибокій таємниці. Вона ставила собі за мету збройну революцію й мусила це приховувати. Але ж спочатку "Сакіґакі" мирно обробляла землю, використовуючи органічні добрива, й постійно займала дружню позицію щодо навколишнього світу. А тому й місцеве населення ставилося до неї доброзичливо. Однак тепер комуна перетворилася на справжню фортецю. Поведінка й зовнішній вигляд людей, що перебували в ній, наче зовсім перемінилися. Тамтешніх селян, як і мене, зміни в "Сакіґакі" бентежили. Від самої думки про те, що з подружжям Фукада сталося щось недобре, я страшно занепокоївся. Але в той час я нічого не міг зробити, хіба що взяти на виховання Ері. Так минуло сім років. Але нічогісінько так і не з'ясувалося.

— Ви навіть не знаєте, живий Фукада-сан чи ні? — спитав Тенґо.

Сенсей кивнув.

— Саме так. Нема за що зачепитися, щоб розгадати цю загадку. Про погане думати не хотілося. Однак те, що впродовж семи років від Фукади не прийшла жодна звістка, не вкладалося

в голові. Нічого іншого не залишалося думати, як те, що з ним щось трапилося. — Сенсей стишив голос. — Можливо, їх силоміць утримують у комуні. А може, щось жахливіше сталося.

— Щось жахливіше?

— Не можна виключити й найгіршої можливості. "Сакіґакі" вже не була, як перед тим, мирною сільськогосподарською громадою.

— Ви хочете сказати, що організація "Сакіґакі" почала розвиватися в небезпечному напрямі?

— Мені так здається. За словами тамтешніх жителів, до "Сакіґакі" начебто вчащало набагато більше людей, ніж раніше. Часто заїжджали автомашини. Навіть із токійськими номерами. В селі раз по раз з'являлися великогабаритні дорогі автомобілі. Швидко зросла й кількість членів комуни. Збільшилося число будівель й обладнання в них. Комуна постійно скуповувала за низькими цінами навколишню землю, обзавелася тракторами, екскаваторами й бетономішалками тощо. Як і раніше, обробляла землю й, очевидно, мала з цього прибуток. Городина з маркою "Сакіґакі" набувала щораз кращої репутації й поставлялася безпосередньо в ресторани як природно чиста. Укладалися договори із відомими супермаркетами. Зростали по-своєму й доходи. Та паралельно з цим начебто розвивалося щось інше, не пов'язане з сільським господарством. Що не кажи, але оплатити розширення комуни за кошти, отримані від продажу сільськогосподарської продукції, неможливо. Незалежно від того, що розвивалося всередині комуни, з огляду на її таємничість у тамтешніх селян закрадалася підозра, чи не затівається там чогось шкідливого для суспільства.

— Ви хочете сказати, що в комуні розпочали політичну діяльність? — запитав Тенґо.

— Ні, це не була політична діяльність, — відразу відповів сенсей. — "Сакіґакі" рухалася в іншому, ніж політика, напрямі. А тому в певний момент їй довелось відділити войовничу фракцію "Акебоно".

— Однак і після того в "Сакіґакі" щось сталося, якщо Ері мусила звідти тікати.

— Щось сталося, — погодився сенсей. — Подія великого змісту, щось таке, через що їй довелося покинути батьків і самій тікати. Але про це Ері не хоче розповідати.

— Може, зазнала такого шоку, такої душевної рани, що не здатна як слід виразити словами?

— Ні, по ній не видно, що пережила шок, чогось злякалася або занепокоїлася тим, що лишилася наодинці, далеко від батьків. Вона просто стала байдужою. Але до життя в нашому домі звикла без труднощів. Без жодного розчарування, ніби так і треба.

Сенсей кинув погляд на двері вітальні. Потім знову перевів його на обличчя Тенґо.

— Незалежно від того, що сталося з Ері, я не хотів силоміць влазити їй у душу. Вважав, що, можливо, їй потрібен час. А тому навмисне ні про що не розпитував, удавав, що не хвилююся з приводу її мовчазності. Ері завжди перебувала з Адзамі. Коли Адзамі приходила зі школи, вони обідали й замикалися удвох у кімнаті. Що вони там робили, не знаю. Можливо, розмовляли тільки про щось своє. Я особливо цим не цікавився, а дозволяв робити, що їм подобається. Тим паче що, якби не її мовчазність, спільне життя з Ері зовсім не створювало б проблем. Вона була розумною, слухалася моїх порад. Стала найближчою подругою Адзамі. Однак у той час Ері не могла відвідувати школи. Бо неможливо посилати до школи дитину, яка не здатна сказати жодного слова.

— Досі ви жили вдвох з Адзамі?

— Років десять тому померла моя дружина, — відповів сенсей. І зробив коротку паузу. — Померла раптово від наїзду автомашиною. Ми залишилися з дочкою самі. Далека наша родичка, що живе недалеко, вела все наше господарство. І доглядала дівчат. Несподівана смерть дружини стала і для мене, і для Адзамі гірким випробуванням. Бо заскочила нас непідготовленими до такої трагедії. А тому, коли прибула Ері й поселилася в нашому домі, наше життя, незважаючи на попередні перипетії, стало радіснішим. І хоча вона не говорила, сама її присутність, як не дивно, нас заспокоювала. За сім років до неї поволі поверталися слова. Порівняно з тим, коли вона прибула до нас, її здатність говорити помітно підвищилася. Хоча сторонній людині її мова, можливо, й видавалася дивною, на нашу думку, це був значний прогрес.

— Ері-сан тепер ходить до школи?

— Ні, не ходить. Тільки формально в ній числиться. Шкільне життя для неї практично неможливе. А тому я і мої студенти у вільний час навчаємо її індивідуально. Однак таке часткове, уривчасте навчання годі назвати систематичним. Оскільки їй самій було важко читати книжку, то при нагоді я сам читав їй. Купував їй книжки, записані на касету. Загалом на цьому її освіта закінчилася. Але вона дуже кмітлива дівчина. Якщо вирішувала щось швидко засвоїти, то робила це ефективно й глибоко. У цьому ніхто її не перевершить. А от на те, що її не цікавить, зовсім не звертає уваги. Це чітко видно.

Двері вітальні все ще не відчинялися. Напевне, Фукаері кип'ятила воду й готувала чай.

— Так це Ері-сан розповідала Адзамі-сан "Повітряну личинку"? — спитав Тенґо.

— Як я вже казав, Ері та Адзамі зачинялися на ніч у кімнаті. Що вони там робили, не знаю. Це їхня власна таємниця. Та з певного часу найголовнішою темою їхнього спілкування, здається, стало те, що розповідала Ері. Все, що вона розповідала, Адзамі записувала на папері або диктофоном, а потім друкувала на моїй електронній друкарській машинці в моєму кабінеті. З того часу Ері начебто поступово почала емоційно оживати. Байдужість, яка, немов плівка, вкривала все її тіло, зникла, на обличчі з'явився хоч якийсь вираз — Ері ставала схожою на ту, якою була раніше.

— Звідси почалося її одужання?

— Звичайно, не повне, а часткове. Але ви маєте рацію. Можливо, завдяки переказу оповідання Ері почала одужувати.

Тенґо задумався над цим. Потім перевів розмову на інше.

— Ви не зверталися до поліції з приводу зникнення відомостей про подружжя Фукада?

— Так, ходив до місцевого відділка поліції. Про Ері не згадував, а сказав, що вже давно втратив зв'язок з товаришем, який був там, і запитав, чи його часом хтось не заарештував? Однак поліції не дозволялося втручатись у справи комуни. Територія "Сакіґакі" вважалася приватною власністю, куди поліція не могла й ногою ступити, якщо не мала доказів того, що там учинено кримінальний злочин. Переговорити не було з ким. Таким чином 1979 року провести розслідування всередині комуни практично стало неможливим.

— А 1979 року щось сталося? — запитав Тенґо.

— Того року "Сакіґакі" отримала ліцензію на заснування релігійної організації як юридичної особи.

Тенґо на хвилину втратив дар мови.

— Релігійної організації?

— Справді якась дивина, — сказав сенсей. — "Сакіґакі" раптово перетворилася на релігійну організацію під однойменною назвою. Офіційну ліцензію надав губернатор префектури Яманасі. Як тільки вона дістала статус релігійної організації, на її території поліція майже не могла проводити розслідування. Бо це означало б порушення свободи віросповідання, гарантоване конституцією. Видно, комуна найняла юриста й забезпечила собі досить надійний захист. А змагатися з провінційною поліцією я не міг.

У поліції я наслухався розмов про цю релігійну організацію і жахнувся. Для мене це було як грім серед ясного неба — спочатку навіть не повірив, коли мені показали відповідні документи і я власними очима перевірив дані. Це було щось неймовірне. З Фукадою я спілкувався давно. Знав особливості його характеру. І як фахівець з культурної антропології мав певне відношення до релігії. А він, на відміну від мене, від самого початку був політично орієнтованою людиною, що вміє логічно вести розмову. І взагалі релігію ненавидів фізіологічно. Навіть із тактичних міркувань не мав би просити ліцензії на створення релігійної організації як юридичної особи.

— Тим паче що отримати таку ліцензію, мабуть, нелегко.

— Це не завжди так, — заперечив сенсей. — Звичайно, треба витримати багато перевірок, пройти не одну складну процедуру в державних установах, але якщо скористатися позалаштунковим політичним впливом, то досить просто подолати й ці труднощі. Відрізнити нормальну релігію від культу — делікатна справа. Твердого визначення обох немає, існує тільки тлумачення. А там, де є простір для цього, завжди знайдеться місце для втручання політичної сили або економічного інтересу. Якщо ж організація набуває статусу релігійної юридичної особи, то отримує податкові пільги й надійний юридичний захист.

— Виходить, що "Сакіґакі" перестала бути сільськогосподарською комуною, а перетворилася на релігійну

організацію. І то, мабуть, страшно замкненою.

— З новою релігією. Або, якщо прямо казати, стала сектою.

— Не зовсім розумію. Для такого крутого повороту, напевне, був якийсь привід.

Сенсей дивився на тиловий бік руки, порослий безліччю покручених сірих волосків.

— Правду кажете. Мабуть, трапилася для цього добра нагода. Я довго над цим роздумував. Але так нічого й не з'ясував. Яка це була нагода? Вони зберігали все у суворій таємниці, становище в комуні залишалося нікому невідомим. Навіть ім'я Фукади як керівника "Сакіґакі" відтоді зникло з поля зору.

— І три роки тому сталася збройна сутичка з поліцією, й "Акебоно" розпалася, — сказав Тенґо.

Сенсей кивнув.

— А "Сакіґакі", що відкинула від себе войовничу фракцію "Акебоно", вижила й, ставши релігійною організацією, успішно розвивалася.

— Інакше кажучи, "Сакіґакі" не дуже постраждала внаслідок збройної сутички з поліцією, чи не так?

— Авжеж, — погодився сенсей. — Ба навіть навпаки — зробила собі рекламу. Спритна компанія. Обернула все на свою користь. Але це сталося після втечі Ері з "Сакіґакі". Як я вже казав, жодного безпосереднього зв'язку між нею та збройним інцидентом немає.

Відчувалося, що треба змінити тему розмови.

— А ви читали "Повітряну личинку"? — запитав Тенґо.

— Звичайно.

— І що ви про неї думаєте?

— Це глибоке й цікаве оповідання, — відповів сенсей. — Наводить на роздуми. Але, чесно кажучи, не знаю, на які конкретно. Що означає сліпа коза, карлики й сама повітряна личинка?

— Як ви вважаєте: Ері-сан натякає на щось конкретне, побачене на власні очі й пережите в комуні "Сакіґакі"?

— Можливо, що це так. Але важко розмежувати, де в оповіданні реальність, а де фантазія. Воно прочитується і як своєрідний міф, і як майстерна алегорія.

— Ері-сан сказала мені, що карлики справді існують.

Почувши це, якийсь час сенсей сидів, нахмуривши обличчя. А тоді сказав:

— А ви думаєте, що в "Повітряній личинці" описано реальні події?

Тенґо хитнув головою.

— Я хочу сказати, що в оповіданні є надзвичайно докладний і реалістичний опис найменших дрібниць, а це для художнього твору — одна із важливих сильних сторін.

— І ви хочете надати виразнішої форми тому, на що Ері натякає, переробляючи оповідання у своєму стилі? Я правильно розумію?

— Так, якщо я це подужаю.

— Мій фах — культурна антропологія, — сказав сенсей. — Я вже перестав бути вченим, але її дух і досі в мені живе. Її мета полягає в тому, щоб зіставити окремі людські уявлення, відкрити в них універсальну схожість і потім знову віддати її людям. Можливо, тоді людина, залишаючись незалежною, зможе визначити свою належність до чогось. Ви мене розумієте?

— Здається, розумію.

— Можливо, й від вас вимагається подібна праця.

Тенґо розвів руками на колінах.

— Важкувата.

— Але варта того, щоб її виконати.

— Та я навіть не знаю, чи в мене вистачить здібностей для цього.

Сенсей глянув Тенґо в обличчя. Його очі зараз світилися по-особливому.

— Я хотів би дізнатися, що сталося з Ері в комуні "Сакіґакі". А також, яка доля спіткала подружжя Фукади. Упродовж семи років я по-своєму намагався це з'ясувати, але не знайшов нічого, за що можна зачепитися. Міцна стіна, яка постала переді мною, була мені не по зубах. Може, в оповіданні "Повітряна личинка" захований ключ для розгадки таємниці. Якщо є така можливість, навіть найменша, то я готовий на неї поставити. Звичайно, я не знаю, чи ви маєте здібності. Але ви високо оцінюєте "Повітряну личинку" й глибоко в неї проникли. Це може стати однією з ваших переваг.

— Я хочу одного: ясного підтвердження того, ви за чи проти, — сказав Тенґо. — Я сьогодні приїхав саме для цього. Можу

отримати від вас дозвіл на перероблення "Повітряної личинки" чи ні?

Сенсей кивнув. А потім сказав:

— І я хочу прочитати перероблений варіант оповідання. Здається, Ері вам сильно довіряє. Іншого такого спільника, як ви, вона не має. Звісно, крім Адзамі й мене. А тому можете братися до роботи. Передаю вам твір. Іншими словами, я — за.

Як тільки сенсей замовк, у кімнаті запанувала важка тиша, схожа на наперед визначену долю. Саме тоді Фукаері принесла чай. Наче вибрала момент, коли закінчиться розмова.

Додому Тенґо повертався сам. Фукаері вийшла вигулювати собаку. Тенґо поїхав до станції Футаматао на таксі, яке йому викликали на такий час, щоб він устиг до приходу електрички. У Татікаві він пересів на лінію Тюосен.

На станції Мітака перед ним сиділа охайної зовнішності Мати з дочкою. Одяг на обох зовсім не дорогий і не новий. Але чистий і старанно доглянутий. Сорочки — білі-білісінькі, акуратно випрасувані. Дівчина — учениця другого або третього класу початкової школи. З великими очима, гарними рисами обличчя. Мати — худорлява, із зібраним у вузол на потилиці волоссям, окулярами з чорною оправою, сумкою із грубої бляклої тканини. Сумка — начебто чимось ущерть напхана. У жінки досить правильні риси обличчя, але в бокових кутиках очей проглядала нервова втома, яка, здається, робила її старішою за її вік. Хоча була лише середина квітня, вона тримала в руці парасольку від сонця, наче туго обмотану висушеними водоростями.

Обидві весь час сиділи мовчки. Певно, мати складала в голові якийсь план. Дівчина поряд із нею знічев'я позирала то на своє взуття, то на підлогу, то на рекламу, що звисала зі стелі, то на Тенґо, що сидів навпроти. Можливо, зацікавилася його здоровенною постаттю і зморщеними вухами. Малі діти часто дивилися на нього такими очима. Як на рідкісну, нешкідливу тварину. Дівчина майже не ворушила ні тілом, ні головою, лише поглядала навколо себе.

Жінка з дочкою зійшла в Оґікубо. Коли електричка сповільнила рух, мати мовчки швидко встала. В лівій руці тримала парасольку, в правій — сумку. Дочка підвелася відразу за нею. Мерщій покинула місце й вслід за матір'ю зійшла з

електрички. Коли вставала, ще раз глипнула на обличчя Тенґо. В її очах проглядало слабеньке дивне світло, що видавало її благання чи скаргу, але Тенґо його помітив. Дівчина послала йому якийсь сигнал... Він це відчув. Але, ясна річ, не міг нічого зробити, навіть якби вона чогось просила. Обставин її життя він не знав і не мав права втручатися. Дівчина зійшла з матір'ю на станції Оґікубо, двері зачинилися, а Тенґо, все ще сидячи на старому місці, поїхав до наступної зупинки. На сидіння дівчини сіло троє учнів середньої школи, які, очевидно, поверталися з пробних іспитів. Перебиваючи одне одного, вони почали голосно розмовляти. Але залишкове зображення спокійної дівчини все ще довго стояло перед його очима.

Її очі нагадали йому про іншу дівчину. Він тоді вчився з нею в одному класі два роки — третій і четвертий початкової школи. Вона дивилася так само, як ця дівчинка в електричці. Пильно вдивлялася в нього такими очима. І...

Її батьки належали до релігійної організації під назвою "Братство свідків" — християнської секти, яка проповідувала кінець світу, завзято поширювала своє вчення і буквально дотримувалася у своїй поведінці того, що написано у Святому Письмі. Наприклад, не визнавала переливання крові. А тому, якщо її члени зазнавали в дорожній пригоді тяжкого поранення, то можливість вижити для них різко звужувалася. Робити велику операцію їм заборонялося. Зате коли настане кінець світу, вони могли воскреснути як богообраний народ і тисячу років жити у найбільшому щасті.

Та дівчина, як і ця, з електрички, мала великі гарні очі. Незабутні. Правильні риси обличчя, яке, однак, ніби вкривала непрозора плівка. Щоб не показувати ознак життя. Без потреби перед людьми не говорила. Своїх почуттів на обличчі не виставляла. Завжди міцно стискала губи.

Тенґо зацікавився нею тому, що наприкінці тижня вона разом із матір'ю поширювала їхнє вчення. Від членів "Братства свідків" вимагалося, щоб їхні діти, як тільки навчаться ходити, разом із ними брали участь у розповсюдженні їхньої віри. Починаючи від трьох років, здебільшого з матерями, діти ходили від дому до дому, роздавали брошуру "Перед потопом", дохідливо пояснювали людям вчення "Братства свідків" і вказували на ознаки морального занепаду, що з'являються в

сучасному світі. Бога називали "отцем". Звісно, зазвичай їх проганяли від дому. Хряскали дверима перед самим носом. Бо, мовляв, їхня віра дуже обмежена, односторонння, відірвана від реальності. Принаймні для більшості людей. Однак дехто був готовий їх вислухати. У світі завжди знайдуться люди, які шукають співрозмовника на будь-яку тему. А серед них — декілька таких, що прийдуть на збори. Отож послідовники секти в пошуках подібної рідкісної можливості ходять від дому до дому і натискають кнопку дзвінка. Це для них священний обов'язок — хоч трошки розбудити світ. І що важчий цей обов'язок, що вищий поріг, через який доводиться переступати, то яскравішим стає дароване їм щастя.

Та дівчина ходила разом із матір'ю, яка в одній руці тримала сумку, напхану брошурами "Перед потопом", а в другій — парасольку від сонця. Дівчина йшла кілька кроків позаду. Із стиснутими губами, без жодного виразу на обличчі. Проходячи разом із батьком маршрутом, визначеним для збору абонентної плати для "NHK", Тенґо кілька разів з нею розминувся. Він упізнав її, а вона — його. І щоразу в її очах начебто спалахувало щось потаємне. Але, звісно, вона нічого не казала. Навіть не віталася. Тенґів батько квапився зібрати більше грошей, а її мати проповідувала настання кінця світу. Дівчина й хлопець на недільній вулиці швидко розминалися, тягнучись за батьками, й тільки на мить обмінювалися поглядами.

Усі в класі знали, що вона належить до "Братства свідків". З релігійних причин не брала участі у святкуванні Різдва, в екскурсіях та поїздках, пов'язаних з відвідуванням сінтоїстських та буддійських храмів. Не відвідувала спортивних свят, не співала шкільного й національного гімнів. Така крайня поведінка призвела до щораз більшої її ізоляції в класі. Крім того, перед шкільним обідом вона мусила проказувати особливу молитву. Голосно, виразно, щоб усі чули. Природно, що решті це не подобалося. Напевне, й вона не хотіла цього робити. Але їй втовкмачили в голову, що перед обідом треба її проказати, а відмовитися від цього правила, пославшись на те, що інші вірні їхньої секти не дивляться, вона не посміла. Бо "небесний отець" з висоти геть усе, навіть найменшу дрібницю, бачить.

Небесний отче, хай святиться ім'я твоє, хай прийде царство твоє. Прости нам усі наші гріхи. Благослови наші скромні діла. Амінь.

Пам'ять — дивна річ. Хоча минуло років двадцять, але цю фразу він добре пам'ятає. Хай прийде царство твоє. Щоразу, коли Тенґо чув цю молитву, думав: "Що це за царство? Чи є в ньому корпорація "NHK"? Напевне, нема. Якщо нема "NHK", то, звичайно, не треба збирати абонентної плати. А коли так, то, можливо, було б добре, якби таке царство прийшло якнайшвидше".

Тенґо не обмовився жодним словом з тією дівчиною. Бо, перебуваючи в тому самому класі, не мав такої нагоди. Вона завжди трималась осторонь від інших і без потреби ні з ким не розмовляла. А спеціально підходити до неї, щоб заговорити, не дозволяли обставини. Однак у душі він їй співчував. Бо їх поєднувала особлива спільність — у неділю вони мусили ходити від дому до дому й натискати на кнопку дзвінка. Тенґо добре розумів, як глибоко ранить дитячу душу силоміць накинутий обов'язок — поширювати віру чи збирати абонентну плату. У неділю діти мали б досхочу гратися із однолітками, а не збирати плату погрозами або проголошувати страшний кінець світу. Таку роботу, якщо вже це потрібно, краще виконувати дорослим.

Тільки одного разу, чисто випадково, Тенґо подав дівчині руку. Це було восени, в четвертому класі. Під час лабораторної практики з природознавства хтось із однокласників, що був за

одним з нею столом, зробив їй прикре зауваження. Бо вона помилилася в порядку виконання досліду. Яка це була помилка, Тенґо не пам'ятає. Тоді один хлопець поглузував з того, як "Братство свідків" поширює віру. Мовляв, ходять від дому до дому й передають дурні брошури. І назвав її "Отцем". Загалом це була рідкісна подія. Бо всі учні не знущалися з неї, не насміхалися, а скоріше повністю нехтували, вважали, ніби вона не існує. Та під час спільної роботи в лабораторії з природознавства виключати її одну не годилося. Тож слова, кинуті в її бік, були досить дошкульними. Тенґо сидів з іншими дітьми за сусіднім столом і не міг пропустити їх повз вуха. Невідомо чому. Не міг залишити все, як було.

Він підійшов до її стола й запросив приєднатися до свого гурту, зробив це, не довго думаючи, не вагаючись, майже інстинктивно. І старанно пояснив їй суть досліду. Уважно вислухавши його, вона все зрозуміла й більше не робила такої помилки. За два роки навчання в одному класі він тоді вперше (і востаннє) заговорив з нею. Тенґо успішно вчився, був високого зросту й сильний. Нікому ні в чому не поступався. А тому ніхто (принаймні в той момент) не кепкував з нього за те, що захистив її. Але через те, що він став на її бік, ступінь його репутації у класі, здається, помітно знизився. Здавалось, ніби своїм ставленням до неї в ту мить він осквернив себе.

Однак Тенґо цим не переймався. Бо добре розумів, що вона — звичайна дівчина. Якби її батьки не належали до "Братства свідків", то виховували б її по-звичайному. І тоді всі сприймали б її як свою. А так до неї в школі ставилися наче до невидимки. Ніхто й не робив спроби заговорити з нею. Не робив спроби навіть побачити. Тенґо вважав це великою несправедливістю.

Але й після того він не розмовляв з нею. Бо не мав потреби й нагоди. А проте коли часом їхні погляди зустрічалися, на її обличчі з'являлася ознака легкого напруження, яку Тенґо розумів. Може, вона відчувала незручність через той випадок під час досліду з природознавства. І, можливо, сердилася — мовляв, краще б він цього не робив. Сам Тенґо не зумів у всьому цьому розібратися. Був молодим хлопцем, нездатним із виразу її обличчя збагнути тонкі порухи в її душі.

І от одного разу та дівчина потиснула йому руку. Була друга половина погідного дня на початку грудня. За вікном видніло

бездонне небо й білі хмарки, що рухалися в одному напрямі. Тенґо й дівчина, прибравши аудиторію після уроків, випадково опинилися наодинці. Ніби щось вирішивши, вона швидко перетнула клас, підійшла до нього, зупинилася і без жодного вагання потиснула йому руку, звівши на нього очі (Тенґо був вищий від неї сантиметрів на десять). Коли він глянув на неї, їхні погляди схрестилися. І тоді він побачив в її зіницях неймовірну прозору глибінь. Дівчина мовчки довго тримала його руку. Дуже сильно, ні на мить не розслаблюючись. Потім відпустила її й, війнувши подолом спіднички, вибігла з аудиторії.

Нічого не розуміючи і втративши мову, Тенґо застиг на місці. Перше, про що він подумав, було: хоч би ніхто цього не побачив. Бо не уявляв собі, який би шум зчинився. Він озирнувся і зітхнув з полегшенням. А потім відчув глибоку розгубленість.

І жінка з дочкою, що сиділи навпроти нього в електричці від Мітаки до Оґікубо, також, мабуть, належали до "Братства свідків". Можливо, тоді, як і щонеділі, їхали поширювати свою віру. Схоже, їхня сумка була вщерть заповнена брошурами "Перед потопом". Парасолька від сонця в руках матері та яскраве світло в очах дівчини нагадали йому про мовчазну однокласницю.

Та ні, може, вони не належали до "Братства свідків", а скоріше їхали електричкою кудись учитися. Може, в полотняній сумці містилися ноти для гри на піаніно або зошит з каліграфії. "Я, напевне, поквапився з висновком", — подумав Тенґо. І, заплющивши очі, повільно видихнув. У неділю час минав навдивовижу поволі, а уявлення вкрай спотворювалися.

Приїхавши додому, він приготував собі просту вечерю. Пригадав, що навіть не обідав. Вирішив по вечері подзвонити Комацу. Той, напевне, хоче почути про наслідки зустрічі. Але того дня, в неділю, Комацу не було на роботі. А його домашнього телефонного номера Тенґо не знав. "Байдуже! Якщо захоче дізнатися, що вийшло, сам зателефонує", — подумав він.

Коли стрілки годинника перейшли за десяту і він збирався лягати спати, задеренчав дзвінок. Тенґо подумав, що дзвонить Комацу, та, піднявши слухавку, почув голос заміжньої подруги.

— Послухай, я не заберу в тебе багато часу. Післязавтра пополудні можна до тебе зайти? — спитала вона.

З-за її спини долинали тихі звуки піаніно. Мабуть, її чоловік ще не повернувся з роботи. "Можна", — відповів Тенґо. Якщо вона прийде, то доведеться на якийсь час перервати роботу над "Повітряною личинкою". Та, слухаючи її голос, він відчув, що сильно прагне її. Після розмови зайшов на кухню, налив у склянку віскі "Wild Turkey" і, стоячи перед умивальником, випив без нічого. Потім ліг у ліжко, прочитав кілька сторінок книжки й заснув.

Так скінчилася для нього довга химерна неділя.

Розділ 13

(про Аомаме)

Вроджена жертва

Прокинувшись, Аомаме відчула досить глибоке похмілля. Зазвичай вона його не зазнавала. Хоч би скільки випила, вставала зранку зі свіжою головою, відразу готовою до бою. Вона цим гордилася. А от сьогодні скроні тупо боліли, свідомість оповив туман. Мала таке відчуття, ніби голову міцно стиснуто залізним обручем. Стрілки годинника перейшли за десяту. Від передобіднього сонця пекло в очах, наче від уколу голкою. Гуркіт мотоциклів, що мчали вулицею перед будинком, скидався на скрегіт знарядь катування.

Вона спала голою на власному ліжку, але зовсім не пам'ятала, як повернулася додому. На підлозі лежали безладно скинуті окремі частини одягу, який вона мала на собі вчора ввечері. Здається, вона зірвала їх сама. Сумка була на столику. Аомаме переступила через розкиданий одяг і, подавшись на кухню, випила з-під крана поспіль кілька склянок води. Потім зайшла у ванну кімнату, сполоснула обличчя холодною водою і стала голою перед великим дзеркалом. Уважно оглянула всі частини тіла, але ніяких слідів не помітила. Полегшено зітхнула. От і добре! Однак у низу живота залишилося звичне відчуття, як завжди після шаленого сексу. Солодкої знемоги, ніби в її тілі щось вертілося. Відчувала легку незручність і ззаду. "Це вже занадто! — подумала вона. І натиснула пальцем на скроню. — Невже ці типи й сюди добралися?". Але нітрохи не досадувала.

Все ще із затуманеною свідомістю, спираючись руками об стіну, Аомаме стала під душ. Помила все тіло, і згадка про минулу ніч — про щось безіменне, близьке до згадки — вивітрилася з голови. Особливо старанно милася спереду і ззаду.

Так само волосся. Почистила зуби так, щоб не пахло м'ятою зубної пасти, і м'ятний запах у роті зник. Потім у спальні позбирала з підлоги білизну, панчохи й жбурнула в коробку для брудних речей.

Перевірила вміст сумки, що лежала на столику. Гаманець був на місці. Разом із кредитною і банківською картками. Грошей у гаманці не поменшало. Здається, вчора вона витратилася лише на таксі, яким повернулася додому. Із сумки зникли тільки презервативи. Порахувала — їх стало менше на чотири. Чотири? У гаманці лежав складений записник, а в ньому були записані столичні телефонні номери. Та чиї — вона зовсім не пам'ятала.

Аомаме ще раз звалилася на ліжко й згадала, що тільки могла, про вчорашню ніч. Після того, як Аюмі підійшла до стола чоловіків і приязно заговорила, вони вчотирьох у доброму настрої випивали. Потім настав звичний у таких випадках етап. У найближчому міському готелі вони замовили два номери. Як було наперед домовлено, Аомаме пішла з рідковолосим. Аюмі взяла собі молодого здорованя. Секс виявився непоганим. Спочатку, після спільної ванни, оральний. Потім з використанням презерватива.

Приблизно через годину пролунав дзвінок — Аюмі запитала, чи зараз можна їм удвох зайти. Аомаме відповіла: "Можна. Ще трохи поп'ємо". Незабаром прийшла Аюмі зі своїм партнером. Учотирьох випили замовленого в готелі віскі із содовою.

Що сталося потім, Аомаме не пам'ятала. У товаристві чотирьох вона, здається, швидко сп'яніла. Під впливом віскі, який звичайно рідко пила, чи, може, втратила пильність, маючи поряд спільницю, а не будучи наодинці з одним чоловіком? Після того вони помінялися партнерами і, як ледь-ледь пригадувала, ще раз узялися за своє. "Мене обіймав на ліжку молодий, а Аюмі віддавалася на дивані рідковолосому. Здається, так було. А потім... — Потім усе наче плило в тумані. Вона не могла нічого згадати. — Та байдуже. Забудьмо те, що не згадується. Не знаючи стриму, я зайнялася сексом. Тільки цим. Я ж із ними, напевне, більше не побачуся".

"Тільки от другий раз я скористалася презервативом чи ні? — занепокоїлася Аомаме. Не хотілося через таку дрібницю завагітніти або підхопити венеричну хворобу. — Та, мабуть, усе

гаразд. Бо щодо цього я стараюся не втрачати пильності, навіть якщо страшно сп'янію або в голові затьмариться".

"Цікаво, чи на сьогодні в мене запланована якась робота? — згадувала Аомаме. — Ні, жодної. Сьогодні — неділя, вільний день. Е ні, не так. Я домовилася зайти о третій пополудні до "Садиби плакучих верб" в Адзабу й розім'яти м'язи старій господині. Кілька днів тому подзвонив Тамару й спитав, чи не можна перенести процедуру з п'ятниці на неділю, бо господиня мусить піти на якийсь аналіз до лікарні". Про це Аомаме зовсім забула. Але до третьої в неї лишилося чотири з половиною години. За цей час головний біль, напевне, пройде й свідомість проясніє.

Аомаме приготувала гарячої кави й силоміць налила в живіт кілька чашок. Потім, накинувши на голе тіло купальний халат, лягла горілиць на ліжко й, споглядаючи стелю, перебувала в такому положенні до обіду. Не хотіла нічого робити. Тільки дивилася на стелю. На ній не бачила нічого цікавого, але не нарікала. Бо там не було нічого, що могло б зацікавити людину. Стрілки годинника перейшли через дванадцяту, але апетит не з'явився. Гуркіт мотоциклів та автомашин усе ще лунав у голові. Таке жахливе похмілля вона відчувала вперше.

Однак, здається, секс справив на її організм добрий вплив. Завдяки обіймам, обгладжуванням, облизуванням, покусуванням, зануренням прутня й кількаразовому оргазму вона відчула, як невдоволення, що таїлося в ньому, геть-чисто розвіялося. Звісно, похмілля прикре, але натомість прийшло безмежне відчуття вільності.

"Але доки триватиме таке життя? — запитала себе Аомаме. — Власне, доки щось подібне може тривати? Мені скоро тридцять. А тим часом на обрії з'явиться і сорок".

Однак вона перестала думати далі про такі речі. Вирішила відкласти на потім. Зараз до цього ніщо її не підганяло. Щоб усерйоз над цим подумати, вона...

Саме тоді задзеленчав телефонний дзвінок. У її вухах він віддавався оглушливим гуркотом. Так, наче вона їхала у швидкісному поїзді, який щойно вирвався з тунелю. Похитуючись, вона встала з ліжка й підняла слухавку. Стрілки великого настінного годинника показували дванадцяту тридцять.

— Аомаме-сан? — запитав хрипкуватий жіночий голос. Дзвонила Аюмі.

— Так, — відповіла Аомаме.

— Усе гаразд? У вас такий голос, ніби вас щойно збив автобус.

— Щось близьке до цього.

— Похмілля?

— Так, досить неприємна штука, — відповіла Аомаме. — Звідки у вас мій телефонний номер?

— Хіба не пам'ятаєте? Ви ж мені його написали. І сказали, що найближчим часом зустрінемося. А мій телефонний номер, напевне, у вашому гаманці.

— Невже? Нічого не пам'ятаю.

— Я також засумнівалася. А тому занепокоїлась і подзвонила, — сказала Аюмі. — Подумала, чи ви щасливо добралися додому. На перехресті в Роппонгі посадила вас у таксі й сказала водію, куди їхати.

Аомаме зітхнула.

— Не пригадую як, але начебто добралася. Бо коли прокинулася, побачила, що лежу на своєму ліжку.

— От і добре!

— Що зараз робите?

— На службовому посту, — відповіла Аюмі. — З десятої сіла на патрульну міні-автомашину й перевіряла, чи не порушуються правила паркування. А зараз трохи перепочиваю.

— Чудово було, правда? — захоплено сказала Аомаме.

— Як і слід було сподіватися, трохи не виспалася. Та все одно вчорашній вечір був дуже вдалим. Я вперше в житті так розігрілася. Завдяки вам.

Аомаме натиснула пальцем на скроню.

— Правду кажучи, другу половину зустрічі я не дуже добре пам'ятаю. Тобто тоді, коли ви зайшли в наш номер.

— Так, то було щось нечуване! — серйозно сказала Аюмі. — Особливо потім. Просто не віриться. Ніби в якомусь порнофільмі. Ми з вами й лесбіянок спробували наслідувати. Пізніше, правда?..

Аомаме поспішила перебити її:

— Це добре, але я скористалася презервативом чи ні? Не пригадую, а тому занепокоїлася.

— Не турбуйтеся, я все проконтролювала. Бо не тільки стежу за паркуванням, але також відвідую районні жіночі школи й перед дівчатами в актовому залі докладно розповідаю, як правильно їх вставляти.

— Як вставляти презервативи? — здивувалася Аомаме. — А чому поліція цього вчить учениць середньої школи вищого ступеня?

— Я зобов'язана обходити школи й попереджувати про небезпеку насильства під час побачення, пояснювати, як захиститися від маніяка та як запобігти сексуальному злочину, а тому при такій нагоді додаю дещо від себе. Про те, що треба остерігатися вагітності і венеричних хвороб, оскільки сексу ніяк не можна оминути. Ну, при учителях такого не кажу. А тому в такій справі привчилася діяти, немов за професійним інстинктом. Хоч би скільки випила, недбальства ніколи не допускаю. Можете не турбуватися. У вас усе чисто. Моє гасло: "Без презерватива не пхайся!"

— Дякую. Мені стало легше, коли про це від вас почула.

— А ви не хочете докладно почути, що ми вчора ввечері виробляли?

— Краще іншим разом, — відповіла Аомаме. І видихнула повітря, що накопичилося в легенях. — Якось іншим разом докладно розкажете. Зараз не треба. А то від самої розповіді в мене голова тріснe.

— Зрозуміла. Значить, наступного разу, — радісним голосом сказала Аюмі. — А знаєте, я сьогодні прокинулась і подумала, що ми з вами — гарна компанія. Ви не проти, якщо я вам зателефоную? Коли захочеться повторити вчорашнє...

— Не проти, — погодилася Аомаме.

— От і добре!

— Дякую, що подзвонили.

— Будьте здорові! — сказала Аюмі й поклала слухавку.

Завдяки чорній каві й пообідньому сну о другій годині свідомість Аомаме геть-чисто проясніла. На щастя, і головний біль зник. Залишилася тільки легка знемога. Аомаме взяла спортивну сумку й вийшла з дому. Звичайно, без мініатюрної плішні. Тільки з переміною одягу й рушником. Як завжди, на вході її зустрів Тамару.

Він провів її у продовгуватий солярій, з великими вікнами, звернутими у двір, з мережаними шторами, що не дозволяли заглядати ззовні. На підвіконні стояли декоративні квіти. З невеликого динаміка під стелею лилася спокійна барокова музика — соната для флажолета в супроводі клавесина. Посередині кімнати стояло ліжко для масажу, на ньому вже лежала долілиць господиня в білому халаті.

Коли Тамару вийшов, Аомаме переодяглася для роботи. Господиня, повернувши голову, споглядала, як вона роздягається. Аомаме особливо не бентежилася, коли якась жінка бачила її голою. Як спортсменка вона звикла до такої буденної справи, та й господиня під час масажу роздягалася майже догола. Бо так ставало легше перевірити стан м'язів. Аомаме зняла бавовняні шорти, блузку й замінила їх такими ж речами з джерсі. Скинутий одяг поскладала в кутку кімнати.

— У вас гарно підтягнута фігура, — сказала господиня. Підвівшись, вона зняла халат і залишилася в тонкій шовковій білизні.

— Дякую, — відповіла Аомаме.

— Колись і я була такою.

— Розумію, — сказала Аомаме. "Напевне, так і було", — подумала вона. Навіть тепер, у сімдесят з лишком років, тіло старої пані все ще зберігало свій молодечий образ. Її фігура не розплилася, а груди залишилися досить пружними. Її природну красу підтримувала поміркована їжа й щоденні фізичні вправи. "Додалася сюди й відповідна косметична хірургія, — здогадувалася Аомаме. — Регулярне усунення зморщок і підтягнення шкіри навколо рота й очей".

— І зараз ви маєте чудову фігуру, — сказала Аомаме.

— Дякую. Але вона не витримує порівняння з колишньою.

Аомаме промовчала.

— Я насолоджувалася своїм тілом і радувала партнера. Розумієте, що я хочу сказати?

— Розумію.

— Ну, а ви насолоджуєтеся?

— Іноді, — відповіла Аомаме.

— Мабуть, іноді не досить, — все ще лежачи долілиць, сказала господиня. — У молодості треба насолоджуватися на

повну силу. Досхочу. Бо, як постарієте й уже не зможете цього робити, давня згадка вас зігріватиме.

Аомаме пригадала вчорашню ніч. Ззаду все ще залишалося легке відчуття незручності. "Хіба така згадка зігріватиме старече тіло?" — подумала вона.

Аомаме поклала руки на господиню й почала обережно розтягувати м'язи. Недавня знемога вже зникла. Переодягнувшись у костюм з джерсі й торкнувшись пальцями тіла господині, вона відчула, як її нерви гостро відточилися.

Ніби пробираючись по карті, Аомаме кінчиками пальців перевіряла один за одним кожен її м'яз. Вона докладно пам'ятала ступінь їхнього напруження, твердості й опірності. Так, як піаністка ноти довгого музичного твору. Особливо щодо тіла була наділена такою цупкою пам'яттю. Навіть якщо сама щось забувала, замість неї згадували пальці. Якщо в якомусь м'язі вона намацувала найменшу зміну, то з різних боків і з різною силою стимулювала його. І перевіряла реакцію — біль, приємне відчуття чи нечутливість. Затужавілі місця не просто розтирала, а навчала господиню, як своїми силами їх розворушити. Звичайно, траплялися на тілі вузли, що їй не піддавалися. І тоді Аомаме вдавалася до старанного стретчингу. Та понад усе м'язи високо цінували й тепло сприймали щоденні зусилля самої господині, спрямовані на самодопомогу.

— Тут болить? — запитала Аомаме. М'язи в паху затверділи, як ніколи раніше. Аомаме просунула руку в пахову щілину й трошки, під особливим кутом, повернула стегно.

— Дуже, — скрививши обличчя, відповіла господиня.

— Це добре, що відчуваєте біль. Було б погано, якби ви його не відчували. Ще трохи болітиме, зможете потерпіти?

— Звичайно, — відповіла стара пані. Не варто було й запитувати. В неї терпелива вдача. Усе мовчки витерпить. Не скривиться і не зойкне. Аомаме не один раз бачила, як під час її масажу великі сильні чоловіки мимоволі зойкали. А тому завжди захоплювалася її витривалістю.

Обіпершись правим ліктем, Аомаме ще раз повернула її стегно. Почувся глухий хрускіт, і суглоб ворухнувся. Господиня затамувала подих, але не скрикнула.

— Тепер усе буде гаразд, — сказала Аомаме. — Полегшає. Стара пані довго видихнула, на її чолі блиснув піт. "Дякую", —

сказала вона тихо.

Цілу годину Аомаме розминала її тіло, стимулювала, розтягувала м'язи, вивільняла суглоби. І все це супроводжувалося немалим болем. Але й Аомаме, і господиня знали, що без нього нічому не допоможеш. Тож усю годину практично мовчали. Несподівано скінчилася соната для флажолета, і плеєр для компакт-дисків зупинився. Було чути лише голоси птахів, що прилетіли у двір.

— Здається, ніби тіло стало набагато легшим, — за якийсь час промовила господиня. Втомлена, вона все ще лежала долілиць. Великий купальний рушник, постелений на ліжку для масажу, потьмянів від поту.

— От і добре, — сказала Аомаме.

— Ви своєю появою дуже мені допомогли. Якби вас не було, я, напевне, почувалася б зле.

— Заспокойтеся. Я не маю наміру зникати.

Ніби завагавшись, за хвилину господиня спитала:

— Не хочу вам докучати, але скажіть: ви когось любите?

— Люблю, — відповіла Аомаме.

— Це добре.

— Та, на жаль, той чоловік мене не любить.

— Може, це трохи дивне запитання, — сказала господиня. — Але чому він вас не любить? Дивлячись збоку, ви надзвичайно приваблива молода жінка.

— Бо він навіть не знає про моє існування.

Стара пані задумалася над сказаними словами.

— А ви не маєте бажання донести до нього той факт, що ви існуєте?

— Поки що не маю, — відповіла Аомаме.

— Заважають якісь обставини? Хочете сказати, що самі не можете наблизитися до нього?

— Кілька обставин. Та майже все залежить від мого бажання.

Господиня здивовано глянула на Аомаме.

— Досі я зустрічала різних дивних людей, і, можливо, ви — одна з них.

Аомаме ледь-ледь розслабила губи.

— У мені нема нічого особливо дивного. Просто я лише чесна.

— Постійно користуєтеся одного разу вибраними правилами?

— Так.

— І трохи вперті, запальні.

— Можливо.

— Але вчора вночі буйно веселилися, правда?

Аомаме почервоніла.

— Хіба це видно?

— Видно по шкірі. Зрозуміло по запаху. Чоловічі сліди ще лишилися на тілі. Коли людина постаріє, то їй багато що стає зрозумілим.

Аомаме ледь-ледь скривилася.

— Така річ потрібна. Іноді. Але я розумію, що нема в ній нічого похвального.

Господиня простягла свою руку й легенько поклала на руку Аомаме.

— Звичайно, така річ іноді потрібна. Можете не турбуватися. Бо ніхто вам за це не дорікатиме. Та мені здається, що вам краще по-звичайному стати щасливою. Одружитися з коханим чоловіком так, щоб був happy end.

— І я думаю, що так було б добре. Але досягти цього важкувато.

— Чому?

Аомаме нічого не відповіла. Бо це нелегко пояснити.

— Якщо не хочете ні з ким порадитися в особистій справі, то зверніться до мене, — сказала господиня й, прибравши руку, витерла рушником піт на чолі. — З будь-чим. Може, я зумію допомогти.

— Дякую, — сказала Аомаме.

— Бувають справи, які не можна залагодити випадковими буйними розвагами.

— Правду кажете.

— Ви не робите нічого, що завдає вам шкоди. Нічогісінько. Ви це розумієте?

— Розумію, — відповіла Аомаме. "Це правда, — подумала вона. — Я не роблю нічого, що завдає мені шкоди". Однак щось після того залишається. Щось, схоже на осад на денці склянки з вином.

Аомаме й тепер часто згадувала про той час, коли померла Тамакі Оцука. І коли подумала, що вже не зможе з нею зустрітись і поговорити, відчувала, ніби її тіло розривається на

частини. Тамакі стала її першою в житті подругою. Вони могли відкрити, нічого не приховуючи, одна одній усі свої думки. Перед Тамакі Аомаме не мала такої подруги й після неї не мала. Заміни їй не було. Якби Аомаме з нею не зустрілася, то її життя було б ще убогішим і похмурішим, ніж тепер.

Обидві однакового віку, вони були членами софтбольної команди столичної середньої школи вищого ступеня. І в середній школі, і в середній школі вищого ступеня Аомаме брала завзяту участь у змаганнях із софтболу. Спочатку не мала охоти до цієї гри, але через нестачу гравців її запросили в команду, й згодом Аомаме не уявляла собі життя без неї. Прив'язалася до неї так, як хапається за стовп людина, яку от-от понесе з собою буревій. Потребувала чогось такого. І незчулась, як стала видатною спортсменкою. Була головним гравцем команди у звичайній середній школі та середній школі вищого ступеня, завдяки їй команда здобувала одну перемогу за другою. Це надало їй чогось подібного на впевненість у своїх силах. Та понад усе її тішило те, що знайшла немалий сенс існування в команді й посіла певне становище в цьому, нехай навіть вузькому, світі. Мовляв, вона комусь потрібна.

Аомаме була головним гравцем команди — і пітчером ("подавачем м'яча"), і найважливішим, четвертим, бетером ("відбивачем м'яча"), Тамакі захищала другу "базу", а також виступала в ролі капітана. Невисока на зріст, вона мала чутливу рефлекторну нервову систему й знала, як користуватися мозком — могла швидко й комплексно оцінити ситуацію. Знала, куди треба змістити центр ваги тіла під час подачі м'яча, і, миттю визначивши, куди полетів відбитий м'яч, бігла захищати порожню "базу". В цьому її ніхто не перевершував. Завдяки її кмітливості команда негайно виходила із скрутного становища. Вона не відбивала м'яч так далеко, як Аомаме, але била різко, точно й швидко бігла. А ще Тамакі мала небуденні лідерські якості. Згуртувала команду, виробляла тактику, усім давала корисні поради й підбадьорювала. Її керівництво було суворим, але члени команди їй довіряли. Внаслідок цього команда з кожним днем ставала сильнішою й на великих столичних змаганнях дійшла до фіналу. Виступала й на змаганнях між середніми школами вищого ступеня. Аомаме й Тамакі залучили до збірної команди Канто.

Вони визнавали найкращі риси одна одної, непомітно для самих себе зблизились і невдовзі стали нерозлучними подругами. Під час спортивних поїздок багато часу проводили разом. Нічого не приховуючи, розповідали одна одній про своє дитинство. У п'ятому класі початкової школи Аомаме вирішила покинути своїх батьків і жила на утриманні материного брата. Дядькова родина розуміла її обставини й прийняла до себе як свою рідну дитину, та все одно це був чужий дім. Вона почувалася самотньою, прагнула любові. Дні минали безпросвітно, без розуміння того, де шукати мету свого життя й чим його наповнити. Родина Тамакі жила заможно й посідала високе суспільне становище, але її батьки не ладили одне з одним, а тому дім занепадав. Батько майже не приходив додому, й мати часто зазнавала психічного розладу. Від страшного головного болю вона по кілька днів не вставала з ліжка. Тамакі з молодшим братом майже були покинутими напризволяще. Здебільшого харчувалися в найближчій їдальні, нашвидку перекушували в кав'ярні або обходилися готовою їжею в дерев'яних коробках — бенто. За таких обставин обом дівчатам нічого іншого не залишалось, як захопитися софтболом.

Самотні й обтяжені різними проблемами, вони мали що розповісти одна одній. Влітку подорожували тільки вдвох. І коли одного разу все вже розказали, то в ліжку готельного номера торкнулися одна одної голими тілами. Це був одноразовий несподіваний випадок, і про нього вони потім не говорили. Але після того їхні стосунки стали набагато глибшими й таємничішими.

Закінчивши школу і вступивши до університету фізичної культури, Аомаме не переставала грати у софтбол. Як софтболістка здобула собі широку всеяпонську славу, отримувала запрошення на виступи від приватного університету фізичної культури й спеціальні грошові винагороди. В університетській команді була центральним гравцем. Граючи у софтбол, вона в той же час зацікавилася спортивною медициною й почала серйозно її вивчати. Захопилася також бойовим мистецтвом. За час перебування в університеті хотіла набути якомога більше знань і професійної майстерності. Не мала коли даремно гаяти час.

Тамакі вступила на юридичний факультет першорядного приватного університету. Закінчивши школу, вона перестала виступати на змаганнях із софтболу. Для здібної Тамакі софтбол був лише перехідним етапом. Склавши іспити з юриспруденції, вона мала намір стати юристом. І хоча дівчата обрали собі різні життєві дороги, залишалися нерозлучними подругами. Аомаме мешкала в безплатному університетському гуртожитку, а Тамакі приїжджала із занепалого рідного дому, який все-таки забезпечував її фінансово. Один раз на тиждень вони зустрічалися пообідати й виговорювали одна одній усе, що накопичилося в їхніх душах. Та хоч скільки говорили, розмовам не було кінця.

Восени, на першому курсі університету, Тамакі втратила незайманість. З членом клубу прихильників тенісу, старшим від неї на один рік, який після їхніх зборів, запросивши її до себе в кімнату, майже насильно зґвалтував її. Він їй трохи подобався, а тому вона пішла з ним на його запрошення, але від його грубого, насильницького ставлення зазнала страшного шоку. Покинула клуб і якийсь час перебувала в стані депресії. Цей випадок, здається, залишив в її душі відчуття глибокого безсилля. Вона втратила апетит і за місяць схудла на шість кілограмів. Тамакі шукала у свого партнера розуміння й чуйності. Якби він виявив їх і за певний час підготував її, то вона, напевне, сама йому віддалася б. Тамакі ніяк не розуміла, навіщо він вдавався до насильства. Адже в цьому не було потреби.

Аомаме заспокоювала подругу й порадила якось покарати його. Але Тамакі з нею не погоджувалася. "Я сама проявила необережність, і тепер уже нема чого нарікати, — сказала вона. — Сама винна в тому, що пішла до нього на запрошення. Нічого не залишається, як про все це забути". Однак Аомаме болісно відчувала, якої душевної рани завдав подрузі цей випадок. Питання навіть не в тому, що він позбавив її незайманості. Ідеться про святість людської душі. Ніхто не має права заходити туди в брудних черевиках. Тоді людину немилосердно пожирає безсилля.

А тому Аомаме вирішила замість подруги особисто покарати насильника. Дізнавшись від Тамакі його адресу, вона засунула софтбольну биту у велику пластикову трубку, у якій носять креслення, й пішла туди. Того дня Тамакі поїхала до Канадзави

з нагоди поминок по одному з родичів. Це мало правити їй за алібі. Аомаме заздалегідь перевірила, що ґвалтівника нема вдома. З допомогою викрутки й молотка виламала замок і зайшла в кімнату. А тоді, щоб не робити зайвого шуму, обгорнула биту кілька разів рушником і взялася трощити все, що потрапляло на очі — телевізор, торшер, годинник, тостер, вази для квітів тощо. Перерізала ножицями телефонний шнур. Позривала корінці з книжок і розкидала їх. Розбризкала по килиму пасту для зубів і крем для гоління. Облила ліжко томатним соусом. Порвала зошити в шухляді. Поламала олівці та авторучки. Побила всі електролампочки. Понадрізувала ножем завіси й подушку на дивані. Пошматувала ножицями всі сорочки у шафі. Залила кетчупом коробку із взуттям і білизною. Поламала стопор водяного бачка в туалеті. Розбила головку розпилювача душу. Руйнування було старанним і повним. Тепер кімната скидалася на Бейрут після гарматного обстрілу, який вона недавно бачила на газетній фотографії.

Тамакі була розумною дівчиною (щоправда, успішністю у школі поступалася Аомаме), на змаганнях із софтболу грала уважно й безпомильно. Коли Аомаме потрапляла в скрутне становище, вона вмить підбігала до гірки пітчера, давала корисну пораду, усміхаючись, ляпала її рукавицею по заду й поверталася на захисну позицію. Була людиною з широким кругозором, добрим серцем і почуттям гумору. Наполегливою в навчанні й красномовною. Якби й далі так училася, то, напевне, стала б висококваліфікованим юристом.

Однак коли опинялася перед хлопцями, то її розсудливість ущент пропадала. Їй подобалися тільки красунчики. З погляду Аомаме, така її схильність скидалася майже на хворобу. Хоч би якою особистістю був чоловік, хоч би які видатні здібності мав, та якщо його зовнішність не відповідала її вподобанням, його залицяння її нітрохи не вабили. Чомусь завжди її цікавили хлопці із солодкуватим обличчям і пустопорожньою душею. Щодо них вона виявляла страшну впертість — не прислухалася до слів Аомаме. Зазвичай її думку вислуховувала й поважала, та от критики її обранців зовсім не сприймала. Тож з часом Аомаме з цим примирилась і перестала радити. Не хотіла через це входити в суперечку й псувати дружбу з нею. Зрештою, це її власне життя. Нічого іншого не залишалось, як дозволити їй

робити, що сама хоче. В усякому разі, за час навчання в університеті Тамакі зналася з багатьма хлопцями, але, завжди потрапляючи в якусь халепу, ставала зрадженою, ображеною і, зрештою, покинутою. Щоразу тоді опинялася у стані, близькому до напівбожевільного. Двічі робила аборт. Якщо говорити про стосунки між чоловіками, то Тамакі була типовим зразком вродженої жертви.

Аомаме не обзаводилася постійним приятелем. Іноді погоджувалася на побачення з досить непоганими хлопцями, але глибоких стосунків з ними не мала.

— Ти що, збираєшся жити без коханця й залишатися незайманою? — питала Тамакі.

— Бо іншим зайнята, — відповідала Аомаме. — Я ледве даю собі раду із життям. І на розваги з коханцем не маю часу.

Закінчивши юридичний факультет і вступивши в аспірантуру, Тамакі готувалася до іспитів з юриспруденції. Аомаме, влаштувавшись у фірмі спортивних напоїв і здорових харчових продуктів, не переставала грати у софтбол. Тамакі їздила в аспірантуру з дому, а Аомаме мешкала у службовому гуртожитку в Йойоґі-Хатіман. Як і в студентські роки, раз на тиждень вони зустрічались і за обідом досхочу наговорювалися про се, про те.

У двадцятичотирирічному віці Тамакі вийшла заміж за хлопця, старшого від неї на два роки. І відразу перестала відвідувати лекції в аспірантурі и вивчати юриспруденцію. Бо цього не дозволяв чоловік. До одруження вона зустрічалася з ним лише один раз. Як і можна було сподіватися, він мав безвиразне, хоча й з правильними рисами, обличчя. Захоплювався яхтами. Був з непогано підвішеним язиком, але неглибокий як особистість і непереконливий у висловленнях. Одне слово, належав до тих, хто завжди подобався Тамакі. В цьому навіть відчувалося щось зловісне. Від самого початку Аомаме він не сподобався. А йому — Аомаме.

— З цього одруження нічого доброго не вийде, — казала Аомаме. Вона не хотіла зайвий раз утручатися, але ж, що не кажи, мова йшла про серйозну справу, а не просто про любовну гру. Як давня подруга, Аомаме не могла пройти мимо. І тоді вперше в житті вони посварилися. Тамакі впала в істерику через те, що Аомаме була проти її одруження, а та, у свою чергу,

кинула ненароком в її бік кілька гострих слів. Аомаме на весілля не пішла.

А проте невдовзі вони помирилися. Повернувшись із весільної подорожі, Тамакі без жодного попередження приїхала відразу до Аомаме й попросила вибачення за власну невихованість. Сказала, що хоче, аби Аомаме забула колишні прикрі слова. Мовляв, з нею тоді щось сталося. Що під час подорожі вона весь час думала про неї. Аомаме відповіла: "Можеш цим не перейматися. Бо я вже нічого не пам'ятаю". І вони міцно обнялися. Жартували й сміялися.

Однак дуже швидко після одруження вони втратили нагоду зустрічатися. Часто обмінювалися листами, розмовляли по телефону. Але Тамакі, здається, не могла знайти часу для побачення з подругою. Виправдовувалася тим, що зайнята різними домашніми справами. Мовляв, бути повною домогосподаркою — просто жах. Та в її словах відчувалося, що, видно, чоловік не хоче, щоб вона зустрічалася з кимось поза домом. Крім того, Тамакі мешкала в одній з чоловіковими батьками садибі, а тому, напевне, не могла виходити з дому, д Аомаме туди не запрошували.

"Подружнє життя складається добре", — при кожній нагоді казала Тамакі. Мовляв, чоловік лагідний, його батьки люб'язні. Що таке бідність, вона не знає. Іноді наприкінці тижня вони з чоловіком їздять до Еносіми й катаються на яхті. За юриспруденцією вона не сумує. Бо іспитову гарячку годі було витримати. "Мабуть, таке просте життя, врешті-решт, найбільше мені підходить, — розповідала вона далі. — А тим часом, може, й дитина народиться, і тоді я стану занудливою мамочкою. А ти ще не знайшла собі пари?" В її голосі завжди вчувалася радість і не було причин сумніватися в правдивості її слів. "От і добре!" — казала Аомаме. "Справді добре", — думала вона. Бо краще, якщо зловісне передчуття не справдилося. "Напевне, Тамакі знайшла душевну рівновагу", — припускала вона. Або намагалася так думати.

Оскільки іншої справжньої подруги Аомаме не мала, то коли спілкування з Тамакі порідшало, дні її життя мимоволі стали беззмістовними. Віддаватися софтболові так, як раніше, вона не могла. Здавалось, цікавість до змагань минула через те, що Тамакі віддалилася від неї. У свої двадцять п'ять років Аомаме

все залишалася незайманою. Коли втрачала спокій, то іноді сама вгамовувала свою жагу. Але таке життя не вважала похмурим. Глибокі особисті стосунки з кимось оберталися для неї болем. Краще вже жити самотньою.

Тамакі вкоротила собі віку вітряного дня пізньої осені, за три дні до двадцять шостого року народження. Повісилася у власному домі. Це відкрив наступного вечора чоловік, повернувшись з відрядження.

— У сім'ї не було ніяких проблем, вона ні на що не скаржилася. Причина самогубства абсолютно незрозуміла, — сказав у поліції чоловік. Те ж саме повторили його батьки.

Та це була неправда. Безперервне садистське чоловікове насильство завдавало Тамакі численних фізичних і душевних ран. Його вчинки межували із збоченням. І його батьки загалом про це знали. Та й поліція, провівши судово-медичну експертизу, уявляла собі справжній стан речей, але нічого не розголосила. Хоча викликали чоловіка на допит, причиною її смерті визнали самогубство, вчинене в той час, коли він перебував у відрядженні на Хоккайдо. До кримінальної відповідальності його не притягли. Про всі ці обставини пізніше нишком розповів Аомаме молодший брат Тамакі.

За його словами, насильство мало місце на самому початку, але з плином часу ставало щораз брутальнішим і жорстокішим. Однак Тамакі не могла втекти від нього, як від кошмарного сну. Про це своїй подрузі не обмовилася жодним словом. Бо наперед знала її відповідь — мовляв, треба негайно покинути цей дім. Та це було неможливо.

Перед самим самогубством Тамакі послала Аомаме довгого листа, у якому написала, що від самого початку помилилася, а Аомаме від самого початку казала правильно. Лист закінчувався такими словами:

"Щоденне життя стало пеклом. Але вибратися з нього я ніяк не можу. Бо не знаю, куди подінусь, якщо виберуся. Я опинилася у страшній в'язниці, яка називається "безсиллям". Я сама зайшла сюди, замкнулася зсередини, а ключ викинула геть. Мій шлюб, звісно, був помилкою. Як ти казала. Але найбільша проблема не в чоловікові, не в подружньому житті, а в мені самій. Я заслужила теперішнього болю. Ні за що нікому не дорікаю. Ти для мене єдина подруга у світі, якій я можу

довіритися. Однак порятунку для мене вже нема. Якщо можеш, пам'ятай про мене. От було б добре, якби ми весь час могли грати у софтбол!"

Читаючи цього листа, Аомаме відчула, як погіршився її настрій. Вона вся безперервно тремтіла. Не раз дзвонила по телефону в дім Тамакі, але ніхто не брав слухавки. Лише підключався автовідповідач. Сівши на електричку, вона добралася до її дому, що містився в Окусаві району Сетаґая. До великої садиби, огородженої високим парканом. Подзвонила через домофон на воротах, але ніхто не відповів. Тільки пес у дворі загавкав. Нічого іншого не залишалось, як змиритись і повернутися додому. Звичайно, Аомаме тоді не знала, що в той час Тамакі вже не було на цьому світі. Вона висіла самотньо на мотузці, прив'язаній до поруччя сходів. У німотному домі лунав тільки дзвінок телефону й домофону.

Коли Аомаме дізналася про смерть Тамакі, то майже не здивувалася. Напевне, в думках цього сподівалася. Не відчувала й смутку. Загалом відповіла на повідомлення по-діловому й, поклавши слухавку, сіла на стілець і після того тривалий час відчувала, ніби з неї витікають усі життєві соки. Довго не могла встати. Зателефонувала на роботу й, пославшись на хворобу, взяла на кілька днів відпустку й безвилазно просиділа дома. Не їла, не спала й майже не пила навіть води. На похорон не пішла. Мала таке враження, ніби щось у ній, клацнувши, змінилося. "Саме тоді я перестала бути такою, якою була досі", — гостро відчула вона.

Аомаме тоді вирішила, що того чоловіка треба покарати. Будь-яким способом дати відчути, що таке кінець світу. Якщо цього не зробити, то він, напевне, повторить те саме з кимось іншим.

Вона довго й ретельно виробляла свій план. Вона знала, як можна довести до смерті людину, якщо вколоти гострою голкою певне місце ззаду на шиї. Звісно, таке вміла робити тільки вона. Для цього потрібно було відточити відчуття так, щоб за мить віднайти таке делікатне місце й роздобути відповідний інструмент для дії. Такий інструмент знайшовся — вона не пошкодувала часу, щоб виготовити спеціальну тонку мініатюрну плішню. Її кінець загострила. Як холодне слово безпощадності. Різними способами наполегливо тренувалася. І коли зрозуміла,

що цього досить, перейшла до здійснення свого плану. Без вагань, спокійно й точно, спустила на того чоловіка царство небесне. Після того навіть молитву проказала. Її слова лилися з рота майже машинально.

Небесний отче, хай святиться ім'я твоє, хай прийде царство твоє. Прости нам усі наші гріхи. Благослови наші скромні діла. Амінь.

Після того вона стала періодично шалено прагнути чоловічого тіла.

Розділ 14

(про Тенґо)

Речі, яких майже ніхто з читачів досі не бачив

Комацу й Тенґо, як завжди, зустрілися в кав'ярні поблизу станції Сіндзюку. Там кава не була дешевою, але вони могли сісти поруч і вести розмову, не побоюючись, що їх хтось підслухає. Повітря в ній було порівняно чистим, а з динаміка лилася спокійна, тиха музика. Як і раніше, Комацу спізнився на двадцять хвилин. Як правило, Комацу не приходив на домовлений час, а Тенґо ніколи не запізнювався. На Комацу поверх синьої теніски був звичний твідовий піджак, у руках шкіряний портфель з документами.

— Вибач, що змусив тебе чекати, — сказав Комацу, але, здається, не почувався особливо винним. Був начебто у кращому настрої, ніж завжди, й на його губах бринів легкий усміх, схожий на місяць-молодик удосвіта.

Нічого не відповівши, Тенґо кивнув.

— Вибач, що я тебе квапив. Напевне, стомився? — сідаючи навпроти, сказав Комацу.

— Не хочу перебільшувати, але впродовж десяти днів я не знав, живу я чи помер, — відповів Тенґо.

— Але гарно все зробив. Успішно добув дозвіл від опікуна Фукаері й повністю переробив її оповідання. Молодчина! Для такого, як ти, відлюдника це справді велике досягнення. По-новому на все подивився, еге ж?

Тенґо пропустив похвалу повз вуха.

— Ви прочитали мій довгий звіт про обставини життя Фукаері?

— Авжеж, прочитав. Уважно. Так би мовити, досить складна історія. Зовсім як частина великого роману-епопеї. Та я не

думав, що Ебісуно-сенсей — опікун Фукаері. Світ справді маленький. То сенсей про мене нічого не питав?

— Про вас?

— Так, про мене.

— Особливо нічого.

— Дивно, — сказав Комацу. — Адже ми з ним колись співпрацювали. Я навіть приходив у дослідницьку університетську лабораторію, щоб забрати рукопис. Тоді я був ще молодим редактором.

— Може, забув, якщо це було так давно. Бо запитував мене, що це за людина Комацу-сан.

— Ну, добре, — сказав Комацу з невдоволеним виразом обличчя. — Та ні, це неможливо. Сенсей нічого не забуває. Має неймовірну добру пам'ять, і, крім того, ми з ним тоді багато про що переговорили. Та нехай буде так, байдуже. Такого легко в руки не візьмеш. Судячи з твого звіту, обставини навколо Фукаері-тян начебто досить заплутані.

— І не просто заплутані. Ми тримаємо в руках буквально міну. З багатьох поглядів Фукаері незвична, а не просто гарненька сімнадцятирічна дівчина. У неї дислексія — не може нормально читати і як слід писати. Наче зазнала якоїсь травми і частково втратила пам'ять. Виросла в комуні, до школи майже не ходить. Її батько — лідер ліворадикальної організації, безпосередньо причетний до збройної сутички "Акебоно". А до того, як її взяв до себе Ебісуно-сенсей, був відомим фахівцем з культурної антропології. Якщо мова зайде про оповідання Фукаері, то газетярі налетять і розколупають чимало цікавих фактів. Будуть неприємності.

— Справді, може зчинитися буча, як на Новий рік і на свято Бон, коли в пеклі чорти перестають мучити грішників, — сказав Комацу, все ще з усміхом на губах.

— Ну, то покінчимо з нашим планом?

— Покінчити з нашим планом?

— Діло набрало надто широких розмірів. Стало надто небезпечним. Може, замінимо рукопис первісним варіантом?

— Та це так просто не вдасться зробити. "Повітряну личинку", перероблену твоїми руками, вже передано до друкарні і віддруковано для внесення правок. Як тільки вона вийде з друку, то відразу потрапить до конкурсної комісії, що

складається з шести чоловік, серед яких є головний редактор і директор видавництва. Уже не можна сказати: "Вибачте, ми помилилися. Поверніть рукопис як такий, що не розглядався".

Тенґо зітхнув.

— Нема ради. Час не можна повернути назад, — вів далі Комацу. Узяв у рот сигарету "Marlboro" й, примруживши очі, прикурив від сірника кав'ярні. — Про наслідки я добре подумаю. А тобі, Тенґо-кун, можна цим не перейматися. Навіть якщо "Повітряна личинка" отримає премію, я постараюся зробити так, щоб Фукаері залишилася в тіні. Бажано подати справу в такому дусі, що, мовляв, загадкова молода письменниця не хоче з'являтися перед людьми. Як відповідальний редактор я виступатиму від її імені. Не турбуйся, я такі справи вмію залагоджувати.

— Комацу-сан, я не сумніваюсь у ваших здібностях, але Фукаері відрізняється від звичайних дівчат. Вона не з тих, що роблять так, як їм велять старші. Якщо вона сама щось вирішить, то зробить, хоч би що хто казав. Не хоче й слухати про те, що їй не до вподоби. Так просто нічого не вийде.

Комацу мовчав, кілька разів перевертаючи в руці коробку сірників.

— Хай там що, але тепер нам уже нічого іншого не залишається, як виконувати задуманий план. Бо "Повітряна личинка", до якої ти доклав стільки зусиль, чудовий твір. Набагато кращий, ніж можна було сподіватися. Майже ідеальний. А коли так, то, безперечно, отримає премію й стане предметом розмов. Тепер уже не можна його закопувати. На мою думку, це був би своєрідний злочин. Крім того, як я вже казав, діло швидко рухається вперед.

— Своєрідний злочин? — поглядаючи на Комацу, спитав Тенґо.

— Ось послухай, що я тобі скажу, — мовив Комацу. "Вважається, що всяке мистецтво і всяке вчення, так само як дія і свідомий вибір, прагнуть до певного блага; тому вдало визначали благо як те, до чого все прагне" .

— А що це таке?

— "Нікомахова етика" Арістотеля. Ти коли-небудь читав його твори?

— Майже не читав.

— А не завадило б. Вони тобі, напевне, сподобалися б. Коли я не маю чого читати, то зазвичай звертаюся до грецької філософії. Вона ніколи не набридає. Завжди щось із неї почерпну.

— А в чому суть наведеної цитати?

— Наслідком усього є благо. Благо — це будь-який наслідок. А сумнів треба відкласти назавтра, — відповів Комацу — От у чому суть.

— А що Арістотель сказав про голокост?

Усміх на губах Комацу, схожий на місяць-молодик, став ще виразнішим.

— У "Нікомаховій етиці" він головно розповідає про мистецтво, освіту й ремесла.

Тенґо давно знався з Комацу. І за цей час бачив його справжнє і приховане обличчя. Здавалось, що у журнальному світі він скидався на самотнього вовка, який живе й діє на свій розсуд. Більшість людей вводила в оману його видима, зовнішня, сторона. Та якщо взяти до уваги його минуле й уважно стежити за ним, то можна б досить точно передбачити його поведінку. Користуючись шаховою термінологією, вирахувати її на кілька кроків уперед. Ясна річ, він любив незвичні прийоми, але остерігався переступати певну лінію, яку у відповідному місці сам собі накреслив. Загалом, мав, так би мовити, нервову вдачу. Його слова та дії були здебільшого тільки поверховою грою напоказ.

Заради обережності Комацу підстраховувався кількома способами. Скажімо, в одну вечірню газету щотижня дописував статті на літературно-мистецькі теми. Хвалив або гудив у них різних письменників. Коли гудив, добирав досить гострі слова. І цим гордився. Газетна колонка, яку він вів, була безіменною, але в літературних колах знали, хто її пише. Природно, що люди не люблять, коли їх обмовляють у газеті. А тому письменники трималися від нього подалі. Не відмовлявся Комацу писати статті й на замовлення. Принаймні іноді. Бо інакше не знав би, про що розповідати в газетній колонці. Тенґо не дуже подобалася така корислива риса Комацу. Шпетячи літературне середовище, Комацу одночасно використовував його систему на власну користь. Як редактор мав чудову інтуїцію і зробив для Тенґо багато чого доброго. Його поради щодо писання

художнього твору були загалом важливими. А проте Тенґо намагався зберігати певну відстань у дружбі з ним. Було б жахливо, якби, дуже зблизившись з Комацу й повністю довірившись йому, залишився зрадженим у скрутну хвилину. У цьому розумінні Тенґо також був обережною людиною.

— Як я вже казав, твій варіант "Повітряної личинки" майже ідеальний. Це чудово! — вів далі Комацу. — І тільки в деяких місцях хотілося б, при можливості, її переробити. Але не зараз. На стадії конкурсу цього досить. Поправити її бажано після отримання премії, під час підготовки до публікації в часопису.

— Поправити в чому?

— Коли карлики виготовляють повітряну личину, Місяців стає два. Дівчина піднімає очі до неба й бачить на ньому два Місяці. Ти пригадуєш цей епізод?

— Звісно, пригадую.

— На мою думку, про два Місяці там недостатньо сказано. Неповно. Хотілося б докладнішого й конкретнішого опису. Іншого побажання не маю.

— Опис справді здається трохи коротким. Але надмірним поясненням я не хотів руйнувати плину оригінального тексту Фукаері.

Комацу підняв руку із затиснутою між пальцями сигаретою.

— Тенґо-кун, ти лишень ось про що подумай. Читачі досі не один раз бачили один Місяць на небі. Так чи ні? А от двох — ніколи. А тому, коли в оповідання вноситься щось небачене, то воно потребує якомога докладнішого й точнішого опису. Адже можна або треба опустити лише опис того, що майже всім читачам відоме.

— Зрозуміло, — сказав Тенґо. У словах Комацу справді була логіка. — Опис того, як з'являються два Місяці, зроблю детальнішим.

— Гаразд. Тоді все буде досконале, — сказав Комацу. І загасив сигарету. — Більше мені нема що додати.

— Я тішуся, коли ви, Комацу-сан, хвалите те, що я написав. Але цього разу, признаюсь, не радію, — сказав Тенґо.

— Ти дуже швидко ростеш, — поволі, наче карбуючи слова, промовив Комацу. — Як стиліст і письменник. З цього можна щиро радіти. Завдяки переробленню "Повітряної личинки" ти, напевне, багато чого дізнався про оповідання. Не сумніваюся,

що наступного разу це стане тобі у пригоді, коли писатимеш свій твір.

— Якщо наступний раз буде...

Комацу посміхнувся.

— Не турбуйся. Ти зробив усе, що було треба. Тепер моя черга. А ти можеш сісти на лавку й спостерігати, як іде гра.

Підійшов офіціант і долив у склянки холодної води. Тенґо випив півпорції. І відчув, що взагалі не хотів води.

— Це Арістотель сказав, що людська душа зростає завдяки розуму, волі й пристрасті? — запитав Тенґо.

— Ні, ці слова належать Платону. Якщо порівнювати цих філософів, то вони відрізняються один від одного так, як Мел Торме і Бінґ Кросбі. Принаймні, в давнину все було простим. Хіба не приємно уявити собі, як розум, воля і пристрасть відкривають нараду й, сидячи за столом, запально дискутують?

— Загалом можна передбачити, хто з них програє.

— Тенґо-кун, мені подобається в тобі, — Комацу підняв догори вказівний палець, — таке почуття гумору.

"Та це зовсім не гумор", — подумав Тенґо. Але вголос не проказав.

Попрощавшись із Комацу, Тенґо зайшов до книгарні "Кінокунія", купив кілька книжок і, потягуючи пиво в найближчому барі, взявся їх читати. Це був найкращий для його відпочинку час, коли, придбавши книжкову новинку, заходив сюди й за напоєм розгортав сторінку.

Та от цього вечора він чомусь не міг зосередитися на читанні. Перед його очима спливав образ його матері, відомий із видіння, й ніяк не зникав. Мати відстебнула білий бюстгальтер і, виставивши свої гарні груди, давала їх ссати чоловікові, великому й молодому, з правильними рисами обличчя, що не був його батьком. На дитячому ліжечку, заплющивши очі, спало немовля, яким колись був Тенґо. На обличчі матері, що годувала чоловіка грудьми, проглядало самозабуття. Щось схоже прочитувалося на обличчі заміжньої подруги, коли вона досягала оргазму.

Якось раніше Тенґо з цікавості попросив її: "Ти хоч раз могла б надіти білий бюстгальтер?" — "Добре, — відповіла подруга. — Наступного разу надіну. Якщо тобі подобається. Може, ще щось

замовиш? Зроблю все, що проситимеш, кажи, не соромся". — "Якщо можеш, одягни білу блузку. Якомога простішу".

Минулого тижня вона прийшла в білій блузці, з білим бюстгальтером. Попросивши зняти білу блузку й білий бюстгальтер, він ссав її груди. Так само, як той чоловік у його видінні, під тим самим кутом. І тоді відчув щось подібне до легкого запаморочення. Голову наче заслав туман, усе в ній переплуталося. Невиразне відчуття, народившись унизу, швидко розбухало. Він незчувся, як затрясся всім тілом, і бурхливо скінчив на нижній край бюстгальтера.

— Що сталося? Уже? — здивувалася подруга.

Тенґо сам добре не зрозумів, що сталося. Та це була правда.

— Вибач, — сказав він. — Я не хотів.

— Та нічого, — ніби підбадьорюючи його, сказала подруга. — Бо бюстгальтер можна відмити під краном. Це ж звична річ. Не те що соєвий соус або червоне вино, які так просто не виводяться.

Вона взяла бюстгальтер і, підійшовши до умивальника, змила мокру пляму на ньому. І повісила сушити на жердину навколо душу.

— Можливо, надто сильно збудився, — сказала вона, лагідно всміхнувшись. І погладила долонею низ його живота. — Тобі подобається білий бюстгальтер?

— Та ні, — відповів він. Але не міг пояснити справжньої причини свого недавнього прохання.

— Якщо маєш якісь фантазії, то відкрийся мені. Я тобі допоможу. І я їх люблю. Без них людина не могла б жити. Ти іншої думки? Так ти хочеш, щоб і наступного разу я прийшла в білому бюстгальтері?

Тенґо хитнув головою.

— Ні, вже не треба. Досить одного разу. Дякую.

Тенґо часто думав, що, може, молодий чоловік, який у видінні ссав груди його матері, був його біологічним батьком. Бо людина, яка вважалася його теперішнім батьком — старанний збирач абонентної плати для "NHK", — багато в чому відрізнялася від нього. Тенґо був високого зросту, міцної статури, з широким чолом, тонким носом і зморщеними вухами. Батько виріс кремезний, але низькорослий, з вузьким чолом, плескатим носом і гострими, як у коня, вухами. Можна сказати,

що й рисами обличчя вони майже контрастували. Порівняно з Тенґо-вим, загалом привітним і великодушним, батькове нервове обличчя здавалося справді жалюгідним. Більшість людей, які їх порівнювали, казали, що вони не схожі на батька й сина.

А проте Тенґо відчував більшу відмінність між собою і батьком не в рисах обличчя, а в душевному складі й нахилах. У батька не помічалося жодної інтелектуальної допитливості. Звичайно, він не дістав задовільної освіти. Народився в бідній родині й не мав змоги закласти в собі систематичної інтелектуальної системи. З цього приводу і Тенґо до певної міри співчував йому. Однак цей чоловік майже не мав бажання — на думку Тенґо, більш-менш цілком природного — здобути якихось універсальних знань. Своїм мозком він по-своєму розпоряджався, щоб якось вижити, але зовсім не показував, що робить зусилля піднятися вище, поглибити свої знання і відкрити перед собою ширший, більший світ.

Батько перебував у тісному світі, дотримувався вузьких правил і, здавалось, не приймав боляче його вузькість і затхлість повітря в ньому. Тенґо не бачив, щоб він коли-небудь удома брав у руки книжку. Не читав навіть газет. Казав, що йому вистачає регулярних новин "NHK". Музикою і кінофільмами не цікавився. Не подорожував. Здавалось, лише переймався маршрутом збору абонентної плати для "NHK" на відведеній йому ділянці міста. Зробив собі схему, наніс на ній різнокольоровими олівцями дороговкази й перевіряв їх, коли випадала вільна хвилина. Як біолог, що розділяє хромосоми.

На відміну від батька, Тенґо з малих літ уважали вундеркіндом з математики. В арифметиці він не мав собі рівних. У третьому класі початкової школи вмів розв'язувати задачі з програми середньої школи вищого ступеня. Успішно, без особливих зусиль, вивчав також інші предмети. І коли мав вільний час, запоєм читав книжки. Страшно допитливий, він черпав, немов екскаватор, знання в різних галузях й ефективно їх засвоював. А тому, поглядаючи на батька, ніяк не міг збагнути, що принаймні половина генів цього обмеженого, неосвіченого чоловіка займає і в ньому свою біологічну нішу.

Змалечку Тенґо дійшов висновку, що його справжній батько перебуває десь-інде. Внаслідок якихось причин його виховував

чоловік, що називався батьком, але зовсім не був з ним кровно пов'язаний. З ним сталося те саме, що й із бідолашними дітьми в романах Діккенса.

Така можливість була для молодого Тенґо кошмарним сном і водночас великим сподіванням. Він пожирав одну за одною книжки Діккенса. Спочатку прочитав "Олівера Твіста" і відтоді захопився ним до самозабуття. Прочитав майже всі його твори, що знайшов у бібліотеці. Мандруючи в їхньому світі, він мимоволі задумувався і над своєю долею. Його уявлення (або фантазія) в його голові ставало щораз довшим і складнішим. Створене за одним зразком, воно мало незчисленні варіанти. В усякому разі, Тенґо переконував себе, що живе не там, де народився. "Я помилково потрапив у клітку. Мої справжні батьки, напевне, підуть за правильним дороговказом й одного дня відшукають мене, — думав він. — Визволять з цієї тісної ненависної клітки й повернуть на моє первісне місце. Тоді я матиму прекрасну, мирну й вільну неділю".

Батько тішився його високою успішністю у школі. І пишався ним. Вихвалявся перед сусідами. Водночас було помітно, що десь у глибині душі він відчував невдоволення синовим розумом і великими здібностями. Коли Тенґо сідав за стіл виконувати уроки, батько часто — мабуть, навмисне — заважав йому. Наказував допомагати по господарству, з будь-якого, навіть найменшого, приводу настирливо докоряв. Докір завжди був той самий: "Як збирач абонентної плати я працюю як віл, щодня проходжу величезну відстань, іноді наражаюся на людські прокльони. А ти, порівняно зі мною, живеш привільним, благословенним життям. Мені у твої роки ні в чому не давали спуску й із будь-якої причини батько й старший брат нагороджували запотиличниками. Вдосталь не годували, обходились як з худобиною. Тож не смій розслаблятися, киваючи на успішність у школі".

"Цей чоловік, можливо, заздрить мені, — в один момент почав думати Тенґо. — Завидує мені як людині або моєму становищу. Та хіба так буває, щоб батько заздрив своєму синові?" Звичайно, малий Тенґо не міг відповісти собі на таке важке запитання. Але мимоволі відчував щось схоже на людську ницість, що просочувалася з батькових слів і вчинків. Він її фізіологічно не терпів. Та ні, йшлося не тільки про заздрість.

Цей чоловік щось ненавидів у синові. Тенґо це раз у раз відчував. Батько ненавидів не самого сина, а щось, що в ньому містилося. Вважав це неприпустимим.

Математика стала для Тенґо ефективним засобом втечі. Завдяки втечі в її світ він зумів вирватися з ненависної клітки, що має назву "реальність". Змалку помітив, що легко переміщався туди, як тільки натискав у голові відповідну кнопку. І коли, прогулюючись, розвідував цю безмежну територію із несуперечливими законами, то почувався абсолютно вільним. Проходив покрученими коридорами велетенської будівлі й відчиняв одні за одними двері з номерами. І щоразу, як перед ним відкривалася нова картина, огидні сліди, залишені в реальному світі, блідли й непомітно зникали. Світ, керований формулами, став для нього законним і цілком безпечним сховищем. Тенґо, як ніхто інший, розумівся на географії цього світу й міг точно вибрати правильну дорогу в ньому. Ніхто не встигав його догнати. Поки він перебував у ньому, то нехтував і забував реальний світ, який нав'язував йому свої правила й обов'язки.

Якщо математика була величною уявною спорудою, то світ художньої літератури, який представляв Діккенс, здавався Тенґо глибоким чарівним лісом. На противагу математиці, яка безперервно тяглася до неба, ліс художньої літератури мовчазно стелився перед його очима. Його невидиме міцне коріння розповзалося глибоко під землею, де не було ні карти, ні дверей з номерами.

Упродовж навчання в початковій і середній школах Тенґо до самозабуття занурився у світ математики. Бо понад усе його приваблювала в ньому точність й абсолютна свобода. А ще той світ був потрібен йому для життя. Однак з настанням юності його опановувало відчуття, що цього, мабуть, не досить. Поки він перебував у світі математики, не виникало жодних проблем. Усе проходило так, як він задумував. Та коли Тенґо повертався в реальний світ (а туди він мусив повертатися), то опинявся, як і перед тим, у незмінній ненависній клітці. Його становище нітрохи не поліпшувалося. Навпаки, кайдани здавалися навіть важчими. А якщо так, то яка, власне, користь з математики? Це ж лише тимчасовий засіб утечі, який, до того ж, тільки погіршує реальне становище.

Поки наростав цей сумнів, Тенґо свідомо віддалявся від світу математики. І водночас його душу щораз сильніше притягував ліс художньої літератури. Звісно, читання також було втечею від реальності, до якої доводилось повертатися, як тільки він згортав книжку. Але з певного часу Тенґо помітив, що повернення із світу художньої літератури не супроводжувалося таким гострим відчуттям невдачі, як повернення зі світу математики. Цікаво, чому? Він глибоко думав над цим і незабаром дійшов висновку, що в лісі художньої літератури немає точних відповідей, навіть якщо видно певний зв'язок між речами. Тим художня література відрізняється від математики. Роль літературного твору полягає в тому, щоб, загалом кажучи, якійсь одній проблемі надати особливої форми. Завдяки якості й спрямованості такої трансформації відповідь набирає вигляду літературного натяку. Схопившись за нього, Тенґо повертався у реальний світ. Натяк здавався незрозумілим замовлянням, написаним на папірцеві. Ним, іноді позбавленим несуперечливості, не можна було відразу скористатися, Але він ніс у собі можливість, якою Тенґо зможе колись розгадати замовляння. І така можливість зігрівала йому душу. З плином часу Тенґо дедалі більше приваблювала суть такого літературного натяку. І тепер, у дорослому віці, математика приносила йому велике задоволення. Викладаючи її учням підготовчої школи, від відчував, як у ньому мимоволі спалахувала така сама, як колись у дитинстві, радість свободи в умоглядній сфері. Йому так хотілося розділити її з кимось. Це ж така чудова річ! Але тепер Тенґо вже не міг так беззастережно занурюватися у світ, керований формулами. Бо розумів, що не знайде відповіді, якої насправді прагне, навіть якщо обшукає всі закутки того світу.

У п'ятому класі початкової школи, після глибоких роздумів, він заявив батькові, що більше не хоче, як досі, ходити разом із ним збирати в неділю абонентну плату для "NHK". Мовляв, хоче використати цей час для навчання, читання книжок і розваг. "Як і ви, тату, я маю свою роботу. І хочу жити нормальним життям, як усі інші діти", — сказав Тенґо коротко, але логічно.

Ясна річ, батько страшно розлютився. "Нас не обходить, як живуть діти в інших домах. У нас — свої порядки, — відповів батько. — А що таке нормальне життя? Що ти про нього

знаєш?". Тенґо не заперечував, а лише мовчав. Бо наперед знав, що його слова не дійдуть до батька. "Ну гаразд, — сказав батько. — Той, хто не слухається, більше не отримає їжі. Геть мені з дому!"

Як наказав батько, Тенґо зібрав свої речі й пішов з дому. Заздалегідь вирішив, що не побоїться, якщо батько розлютиться, лаятиметься і навіть підніме на нього руку (насправді він цього не зробив). Скоріше відчув полегшення, що йому дозволили покинути осоружну клітку.

Однак він, десятирічний хлопець, не мав засобів для самостійного життя. Хоч-не-хоч після уроків йому довелося чесно розповісти про своє становище керівничці їхнього класу — мовляв, не має де переночувати. Пояснив, як йому душевно тяжко ходити щонеділі разом із батьком збирати абонентну плату для "NHK". Вчителька, років тридцяти п'яти, незаміжня, не дуже гарна, що носила окуляри із страшно грубою оправою, була справедливою і доброю. Невисока на зріст, зазвичай мовчазна, вона іноді ні з того, ні з сього так вибухала й змінювалася, що ніхто не міг її зупинити. Така раптова зміна її настрою людей приголомшувала. Але Тенґо вона подобалася. Він особливо не боявся, коли вона сердилася.

Вислухавши його, вона зрозуміла його душевний стан і поспівчувала. Того дня взяла його на нічліг до свого дому. Поклала спати на дивані у вітальні, постеливши ковдру. Нагодувала сніданком. І наступного вечора разом із Тенґо подалася до його батька й довго з ним розмовляла.

Тенґо попросили вийти з кімнати, а тому він не знав, яка розмова відбулася між ними двома. Однак, урешті-решт, батькові довелося скласти зброю. Бо хоч би як він сердився, не мав права залишати напризволяще поза домом десятирічну дитину. Адже закон зобов'язує батьків утримувати малих дітей.

Унаслідок переговорів Тенґо дозволялося проводити неділю на свій розсуд. До обіду він мав поратися по господарству, а після того міг робити, що йому хотілося. Це було перше в житті визнане право, відвойоване в батька. Батько сердився, якийсь час не розмовляв з ним, але для Тенґо це не мало значення. Він здобув набагато важливішу річ — перший крок до свободи й самостійного життя.

Закінчивши початкову школу, він довго не зустрічався з цією вчителькою. Тенґо міг випадково побачитися з нею на зустрічі однокласників, але на таких заходах не хотів з'являтися. Бо у спогадах про початкову школу в нього не лишилося нічого приємного. Однак про вчительку він іноді згадував. Хоч би там що, а вона взяла його на ніч до себе, а потім переконала впертого батька поступитися. Таке не забувається.

Удруге він зустрівся з нею, коли був учнем другого класу середньої школи вищого ступеня. У той час він відвідував секцію дзюдо, але поранив литку й два місяці не міг брати участі у змаганнях. Натомість його залучили тимчасово до духового оркестру як ударника. Оркестр опинився у скрутному становищі — перед самим конкурсом з двох ударників один несподівано перевівся до іншої школи, другий захворів на злоякісну інфлюенцу. Тож оркестр потребував кого-не-будь, хто вміє тримати в руці дві палички. Вчителеві музики впав в око Тенґо, який з пораненою ногою не знав, чим зайнятися. Він залучив його до музичних репетицій, пообіцявши добре годувати й дивитися крізь пальці на те, що Тенґо не встигав написати іспитовий твір до певного терміну.

Досі Тенґо ні разу не грав на ударних інструментах і не цікавився ними. Та, спробувавши на практиці, побачив: ударний інструмент навдивовижу добре підходить особливостям його розуму. Він мимоволі відчув радість, коли окремі, дрібні фрагменти музики складав докупи й перетворював на ефективну послідовність звуків. Усі звуки набирали вигляду схеми, що спливала перед його очима. Як морська губка, Тенґо поглинав таємниці ударних інструментів. За порадою вчителя музики він дістав початкові навички гри на тимпані від одного ударника, що грав у симфонічному оркестрі. За кілька уроків Тенґо освоївся з будовою тимпана й способами гри на ньому. Оскільки ноти скидалися на формули, він легко запам'ятовував, як вони читаються.

Учитель музики, відкривши його небуденний дар, здивувався. Тенґо наче вродився з відчуттям складних ритмів. Мав чудовий музичний слух. Учитель казав, що якби Тенґо й далі спеціально вчився грати, то, може, став би професійним музикантом.

Тимпан — важкий інструмент, але має особливо глибокі, переконливі звуки й приховує в собі безмежні можливості для їхнього поєднання. Оркестр вивчав тоді кілька вибраних уривків із "Симфонієти" Яначека, транспонованих для духового оркестру. На конкурсі духових оркестрів середніх шкіл вищого ступеня вони грали їх як "твір за власним вибором". Виконувати "Симфонієту" учням середньої школи було важко. В її вступній частині з фанфарами тимпан мав повну свободу проявитися. Диригент оркестру, вчитель музики, вибрав цей твір з огляду на своїх здібних ударників. Однак, як уже мовилося, їх несподівано не стало, й він схопився за голову. Тож, природно, роль Тенґо як замінника виявилася важливою. Не піддаючись жодному стресу, Тенґо з радістю виконував свою партію.

Після того як конкурс щасливо закінчився (першого місця вони не завоювали, але здобули досить високий приз), до нього підійшла вчителька початкової школи і похвалила його за чудову гру.

— Я з першого погляду зрозуміла, що це ти, Тенґо-кун, — сказала ця невисока вчителька (її імені Тенґо не міг згадати). — Подумала, що дуже гарно грає тимпан, і добре придивилася — аж це ти. Став набагато вищим, але по обличчю я відразу тебе впізнала. Коли це ти почав вивчати музику?

Тенґо коротко розповів історію про його участь в оркестрі. Вислухавши його, вона не могла приховати свого подиву.

— У тебе стільки талантів!

— Та найбільше я люблю дзюдо, — засміявшись, сказав він.

— До речі, твій батько здоровий? — спитала вчителька.

— Здоровий, — відповів Тенґо. Та сказав він це навмання. Бо насправді не знав нічого про його здоров'я й не хотів особливо про нього думати. У той час Тенґо вже пішов з дому, мешкав у гуртожитку й з батьком давно не спілкувався.

— А чого ви сюди завітали? — спитав Тенґо.

— Моя племінниця, що грає на кларнеті в іншій середній школі вищого ступеня, запросила мене послухати, як вона гратиме соло, — сказала вчителька. — А ти й далі вивчатимеш музику?

— Як тільки нога загоїться, повернуся до дзюдо. Що не кажіть, а дзюдо не дасть мені залишитися голодним. Наша школа приділяє велику увагу цьому виду спорту — надає

гуртожиток і триразове харчування. А духовий оркестр на це не спроможний.

— Виходить, що стараєшся не залежати від батька?

— Бо як же інакше, якщо він такий? — відповів Тенґо.

Учителька всміхнулася.

— Однак жаль. Ти маєш стільки талантів.

Тенґо знову подивився на цю невисоку вчительку і згадав, як вона прийняла його на ніч у своїй квартирі. У його пам'яті спливла по-діловому охайна кімната. Мережані штори й кілька горщиків з квітами. Гладильна дошка й недочитана книжка. Невелика рожева сукня, підвішена на стіні. Запах дивана, на якому вона поклала його спати. А зараз вона стояла перед ним, немов збентежена молода дівчина. Він уже не безпорадний десятилітній підліток, а сімнадцятирічний юнак. Повногрудий, з вусиками, з надмірно вираженою статевою жагою. І тепер біля старшої від нього жінки він почувався на диво спокійним.

— Як добре, що я зустріла тебе, — сказала вчителька.

— Я також радий, що зміг вас побачити, — сказав Тенґо. І це була правда. Але згадати її імені він ніяк не міг.

Розділ 15

(про Аомаме)

Міцно, як тримають на припоні повітряну кулю

Аомаме дбайливо ставилася до повсякденного харчування. В центрі її уваги щодня були страви, приготовані з овочів, а також з продуктів морського промислу, передусім білої риби. Іноді споживала трохи курятини. Харчові продукти вибирала свіжі, приправи додавала якнайменше. Жирів зовсім уникала, вживання вуглеводів обмежила. Салати присмачувала тільки оливковою олією, сіллю та лимоном. Вона не лише віддавала перевагу овочам, але й, ретельно досліджуючи їхні поживні елементи, підбирала для потрібного балансу різні їхні види. Створила з них особливе меню і на побажання клубу рекомендувала його членам. Вона любила завжди повторювати: "Не забувайте, будь ласка, про підрахунок калорій. Якщо виберете правильні продукти й не переїдатимете, то не доведеться вам перейматися надмірною вагою".

А проте вона не завжди суворо дотримувалася такого аскетичного меню — іноді, коли раптом дуже хотіла їсти, заскакувала в якусь харчівню й замовляла товстий біфштекс або

шматок молодої баранини. Тоді думала, що з якоїсь причини організм хоче сам такої їжі, й слухалася цього природного поклику.

Любила випити вина й саке, але для захисту печінки й контролю за вмістом цукру в крові уникала їхнього надмірного споживання — три дні щотижня залишалися безалкогольними. Саме тіло було для Аомаме святилищем, що постійно мало зберігатися в чистоті. Без жодної порошинки й плямки. Чому в ньому поклонятися — інше питання. Про це варто подумати пізніше.

На її тілі не було зайвого м'яса. Лише самі м'язи. Вона щодня ставала голою перед дзеркалом й старанно в цьому переконувалася. Та це не означає, що вона собою милувалася. Навпаки — її не задовольняла величина грудей та їхня несиметричність. Волосся на лобку росло так, як трава, витоптана загоном піхотинців. Дивлячись на себе в дзеркалі, вона хоч-не-хоч супилася. Однак зайвого жиру на собі не помічала й не могла схопити його пальцями.

Аомаме жила скромно. Гроші свідомо витрачала передусім на їжу. На харчові продукти не скупилася, пила тільки високоякісне вино. Коли доводилося їсти в місті, то вибирала ресторан з добротною кухнею. А все інше її не обходило.

Одягу, косметиці й прикрасам особливої уваги не приділяла. Для роботи в спортивному клубі обходилася буденним одягом — джинсами й светром. Зайшовши у клуб, на цілий день переодягалася у спортивний костюм з джерсі. Звичайно, не мала на собі жодних прикрас. І навіть коли траплялося виходити з дому між люди, вона їх не брала. Коханця не мала, на побачення ні з ким не ходила. Після одруження Тамакі вона втратила подругу, з якою могла піти кудись разом пообідати. Коли часом ішла шукати партнера для сексу, рум'янилась і по-своєму чепурилася, але таке бувало щонайбільше раз на місяць. Багато одягу вона не потребувала.

Якщо вже доводилося щось оновити, то, відвідуючи крамнички в Аоямі, купувала одну екстравагантну сукню й одну-дві прикраси до неї, а також пару туфель на високих каблуках. Зазвичай ходила в туфлях на низьких каблуках, а волосся зав'язувала вузлом. Обличчя вмивала милом, наносила крем на

нього, і воно завжди блищало. Аомаме відчувала задоволення від чистого, здорового тіла.

Вона змалку звикла до простого, без жодних розкошів, життя. Відколи вона себе пам'ятає, їй втовкмачували в голову аскетизм і стриманість у всьому. У їхньому домі не було нічого зайвого. Найчастіше в ньому чулися слова: "Це марнотратство". Вони не мали телевізора, не передплачували газет. Навіть інформація була їм не потрібна. М'ясо й риба на столі з'являлися рідко, й поживні елементи для росту Аомаме отримувала здебільшого завдяки шкільному харчуванню. Діти вважали його "несмачним" і не доїдали, а вона готова була проковтнути також їхню порцію.

Аомаме постійно ходила в недоносках з чужого плеча, які роздавав комітет обміну непотрібних речей їхньої секти. Тому їй ні разу не купували нового вбрання, крім шкільного спортивного костюма. Вона не пам'ятала, щоб її одяг і взуття були саме такими, як треба. І кольором, і візерунком окремі частини одежі кричуще відрізнялися одна від одної. Усе це здавалося б нормальним, якби її родина через бідність мусила так жити. А то ж вони не бідували. Батько працював інженером, і, як усі люди, вони мали певні доходи й заощадження. А вибрали такий скромний спосіб життя з принципу.

У всякому разі, Аомаме жила порівняно із навколишніми дітьми настільки по-іншому, що довго не могла знайти собі друзів. Не мала ні одягу, ні часу, щоб кудись із ними поїхати. Кишенькових грошей їй не давали, і навіть якби хтось запросив її до себе на день народження (на щастя чи на біду, такого не траплялося), вона не могла б купити й маленького подарунка.

Тому вона ненавиділа батьків, а найбільше — світ, до якого вони належали, та його ідеї. Вона хотіла звичайного життя, яким жили всі інші люди. Розкошів не бажала. Її задовольнило б просте, звичайне життя. "Нічого іншого мені не треба", — думала вона. Хотіла якнайшвидше стати дорослою, залишити батьків і жити самостійно, як їй сподобається. Хотіла їсти, що їй хочеться, і вільно користуватися грошима у своєму гаманці. Хотіла одягатися в новий одяг, на свій смак, узуватися в туфлі підходящого розміру й ходити, куди заманеться. Хотіла мати багато друзів й обмінюватися з ними гарно упакованими подарунками.

Однак, ставши дорослою, Аомаме виявила, що найбільший спокій їй дає аскетичне, стримане життя. Понад усе вона любила проводити час на самоті у своїй кімнаті, одягненою у костюм із джерсі, а не, причепурившись, вирушати кудись із кимось.

Після смерті Тамакі вона звільнилася з роботи у фірмі спортивних напоїв і, покинувши гуртожиток, переселилася в найняту однокімнатну квартиру багатоквартирного будинку, її оселя не була просторою, але здавалася порожньою. Хоча кухонного начиння вистачало, кількість меблів не перевищувала потрібного мінімуму. Та й особистого майна мала небагато. Аомаме із задоволенням читала книжки, але, прочитавши їх, продавала букініст у. Любила слухати музику, але грамплатівок не збирала. Накопичення будь-яких речей перед її очима завдавало їй муки. Щоразу, купуючи щось у крамниці, мала таке враження, ніби вчинила гріх. "Насправді така річ мені не потрібна", — думала вона. Поглядаючи на елегантний одяг і взуття у стінній шафі, відчувала, як болить душа й запирає дух. Така вільна, багата картина, як не дивно, викликала в її пам'яті бідні, невільні дитячі роки, коли її позбавляли всього.

"Власне, що значить для людини стати вільною? — часто запитувала себе Аомаме. — Навіть якщо вона успішно вибереться з однієї клітки, то чи не потрапляє в іншу, ще більшу?"

Коли Аомаме посилала на той світ визначеного чоловіка, то стара пані з Адзабу вручала їй винагороду — клала у поштову скриньку поштового відділення пачку готівки, акуратно загорнутої в папір, без адреси й прізвища одержувача. Аомаме отримувала від Тамару ключ від поштової скриньки, забирала гроші, а ключ віддавала назад. Не перевіряючи згорток, передавала на зберігання в абонементний сейф банку.

Свою винагороду Аомаме не встигала витрачати, й таким чином у неї утворилися певні заощадження. Тому ніякої плати не потребувала. Вона так і сказала старій пані, коли вперше її отримала.

— Та це чиста формальність, — спокійним, тихим голосом, ніби вмовляючи, сказала господиня. — Вважайте її своєрідним правилом. А тому не відмовляйтеся від винагороди. Якщо гроші вам не потрібні, можете їх не використовувати. Коли і це вам не до вподоби, можете анонімно пожертвувати їх якійсь

організації. Що з ними робити — ваша справа. Та якби ви мене послухали, то я порадила б поки що їх не чіпати, а десь зберігати.

— Та я не хотіла б мати справу з грішми, — сказала Аомаме.

— Я вас розумію. Однак завдяки тому, що ви вміло спроваджуєте, куди треба, тих нікчемних чоловіків, не виникають клопітні шлюборозлучні судові процеси і суперечки про батьківські права та обов'язки, жінкам не доводиться жити у страху, що раптом прийде чоловік і побоями спотворить до невпізнання їхнє обличчя. Їм виплатять і страхові на випадок смерті чоловіка, й пенсію за втрату годувальника. Вважайте, що передані вам гроші — це форма віддяки тих жінок. Безсумнівно, ви зробили правильну річ. Але вона не повинна бути безплатною. Розумієте, чому?

— Не зовсім.

— Бо ви — не ангел і не Бог. Мені ясно, що у своїх діях ви керуєтеся чистими помислами. Тому я розумію, чому не хочете брати за це грошей. Однак такий абсолютно чистий, без будь-яких домішок, намір сам по собі небезпечний. А тому вам треба прив'язати його до землі так міцно, як тримають на припоні повітряну кулю. Якщо все правильно й ваші помисли чисті, ви не зможете робити будь-чого. Розумієте?

Задумавшись на хвилину, Аомаме кивнула.

— Не зовсім, але поки що робитиму так, як ви кажете.

Господиня всміхнулася. І ковтнула квіткового чаю.

— На банківський рахунок грошей не кладіть. Бо податкова служба запідозрить, якщо про них дізнається. Готівку зберігайте в абонементному сейфі банку. Колись стане у пригоді.

— Так і зроблю, — пообіцяла Аомаме.

Коли, повернувшись з клубу, Аомаме готувала вечерю, задеренчав телефон.

— Аомаме-сан! — сказав хрипкуватий жіночий голос. Це була Аюмі.

Приклавши слухавку до вуха, Аомаме простягла руку й, зменшивши вогонь на плиті, спитала:

— Ну, то як просувається поліцейська робота?

— Виписую квитанції за порушення правил паркування і псую людям настрій. Працюю старанно, не так, як чоловіки.

— Це найголовніше.

— А ви, Аомаме-сан, що зараз робите?

— Готую вечерю.

— Завтра маєте вільний час? Як настане вечір...

— Маю, але не збираюся робити того, що недавно. Бо даю своєму організму трохи перепочити.

— Так, і мені це не завадить. Просто я зараз подумала, що хотіла б з вами зустрітись і трохи погомоніти.

Аомаме на мить задумалася над сказаним. Але відразу нічого не вирішила.

— Послухайте, я зараз зайнята — тушкую овочі, — сказала вона. — Ви не могли б подзвонити ще раз за півгодини?

— Гаразд. Ще раз подзвоню за півгодини.

Поклавши слухавку, Аомаме закінчила тушкувати овочі. Потім приготувала суп з місо та пророслими соєвими бобами й з'їла все це разом із нечищеним рисом. Випила півбанки пива, а решту вилила в умивальник. Коли помила посуд і, сівши на дивані, передихнула, знову зателефонувала Аюмі.

— Я подумала, що було б добре разом повечеряти, — сказала вона. — Бо завжди їсти самій нудно.

— А хіба ви завжди їсте самі?

— Я мешкаю в гуртожитку на повному пансіоні, а тому за їдою завжди всі між собою гучно перемовляються. А мені іноді хочеться посмакувати чимось особливим у тихій атмосфері. Де-небудь у модному ресторані. Але самій іти туди не хочеться. Розумієте мій настрій?

— Звичайно.

— Але в такий час навколо нема людини, з якою я могла б разом пообідати. Ні чоловіка, ні жінки. Загалом усі схожі на завсідників якоїсь убогої пивнички. І от я подумала, чи не можна було б піти кудись з вами. Вас це не обтяжить?

— Та ні, зовсім, — відповіла Аомаме. — Гаразд, підемо кудись перекусити чогось смачного. Бо я теж давно цього не робила.

— Справді? — запитала Аюмі. — Це чудово!

— Завтра підходить?

— Так, завтра в мене якраз вихідний день. А гарний ресторан десь знаєте?

Аомаме назвала французький ресторан у Ногідзака.

Почувши цю назву, Аюмі затамувала подих.

— Аомаме-сан, а хіба це не страшно відомий ресторан? В одному журналі я читала, що там ціни непомірно високі й стіл треба замовляти за два місяці наперед. З моєю зарплатою, гадаю, мені нема туди дороги.

— Не турбуйтеся. Його власник і шеф-кухар — член нашого клубу, якого я треную особисто. Даю йому також поради щодо поживності страв їхнього меню. Якщо попрошу його, то він надасть нам стіл і сильно знизить ціни. Але натомість стіл, можливо, не буде найкращим.

— Та я не проти того, щоб сидіти навіть у стінній шафі.

— Тільки добре причепуріться, — нагадала Аомаме.

Поклавши слухавку, вона трохи здивувалася, що відчуває природну приязнь до цієї молодої жінки-поліцейського. Після смерті Тамакі чогось подібного ні до кого не почувала. Та, ясна річ, це було зовсім інше відчуття — не таке, як до Тамакі. А проте вона так давно не вечеряла ні з ким удвох і навіть не думала, що це можна робити. До того ж компаньйонка виявилася жінкою-поліцейським. Який дивний цей світ!

На Аомаме був невеликий білий джемпер із застібкою на ґудзиках поверх синювато-сірої сукні з короткими рукавами, на ногах — туфлі на високих каблуках від Феррагамо, у вухах — кліпси, на руці — тонкий золотий браслет. Сумку через плече (звісно, разом із мініатюрною плішнею) вона залишила вдома, а взяла з собою невеликий гаманець від Ла-Баґажері. Аюмі мала на собі простий чорний жакет від Ком-де-Ґарсон поверх брунатної теніски з великим вирізом та елегантної спіднички з квітчастим візерунком. Як і попереднього разу, в руках тримала сумку від Ґуччі, у вухах — сережки з невеличкими перлинами, на ногах — брунатні туфлі на низьких каблуках. Тепер вона здавалася набагато привабливішою й вишуканішою, ніж минулого разу. Принаймні, зовсім не була схожою на поліцейського.

Вони зустрілися в барі, випили легкого коктейлю "Мімоза" на основі шампанського, а потім їх провели до непоганого стола. З'явився власник готелю (він же шеф-кухар) і заговорив з Аомаме. І сказав, що вино в них подається зі знижкою.

— Вибачте, але воно вже відкорковане й для проби його лишилося мало. А вчора до нього висловлювалися претензії, тож довелося його замінити, хоча в його смаку не було нічого

поганого. Від одного клієнта, відомого політика, що вважається великим знавцем вин, але насправді нічогісінько в них не петрає. Він просто хизувався перед колегами. Мовляв, оце бургундське трохи гірчить. Оскільки клієнтів ми поважаємо, то, підбираючи відповідні слова, сказали: "Ну, що ж, можливо, трохи гірчить. Видно, на складі імпортера не доглянули. Зараз же замінимо. Ви ж наші гості. Самі добре розумієте". — І принесли іншу пляшку. Так згладжуємо непорозуміння. А між нами кажучи, трохи збільшили рахунок. Бо, зрештою, він спише все це на представницькі витрати. Хай там що, але ми не подаємо своїм клієнтам того, до чого були претензії. Це ж цілком природно.

— Та нам до цього байдуже.

Власник ресторану підморгнув одним оком.

— Справді байдуже?

— Звичайно, байдуже, — сказала Аомаме.

— Абсолютно, — підтвердила Аюмі.

— А ця гарненька панночка — ваша молодша сестра? — запитав власник ресторану.

— Схожа на мене? — запитала Аомаме.

— Схожа не обличчям, а настроєм, — відповів він.

— Подруга, — сказала Аомаме. — Служить у поліції.

— Невже? — Власник готелю знову подивився недовірливо на Аюмі. — Патрулюєте з пістолетом при боці?

— Але ще нікого не застрелила, — відповіла Аюмі.

— Я не сказав нічого недоречного? — запитав власник готелю.

Аюмі хитнула головою.

— Абсолютно нічого.

Власник ресторану, всміхнувшись, склав докупи руки перед собою.

— Це бургундське вино можна впевнено рекомендувати будь-якому клієнтові. Його виробляє славетна винарня, воно витримане, й зазвичай одна пляшка коштує кілька десятків тисяч єн.

Прийшов офіціант й налив обом вина у склянки. Аомаме й Аюмі підняли їх догори й легенько цокнулися — здавалось, ніби десь далеко залунав небесний дзвін.

— О, я вперше в житті п'ю таке смачне вино! — сказала Аюмі, примруживши очі, після одного ковтка. — І який це дивак присікався до такого вина?

— Завжди є люди, готові присікатися до будь-чого, — сказала Аомаме.

Після того вони взялися докладно вивчати меню. Аюмі гострим поглядом юриста, який переглядає важливий договір, від початку до кінця двічі прочитала його зміст. Чи не пропущено чогось найголовнішого, чи не приховано в ньому якоїсь хитрої лазівки? Перевіривши різноманітні умови й параграфи, обдумала наслідки, які вони можуть принести. Зважила вигоди й витрати. Сидячи навпроти, Аомаме зацікавлено стежила за такою її поведінкою.

— Вирішено? — спитала Аомаме.

— Загалом, — відповіла Аюмі.

— То що ви вибрали?

— Суп із мідій, салат із трьох видів цибулі й мозок телят з Івате, тушкований у бордо. А ви, Аомаме-сан?

— Суп із сочевицею, тушковані весняні овочі, підсмаженого в паперовій обгортці "морського чорта" і на додачу поленту. Червоне вино сюди не підходить, але не буду й проти нього, бо воно подається зі знижкою.

— Може, трохи чимось поділимося?

— Звичайно, — погодилася Аомаме. — Якщо ви не проти, візьмемо на двох закуску — смажених пилчастих креветок.

— Чудово! — сказала Аюмі.

— Якщо ви вибрали страви, то бажано згорнути меню, — сказала Аомаме. — Бо інакше офіціант ніколи не прийде.

— Справді, — погодилася Аюмі, неохоче згорнувши меню й поклавши його на стіл. Офіціант негайно підійшов і забрав у них замовлення. — Щоразу, коли закінчую замовлення, мені здається, ніби я помилилась у виборі страв, — вела далі вона, як тільки офіціант пішов. — А вам, Аомаме-сан, так не здається?

— Навіть якби я помилилася, мені байдуже, бо йдеться тільки про їжу. Порівняно з помилками в житті це дрібниця.

— Звичайно, ви маєте рацію, — сказала Аюмі. — Але для мене це надзвичайно важливо. Так було від самого дитинства. Завжди-завжди після замовлення я жаліла: "От було б добре,

якби замість гамбургера я була вибрала крокети з креветок". Невже ви з дитячих років були такими спокійними?

— У домі, де я виросла, всяке траплялося, але не було заведено харчуватися в місті. Зовсім. Відколи себе пам'ятаю, ні разу не ступала ногою в ресторан чи щось подібне. Поки не стала досить дорослою, не вибирала в меню страв, які мені подобалися. Щодня мовчки їла лише те, що мені давали. Не мала права скаржитися, що воно несмачне, не до вподоби чи його мало. Правду кажучи, я чомусь байдужа до їжі.

— Гм! Он що. Я не знаю, як ви жили, але по вас не видно, що ви необізнані. Мені здалося, що ви, Аомаме-сан, з дитинства звикли до таких закладів.

Усього цього, в подробицях, Аомаме навчилася в Тамакі Оцука. Як поводитися, зайшовши у першокласний ресторан, як вибирати страви, замовляти вино, десерт, як спілкуватися з офіціантами, як користуватися ножем і виделкою. Так само, як вибирати одяг, надівати прикраси й користуватися косметикою. Для Аомаме це було новим відкриттям. Тамакі виросла в заможній родині, що мешкала в фешенебельному районі Яманоте, її мати була світською людиною, дуже прискіпливою до етикету та одягу. Тому таких світських знань Тамакі набула ще тоді, коли вчилася в середній школі вищого ступеня. У багатолюдні місця заходила сміливо. Таке її "ноу-хау" Аомаме жадібно поглинала. Якби вона не зустріла такої доброї вчительки, як Тамакі, то, можливо, тепер була б іншою людиною. Іноді їй здавалося, ніби Тамакі все ще живе, ховаючись у ній самій.

Спочатку Аюмі здавалася трохи напруженою, але в міру того, як випивала вино, її настрій розм'якав.

— Послухайте, Аомаме-сан! Я хочу про дещо у вас запитати, — сказала Аюмі. — Якщо не хочете відповідати, можете не відповідати. Просто я хотіла вас запитати. Не сердитиметесь?

— Ні, не сердитимусь.

— Я не маю злого наміру, навіть якщо запитаю щось незвичне. Гадаю, ви розумієте. Просто з цікавості. Та є люди, які сердяться, коли іноді про таке запитую.

— Не турбуйтеся. Я не сердитимусь.

— Справді? Всі сердяться в таких випадках.

— Я — особлива. Тому будьте спокійні.

— У дитячі роки чоловіки вам нічого незвичного не заподіяли?

Аомаме хитнула головою.

— Гадаю, що ні. А що таке?

— Просто так спитала. Добре, якщо не заподіяли, — сказала Аюмі. Після того перемінила тему розмови. — А коханця ви мали? Тобто людину, з якою можна серйозно дружити?

— Ні, не мала.

— Жодного?

— Тільки одного, — відповіла Аомаме. І, трохи завагавшись, вела далі: — Правду кажучи, я до двадцяти років залишалася незайманою.

Аюмі на хвилину втратила мову.

— Така приваблива? Неймовірно.

— Просто я цим не цікавилася.

— Чоловіками?

— Мені подобався тільки один хлопець, — сказала Аомаме. — Закохавшись у нього в десятирічному віці, я потиснула йому руку.

— Закохалися в десятирічного хлопця? Оце й усе?

— Так.

Аюмі взяла в руки ніж та виделку й заходилася зосереджено різати на дрібні шматочки смажені пилчасті креветки.

— І де зараз цей хлопець і що робить? Аомаме хитнула головою.

— Не знаю. Ми з ним училися разом два роки — в третьому й четвертому класі початкової школи в містечку Таті-кава префектури Тіба. Але на п'ятому році я перейшла у столичну початкову школу, й відтоді я його ні разу не бачила. І нічого про нього не чула. Якщо він живий, то мені відомо тільки те, що йому зараз двадцять дев'ять років. А восени, напевне, виповниться тридцять.

— І ви не захотіли дізнатися, що він зараз робить? Гадаю, це не дуже складно.

Аомаме рішуче хитнула головою.

— Не мала бажання.

— Дивно. На вашому місці я зробила б усе можливе, щоб знайти його. Якщо ви його так любите, то варто було б розшукати його й щиро зізнатися в цьому.

— Не хочу цього робити, — сказала Аомаме. — Я прагну випадково, одного дня, зустрітися з ним. Скажімо, на дорозі або в автобусі.

— Сподіваєтесь, що доля вас обох зведе.

— Чогось такого, — сказала Аомаме. — І тоді я відкриюся йому. Признаюся, що любила в житті тільки його.

— Це надзвичайно романтична думка, — здивовано сказала Аюмі. — Та мені здається, що ймовірність такої зустрічі дуже мала. Крім того, за двадцять років його обличчя, можливо, змінилося. І ви розминетеся з ним, не впізнаєте.

Аомаме хитнула головою.

— Хоч би як змінилося його обличчя, я з першого погляду його впізнаю. Не помилюся.

— Он як!

— Саме так.

— І ви, Аомаме-сан, вірите в таку випадкову зустріч і терпеливо її очікуєте?

— Тому завжди уважно проходжу містом.

— Гм! — промимрила Аюмі. — А вас не тривожить те, що ви його кохаєте і водночас займаєтеся сексом з іншими? Після того як вам сповнилося двадцять.

Аомаме на хвилину задумалася. Потім відповіла:

— Бо такі зв'язки проходять і нічого по собі не залишають.

Запала мовчанка, впродовж якої вони зосередилися на їжі. А тоді Аюмі сказала:

— Може здатися, ніби я лізу вам у душу, але скажіть, на двадцять шостому році життя з вами що-небудь трапилося?

Аомаме кивнула.

— Тоді сталася одна подія, яка мене повністю змінила. Але про це не варто зараз говорити. Вибачте.

— Та нічого, — сказала Аюмі. — Я не псую вам настрою своїм настирливим розпитуванням?

— Анітрохи, — відповіла Аомаме.

Принесли суп, і вони взялися його сьорбати. На якийсь час розмова перервалася. І відновилася тоді, коли вони відклали ложки, а офіціант прибрав посуд.

— Аомаме-сан, а ви не боїтеся?

— Чого, наприклад?

— Адже може статися так, що ви ніколи не зустрінетеся з цим чоловіком. Звісно, випадкова зустріч не виключена. Гадаю, це було б добре. Я справді вам цього бажаю. Але в дійсності існує велика ймовірність того, що зрештою вона так і не відбудеться. Та навіть якби вона й відбулася, він, можливо, виявився б жонатим. І мав би двійко дітей. Тож якби таке сталося, вам довелося б жити після того самій. Не одруженою з коханою людиною, єдиною в усьому світі. Від такої думки вам не страшно?

Аомаме поглядала на червоне вино у склянці.

— Може, й страшно. Та принаймні я маю кохану людину.

— Навіть якщо вона вас не кохає?

— Якщо можна когось щиро любити, то життя набуває сенсу. Навіть якщо не маєш змоги жити з ним разом.

Аюмі на мить задумалася над сказаними словами. Підійшов офіціант і долив вина у склянки. Ковтнувши його, Аомаме подумала: "Аюмі таки казала правду. Який це чорт присікався до такого чудового вина?"

— Аомаме-сан, я в захопленні від вас. Як ви по-філософському на все дивитеся!

— Нічого подібного. Просто я щиро так думаю.

— І я мала кохану людину, — ніби звіряючись, сказала Аюмі. — Хлопця, старшого на три роки, з яким уперше переспала відразу після закінчення середньої школи вищого ступеня. Однак невдовзі він зійшовся з іншою дівчиною. І я після того почувалася душевно спустошеною. Тяжко переживала. З ним розсталася, але відчуття спустошеності все не минало. Він виявився негідним, двоєдушним. Хоча був приємним у поводженні. Та все одно я кохала його.

Аомаме кивнула. Аюмі надпила вина.

— І тепер він іноді мені телефонує. Мовляв, хоче зустрітися. Звичайно, його цікавить моє тіло. Це ясно. А тому я не йду на побачення. Бо як зустрічатимусь, то врешті-решт лиха не минути. Головою це розумію, а організм реагує по-своєму. Так і кортить, щоб він мене обійняв. Коли накопичуються такі відчуття, я іноді шалено розпускаюся. Ви розумієте, що я хочу сказати?

— Розумію, — відповіла Аомаме.

— Він справді нікудишній. Скупий та й у сексі невправний. Але принаймні не боїться мене. І, в усякому разі, під час зустрічі дорожить мною.

— Тоді вибору нема, — сказала Аомаме. — Бо його визначає протилежна сторона. Це не те, що вибирати страви у меню.

— Щось подібне я відчуваю тоді, коли жалію, що помилилася у виборі страв у меню.

Обидві засміялися.

— А знаєте, нам здається, ніби ми самі вибираємо — чи то страву в меню, чи то чоловіка, чи то щось інше, та, можливо, насправді ми не робимо жодного вибору. Можливо, від самого початку все наперед визначено, а ми тільки вдаємо, що вибираємо. Може, свобода волі — це лише віра. Так іноді я гадаю.

— Якщо це так, то людське життя безпросвітне.

— Мабуть.

— Та якщо випадає когось любити, навіть осоружного, який до тебе байдужий, то людське життя не є пеклом. Навіть якщо воно безпросвітне.

— Саме це я хотіла сказати.

— Аомаме-сан, — вела далі Аюмі, — мені видається, що цей світ позбавлений логіки й сердечності.

— Можливо, — погодилася Аомаме. — Але змінити його вже ніхто не зможе.

— Давно минув термін повернення товару, — сказала Аюмі.

— І квитанцію викинуто.

— Так можна сказати.

— Та нічого. Такому світові раптом настане кінець, — сказала Аомаме.

— Я цьому тільки порадію.

— І прийде царство небесне.

— Я жду його не діждуся, — сказала Аюмі.

Вони з'їли десерт, випили еспресо й розрахувалися у складку (вийшло навдивовижу дешево). Потім зайшли в найближчий бар і випили по коктейлю.

— Аомаме-сан, вам подобається отой чоловік?

Аомаме кинула на нього погляд. Високий чоловік середнього віку, сидячи сам-один скраю шинквасу, пив "Martini". Він належав до того типу чоловіків середніх літ, які в середній школі

вищого ступеня успішно вчились і гордилися своїми спортивними досягненнями. Волосся в нього почало рідшати, однак обличчя залишалося молодцюватим.

— Може, й подобається, але сьогодні мене до чоловіків не тягне, — коротко відповіла Аомаме. — До того ж цей бар висококласний.

— Зрозуміло. Я просто запитала.

— Наступного разу.

Аюмі глянула на Аомаме.

— Хочете сказати, що зустрінемося наступного разу в пошуках чоловіків?

— Так, — відповіла Аомаме. — Підемо разом.

— От добре! Мені здається, що вдвох нам усе до снаги. Аомаме пила дайкірі — ром з лимонним соком, Аюмі —

коктейль "Tom Collins".

— До речі, недавно по телефону ви сказали, нібито ми наслідували лесбіянок, — сказала Аомаме. — То що ми робили?

— А-а, ви про це? — спитала Аюмі. — Нічого особливого. Просто щоб розворушитися, спробували їх наслідували. А ви що, нічого не пам'ятаєте? І ви тоді добряче захопилися.

— Нічого не пригадую. Нічогісінько, — відповіла Аомаме.

— Ми роздягайся, торкалися грудьми, цілували там одна одну...

— Цілували там? — перепитала Аомаме й поспішно озирнулася навколо. Бо в тихому барі її голос лунав занадто гучно. На щастя, її слова начебто не дійшли до чужих вух.

— Просто так. Без язика.

— Ойо-йой! — Аомаме потиснула пальцем скроню й зітхнула. — Це вже занадто! Що ж ми наробили?

— Вибачте, — сказала Аюмі.

— Та нічого. Не турбуйтеся. Це я винна, що так упилася.

— А там у вас було все чисте. Як новісінький товар.

— Бо так воно і є насправді, — сказала Аомаме.

— Рідко користуєтесь?

Аомаме кивнула.

— Так. А ви що, маєте лесбійські нахили?

Аюмі хитнула головою.

— Уперше в житті таке робила. Правду кажу. Я сп'яніла й, крім того, була з вами, а тому подумала, що, може, було б добре

так погратися, наслідувати лесбіянок. А як ви, Аомаме-сан, на це дивитеся?

— Не маю охоти. Лише один раз, у середній школі вищого ступеня, дійшло до цього з однією найкращою подругою. Не збиралася цього робити, просто так вийшло само собою.

— І щось тоді відчували?

— Так, відчувала, — щиро зізналася Аомаме. — Але це сталося один-однісінький раз. Я подумала, що це погано, й більше не повторювала.

— Погано бути лесбіянкою?

— Та ні. Не тому, що погано або брудно. Просто подумала, що з цією людиною стосунки не повинні бути такими. Не хотіла щиру дружбу звести до такої примітивної форми.

— Невже? — здивувалася Аюмі. — Аомаме-сан, ви не проти, якщо я переночую сьогодні у вас? У такому стані не хочу повертатися до гуртожитку. Бо тоді чудова атмосфера, створена нами, за одну мить зіпсується.

Аомаме допила дайкірі й поставила склянку на шинквас.

— Переночувати можна, але тільки без жодних дивацтв.

— Гаразд. Цього не буде. Просто хочу ще трохи побути з вами, Аомаме-сан. Можете покласти мене будь-де, навіть на підлогу. Завтра маю вихідний день, а тому вранці зможу не поспішати.

Пересівши на півдорозі в метро, Аомаме разом з Аюмі прибула у свою квартиру в Дзіюґаока. Стрілки годинника наближалися до одинадцятої. Вони обидві добре сп'яніли й хотіли спати. Аомаме постелила Аюмі на дивані й дала їй свою піжаму.

— Можна з вами трохи поспати разом на ліжку? Хочу трохи пригорнутися. Нічого особливого не робитиму. Обіцяю, — сказала Аюмі.

— Добре, — погодилася Аомаме. "Який дивний цей світ! Жінка, що досі вбила трьох чоловіків, спить у ліжку з жінкою, яка служить у поліції".

Забравшись у ліжко, Аюмі обхопила Аомаме обома руками, її тверді груди вперлися Аомаме в передпліччя. Від Аюмі відгонило алкоголем, змішаним із запахом зубної пасти.

— Аомаме-сан, ви не вважаєте, що мої груди надто великі?

— Нічого подібно. Вони дуже гарної форми.

— Від великих грудей можна здуріти. Вони трясуться, коли біжиш, і соромно сушити на балконі бюстгальтер з двома вазами для салату.

— Але ж чоловікам такі груди начебто подобаються.

— І, крім того, соски завеликі.

Аюмі відстебнула ґудзик піжами, виставила одну грудь і показала Аомаме сосок.

— Погляньте, який великий! Вам не здається, що це ненормально?

Аомаме глянула — сосок справді був немалий, але не такого розміру, щоб цим перейматися. Трошки більшим, ніж у Тамакі.

— Гарний. А хто сказав, що він завеликий?

— Один чоловік. Мовляв, такого велетенського соска він ніколи не бачив.

— Просто той чоловік рідко бачив соски. Він у вас звичайний. А от у мене замалий.

— Та мені ваші груди, Аомаме-сан, подобаються. Вишуканої форми, справляють величне враження.

— Сумніваюся. Вони надто малі й несиметричної форми, а тому складно вибрати для них бюстгальтер. Ліва грудь відрізняється від правої.

Аюмі спробувала просунути свої пальці під піжаму на Аомаме, але вона стримала її руку.

— Не треба! Ви ж обіцяли не робити жодних дивацтв.

— Вибачте, — сказала Аюмі й прибрала свою руку. — Так, справді обіцяла. Я таки п'яна, правда? І закохалася у вас, Аомаме-сан. Як дурненька школярка.

Аомаме мовчала.

— Напевне, все найдорожче ви бережете для того хлопця? — прошепотіла Аюмі. — Я заздрю вам, що маєте для кого.

"Можливо, — подумала Аомаме. — Тільки що для мене найдорожче?"

— Пора спати, — сказала Аомаме. — Будемо лежати в обіймах, поки не заснете.

— Дякую, — сказала Аюмі. — Вибачте за клопіт.

— Нема за що, — відповіла Аомаме. — Ви не завдаєте мені жодного клопоту.

Аомаме й далі відчувала збоку тихий подих Аюмі. Десь далеко гавкнув пес, хтось з хряскотом зачинив вікно. Увесь цей

час Аомаме гладила Аюмі по голові.

Коли Аюмі заснула, Аомаме встала з ліжка. Видно, цієї ночі їй доведеться спати на дивані. Добула з холодильника мінеральну воду, випила дві склянки. Вийшовши на тісну веранду, сіла на алюмінієве крісло й глянула на місто. Була тиха весняна ніч. З далекої дороги легкий вітерець приносив звуки, схожі на штучний шум моря. Минула північ, і неонові вогні трохи ослабли.

"Я справді відчуваю до Аюмі щось схоже на приязнь. Думаю оберігати її як тільки зможу. Після смерті Тамакі я довго жила з наміром, що ніколи не матиму ні з ким глибоких стосунків. Не хотіла мати нової подруги. Але чомусь відкрила Аюмі свою душу. Де в чому зізналася. Але, звісно, ми — зовсім різні, — зверталася вона подумки вже до Тамакі. — Ти — особлива. Я виросла разом із тобою. Тебе нема з ким іншим порівняти".

Аомаме задерла голову догори й глянула на небо. І поки дивилася на нього, її свідомість блукала по далеких спогадах. Про час, проведений разом із Тамакі, про спільні розмови. Про дотик їхніх тіл... І тим часом відчула, ніби теперішнє нічне небо чимось різниться від знайомого, звичайного. Щось у ньому було інше. Якась легка, але незаперечна відмінність.

Поки вона здогадувалася, в чому полягає ця відмінність, минув певний час. Але навіть тоді їй довелося докласти чималих зусиль, щоб сприйняти цей факт. Те, що потрапило в її поле зору, свідомість не могла визнати.

На небі пливли поряд два Місяці: малий і великий. Великий був знайомим, майже повним, жовтим. А от другий, сусідній, був іншим, небаченої форми. Трохи овальний, зеленкуватий, ніби вкритий мохом.

Примруживши очі, Аомаме пильно вдивлялася в обидва Місяці. Потім заплющила очі, зробила паузу, глибоко вдихнула й знову їх розплющила. Сподівалася, що все стане нормальним і Місяць залишиться один. А проте нічого не змінилося. Оптичного обману не було, зір не зіпсувався. На небі, безперечно, пливли поряд два Місяці: жовтий і зелений.

Аомаме захотіла розбудити Аюмі, щоб спитати, чи на небі справді два Місяці. Але передумала. Бо Аюмі могла сказати: "Що ж тут дивного? Ще з минулого року Місяців стало два". Або: "Аомаме-сан, що ви кажете? Видно тільки один Місяць".

"В обох випадках я не вирішу своєї проблеми, — подумала Аомаме. — А тільки поглиблю її".

Аомаме підперла обличчя долонями й далі пильно вдивлялася в обидва Місяці. "Безсумнівно, щось відбувається, — подумала вона. Серце швидко забилося. — Одне з двох: або зі світом щось сталося, або зі мною. Проблема в посудині чи в кришці?"

Аомаме повернулася до кімнати, замкнула на ключ скляні двері веранди, затягла штору. Вийняла з буфета пляшку бренді, налила в склянку. Аюмі спокійнісінько посапувала в ліжку. Поглядаючи на неї, Аомаме потягувала бренді. Обіпершись ліктями на кухонний стіл і намагаючись не думати про те, що було позаду за шторою.

"Можливо, — подумала вона, — світ справді наближається до свого кінця".

— І прийде царство небесне, — тихо сказала Аомаме.

— Жду його не діждуся, — промовив десь чийсь голос.

Розділ 16

(про Тенґо)

Дуже радий, що перероблений варіант сподобався

Після того як упродовж десяти днів Тенґо працював над "Повітряною личинкою", зробив її новим твором і передав Комацу, настали для нього спокійні, як штиль на морі, дні. Тричі на тиждень він читав лекції у підготовчій школі, зустрічався із заміжньою подругою. Решту часу витрачав на домашні справи, прогулювався, писав власне оповідання. Так минув квітень. Облетів вишневий цвіт, на деревах з'явилися бруньки, зацвіла магнолія — окремі стадії весни приходили на зміну одна одній. Дні спливали регулярно, плавно, без жодних пригод. Саме такого життя прагнув Тенґо. Щоб кожен тиждень безперервно, автоматично пов'язувався з наступним.

Однак у всьому цьому помічалася одна зміна. Добра зміна. Пишучи своє оповідання, Тенґо відчув, що в ньому самому народилося нове джерело. Вода в ньому не била ключем, а витікала маленьким струмочком між кам'яними брилами. Її було небагато, але текла вона безперестанку. Повільно, неквапливо. Можна було почекати, поки вона назбирається у заглибині, а тоді зачерпнути її пригорщею. Потім вернутися за

стіл і все зачерпнуте перелити в текст. Таким чином оповідання природно просувалося вперед.

Мабуть, завдяки старанній праці над рукописом "Повітряної личинки" він зміг усунути брилу, яка досі перегороджувала шлях цьому джерелу. Тенґо не розумів, чому так сталося, але наслідок справді був перед його очима — "важку кришку з посуду нарешті знято". Здавалось, ніби його тіло полегшало, а він сам вибрався з тисняви й тепер може вільно рухати руками й ногами. Можливо, "Повітряна личинка" розбудила в ньому щось таке, що досі в ньому дрімало.

Тенґо відчув, що в ньому прокинулося щось схоже на прагнення. Такого стану душі він не пам'ятав від самого народження. І в середній школі вищого ступеня, і в університеті тренер з дзюдо і старші товариші часто йому казали: "Ти маєш характер, фізичну силу й часто тренуєшся. Але не маєш сильного бажання". Можливо, це була правда. Тенґо чомусь не вистачало волі будь-що перемогти. Він доходив і до півфіналу, й до фіналу, але часто програвав найважливіше змагання. Така його вада спостерігалася не лише в дзюдо, а в усьому іншому. Видно, через свою флегматичність він не мав сили волі боротися до загину. Те ж саме стосувалося написання оповідань. Він міг написати непоганий текст і створити по-своєму цікавий твір. Але не спромагався викликати в серці читача глибокий відгук. Після прочитання його твору читач залишався незадоволеним — мовляв, чогось у ньому бракує. А тому, доходячи до останнього етапу конкурсу, він ніколи не отримував премії молодого автора. Як і відзначав Комацу.

А проте, переробивши "Повітряну личинку", Тенґо вперше в житті відчув щось схоже на досаду. Поки переписував її, віддавався цій роботі з великим завзяттям. Водив ручкою, ні про що інше не думаючи. Та коли закінчив переписувати це оповідання й передав Комацу, то несподівано відчув глибоке безсилля. Коли воно трохи вляглося, з дна його душі натомість піднялося щось схоже на гнів. Гнів на себе самого. Мовляв, запозичив чужий твір і переробив його заради шахрайства. До того ж писав його з набагато більшим запалом, ніж свій власний. Від такої думки йому стало соромно за самого себе. Невже він не здатний правильними словами виразите те, що зберігається в його душі? Хіба це не прикро? Адже він може

написати щось подібне, якщо тільки матиме бажання. Хіба не так?

Але такий намір треба підтверджувати ділом.

Тенґо рішуче відкинув недописаний рукопис і з чистого аркуша взявся писати зовсім нове оповідання. Заплющивши очі, він довго прислухався, як жебонить у ньому маленьке джерело. А тоді само собою з'явилися потрібні слова, які Тенґо потроху, неквапливо вкладав у текст.

У травні, після довгої мовчанки, подзвонив Комацу. Була майже дев'ята вечора.

— Вирішено! — сказав Комацу. В його голосі вчувалося легке збудження — рідкісна річ для нього.

Спочатку Тенґо не второпав, про що йдеться.

— Що?

— Яке там "що"! Щойно вирішено відзначити "Повітряну личинку" премією молодого автора. Всі члени конкурсної комісії проголосували одностайно. Суперечок не було. Зрештою, це природно. Бо йдеться про сильний твір. Хоч би там що, а наше діло рушило вперед. Тепер ми вже в одному човні. Треба нам триматися купи.

Тенґо зиркнув на календар, що висів на стіні. На сьогодні справді призначалося засідання конкурсної комісії. Він так завзято писав своє власне оповідання, що втратив відчуття часу.

— То що тепер буде? За порядком дня, — спитав Тенґо.

— Завтра про це оголосять газети. У вітчизняних газетах одночасно з'являться статті. А може, й фотографії. Уже тому, що мова йде про сімнадцятирічну красуню, буде багато розмов. Мені незручно казати, але ця топ-новина виявиться гучнішою, ніж, скажімо, тоді, коли премію молодого автора отримав би тридцятирічний учитель математики підготовчої школи, схожий на ведмедя, який прокинувся від зимової сплячки.

— Настільки відмінною, як небо від землі, — додав Тенґо.

— Шістнадцятого травня в готелі на Сімбасі відбудеться церемонія вручення премії. Заплановано провести прес-конференцію для журналістів.

— Фукаері буде присутня?

— Гадаю, буде. Тільки один раз. Присутність одержувача літературної премії обов'язкова. Якщо тільки ця процедура відбудеться без запинки, решта залишиться в таємниці. Мовляв,

вибачте, але письменниця не любить виступати перед людьми. Такої лінії я суворо дотримаюсь. А якщо так, то все буде шито-крито.

Тенґо спробував уявити, як у залі готелю Фукаері дає прес-конференцію для журналістів. Ряди мікрофонів, численні спалахи фотоапаратів. Така картина не вкладалася йому в голові.

— Комацу-сан, ви справді хочете влаштувати прес-конференцію?

— Доведеться один раз, для годиться.

— Та це ж неможливо!

— А тому твоє завдання — зробити її можливою.

Тенґо замовк. На обрії, немов темна хмара, показалося зловісне передчуття.

— Гей, ти мене слухаєш? — запитав Комацу.

— Слухаю! — відповів Тенґо. — Що ви маєте на увазі? Яке завдання?

— Докладно пояснити Фукаері, що таке прес-конференція і як до неї готуватися. Запитання на таких заходах в основному схожі. Тож наперед заготов відповіді на ряд можливих запитань та убгай їй у голову. Ти ж викладаєш у підготовчій школі. І на цьому, гадаю, розумієшся.

— І це все я маю робити?

— Ага, ти. Фукаері чомусь довіряє тобі. Якщо ти скажеш, вона послухає. Я цього не зумію. Бо не маю права з нею зустрічатися.

Тенґо зітхнув. Якби була змога, йому хотілося б назавжди порвати з цим планом щодо "Повітряної личинки". Він зробив, що йому доручили, а тепер мав бажання зосередитися на своїй роботі. Однак передчував, що так легко не відв'яжеться від нього. Погане передчуття мало набагато більшу ймовірність справдитися, ніж добре.

— Післязавтра надвечір ти вільний? — спитав Комацу.

— Вільний.

— Фукаері тебе чекатиме, як завжди, о шостій у кав'ярні в Сіндзюку.

— Але, Комацу-сан, послухайте! Я не зможу цього зробити. Сам добре не знаю, що таке прес-конференція. Бо ніколи її не бачив.

— Здається, ти хочеш стати письменником. Якщо так, то спробуй уявити. Хіба письменницька робота не полягає в тому, щоб уявити собі те, чого ніколи не бачив?

— Але ж ви казали, що як тільки я перепишу "Повітряну личинку", то зможу нічого не робити. Мовляв, решта справи лягає на ваші плечі, а я сидітиму на лавці й стежитиму, як проходитиме гра.

— Тенґо-кун, якби я міг, то сам зробив би це з великою охотою. Адже не люблю просити в людей допомоги. Та оскільки не можу, то доводиться схилити голову перед тобою. Якщо порівняти з човном, що спускається вниз бурхливою річною, то я зараз не можу відпускати з рук стерна. А тому передаю тобі весла. Якщо ти з ними не впораєшся, то човен перевернеться і ми обидва загинемо. А разом з нами й Фукаері. Гадаю, ти не хочеш, щоб так сталося.

Тенґо ще раз зітхнув. І чого це його завжди заганяють у таке становище, коли не можна відмовитися?

— Зрозуміло. Спробую зробити, що тільки зможу. Але не гарантую, що мені це вдасться.

— Так і роби. Буду тобі зобов'язаний. У всякому разі, Фукаері, здається, вирішила вести розмову лише з тобою, — сказав Комацу. — А тепер ще одне хочу тобі повідомити. Ми створюємо нову компанію.

— Компанію?

— Контору, офіс, виробництво... Назва не має значення. Компанію для управління літературною діяльністю Фукаері. Ясна річ, це буде фіктивна компанія. Планується, що офіційно компанія виплачуватиме винагороду Фукаері. Її представлятиме Ебісуно-сенсей. І ти станеш працівником цієї компанії. Незалежно від назви твоєї посади, отримуватимеш свою платню. Я також належатиму до неї, хоча моє ім'я ніде не фігуруватиме. Бо виникла б проблема, якби стало ясно, що я до неї причетний. Прибутки поділимо. Тобі доведеться лише ставити печатку на відповідних місцях документів. Решта піде гладко. Бо я маю здібного знайомого юриста.

Тенґо задумався над сказаним.

— Послухайте, Комацу-сан, я міг би вийти з цієї затії? Мені гроші не потрібні. Переписування "Повітряної личинки" приносило мені радість. Завдяки йому я багато чого навчився.

Найприємніше, що Фукаері отримала премію молодого автора. Я підготую її, як тільки зможу, до того, щоб вона добре показалася на прес-конференції для журналістів. З цим якось дам собі раду. Але не хочу мати жодного стосунку з хитромудрою компанією. Бо це — добре організоване шахрайство.

— Тенґо-кун, назад нема вороття, — заперечив Комацу. — Організоване шахрайство? Можливо, це правда, якщо ти так кажеш. Так можна висловитися. Але ти мав би це знати від самого початку. Ми з тобою створили напівреальну письменницю і тоді ж задумали дурити громадськість, хіба ні? Природно, це пов'язано з грошима, для управління якими потрібна досконала система. Це ж не дитяча гра. Сюди не можна застосувати слова: "Я боюся. Не хочу брати участі в такому ділі. Гроші мені не потрібні". Якщо ти хотів сходити з човна, то мав би це зробити трохи раніше, коли течія ще була спокійною. А тепер уже запізно. Для створення компанії потрібне певне число її номінальних засновників, але залучити до цього не обізнаних із ситуацією людей не годиться. Будь-що тебе треба залучити до неї. З твоєю повною участю все піде успішно.

Тенґо замислився. Але жодна добра думка в голові не з'являлася.

— Маю до вас одне запитання, — сказав він. — З ваших слів я зрозумів, начебто Ебісуно-сенсей готовий взяти участь у новому плані. Він уже погодився представляти створену фіктивну компанію?

— Як опікун Фукаері сенсей знає всі обставини і погоджується на мою пропозицію. Поговоривши недавно з тобою, я відразу подзвонив йому. Він, звичайно, мене пам'ятає. Мабуть, не признавався тобі в цьому, бо хотів ще раз почути з твоїх уст характеристику про мене. Він захоплений твоєю гострою спостережливістю. Власне, що ти сказав сенсеєві про мене?

— Чого, власне, досягне Ебісуно-сенсей, якщо приєднається до здійснення цього плану? Я не думаю, що він це робитиме заради грошей.

— Це правда. Він — не така людина, щоб клюнути на дрібні гроші.

— То чого ж він утягується в таку небезпечну оборудку?

— Сам не знаю. Бо такій, як він, людині на дно душі не заглянеш.

— Якщо й ви, Комацу-сан, не можете туди заглянути, то, значить, воно лежить досить глибоко.

— Ну, як тобі сказати, — промовив Комацу. — Зовні безгрішний дідусь, а насправді загадкова особа.

— А наскільки з цим планом обізнана Фукаері?

— Того, що за лаштунками, не знає та й не має знати. Вона довіряє Ебісуно-сенсею і приязно ставиться до тебе. А тому я дістав від тебе неоціненну допомогу.

Тенґо переклав слухавку з однієї руки в другу. Доводилося якось устигати за розвитком ситуації.

— До речі, Ебісуно-сенсей уже не вчений? Звільнився з університету й книжок не пише.

— Так, порвав зв'язки з наукою. Був першокласним ученим, але, видно, не сумує за світом академізму. Вже давно не знаходив спільної мови з авторитетами й організаціями. Загалом єретик.

— І ким же він тепер працює?

— Здається, біржовим маклером, — відповів Комацу. — Консультує, куди робити інвестиції. Збирає на стороні купу грошей і, пускаючи їх в оборот, отримує прибуток. Безвилазно сидить у горах і підказує, які акції купувати або продавати. Має надзвичайну інтуїцію. Створив свою систему аналізу інформації. Спочатку забавлявся цим, а потім обрав собі таке заняття основною професією. Ось така історія. У цьому світі він начебто досить відомий. Одним словом, не бідний.

— Я не зовсім розумію, який зв'язок існує між культурною антропологією та акціями фондової біржі.

— Загалом ніякого. А от для нього існує.

— І заглянути на дно його душі будь-кому зась.

— Це правда.

Якийсь час Тенґо натискав пальцем на скроню. Потім зречено сказав:

— Післязавтра, о шостій вечора, зустрінусь, як завжди, у кав'ярні в Сіндзюку з Фукаері і домовлюся з нею щодо проведення прес-конференції для журналістів. Цього досить?

— Це заплановано, — відповів Комацу. — Тільки от що, Тенґо-кун, в той час не думай про якісь складні речі, а віддайся

плинові подій. Бо така нагода трапляється в житті нечасто. Це світ гарного шахрайського роману. Приготуймося до будь-яких несподіванок і відчуймо густий запах переступу. Насолодімося крутим спуском униз. А як опинимося на краю водоспаду, то падаймо красиво разом.

Через два дні, надвечір, Тенґо зустрівся з Фукаері в кав'ярні в Сіндзюку. На ній був легкий літній светр, з-під якого виразно випиналися її груди, і тісні синюваті джинси. Волосся — пряме, довге, шкіра — лискуча. Навколишні чоловіки раз у паз так і зиркали на неї. Тенґо відчував їхні погляди. Однак вона, здається, цього не помічала. Ясна річ, якщо така дівчина отримала премію молодого автора від літературно-мистецького часопису, то, можливо, це стане невеликою сенсацією.

Фукаері вже повідомили, що "Повітряна личинка" отримала премію. Та по ній не було видно, що вона тим особливо втішена або схвильована. Здавалось, їй було однаково, отримала вона премію чи ні. Стояв по-літньому теплий день, але вона замовила гарячого какао. І тримаючи чашку обома руками, пила його, як щось дорогоцінне. Про прес-конференцію вона не знала, однак, почувши про неї, ніяк не відреагувала.

— Ти знаєш, що таке прес-конференція?

— Прес-конференція... — повторила Фукаері.

— Зберуться журналісти газет, часописів і ставитимуть тобі на сцені різноманітні запитання. І фотографуватимуть. Можливо, приїдуть телевізійники. Запитання і відповіді передаватимуть по всій країні. Те, що сімнадцятирічна дівчина отримала премію молодого автора від літературно-мистецького часопису, — рідкісна річ, яка стане топ-новиною в суспільстві. Будуть розмови про те, що всі члени конкурсної комісії проголосували одноголосно. Бо таке буває нечасто.

— Ставитимуть запитання, — спитала Фукаері без запитальної інтонації.

— Вони ставитимуть, а ти відповідатимеш.

— Які запитання.

— Різні. Про твір, про тебе саму, твоє життя, майбутні плани. Можливо, варто зараз приготувати відповіді на такі запитання.

— Чому.

— Бо так буде безпечніше. Бажано уникнути непорозуміння й запинки у відповідях. Не завадить до певної міри підготуватися. Провести свого роду репетицію.

Фукаері мовчки пила какао. І дивилася на Тенґо так, ніби це її особливо не цікавить, але якщо він уважає, що треба, то... Іноді її очі були красномовнішими від її слів. Принаймні вони вимовляли набагато більше речень, ніж її рот. Але ж самими очима проводити прес-конференцію не годилося.

Тенґо вийняв з портфеля аркуш паперу й розгорнув його. На ньому він записав можливі запитання журналістів. Минулого вечора він довго сушив собі голову над ними.

— Я ставитиму запитання, а ти відповідатимеш, вважаючи мене журналістом.

Фукаері кивнула.

— Ти досі написала багато творів?

— Багато, — відповіла вона.

— Коли почала їх писати?

— Давно.

— Добре, — сказав Тенґо. — Можна відповідати коротко. Говорити зайвого не треба. Так добре. А замість тебе писала Адзамі?

Фукаері кивнула.

— Такого не слід говорити. Це — наша таємниця.

— Не говоритиму, — сказала Фукаері.

— Ти сподівалася отримати премію, коли посилала свій рукопис на конкурс?

Дівчина всміхнулась, але рота не розтулила. Запала мовчанка.

— Не хочеш відповідати? — спитав Тенґо.

— Так.

— Гаразд. Коли не хочеш відповідати, краще мовчи й посміхайся. Мовляв, недоречне запитання.

Фукаері кивнула.

— Звідки ти взяла сюжет "Повітряної личинки"?

— Від сліпої кози.

— Слово "сліпий" — дискримінаційний термін. Серед присутніх журналістів можуть бути люди, у яких станеться легкий серцевий напад.

— Дискримінаційний термін...

— Його пояснення забрало б немало часу. В усякому разі, краще сказати "від кози з поганим зором".

— Від кози з поганим зором.

— Так добре, — сказав Тенґо.

— Слово "сліпий" не годиться, — підтвердила Фукаері.

— Саме так. Відповідь загалом правильна.

Тенґо далі ставив запитання.

— Що сказали твої шкільні друзі про цю премію?

— Я не ходжу до школи.

— Чому не ходиш?

Відповіді не було.

— Художні твори й далі писатимеш?

Знову мовчанка.

Тенґо допив каву й поставив чашку на тарілочку. З динаміка, вмонтованого під стелею, лилася неголосна пісня із мюзиклу "Звуки музики", виконувана в супроводі струнних інструментів. "Краплі дощу на трояндах і вуса на кошенятах..."

— Мої відповіді погані, — спитала Фукаері.

— Непогані, — відповів Тенґо. — Зовсім непогані. Загалом удалі.

— От добре, — сказала Фукаері.

Тенґо казав таки правду. Незалежно від того, що за одним разом дівчина вимовляла тільки одне речення і не вживала розділових знаків, її відповіді в певному розумінні були

досконалими. Найбільше йому сподобалося, що вона не барилася з відповіддю. Відповідала, дивлячись співрозмовнику прямо в очі, не кліпаючи повіками. Це свідчило, що її коротка відповідь щира, а не виражає зневаги до запитання. Крім того, мабуть, ніхто не зрозуміє всього точно, що вона каже. Саме цього хотів від неї Тенґо. Справляти враження щирої і водночас напускати на співрозмовника туману.

— Які художні твори тобі подобаються?

— "Хейке-моноґатарі".

"Чудова відповідь!" — подумав Тенґо.

— Який розділ того твору?

— Всі.

— А крім того?

— "Кондзяку-моноґатарі" .

— Сучасну літературу читаєш?

Фукаері на мить задумалася.

— "Сансьо Даю".

"Чудово, — подумав Тенґо. — Оґаї Морі написав оповідання "Сансьо Даю" на початку епохи Тайсьо . Вона вважає цей твір сучасною літературою".

— Чим ти захоплюєшся?

— Слухаю музику.

— Яку музику?

— Баха.

— Що особливо тобі подобається?

— Від BWV 846 до BWV 893 .

Трохи подумавши, Тенґо сказав:

— "Добре темперований клавір". Перший і другий томи.

— Так.

— Чому ти називаєш твори цифрами?

— Так легше запам'ятати.

Для математика "Добре темперований клавір" Баха — справді небесна музика. В ньому рівноправно використовуються звуки всієї октави, а прелюдії та фуги написані в мажорі й мінорі. Разом у двох томах міститься повний цикл — сорок вісім творів.

— А що ще тобі до вподоби?

— BWV 244.

Тенґо не міг згадати, що таке BWV 244. Номер пам'ятав, а от назву забув.

Фукаері почала співати:
Buss und Reu
Buss und Reu
Knirscht das Sündenherz entzwei
Buss und Reu
Buss und Reu
Knirscht das Sündenherz entzwei
Knirscht das Sündenherz entzwei
Buss und Reu
Buss und Reu
Knirscht das Sündenherz entzwei
Buss und Reu
Knirscht das Sündenherz entzwei
Dass die Tropfen meiner Zähren
Angenehme Spezerei
Treuer Jesu, dir gebären .

На хвилю Тенґо втратив мову. Фукаері не дотримувалася строго музичного інтервалу, але її німецька вимова була на диво виразною і точною.

— "Страсті по Матвію", — сказав Тенґо. — А текст розумієш?

— Не розумію, — відповіла дівчина.

Тенґо хотів щось сказати, але не знаходив слів. А тому хоч-не-хоч звернув погляд на аркуш паперу й перейшов до наступного запитання.

— З хлопцем дружиш?

Фукаері хитнула головою.

— Чому?

— Бо не хочу завагітніти.

— Але ж можна дружити з хлопцем і не вагітніти.

Дівчина нічого не сказала. Тільки кілька разів кліпнула очима.

— Чому не хочеш вагітніти?

Фукаері все ще мовчала. І Тенґо здалося, що він поставив дуже дурне запитання.

— На цьому закінчимо, — сказав він, запихаючи перелік запитань у портфель. — Насправді невідомо, які запитання будуть, але ти можеш відповідати на них, як захочеш. Ти спроможна це зробити.

— От і добре, — ніби заспокоївшись, сказала дівчина.

— Ти вважаєш, що не варто готувати відповідей для прес-конференції?

Фукаері здвигнула легко плечима.

— І я з тобою згоден. Я також радо цього не робив би. Але просив Комацу-сан.

Дівчина кивнула.

— Однак, — сказав Тенґо, — я хотів би, щоб ти нікому не казала, що я переробив твою "Повітряну личинку". Розумієш?

Фукаері кивнула двічі.

— Я сама писала.

— В усякому разі, "Повітряна личинка" — твій власний твір, а не чийсь. Це від самого початку ясно.

— Я сама писала, — повторила дівчина.

— Ти перероблений варіант читала?

— Мені Адзамі його прочитала.

— І яке твоє враження?

— Ви дуже добре пишете.

— Тобто він тобі сподобався?

— Наче я сама написала, — сказала Фукаері.

Тенґо глянув на неї. Вона пила з чашки какао. Йому довелося робити зусилля, щоб не дивитися на привабливі опуклості її грудей.

— Радий це почути, — сказав Тенґо: — Переписування "Повітряної личинки" принесло мені багато радості. І, звісно, вимагало чимало праці. Щоб не зіпсувати того факту, що "Повітряна личинка" — твій власний твір. Тому для мене було важливо, остаточний варіант тобі сподобається чи ні.

Фукаері мовчки кивнула. І, ніби щось перевіряючи, торкнулася рукою гарненької мочки вуха.

Підійшла офіціантка й налила у дві склянки холодної води. Ковтнувши її, Тенґо зволожив горло. І, набравшись відваги, висловив думку, яка перед тим виникла в його голові.

— Я хотів попросити тебе одну особисту річ. Звісно, якщо ти не проти.

— Яку.

— Чи ти не могла б прийти на прес-конференцію в тому самому одязі, що й сьогодні?

Фукаері незрозуміло глянула на Тенґо. А тоді перевела погляд на окремі частини свого одягу. Так, наче досі не

помічала, в чому одягнена.

— Прийти в цьому одязі, — спитала вона.

— Так. Одягтися для прес-конференції так само, як сьогодні.

— Чому.

— Бо він тобі личить. Гарно виступає форма грудей. Це лише таке моє передчуття, але мені здається, що журналісти саме на це звернуть увагу й не задаватимуть надто складних запитань. Якщо не хочеш, не роби. Силувати не буду.

— Увесь одяг вибирає Адзамі, — сказала Фукаері.

— А не ти?

— Мені байдуже, що одягати.

— І сьогоднішній одяг вибрала Адзамі?

— Адзамі.

— Але він тобі личить.

— Гарна форма одягу і грудей, — спитала Фукаері без запитальної інтонації.

— Саме так. Так би мовити, впадають в очі.

— Светр і бюстгальтер як слід дібрані, — спитала вона.

Тенґо відчув, як у нього запашіли щоки під проникливим поглядом дівчини.

— Не знаю, чи як слід дібрані, але, в усякому разі, начебто справляють добре враження, — відповів він.

Фукаері не відривала від нього своїх очей. І серйозно спитала:

— Звернуть на це увагу.

— Безперечно, — обережно сказав Тенґо.

Фукаері заглянула у виріз светра — мабуть, щоб перевірити, яка на ній білизна. Потім якийсь час дивилася на розпашіле обличчя Тенґо, як на щось рідкісне.

— Зроблю, як кажете, — промовила вона нарешті.

— Дякую, — сказав Тенґо. На цьому підготовка до прес-конференції скінчилася.

Тенґо провів дівчину до станції Сіндзюку. Більшість чоловіків ішли тротуарами без піджаків. Траплялися і жінки без ліфчиків. Людський гомін, перемішаний з автомобільним гуркотом, створював вільний специфічно міський гул. Вулиці продував свіжий вітерець. "Власне, звідки долітає до Сіндзюку вітер з таким чудовим запахом?" — дивувався Тенґо.

— Повертаєшся зараз до того дому? — запитав він дівчину, їзда туди в переповненій електричці забирала надзвичайно багато часу.

Фукаері хитнула головою.

— Маю кімнату в Сінано-маті.

— Зупиняєшся там, коли стає пізно?

— Бо до Футаматао надто далеко.

Поки вони йшли до станції, Фукаері, як і колись, тримала ліву руку Тенґо. Як мала дитина руку дорослої людини. Але від потиску руки такої вродливої, як вона, дівчини він, природно, відчував, як швидко калатає його серце.

Прибувши на станцію, Фукаері відпустила його руку. І в автоматі купила квиток до Сінано-маті.

— Про прес-конференцію не турбуйтеся, — сказала дівчина.

— Та я не турбуюся.

— Я і так впораюся.

— Розумію, — сказав Тенґо. — Не турбуюся. Не сумніваюсь, що все пройде успішно.

Нічого не сказавши, Фукаері зникла в людській юрбі за турнікетом.

Розставшись з Фукаері, Тенґо зайшов у невеличкий бар поряд з книгарнею "Кінокунія" і замовив тонік з джином. Він іноді туди навідувався — йому подобалося це старе приміщення, без музики. Сівши перед шинквасом і ні про що не думаючи, якийсь час Тенґо дивився на свою ліву руку, яку ще недавно стискала Фукаері. На ній ще залишився дотик її пальців. Потім перед його очима спливла гарна форма її грудей. Настільки гарна, що не викликала жодних сексуальних бажань.

Поки він згадував це, йому закортіло поговорити по телефону із заміжньою подругою. Поговорити про будь-що — про труднощі виховання дітей чи про ступінь підтримки уряду Накасоне. Просто вкрай хотілося почути її голос. І якби була змога, зустрітися де-небудь і зайнятися сексом. Однак телефонувати їй додому не годилося. Слухавку міг підняти її чоловік. Або діти. Тенґо їй не дзвонив. Такого правила між ними дотримувався.

Він замовив ще одну порцію тоніку з джином і, поки очікував її, уявив собі, як на маленькому човні спускається вниз бурхливим потоком. "А як опинимося на краю водоспаду, то

падаймо красиво разом", — казав по телефону Комацу. "Та невже можна вірити його словам? — подумав Тенґо. — Хіба, опинившись перед самим водоспадом, він сам не перестрибне на найближчу кам'яну брилу?". "Тенґо-кун, вибач, я згадав, що маю залагодити одну справу. Тож покладаюся на тебе", — скаже на прощання, а я не встигну врятуватись і впаду красиво вниз. Таке можливе. Станеться на сто відсотків.

Повернувшись додому, Тенґо ліг спати й побачив сон. Виразний, як ніколи раніше. Про те, що він — маленька деталь велетенської загадкової іграшки. Не проста, а така, що постійно змінює свою форму. А тому не може знайти собі відповідного місця. Крім того, шукаючи того місця, за відведений йому час він мусив водночас позбирати аркуші нот для тимпана, які порозкидав повсюди сильний вітер. Він збирав їх одного за одним і складав за номерами сторінок. Та поки це робив, сам змінювався, наче амеба. Ситуація ніяк не поліпшувалася. Потім звідкись прийшла Фукаері й узяла його за ліву руку. І тоді він перестав змінювати свою форму. Раптом і вітер ущух, і ноти вже не розліталися. "От і добре!" — подумав Тенґо. Однак відведений йому час почав доходити до кінця. "На цьому закінчимо", — тихо оголосила Фукаері. Одним реченням. Час умить зупинився. Світові настав кінець. Земна куля поволі перестала обертатися, всі звуки й світло зникли.

Коли наступного ранку Тенґо прокинувся, світ, на щастя, все ще існував. Усе вже рухалося вперед. Як велетенська колісниця з індійського міфу, що трощить усе живе на своєму шляху.

Розділ 17

(про Аомаме)

Станемо щасливими чи нещасними?

І наступної ночі Місяців усе ще було два. Один — великий, звичайний. На диво білий, ніби щойно пробився крізь гору попелу. Та попри це, давній, добре знайомий. Місяць, позначений першими малими, але велетенськими значущістю кроками, які зробив Ніл Армстронґ спекотного літа 1969 року. А поряд виднів малий, овальної форми, зелений Місяць, який сором'язливо, немов недолуга дитина, притулився до великого.

"Напевне, щось негаразд з моєю головою, — подумала Аомаме. — Здавна Місяць був один, тож і тепер мав би бути одним. Якщо ж їх стало два, то, очевидно, в житті земної кулі

відбуваються якісь різноманітні реальні зміни. Наприклад, різко змінився час навіть морського припливу й відпливу, що стало важливим предметом розмов у суспільстві. Що не кажи, я мала б це помітити. Це ж не просто я з якоїсь причини ненароком прогледіла газетні статті на цю тему.

Але чи це справді так? Чи можу я стверджувати це із стовідсотковою впевненістю?"

Аомаме на хвилину насупилася. "Зараз навколо мене відбувається щось дивне, — міркувала вона. — Непомітно для мене світ розвивається так, як йому хочеться. Враження таке, що всі роблять ходи в грі лише тоді, коли я заплющую очі. Якщо це так, то, можливо, в появі двох Місяців нема нічого дивного. Поки моя свідомість спала, звідкись з космосу з'явився, наче далекий двоюрідний брат, другий Місяць і зупинився у сфері тяжіння земної кулі.

Відбулося оновлення уніформи й штатної зброї у поліції. Поліцейський загін і група екстремістів у горах префектури Яманасі розгорнули завзяту збройну сутичку. Все це сталося непомітно для мене. Повідомлялося також, що Америка й СРСР побудували на Місяці космічну станцію. Невже між цим і збільшенням кількості Місяців існує якийсь зв'язок?". Аомаме спробувала згадати, чи в газетах зменшеного формату, які вона читала в бібліотеці, траплялися статті про новий Місяць, але нічого у своїй пам'яті не знайшла.

Вона не здогадувалася, в кого про це можна запитати і як поставити запитання. Чи можна запитати ось так: "Послухайте, мені здається, ніби на небі два Місяці. Ви не могли б поглянути, чи це так?". Та, як не крути, це дурне запитання. Якщо справді на небі стало два Місяці, то не знати цього — дивна річ, а якщо ж, як і раніше, на ньому лише один Місяць, то можуть подумати, що я — несповна розуму".

Аомаме вмостилася на складаному кріслі, закинула обидві ноги на бильця й задумалася над формою запитання. Спробувала вголос їх проказати. Але щоразу вони звучали по-дурному. Хоч-не-хоч, а ситуація зійшла з наїдженої колії. Запитати про неї логічно неможливо. Це ясно, як день.

Аомаме вирішила поки що відкласти на потім проблему другого Місяця. Краще трохи почекати. Бо не варто наразі

завдавати собі зайвого клопоту. Зрештою, може, той Місяць коли-небудь зникне.

Пополудні наступного дня Аомаме подалася до спортивного клубу в Хіроо — проводити дві загальні та одну індивідуальну лекції з бойового мистецтва. Коли підійшла до конторки клубу, там, як не дивно, лежав лист від старої пані з Адзабу, в якому повідомлялося: "Хочу з Вами переговорити, якщо матимете вільний час".

Як завжди, слухавку підняв Тамару.

— Якщо можете, прийдіть до нас завтра. Для виконання звичної програми. Після того буде легка спільна вечеря, — передав він слова господині.

— Загляну після четвертої. З радістю разом повечеряю, — відповіла Аомаме.

— Гаразд, — сказав Тамару. — Отже, завтра після четвертої.

— Послухайте, Тамару-сан! Останнім часом ви бачили Місяць? — спитала Аомаме.

— Місяць? — здивувався він. — Той, що на небі?

— Так.

— Не пригадую, щоб спеціально дивився. Щось сталося з ним?

— Та ні, нічого не сталося, — відповіла Аомаме. — Значить, завтра після четвертої.

Після короткої паузи Тамару поклав слухавку.

І цього вечора Місяців було два. Обом не вистачало двох днів, щоб стати повними. Тримаючи в руці склянку з бренді, Аомаме довго, наче на нерозгадану загадкову іграшку, дивилася на двох Місяців — великого й малого. І що довше дивилася, то дедалі загадковішим видавалося їй їхнє поєднання. Якби могла, хотіла б звернутися до Місяця із запитанням. Мовляв, з якого це дива у тебе несподівано з'явився новий маленький попутник? Та, звісно, Місяць не дасть відповіді.

Місяць довше за будь-кого зблизька спостерігав за земною кулею. Тож, напевне, бачив усі вчинки та явища, які мали на ній місце. Але він мовчить і нічого не розповідає. Лише холоднокровно й вірно зберігає важке минуле. На ньому нема ні повітря, ні вітру. Порожнеча виявляється зручною для такого безперешкодного переховування. Ніхто не здатний розкрити його душу. Аомаме піднесла йому назустріч склянку.

— Останнім часом ти з ким-небудь спав? — запитала вона.

Місяць не відповів.

— Товаришів маєш?

Місяць не відповів.

— Ти іноді не втомлюєшся від такого спокійного життя?

Місяць не відповів.

Як завжди, перед будинком її зустрів Тамару.

— Бачив Місяця. Учора ввечері, — сказав він передусім.

— Так?

— Зацікавився ним після того, як ви спитали про нього. По довгій перерві він здався мені гарним. Може навіяти спокійний настрій.

— Дивилися з коханою людиною?

— Так, — відповів Тамару. І торкнувся пальцем носа. — А хіба з Місяцем щось сталося?

— Та ні, нічого не сталося, — відповіла Аомаме. — Просто останнім часом я чомусь ним перейнялася.

— Без причини?

— Так, без особливої причини, — відповіла Аомаме.

Тамару мовчки кивнув. Здавалось, робив якісь припущення. Він не довіряв речам, яким бракувало причини. Однак цього разу більше не допитувався, а, як завжди, повів Аомаме за собою до солярію. Господиня, в тренувальному джинсовому костюмі, сиділа у спеціальному, для читання, кріслі й, слухаючи улюблену інструментальну п'єсу "Lacrimae" Джона Дауленда , читала книжку. Аомаме кілька разів її чула й запам'ятала.

— Вибачте за вчорашній клопіт, — сказала господиня. — було б краще, якби я раніше попросила зустрічі, але тільки зараз знайшовся вільний час.

— Про мене не турбуйтеся, будь ласка, — відповіла Аомаме.

Тамару приніс на таці чайник з квітковим чаєм і налив його у дві вишукані чашки. Коли за ним зачинилися двері, господиня й Аомаме слухали музику Дауленда й, поглядаючи на буйно розпущені квіти азалії, спокійно пили принесений чай. "Щоразу, опинившись тут, ніби потрапляю в інший світ, — подумала Аомаме. — Повітря набирає ваги, а час пливе по-особливому".

— Як слухаю цю музику, то іноді мене глибоко вражає така річ, як час, — ніби прочитавши думки Аомаме, промовила

господиня. — Чотириста років тому, як ми тепер, люди слухали ту саму музику. Хіба це не дивно?

— Та як вам сказати... — відповіла Аомаме. — Але ж, до речі, чотириста років тому, як ми, вони дивилися на той самий Місяць.

Ніби трохи здивувавшись, господиня глянула на Аомаме. І потім кивнула.

— Так, правду кажете. Та якщо подумати, то, можливо, в тому, що ми слухаємо ту саму музику через чотири століття, насправді нема нічого дивного.

— І, можливо, треба сказати, що бачимо майже той самий Місяць, — сказала Аомаме. Й глянула на господиню. Однак, здається, ці слова її не зацікавили.

— На цьому компакт-диску записано музику, виконану на стародавніх інструментах, — сказала господиня. — З використанням таких, як тоді, інструментів і тогочасних нот. Іншими словами, звучання музики в основному таке саме, як і колись. Як і Місяць.

— Тільки речі залишаються незмінними. А от людська чутливість, мабуть, відрізняється тепер від колишньої. Тодішня ніч, напевне, була набагато глибшою, темнішою, а Місяць сяяв набагато яскравіше. І, безперечно, люди не мали тоді ні грамплатівок, ні касет, ні компакт-дисків. А тому не мали змоги щодня, будь-коли, як заманеться, в такій нормальній формі слухати музику. Вона завжди була особливою, — сказала Аомаме.

— Правду кажете, — погодилася господиня. — Ми живемо в такому зручному світі, а тому наша чутливість, напевне, ослабла. Місяць на небі залишився тим самим, але, можливо, ми бачимо щось інше. Напевне, чотири століття тому ми мали багатшу, ближчу до природи душу.

— Однак той світ був жорстоким. Більша половина дітей через хронічні епідемії й недоїдання вмирали, не досягнувши зрілого віку. Люди гинули, як мухи, від поліомієліту, туберкульозу, натуральної віспи й кору. Серед простого народу траплялося небагато людей, яким сповнилося понад сорок років. Жінки народжували багато дітей, але після тридцяти років ставали беззубими й схожими на немічних бабусь. Щоб вижити, люди часто вдавалися до насильства, дітей змалку

змушували тяжко — так, що в них кістки деформувалися — працювати, а дівчата-підлітки часто ставали повіями. Продавали своє тіло також хлопці-підлітки. Більшість людей жила, ледве зводячи кінці з кінцями, далеко від світу душевного багатства й чутливості. Вулиці міст кишіли каліками, жебраками й злочинцями. І, мабуть, тільки невелика частка людей могла зворушено споглядати Місяць, захоплюватися п'єсами Шекспіра й слухати чарівну музику Дауленда.

Господиня всміхнулася.

— Ви — дуже цікава людина.

— Я — звичайнісінька людина. Тільки люблю читати книжки. Здебільшого історичні.

— І мені подобаються історичні книжки. Вони свідчать, що в основному ми тепер такі самі, як і колись. Змінився одяг і спосіб життя, але наші думки і вчинки залишилися майже незмінними. Зрештою, людина — це лише переносник генів, дорога, якою вони мандрують. Вони переїжджають на нас, як на конях, з одного покоління до іншого. Гени не думають про те, що таке добро, а що зло. Вони не знають, станемо ми щасливими чи нещасними. Бо ми для них лише засіб. Вони думають тільки про те, що найкорисніше для них.

— А проте нам доводиться думати над тим, що таке добро, а що зло. Правда?

Господиня кивнула.

— Маєте рацію. Людині доводиться про це думати. Однак основою нашого життя керують гени. І, природно, через це виникають суперечності, — сказала вона, всміхнувшись.

На цьому розмова про історію скінчилася. Жінки допили квітковий чай і перейшли до вправ з бойового мистецтва.

Того ж дня в "Садибі плакучих верб" відбулася проста вечеря.

— Ви не проти того, якщо приготуємо просту вечерю? — спитала господиня.

— Звичайно, не проти, — відповіла Аомаме.

Страви підвіз на ручному візку Тамару. Готував їх, напевне, професійний кухар; а Тамару подавав й обслуговував господиню з гостею. Він вийняв з відерця, наповненого шматками льоду, пляшку білого вина й звичним рухом рук налив у склянки. Воно було пахуче й смачне. На стіл подав варену білу спаржу, салат "Niçoise" та яєчню з крабовим м'ясом. А також рогалики й

масло. Все свіже й смачне. Достатню кількість. Господиня завжди їла небагато. Вишукано орудуючи ножем і виделкою, вона потрошки, як пташка, підносила шматочки їжі до рота. Увесь той час Тамару чекав у найдальшому кутку солярію. Аомаме завжди мимоволі дивувалася, як такий огрядний чоловік тривалий час може залишатися непомітним.

Під час вечері жінки лише інколи перекидалися словами, їхня увага зосереджувалася на їжі. У повітрі лилася тиха музика. Концерт для віолончелі Гайдна — також один з улюблених творів господині.

Прибравши тарілки, Тамару приніс кавник. Коли, наливши кави в чашки, хотів піти, господиня підняла до нього палець.

— На цьому все. Дякую, — сказала вона.

Тамару легко вклонився. І, як завжди, безшумно вийшов, тихо зачинивши двері. Поки жінки пили каву, компакт-диск скінчився і в кімнаті знову запала тиша.

— Між нами панує взаємна довіра, згода? — дивлячись Аомаме прямо в очі, сказала господиня.

Аомаме коротко, але беззастережно погодилася.

— Маємо спільну важливу таємницю, — вела вона далі. — Так би мовити, віддаємося одна одній під опіку.

Аомаме мовчки кивнула.

Свою таємницю Аомаме вперше відкрила господині в тій самій кімнаті. Вона добре пам'ятає, як це сталося. Вона мусила звірити комусь коли-небудь свій душевний тягар, що вже досягав крайньої межі. Жити з ним наодинці більше не могла. Тож коли господиня взялася її розпитувати, Аомаме рішуче відчинила двері до таємниці, яку довго тримала під замком.

Про те, що її найкраща подруга, зазнавши тривалий час від чоловіка фізичного насильства, втратила душевну рівновагу і, не зумівши втекти від нього, після великих страждань наклала на себе руки. Майже рік по тому Аомаме знайшла привід для відвідання дому того чоловіка і, вдало придумавши певну ситуацію, завдала йому смертельного уколу гострим вістрям голки в шию. Не залишивши слідів рани і крововиливу. Зробила так, ніби настала проста природна смерть. І ніхто в цьому не засумнівався. Аомаме ні тоді, ні тепер не вважала, що зробила неправильно. Докорів сумління не відчувала. А проте не могла позбутися тягаря, що зумисне забрала життя в однієї людини.

Стара пані уважно слухала довге зізнання Аомаме. Слухала мовчки, аж поки Аомаме, раз у раз запинаючись, скінчила свою розповідь. А тоді, запитавши про деякі незрозумілі подробиці, взяла її руки й довго стискала.

— Ви правильно зробили, — сказала вона повільно, з повним розумінням. — Якби той чоловік і далі жив, то в майбутньому подібна доля могла б спіткати й інших жінок. Такі чоловіки завжди десь знаходять собі жертву. Здатні повторювати те саме. Ви вирвали зло з коренем. Це не просто особиста помста. Будьте спокійні.

Аомаме обхопила обличчя руками й гірко заплакала. Плакала за Тамакі. Господиня вийняла хусточку й витерла їй сльози.

— Дивовижний випадковий збіг, — рішучим тихим голосом сказала вона. — І я з абсолютно такої ж причини прибрала людину.

Підвівши голову, Аомаме глянула в очі господині. Не знаходила слів. Мовляв, про що вона говорить?

А стара пані вела далі:

— Звичайно, я безпосередньо до цього рук не приклала. Не маю такої фізичної сили або особливої майстерності, як ви. Прибрала відповідними засобами, якими можу розпоряджатися. Але жодних конкретних свідчень не залишила. Навіть якби я зараз у цьому зізналася, завести на мене кримінальну справу не змогли б. Як і у вашому випадку. Якщо є суд після смерті, то мене судитиме Бог. Та цього я нітрохи не боюся. Я не зробила нічого неправильного. Я скажу це відкрито перед будь-ким.

Господиня полегшено зітхнула. І провадила далі:

— Виходить, ви та я маємо обидві важливу таємницю. Правда?

І цього разу Аомаме не зрозуміла, про що говорить господиня. Прибрала? Обличчя Аомаме втратило нормальний вираз — на ньому проглядав глибокий сумнів і страшне потрясіння. Щоб заспокоїти її, господиня спокійним голосом дещо їй пояснила.

Так само, як Тамакі Оцука, її дочка з подібної причини вкоротила собі життя. Невдало вийшла заміж. Стара пані від самого початку розуміла, що її подружнє життя не складеться

щасливо. На її думку, наречений явно мав розбещену душу. І перед тим він мав проблеми, пов'язані, можливо, з глибокими причинами. Однак годі було запобігти цьому шлюбові. Як і слід було сподіватися, виразне домашнє насильство стало звичним. Поступово втрачаючи гідність і впевненість у себе, її дочка опинилася в стані депресії. Позбавлена можливості жити самостійно, вона, як мурашка, що потрапила в пащу личинки "мурашиного лева", не зуміла з нього вибратися. І от одного разу разом з віскі проковтнула надто велику дозу снодійного.

Судово-медична експертиза виявила на її тілі сліди насильства — садна від ударів і лютих побоїв, перелом кісток, опіки від придушеної сигарети. Видно, той чоловік мав схильність користуватися мотузкою. Здеформовані соски. Чоловіка викликали в поліцію, провели розслідування. Він признався, що до певної міри вдавався до насильства, але робив це зі згоди дружини — мовляв, їй це подобалося — під час статевого акту.

Врешті-решт, як і у випадку з Тамакі, поліція не змогла, завести на законній основі проти нього кримінальну справу. Дружина була мертвою і не зверталася раніше зі скаргою до поліції. А чоловік займав певне суспільне становище і найняв собі обізнаного з кримінальними справами адвоката. Крім того, ніхто не сумнівався, що мало місце самогубство.

— І ви вбили того чоловіка? — рішуче спитала Аомаме.

— Ні, того чоловіка не вбила, — відповіла господиня.

Так і не зрозумівши змісту її розповіді, Аомаме мовчки дивилася на неї.

— Колишній чоловік дочки, ця підла людина, все ще живе на цьому світі. Щоранку прокидається в ліжку, обома ногами ходить вулицями. Я не збиралася його вбивати.

Стара пані зробила паузу. Чекала, коли її слова осядуть в голові Аомаме.

— Я знищила його в очах суспільства. Повністю. Іноді я маю таку силу. Він — слабосила людина. По-своєму розумний, з добре підвішеним язиком, до певної міри визнаний у суспільстві, але слабосилий і підлий. Насильство над жінками й дітьми в родині здебільшого чинять слабі чоловіки. Саме через свою слабість вони не можуть не пожирати слабших за себе. Знищити його було легко, тож він удруге не підніметься в очах

суспільства. Дочка померла досить давно, але я й досі безперестанку стежу за ним. Навіть якби він спробував піднятися, я цього не допустила б. Він усе ще живе, але водночас залишається трупом. Життя собі не вкорочує. Бо не має відваги. От як я роблю. Не просто вбиваю. А немилосердно, безперервно мучу його живим. Ніби здираю з нього шкіру. А прибирала я інших людей. Коли була реальна причина відсилати їх кудись-інде.

А ще стара пані розповіла Аомаме, що наступного року після самогубства дочки заснувала власний притулок для жінок, які постраждали від домашнього насильства. Поряд із "Садибою плакучих верб" вона володіла невеликим двоповерховим будинком, який збиралася найближчим часом знести, а тому нікому не здавала в оренду. Трохи полагодивши його, вона вирішила використати його як притулок для жінок, яким нема де дітися. За допомогою столичного юриста відкрила "Консультацію для жінок — жертв насильства", у якій добровольці почергово давали поради жінкам особисто або по телефону й підтримували зв'язок із нею. Тож у разі нагальної потреби жінок поміщали в притулок. Бувало, навіть із дітьми, серед яких траплялися неповнолітні жертви статевого насильства з боку батька. Жінки перебували тут доти, доки не знаходили собі надійнішого місця проживання. А поки що вони забезпечувалися потрібними для життя речами — харчами й одягом. Допомагаючи одна одній, вони жили своєрідним спільним життям. Усі витрати сплачувала особисто стара пані.

До притулку регулярно приходив юрист і консультант, щоб опікуватися ними й обговорювати наступні заходи. Іноді, у вільний час, навідувалась і господиня "Садиби плакучих верб", вислуховувала кожну жінку окремо й давала слушні поради. Підшуковувала для них роботу й житло. Якщо виникали проблеми, які вимагали фізичного втручання, то їх уміло розв'язував Тамару. Скажімо, траплялися випадки, коли чоловік дізнавався про місце перебування жінки й приходив забирати її силоміць додому. Тоді ніхто інший, крім Тамару, не міг успішно й швидко з ним упоратися.

— Однак лише я і Тамару не в змозі дати собі з усім раду, бо трапляються випадки, коли не вдається знайти реального

способу допомогти жінкам на підставі закону, — сказала господиня.

Аомаме побачила, що обличчя старої жінки під час розмови набирало щораз сильнішого яскраво-червоного відтінку. Одночасно з цим враження від його звичної добродушності й витонченості слабшало й кудись зникало. Натомість на ньому проглядало щось більше, ніж простий гнів і ненависть, що, можливо, ховалося в найглибшому закутку її душі, як маленьке тверде безіменне зернятко. Однак стриманість в її голосі не змінилася.

— Звичайно, не можна розпоряджатися чужим людським життям лише з тієї практичної причини, щоб негайно отримати страховку й не витрачатися на шлюборозлучний процес. Нам доводиться переходити до дії лише тоді, коли зібрано й справедливо, суворо перевірено всі факти й зроблено висновок, що цього чоловіка, який не може жити, щоб, як паразит, не смоктати крові із слабого, не варто жаліти. Типа із розбещеною душею, невиліковного, нездатного до перевиховання, негідного далі жити на цьому світі.

Господиня замовкла і якийсь час дивилася на Аомаме поглядом, що ніби проникав крізь кам'яну стіну. А тоді так само спокійно додала:

— Таких людей треба якимось способом прибирати. Так, щоб не привертати до них громадської уваги.

— А це можливо?

— Людину можна прибрати по-різному, — добираючи слова, відповіла стара пані. А потім зробила паузу. — Я можу запропонувати певні способи. Маю таку силу.

Аомаме задумалася над сказаними словами. Вони здалися їй надто невизначеними.

— Ми з вами абсурдним чином утратили дорогих людей і зазнали глибокої душевної рани, яка, можливо, ніколи не загоїться. Однак не годиться склавши руки сидіти й постійно дивитися на неї. Треба встати й перейти до наступної дії. Не заради особистої помсти, а набагато ширшої справедливості. А ви, до речі, не допомогли б мені в роботі? Мені потрібна надійна, здібна співробітниця. Людина, з якою можна поділитися таємницею і разом виконувати місію.

Щоб проаналізувати розмову і збагнути слова старої жінки, Аомаме витратила певний час. Це було неймовірне зізнання і пропозиція. І щоб визначити своє ставлення до цього, також був потрібен час. А тим часом господиня, сидячи на кріслі в незмінному положенні і не спускаючи погляду з Аомаме, зберігала мовчанку. Вона її не квапила. Видно, збиралася чекати до самого кінця.

"Напевне, вона по-своєму божевільна, — міркувала Аомаме. — Однак голова в неї працює справно. І психіка начебто в нормі. Ба більше, вона в неї незворушна, несхибна й стійка. Спирається на реальні факти. Ні, це — не божевілля, а скоріше щось схоже на божевілля. Можливо, його можна назвати чимось близьким до справедливого упередження. Зараз вона хоче, щоб я розділила з нею це божевілля чи упередженість. З однаковою незворушністю. Вважає, що я здатна на таке".

Аомаме хтозна-скільки думала. І поки заглибилася в думки, відчуття часу ніби кудись зникло. Тільки серце твердо вибивало свій ритм. Заглядаючи в різні закутки своєї пам'яті, вона поверталася в часі назад так, як риба піднімається до верхів'я річки. Там вона бачила знайомі картини, відчувала давно забуті запахи, смуток за чимось дорогим і різкі болі. Зненацька її прошив тонкий промінь світла, що невідомо звідки взявся. Їй здалося, ніби вона стала на диво прозорою. Підставивши руку до нього, вона побачила її протилежну сторону. Раптом відчула, ніби стала легкою. І тоді подумала: "Навіть якщо я зараз піддамся божевіллю чи упередженню і загину, а світ повністю зникне, то все одно мені нема чого втрачати".

— Зрозуміло, — відповіла Аомаме. І, на хвилю стиснувши губи, додала: — Якщо зможу, готова допомогти.

Господиня міцно стиснула її руки. Відтоді Аомаме ділилася з нею своїми таємницями й виконувала разом з нею місію — чимось схожу на божевілля. Та ні, можливо, це справді було божевілля. Однак Аомаме не могла визначити межі між цими двома речами. Крім того, вони разом посилали в далекий світ чоловіків, не вартих жалю з будь-якого погляду.

— Відтоді, як ви в міському готелі в Сібуї відправили на той світ того чоловіка, минуло небагато часу, — спокійно сказала господиня. Слова "відправити на той світ" звучали так, ніби йшлося про переміщення меблів.

— За чотири дні буде два місяці, — уточнила Аомаме.

— Ще не минуло двох місяців, — вела далі господиня, — а тому небажано, щоб я просила вас виконати наступне завдання. Принаймні на півроку я хотіла б його відкласти. Бо якщо перерва буде надто короткою, воно завдасть вам великого душевного напруження. Бо це, так би мовити, незвичайна справа. А крім того, можуть, знайтися люди, які подумають, що надто високою є частота серцевих нападів у чоловіків, тим чи іншим чином пов'язаних із моїм притулком.

Аомаме злегка всміхнулася. І сказала:

— Бо на світі багато недовірливих людей.

Стара пані також усміхнулася.

— Як ви знаєте, я надзвичайно обережна людина. Не покладаюся на випадок, сподівання або везіння. Врешті-решт, шукаю найрозумнішої можливості й, коли її не знаходжу, вдаюся до крайньої. І навіть тоді, коли це стає неминучим, усуваю всі можливі ризики. Старанно перевіряю всі фактори, добре готуюся і, тільки впевнившись у тому, що все буде гаразд, звертаюся до вас. А тому досі не сталося проблемного випадку. Я правду кажу?

— Правду, — підтвердила Аомаме. Так воно справді й було. Меблі переміщалися на підготовлене місце. План операції заздалегідь ретельно пророблявся. Вона лише один раз колола чоловіка у певне місце на шиї гострим вістрям голки. І залишала його після того, як переконувалася, що "відправила його на інше місце". Досі все проходило гладко й продумано.

— Та от про наступного чоловіка тяжко говорити. Здається, вам доведеться зробити кілька особливих зусиль. Час для виконання завдання ще не визрів, залишилося чимало невизначених факторів, не можу, як раніше, запропонувати певної ситуації. Бо цей випадок трохи відрізняється від усіх попередніх.

— Чим?

— Той чоловік займає незвичне становище, — обережно добираючи слова, пояснила стара пані. — Конкретно кажучи, має серйозну охорону.

— Він що, політик?

Господиня хитнула головою.

— Ні, він — не політик. Але про це ми поговоримо згодом. Я довго думала над тим, як можна було б обійтися без вашої участі. Але ніщо не обіцяє успіху. Звичним способом до того чоловіка не дістатися. Так що, вибачайте, я не придумала нічого іншого, як просити вас.

— Це нагальна робота? — спитала Аомаме.

— Ні, не нагальна. Але й не така, щоб відкладати її надовго. Бо якщо спізнитися, то, можливо, постраждає більше людей. А крім того, наданий нам шанс обмежений. Важко передбачити, коли трапиться наступний.

За вікном зовсім стемніло, а солярій огорнула тиша. "Цікаво, чи зійшов Місяць?" — подумала Аомаме. Але з того місця, де вона сиділа, нічого не було видно.

— Я маю намір розповісти вам про все докладно. Але перед тим хочу, щоб ви побачили одну людину. Зараз підемо вдвох до неї, — сказала стара пані.

— Вона живе в цьому притулку? — запитала Аомаме.

Господиня повільно вдихнула й видала з глибини горла тихий звук. У її очах спалахнуло небачене раніше світло.

— Шість тижнів тому її прислали з "Консультації", упродовж чотирьох тижнів вона не промовила ні слова, ніби потрапила в прострацію. Знала тільки своє ім'я та вік. Їй, у жахливому стані, дозволяли ночувати на станції, і після переведення з однієї поліцейської дільниці до іншої врешті-решт прислали до нас. Я потроху з нею розмовляла. Довго переконувала її, що тут безпечно і нема чого боятися. Тепер вона почала трошки говорити. Плутаною, уривчастою мовою. Та коли я зібрала докупи все, що вона сказала, то загалом зрозуміла: з нею щось сталося. Щось страшне, яке не можна висловити словами. Щось сумне.

— Вона також зазнала насильства від чоловіка?

— Ні, — сухо відповіла господиня. — Вона ще не має десяти років.

Стара пані й Аомаме перетнули двір, відімкнули невеличку дерев'яну хвіртку й попрямували до притулку, що містився поряд із "Садибою плакучих верб". У цьому затишному двоповерховому дерев'яному будинку колись давно мешкала обслуга садиби. Сама будівля справляла приємне враження, але через свою застарілість не годилася для здачі в оренду. А проте

цілком підходила як притулок для жінок, які не мали куди дітися. Над нею, ніби оберігаючи, широко розпустив своє віття старий дуб, а вхідні двері прикрашало гарне різьблене скло. Кімнат загалом налічувалося десять. Іноді вони були заповнені, а іноді порожні. Та здебільшого в них спокійно мешкало п'ять-шість жінок. Зараз у вікнах половини кімнат палало світло. Тут завжди панувала дивна тиша, інколи порушувана дитячим голосом. Здавалось, сам будинок затамував подих. Різноманітних шумів, супутників життя, тут ніколи не чутно. Біля воріт була прив'язана вівчарка, яка тихо гарчала, а потім кілька разів гавкала, коли сюди наближалася людина. Невідомо хто і як навчив її люто гавкати, коли підходив чоловік. Однак Тамару вона любила більше за всіх.

Коли господиня підійшла до вівчарки, вона відразу стихла й, заметлявши хвостом, радісно засопіла носом. Стара пані, нахилившись, кілька разів легенько поплескала її по голові. Аомаме також пошкребла її пальцями за вухом. Вівчарка пам'ятала обличчя Аомаме. Була розумною, але чомусь любила їсти сирий шпинат. Після того господиня відімкнула вхідні двері.

— Цю дівчину доглядає одна жінка, — сказала господиня. — Живе з нею разом і на моє прохання, як тільки може, не спускає з неї очей. Бо я все ще боюся залишати її наодинці.

У притулку жінки щодня навзаєм піклувалися, розповідали одна одній про пережиті злигодні, ділилися болями від завданих душевних ран і тим самим мимоволі підтримували одна одну. Завдяки цьому вони часто поволі, природним чином, одужували. Ті, що раніше тут оселилися, навчали нових пожильців правил співжиття у притулку й передавали найпотрібніші речі. Прибирали й куховарили почергово. Звісно, серед них траплялися й такі, що віддавали перевагу самотності й не хотіли розповідати про себе. Самотність і мовчання таких інші жінки поважали. Однак більша половина жінок щиро розказували своїм сусідкам, що потрапляли в подібне становище, свою історію і прагнули спілкуватися. Крім пиятики, куріння й приходу сторонніх людей без дозволу, ніщо інше не заборонялося.

У будинку був один телефон і телевізор. Вони стояли у спільному холі, поряд з передпокоєм, де також зберігся старий

диван, стільці й обідній стіл. Більшість жінок майже цілий день проводили в цій кімнаті. Але телевізор вмикали рідко. І якщо вмикали, то негучно. Жінки більше любили читати книжку, перегортати газету, сидіти над рукоділлям або, наблизившись впритул одна до одної, тихо про щось перемовлятися. Траплялись і такі, що цілий день малювали. Це був дивовижний простір. Ніби тимчасове місце перебування між реальним і потойбічним світом з тьмяним освітленням. І в погоду, і в негоду, серед дня і вночі воно було однаковим. Щоразу, заходячи сюди, Аомаме почувалася недоречною істотою, байдужим чужинцем. Бо цей притулок скидався на своєрідний клуб, куди не кожного приймали. Щоправда, самотність цих жінок мала інше походження, ніж самотність, яку відчувала Аомаме.

Коли з'явилася стара пані, троє жінок у холі підвелися. З першого погляду було видно, що вони ставляться до неї з глибокою повагою. Господиня веліла їм сісти.

— Не треба вставати. Бо я хочу поговорити лише з Цубаса-тян.

— Цубаса-тян у своїй кімнаті, — сказала жінка з довгим прямим волоссям, що здавалася одного віку з Аомаме.

— Вона з Саеко-сан. Начебто ще не може спускатися вниз, — додала трохи старша жінка.

— Мабуть, доведеться ще трохи почекати, — з легкою усмішкою на губах сказала господиня.

Всі троє мовчки кивнули. Вони добре розуміли, що означає "доведеться ще трохи почекати".

Піднявшись у кімнату на другому поверсі, господиня веліла маленькій, непомітній, мов тінь, жінці на якийсь час вийти з кімнати. Жінка на ім'я Саеко, ледь-ледь усміхнувшись, покинула кімнату, зачинила за собою двері й спустилася вниз сходами. У кімнаті залишилася десятирічна дівчина на ім'я Цубаса. Дівчина, господиня та Аомаме сіли за невеличкий обідній стіл. Вікно заслоняли товсті штори.

— Цю гостю звати Аомаме-сан, — звернулася господиня до дівчини. — Вона працює зі мною. Тому можеш не хвилюватися.

Дівчина зиркнула на Аомаме, а тоді легенько, майже непомітно, кивнула.

— А це — Цубаса-тян, — відрекомендувала її господиня. І запитала: — Цубаса-тян, коли ти сюди прибула?

Дівчина ледь-ледь, на один сантиметр, хитнула головою — мовляв, не знаю.

— Шість тижнів і три дні тому, — сказала господиня. — Можливо, ти не рахуєш днів, а от я роблю це акуратно. Знаєш, чому?

Дівчина знову легенько хитнула головою.

— Бо іноді час особливо важливий, — пояснила стара пані. — Його підрахунок набуває тоді великого значення.

В очах Аомаме Цубаса видавалася звичайною десятирічною дівчиною, яку будь-де можна зустріти. Як на свій вік була досить високою, але без опуклостей на худих грудях. Очевидно, потерпала від хронічного недоїдання. Риси обличчя — непогані, але враження від нього — страшно бліде. Очі — немов запітніле скло, за яким нічого не видно. Висохлі губи раз у раз нервово ворушилися — здавалося, намагалися щось сказати, але не знаходили слів.

Господиня вийняла коробку шоколаду з принесеного паперового пакета. На коробці — зображення гірської ущелини в Швейцарії. А всередині — десяток гарних шоколадок різної форми. Стара пані дала одну дівчині, одну — Аомаме, а ще одну поклала собі в рот. Те ж саме зробила Аомаме. Тільки після цього Цубаса й собі взялася смоктати шоколадку. Якийсь час усі троє зосередилися на шоколаді.

— Ви пам'ятаєте, якими самі були в десятирічному віці? — запитала господиня Аомаме.

— Добре пам'ятаю, — відповіла Аомаме. У такому віці вона потиснула руку одному хлопцеві й поклялася кохати його все життя. Через кілька місяців у неї почалося перше місячне. У той час у житті Аомаме сталося чимало змін. Вона вирішила віддалитися від віри й порвати зв'язок з батьками.

— І я добре пам'ятаю, — сказала господиня. — У такому віці батько забрав мене до Парижа, де я пробула цілий рік. Він працював тоді дипломатом. Ми мешкали у старих апартаментах поблизу Люксембурзького парку. Був кінець Першої світової війни, і залізничні станції кишіли пораненими солдатами — молодими, немов діти, і старими. Париж у будь-яку пору чарує своєю красою, але в мене залишилося тільки враження від

кривавих наслідків війни. Люди, які втратили очі, руки й ноги в жорстоких боях на передовій лінії, блукали вулицями, немов покинуті душі. В очі мені впадали лише білі бинти на поранених чоловіках і чорні жалобні стрічки на жіночих руках. Багато нових домовин тягли коні на возах до кладовища. Зустрічаючись з ними, люди на вулицях відвертали очі й замовкали.

Стара пані простягла через стіл руку. Дівчина, після короткого роздуму, підняла свою руку з коліна й поклала на руку господині. А та потиснула її. Мабуть, так само стискали її руку батько або мати, коли в дитинстві вона розминалася з катафалком на розі паризької вулиці. І підбадьорювали — мовляв, не бійся, ти в безпеці.

— Чоловіки щодня виробляють кілька мільйонів сперматозоїдів, — сказала стара пані. — Ви це знали?

— Приблизно, — відповіла Аомаме.

— І я, звичайно, точно не знаю. В усякому разі, безліч. І все це вони випускають за одним разом. А от кількість дозрілих жіночих яйцеклітин обмежена. Знаєте, скільки їх?

— Точно не знаю.

— Протягом життя їхня кількість не перевищує приблизно чотирьохсот штук, — сказала господиня. — Вони не утворюються щомісяця, а зберігаються в жіночому організмі від самого народження. Після того як у жінки почалося перше місячне, вони щомісяця дозрівають і виходять назовні. У цій дівчині вони також зберігаються. Оскільки в неї ще не почалося місячне, вони залишаються неторканими. Наче в якійсь шухляді. Безперечно, їхнє завдання полягає в тому, щоб зустріти сперматозоїда й запліднитися.

Аомаме кивнула.

— Головна відмінність у ментальності чоловіків і жінок спричинена різницею в системі розмноження. Ми, жінки, з фізіологічного погляду, живемо заради того, щоб захистити обмежену кількість наших яйцеклітин. І ви, і я, і ця дівчина, — сказала стара пані з легкою усмішкою на губах. — Щоправда, в моєму випадку треба сказати "жила", в минулому часі.

"Я досі вже витратила двісті яйцеклітин, — швидко прикинула подумки Аомаме. — Залишилася половина. Можливо, з оголошенням: "Забронювано".

— Однак її яйцеклітини не запліднятся, — сказала господиня. — Минулого тижня знайомий лікар провів обстеження і сказав, що її матка порвана.

Скривившись, Аомаме глянула на господиню. Потім, злегка повернувши голову, зиркнула на дівчину. Слів не знаходила.

— Порвана?

— Так, порвана, — відповіла господиня. — І ніяка операція вже не допоможе.

— Власне, хто вчинив таке? — спитала Аомаме.

— Ще точно невідомо, — відповіла стара пані.

— Карлики, — сказала дівчина.

Розділ 18

(про Тенґо)

Старший Брат більше не з'явиться

Після прес-конференції Комацу зателефонував і повідомив, що все пройшло безперешкодно й гладко.

— Чудова подія! — як ніколи збудженим голосом сказав він. — Я не сподівався, що вона так безпомильно з цим упорається. Відповіді на запитання були розумними й справили приємне враження на присутніх.

Почувши розповідь Комацу, Тенґо нітрохи не здивувався. Хоча не мав для цього особливих підстав, але прес-конференцією не переймався. Сподівався, що Фукаері сама дасть собі раду. Однак вираз "приємне враження" чомусь здавався стосовно неї недоречним.

— Наша таємниця не вилізла на поверхню? — для певності спитав Тенґо.

— Ні, за відведений короткий час Фукаері вміло ухилилася від незручних запитань. Крім того, насправді вони майже не були гострими. Бо журналістам сподобалася гарненька сімнадцятирічна дівчина, і вони зовсім не хотіли виступати в ролі негативних персонажів. Звісно, треба додати примітку: "Принаймні поки що". Що буде далі, невідомо. В цьому світі вітер змінює напрям у будь-яку мить.

Тенґо уявив собі, ніби Комацу із серйозним виразом обличчя стоїть на високій кручі й мокрим пальцем визначає, звідки дме вітер.

— В усякому разі, все це сталося завдяки тому, що ти навчив її, заздалегідь провівши з нею репетицію. Дякую! Повідомлення

про отримання премії та перебіг прес-конференції має з'явитися в завтрашніх вечірніх газетах.

— У якому одязі була Фукаері?

— Одязі? У звичайному. В тонкому тісному светрі й джинсах.

— Груди випиналися?

— Так, випиналися. Їхня форма виразно впадала в очі. Вони здавалися наче щойно виготовленими й теплими, — відповів Комацу. — Слухай, Тенґо-кун, ця дівчина стане широко відомою як молода обдарована письменниця. Має гарний вигляд, трохи чудернацьку манеру говорити, але з біса кмітлива, А головне — навколо неї незвична атмосфера. Досі я був присутнім на дебюті багатьох письменників, але ця дівчина особлива. Якщо я так кажу, значить — так воно справді є. Б'юсь об заклад на ліву руку й праву ногу, що через тиждень журнали з надрукованою в них "Повітряною личинкою" з'являться на прилавках книгарень. І за три дні їх розпродадуть.

Тенґо подякував за важливе повідомлення і поклав слухавку. На душі йому трохи полегшало. Хай там що, принаймні першу перешкоду подолано. Але скільки їх ще чекає на нього попереду, він не здогадувався.

Перебіг прес-конференції наступного дня описали вечірні газети. Повертаючись із підготовчої школи, Тенґо купив у кіоску чотири вечірні газети й дома за читанням узявся порівнювати їхні статті.

Загалом усі газети подавали однаковий матеріал у не дуже великих замітках, але повідомленню про премію для молодого автора від літературно-мистецького часопису приділили виняткову увагу (майже в усіх попередніх випадках вони обходилися п'ятьма рядками). Як і передбачав Комацу, ЗМІ жваво зреагували на присудження такої премії сімнадцятирічній дівчині. У статтях писалося, що її "Повітряну личинку" одноголосно вибрало четверо членів конкурсної комісії, засідання якої скінчилося за п'ятнадцять хвилин без будь-яких суперечок. Сталася надзвичайно неймовірна подія — четверо самовпевнених активних письменників, зібравшись разом, зійшлися одностайно у своїх оцінках. Твір молодої авторки, стверджували газети, вже набув у літературному середовищі певного розголосу. В залі готелю, де пройшла церемонія вручення премії, відкрилася невелика прес-

конференція, на якій авторка "ясно, з усмішкою на устах" відповіла на запитання журналістів.

На запитання "Хочете й далі писати художні твори?" вона відповіла: "Художній твір — це лише форма висловлення певної думки. Цього разу вона випадково набрала форми оповідання, а от якого вигляду вона набере наступного разу, не знаю". Не вірилося, що Фукаері справді висловилася за одним разом такими довгими реченнями. Можливо, журналіст уміло з'єднав її короткі вислови в одне ціле й відповідно заповнив прогалини. А може, вона дала собі раду з довгими реченнями. Адже про неї важко сказати щось певне.

На запитання "Який ваш улюблений твір?" вона, звичайно, відповіла: "Хейке-моноґатарі". Один журналіст спитав, яка саме частина твору їй найбільше подобається. І тоді вона прочитала його напам'ять. Читала довго — хвилин п'ять. Присутні журналісти не приховували захоплення, і на якийсь час після того запала мовчанка. На щастя (мабуть, так треба сказати), не знайшлося журналіста, який запитав би її про улюблену музику.

На запитання "Хто найбільше радів присудженню премії?" вона зробила довгу паузу (цю сцену Тенґо добре собі уявив), а тоді відповіла: "Це — таємниця".

Судячи з прочитаного в газетах, Фукаері ні разу не збрехала, відповідаючи на запитання. Все, що вона сказала, було чистою правдою. Газети помістили на своїх сторінках і її фото, на якому вона здавалася набагато гарнішою, ніж у пам'яті Тенґо. Розмовляючи з нею віч-на-віч, він звертав увагу й на рухи, зміну виразу обличчя і слова, а от тепер, дивлячись на застигле фото, знову переконався, наскільки в цієї дівчини правильні риси обличчя. На маленькому фото, зробленому під час прес-конференції (як і раніше, на Фукаері був той самий літній светр), видніло своєрідне сяйво. Можливо, те саме, яке Комацу назвав "незвичною атмосферою".

Поскладавши вечірні газети, Тенґо пішов на кухню і, попиваючи з бляшанки пиво, взявся готувати просту вечерю. Твір, який він переробив, дістав одностайно премію молодого автора від літературно-мистецького часопису, здобув визнання громадськості й має шанс стати бестселером. Така думка його збентежила. З одного боку, він щиро радів, що так вийшло, а з другого — занепокоївся. Хоча таким був їхній план, його

настільки легке здійснення насторожувало своїми можливими наслідками.

Поки Тенґо готував їжу, помітив, що його апетит зовсім пропав. Ще недавно він почувався голодним, а зараз уже не хотів нічого їсти. Загорнувши не до кінця приготовані страви у плівку, поклав у холодильник, сів на стілець у кухні й, поглядаючи на календар на стіні, мовчки потягував пиво. Календар йому подарували в банку, а тому на ньому красувалися фотографії гори Фудзі в різні пори року. Тенґо ще ні разу не піднімався на неї. Як і на Токійську вежу. І на дах будь-якої висотної будівлі. Його здавна не притягувала висота. "Чому? — подумав він. — Може, тому, що я жив, постійно дивлячись під ноги".

Передбачення Комацу справдилося. Літературно-мистецький часопис з надрукованою "Повітряною личинкою" розійшовся за один день і зник із книгарень. Таке бувало рідко.

Видавництво випускало його, зазнаючи щомісяця збитків. Його завдання полягало в тому, щоб за допомогою премії знаходити нових молодих письменників. Сам часопис майже не розраховував на широкий збут і прибуток. А тому розпродаж цього випуску за один день став такою ж сенсацією, як снігопад на Окінаві. Щоправда, й цього разу часопис залишився збитковим.

Про це повідомив Комацу по телефону.

— Чудово! — сказав він. — Якщо часопис розійдеться, люди зацікавляться цим твором і захочуть його прочитати. А тим часом друкарня невідкладно взялася друкувати "Повітряну личинку" окремою книжкою. В першу чергу, як екстрене видання. Тому вже не матиме значення, отримала Фу-каері премію Акутаґави чи ні. Найважливіше, що книжка негайно надійде в продаж. Я не сумніваюся, що вона стане бестселером. Ручаюсь. Тож краще подумай зараз про те, на що ти використаєш гроші.

На літературній сторінці суботніх вечірніх газет з'явилася стаття про "Повітряну личинку" під заголовком, що, мовляв, часопис, який надрукував цей твір, вмить розійшовся. Кілька літературних критиків поділилися своїми враженнями від нього. Загалом їхні оцінки виявилися позитивними. Вони відзначили силу літературного стилю, гостру чутливість і багатющу уяву,

неймовірну для сімнадцятирічної дівчини. І вказували, що, можливо, цей твір свідчить про появу нового літературного стилю. А один рецензент звернув увагу на те, що "авторська уява знялася надто високо й начебто втратила точку дотику з реальністю". На думку Тенґо, це була єдина негативна оцінка. Але навіть цей рецензент зробив такий заспокійливий висновок: "Справді цікаво, які твори в майбутньому писатиме ця дівчина". У всякому разі, поки що становище складалося начебто непогано.

Фукаері зателефонувала за чотири дні до запланованої пати виходу "Повітряної личинки" окремою книжкою. Була дев'ята ранку.

— Не спите, — запитала вона, як і раніше, без запитальної інтонації.

— Звичайно, не сплю, — відповів Тенґо.

— Сьогодні пополудні маєте вільний час.

— Після четвертої.

— Можете зустрітися.

— Можу, — відповів Тенґо.

— Там, де попереднього разу, — спитала Фукаері.

— Так, — відповів Тенґо. — О четвертій, як і попереднього разу, в кав'ярні в Сіндзюку. До речі, фото в газеті вийшло дуже гарне. Фото з прес-конференції.

— Я була в тому самому светрі, — сказала Фукаері.

— Він тобі личив, — похвалив Тенґо.

— Бо форма грудей сподобалася.

— Можливо. Але в цьому випадку найголовніше те, що ти справила на людей приємне враження.

Фукаері на хвилю замовкла. Наче приглядалася до чогось, що поклала на найближчу поличку. А може, міркувала про зв'язок між приємним враженням і формою грудей. Зацікавившись цим, Тенґо відчув, що і йому цей зв'язок ставав дедалі незрозумілішим.

— О четвертій, — сказала Фукаері й поклала слухавку.

Коли ще перед четвертою Тенґо зайшов у знайому кав'ярню, Фукаері вже його там чекала. Поряд з нею сидів Ебісуно-сенсей. У сіруватій сорочці з довгими рукавами і темно-сірих штанах. Як завжди, випроставши спину, немов скульптура. Побачивши

його, Тенґо трохи здивувався. Бо, за словами Комацу, той дуже рідко "спускається з гір".

Тенґо сів навпроти них обох і замовив каву. Хоча сезон дощів ще не почався, день видався спекотним, як у розпал літа. Однак, як і минулого разу, Фукаері потягувала тепле какао. Ебісуно-сенсей взяв каву з льодом, але не торкався її. Підтанув, утворюючи зверху прозорий шар води.

— От добре, що ви прийшли! — сказав сенсей.

Принесли каву, й Тенґо пригубився до чашки.

— Поки що все начебто йде добре, — ніби добираючи інтонацію, повільно сказав сенсей. — Ваші заслуги величезні. Передусім за них мушу вам подякувати.

— Дякую за добре слово, але в цьому ділі, як ви знаєте, я офіційно не існую, — сказав Тенґо. — Людина, що офіційно не існує, не має жодних заслуг.

Немов зігріваючись, Ебісуно-сенсей потер на столі руки.

— Е ні, не будьте таким скромним. Теоретично це так, але в реальності ви існуєте. Без вас ніщо так швидко не вийшло б. Завдяки вам "Повітряна личинка" стала набагато кращим твором. Набрала глибокого, багатого змісту, що перевищив мої сподівання. Очевидно, Комацу-кун добре розбирається в людях.

Сидячи поряд, Фукаері тим часом мовчки потягувала какао, як кошеня молоко. На ній була проста біла блузка з короткими рукавами й короткувата темно-синя спідничка. І, як завжди, ніяких прикрас. Коли нахилялася, її обличчя ховалося за довгим прямим волоссям.

— Я хотів обов'язково це сказати вам особисто. А тому попросив цієї зустрічі, — сказав сенсей.

— Вам не варто цим перейматися. Бо для мене переписування "Повітряної личинки" мало велике значення.

— Та я подумав, що треба вам подякувати.

— Нема за що, — сказав Тенґо. — — А можна вас запитати про Ері-сан?

— Звичайно. Якщо зумію відповісти.

— Ви стали її офіційним опікуном?

Сенсей хитнув головою.

— Ні, не став. Хотів би, якби вдалося. Але, як уже казав, я повністю втратив зв'язок з її батьками. Якщо говорити

юридичною мовою, я не маю жодних прав щодо неї. Я тільки взяв її на виховання, коли сім років тому вона прибула до нас.

— А коли так, то чи не здаватиметься, що ви хочете приховати її існування? Тож якщо вона приверне до себе загальну увагу, можуть з'явитися проблеми. Адже вона ще неповнолітня.

— Чи не виникнуть неприємності, якщо, наприклад, її батьки порушать судову справу й заявлять, що хочуть забрати її назад до себе? Чи не заберуть її примусово туди, звідки вона насилу втекла? Ви це хочете сказати?

— Так. І це для мене загадка.

— Цілком природне запитання. Але ж і вони перебувають у такому становищі, що не можуть відкрито робити якихось кроків. Бо що більше Ері ставатиме відомою, то більшу людську увагу вони привернуть до себе своїми діями. А цього вони зовсім не бажають.

— Хто — вони? — запитав Тенґо. — Ви маєте на увазі "Сакіґакі"?

— Саме їх, — відповів сенсей. — Релігійну організацію "Сакіґакі" як юридичну особу. Але ж і я за сім років досяг певних успіхів у вихованні Ері. Та й вона явно бажає залишатися в нашому домі. І хоч би якими були обставини життя її батьків, вони, по суті, ось уже сім років як покинули її напризволяще. Тож так просто віддати її я не можу.

Тенґо зібрався з думками і сказав:

— Як і заплановано, "Повітряна личинка" стане бестселером. Ері-сан приверне до себе увагу людей, а в "Сакіґакі", навпаки, принишкнуть. А як, на вашу думку, розгортатимуться події ділі?

— І я цього не знаю, — спокійно відповів сенсей. — Що буде далі — це сфера невідомого для будь-кого. Карти немає. Ніхто не знає, що нас чекає за наступним поворотом, поки його не зробимо. Здогад неможливий.

— Здогад неможливий? — спитав Тенґо.

— Авжеж. Це можна здатися безвідповідальним з мого боку, але саме неможливість здогаду — суть усієї цієї справи. Уявіть собі, що ви кидаєте камінь у ставок. Бульк! — і гучний плюскіт шириться навколо. А тоді, затамувавши подих, ви стежите, чи щось не виринає зі ставка.

Якийсь час усі троє мовчали. Кожен подумки уявляв собі, як по воді розходяться жмури. Дочекавшись, поки уявні хвилі на ставку вляглися, Тенґо поволі розтулив рота.

— Як я вже вам казав, ми зараз чинимо своєрідне шахрайство. Можна сказати, що робимо антисоціальний вчинок. Можливо, в майбутньому заробимо великі гроші, але брехня наростатиме, як снігова лавина. Одна брехня породить іншу, і між ними встановляться такі заплутані зв'язки, що врешті-решт ніхто не дасть собі з ними ради. І якщо правда вилізе наверх, то всі причетні люди, включно з Ері-сан, зазнають якоїсь шкоди або, в гіршому випадку, пропадуть — будуть поховані в очах суспільства. Ви погоджуєтесь зі мною?

Сенсей торкнувся рукою оправи окулярів.

— Мабуть, доведеться.

— А проте, якщо вірити Комацу-сану, ви збираєтеся стати представником компанії, яку він створив під "Повітряну личинку". Тобто ви візьмете безпосередню участь у проекті Комацу-сана. Іншими словами, ви готові добровільно нести всю відповідальність.

— Можливо, так у підсумку й вийде.

— Наскільки я розумію, ви, Ебісуно-сан, надзвичайно розумна людина, із здоровим глуздом і широким кругозором. Однак не знаєте, до чого приведе цей проект. Кажете, що не можете передбачити, що з'явиться за наступним поворотом. Ось чому я не збагну, чому ви втягуєтеся у таку непевну, сумнівну аферу.

— Я зворушений вашою похвалою, але... — сенсей на хвилю запнувся, — не розумію, що ви тим хочете сказати.

Настала мовчанка.

— Ніхто не знає, що станеться, — раптом утрутилася Фукаері. І замовкла. Чашка какао в її руках уже спорожніла.

— Це правда, — погодився сенсей. — Ніхто не знає, що станеться. Ері має рацію.

— Але ж якісь сподівання повинні бути, — сказав Тенґо.

— Є такі, — відповів сенсей.

— Можна зробити припущення щодо ваших сподівань?

— Звичайно.

— Можливо, ви думаєте, що випуском у світ "Повітряної личинки" зумієте розкрити, що сталося з батьками Ері-сан.

Мовляв, ніби кидаєте камінь у ставок.

— Загалом ваше припущення правильне, — погодився сенсей. — Якщо "Повітряна личинка" стане бестселером, представники ЗМІ вмить збіжаться, як коропи у ставку. Правду кажучи, вже й тепер зчинився великий шум. Після прес-конференції до нас ринуть потоком пропозиції від журналів і телебачення про інтерв'ю. Ясна річ, вони дістають відмову, але з виходом книжки ситуація ще більше розігріється. Якщо ми погодимося на інтерв'ю, то вони, очевидно, різними способами розслідують походження Ері. І тоді, рано чи пізно, докопаються до таємниць її біографії. Хто її батьки, де і як виховувалася і хто тепер нею опікується. Напевне, подадуть це як цікаву новину.

Я долучився до цього проекту також без особливої охоти. Живу собі спокійно в горах і зовсім не бажаю будь-чим знову привертати до себе людської уваги. Бо таким чином не зароблю ні гроша. Але особисто думаю, що варто було б, кинувши добру приманку, зацікавити ЗМІ батьками Ері. Нехай дізнаються, де й що вони роблять. Іншими словами, звалити на плечі ЗМІ те, чого не може або не хоче виконати поліція. Я гадаю, що, вміло використовуючи такий розвиток подій, можна врятувати двох людей. В усякому разі, подружжя Фукада і для мене, й, звісно, для Ері надзвичайно дороге. Не можна примиритися з тим, що вони пропали безвісти.

— Якщо припустити, що подружжя Фукада перебувають там, то, власне, з якої причини упродовж семи років їх мали б тримати під вартою? Це дуже тривалий час.

— І я цього не розумію. Залишається тільки гадати, — відповів сенсей. — Як я вам недавно казав, "Сакіґакі", спочатку революційна сільськогосподарська комуна, в певний момент відділилася від революційної фракції "Акебоно", різко змінила курс і перетворилася на релігійну організацію. У зв'язку з інцидентом, що стався з вини "Акебоно", в цій релігійній організації поліція провела розслідування і дійшла висновку про її непричетність до збройної сутички. Після того вона неухильно зміцнювала свої позиції. І не просто неухильно, а, правильніше сказати, дуже швидко. Однак суть її діяльності громадськості майже невідома. І ви, мабуть, про неї нічого не знаєте.

— Зовсім нічого не знаю, — сказав Тенґо. — Телебачення не дивлюся, газет не читаю, а тому, здається, не встигаю

пристосовуватися до суспільних норм.

— Е ні, не лише ви не знаєте. Вони діють потай — так, щоб ніхто з людей нічого про них не довідався. Інші, так звані "нові" релігійні організації працюють відкрито й потроху притягують до себе вірних, а от "Сакіґакі" такого не робить. Бо їхня мета не полягає в тому, щоб збільшити кількість своїх послідовників. Звичайна релігійна організація намагається залучити до себе якомога більше людей для того, щоб гарантувати собі сталі доходи, а от "Сакіґакі" начебто не має такої потреби. Вони шукають не грошей, а скоріше здібних людей. Цілеспрямованих, з різноманітними професіями, здорових і молодих прибічників. А тому силоміць нікого до себе не затягують. Будь-кого не приймають. Серед тих, що приходять, вибирають після співбесіди кращих. Або рекрутують професіоналів. Завдяки цьому створили високоякісну, з високим моральним духом бойову релігійну організацію. Зовні вони ніби зайняті сільським господарством і віддаються суворому релігійному подвижництву.

— Власне, на яке вчення спирається ця релігійна організація?

— Імовірно, дотримується певних догм. Причому еклектичного характеру. Загалом це організація езотеричного типу без цілісного віровчення, яка в центр своєї діяльності ставить працю та релігійний аскетизм. З досить суворою дисципліною. Ніякої половинчастості ні в чому не допускає. Наслухавшись про неї, молодь, яка прагне такого життя, з'їжджається з усієї країни. Організація міцно спаяна й становить повну таємницю для зовнішнього світу.

— Має керівника?

— Зовні начебто не має. Не визнає культу особи, а перебуває під колективним керівництвом. Однак про її внутрішній стан нічого до кінця невідомо. Я збирав, як тільки міг, інформацію про неї, але з-за її огорожі просочується мізерна кількість відомостей. Одне можу сказати: організація невпинно розвивається і начебто має достатні фінанси. Її земельні володіння розширюються, а споруд й устаткування стає щораз більше. Та й огорожа навколо зміцніла.

— А також ім'я її лідера, Фукади-сана, несподівано перестало згадуватися.

— Правду кажете. Все це здається неприродним і незрозумілим, — сказав Ебісуно-сенсей. Він зиркнув на Фукаері, а потім знову перевів погляд на Тенґо. — У "Сакіґакі" ховається якась велика таємниця. Видно, в певний момент в ній сталося щось схоже на структурні зміни. А що саме — невідомо. Внаслідок цього "Сакіґакі" зробила крутий поворот від сільськогосподарської комуни до релігійної організації. Саме тоді раптово з відкритої, поміркованої організації вона перетворилася на сувору й надзвичайно секретну секту.

Я думаю, що, може, в той час усередині "Сакіґакі" відбувся своєрідний державний переворот, у який втягнувся і Фукада. Як я казав раніше, Фукада не мав найменшої схильності до релігії. Був послідовним матеріалістом. І не міг сидіти склавши руки, коли організація, плід його рук, готувалася змінювати свій курс. Напевне, доклав усіх сил, щоб завадити такому процесові, й, можливо, зазнав поразки в боротьбі за лідерство всередині "Сакіґакі".

Тенґо замислився над сказаними словами.

— Я вас розумію, та якщо це так, то чи не краще було б вигнати Фукаду-сана з організації? Мирно — так само, як відділилася фракція "Акебоно". Хіба була потреба в тому, щоб утримувати його під вартою?

— Маєте рацію. У звичайному випадку не було б потреби завдавати собі клопоту з домашнім арештом. Та, можливо, Фукада зберігав якусь таємницю? Небезпечну для його опонентів у разі її оприлюднення. А тому конфлікт не скінчився тільки вигнанням Фукади. Як засновник комуни, він тривалий час виконував роль її фактичного керівника. Бачив на власні очі, що досі в ній відбувалося, надто багато знає. А крім того, був досить відомою колись у суспільстві людиною. Його ім'я. Тамоцу Фукада, тісно пов'язувалося з колишніми часами та й зараз подекуди зберігає свою харизматичність. Якби Фукада опинився поза "Сакіґакі", то його висловлення і дії хоч-не-хоч привернули б до себе людську увагу. А якщо так, то організація не могла так просто відпустити подружжя Фукада, навіть якби воно цього бажало.

— А тому ви хочете зрушити цю справу з мертвої точки, збудивши інтерес громадськості тим, що Ері-сан, дочка Тамоцу

Фукади, сенсаційно дебютувала як письменниця, а її твір "Повітряна личинка" став бестселером.

— Сім років — досить тривалий період. Але за цей час мені нічого не вдалося з'ясувати. І якщо тепер не зважитися на рішучий крок, то загадка може залишитися нерозгаданою.

— Ви намагаєтеся виманити із хащі великого тигра за допомогою Ері-сан як приманки.

— Ніхто не знає, що з хащі вирине. Не обов'язково великий тигр.

— Але з ваших слів я здогадуюся: ви подумки не виключаєте, що до Фукади-сана застосовано насильство.

— Така можливість не виключена, — задумано відповів сенсей. — І ви, напевне, знаєте, що в замкнутому, однорідному колективі може статися багато чого.

Запала гнітюча мовчанка. Її перервала Фукаері.

— Бо прибули карлики, — сказала вона тихо.

Тенґо перевів погляд на неї. Її обличчя, як завжди, залишалося безвиразним.

— Прибули карлики, і тому всередині "Сакіґакі" щось стався? — запитав він.

Дівчина не відповіла. Тільки перебирала пальцями ґудзики на блузці.

Ніби перехопивши в неї слово, Ебісуно-сенсей сказав:

— Я не знаю, хто такі карлики, яких описала Ері. Зрештою, вона й сама не вміє пояснити словами, хто вони. А може, й не збирається пояснювати. Однак, можливо, карлики зіграли якусь роль тоді, коли сільськогосподарська комуна різко перетворилася на релігійну організацію.

— А може, щось схоже на карликів, — сказав Тенґо.

— Правду кажете, — погодився сенсей. — Я не знаю, хто до цього причетний — карлики чи щось схоже на них. Та мені принаймні здається, що, вивівши в "Повітряній личинці" карликів, Ері хоче сказати щось важливе.

Сенсей довго дивився на свої руки, а тоді підвів голову.

— Як ви знаєте, Джордж Орвелл у романі "1984" вивів диктатора під іменем Старший Брат. Ясна річ, в алегоричній формі він розповів про сталінізм. І відтоді слова "Старший Брат" стали функціонувати як суспільна метафора. В цьому велика заслуга Орвелла. Однак тепер, у 1984 році, вони стали дуже

відомими й дуже розпізнаваними. Тож якби з'явився Старший Брат, то ми, показуючи на нього пальцем, казали б: "Обережно! Це — Старший Брат!" Іншими словами, в сучасному суспільстві Старший Брат більше не з'явиться. Замість нього на сцену вийшли карлики. Вам не здається, що це досить цікава аналогія?

Не відриваючи очей від Тенґо, сенсей ледь-ледь усміхнувся.

— Карлики — невидимі істоти. Ми навіть не знаємо, добрі вони чи погані. Але вони невпинно підкопують землю під нашими ногами. — Сенсей зробив коротку паузу. — Можливо, нам треба передусім дізнатися, хто такі карлики, щоб з'ясувати, що сталося з подружжям Фукада й також з Ері.

— Так що? Ви хочете виманити карликів? — запитав Тенґо.

— Та невже можна виманити істот, про яких невідомо, існують вони чи ні? — спитав сенсей, усе ще з усмішкою на губах. — Хіба ваш "великий тигр" не є реальнішим?

— У всякому разі, Ері-сан незмінно залишається приманкою.

— Е ні, слово "приманка" до неї не підходить. Краще назвати її центром буревію, навколо якого потім усе почне крутитися. Я цього сподіваюся.

Сенсей повільно крутнув пальцем у повітрі. І провадив далі:

— Ері перебуває в центрі цього буревію, але сама не рухається. Рухається все навколо неї.

Тенґо мовчки слухав.

— Якщо дозволите скористатися вашою небезпечною метафорою, то, можливо, не тільки Ері, але й ми всі станемо приманкою, — сказав сенсей і, примруживши очі, глянув на Тенґо. — Включно з вами.

— Мене попросили тільки переробити "Повітряну личинку". Так би мовити, відвели мені підсобну технічну роль. Так складалася справа, яку розпочав Комацу-сан.

— Справді.

— Але потроху все начебто змінилося, — сказав Тенґо. — тими словами, до первісного плану Комацу-сана ви внесли свої поправки?

— Та ні, я не збирався вносити жодних поправок. Комацу-сан мав свій намір, а я — свій. Але поки що обидва наші наміри збігаються.

— Обидва наміри, ніби осідлавши одного коня, успішно просунули план уперед, чи не так?

— Можливо.

— Двоє людей, що вирушили кожен у своєму напрямі, тимчасово їдуть разом на коні однією дорогою, а що буде потім — невідомо.

— Ви — письменник, а тому досить гарно висловилися.

Тенґо зітхнув.

— Я не думаю, що попереду надзвичайно світла перспектива. Та, в усякому разі, вороття, здається, вже нема.

— А якби й було, то навряд чи вдалося б повернутись на початкову позицію, — уточнив сенсей.

На цьому розмова скінчилася. Тенґо також не мав чого додати.

Ебісуно-сенсей встав першим. Сказав, що повинен зустрітися з кимось недалеко звідси в одній справі. Фукаері залишилася. Якийсь час Тенґо сидів навпроти неї й мовчав.

— Ти не голодна? — запитав він.

— Особливо ні, — відповіла вона.

Оскільки кав'ярня вже була переповнена, то вони обоє майже одночасно вийшли надвір. Якийсь час ішли без жодної мети вулицями Сіндзюку. Була вже майже шоста, і багато людей квапилося до станції. Місто тонуло в сонячному сяйві. Після підвальної кав'ярні воно здавалося навдивовижу штучним.

— Куди тепер поїдеш? — спитав Тенґо.

— Особливо нема куди, — відповіла Фукаері.

— Провести додому? — запитав він. — Тобто до квартири в Сінано? Ти сьогодні там зупинишся?

— Туди не поїду, — відповіла вона.

— Чому?

Фукаері не відповіла.

— Хочеш сказати, ніби тобі здається, що краще туди не їхати? — спитав Тенґо.

Дівчина мовчки кивнула.

Тенґо кортіло запитати, чому вона вважає, що краще туди не їхати, але передчував, що все одно не дістане нормальної відповіді.

— Ну, то повернешся в дім сенсея?

— До Футаматао дуже далеко.

— А ще кудись можеш поїхати?

— Попрошуся до вас, — відповіла вона.

— Може, тобі там не сподобається, — добираючи слова, обережно сказав Тенґо. — Я мешкаю сам у тісній квартирі. Та й Ебісуно-сенсей цього не дозволяє.

— Сенсею байдуже, — відповіла дівчина. І здвигнула плечима. — І мені також.

— А от мені, можливо, не байдуже.

— Чому.

— Одним словом... — почав Тенґо й запнувся. Не міг пригадати, з чого почав. У розмові з Фукаері часто таке траплялося. Умить обривалася нитка думок. Так, ніби раптом зривався вітер і розкидав ноти, потрібні для гри на музичному інструменті.

Фукаері простягла праву руку й, ніби заспокоюючи, легко стиснула його ліву руку.

— Я вас не зовсім добре розумію, — сказала вона.

— Наприклад, що?

— Ми одне ціле.

— Одне ціле? — здивувався Тенґо.

— Разом книжку написали.

Тенґо відчув долонею силу її пальців. Не надмірну, але рівну і впевнену.

— Правду кажеш. Ми разом написали "Повітряну личинку". І разом нас зжере тигр.

— Тигр не з'явиться, — на диво серйозним тоном сказала Фукаері.

— От і добре! — зрадів Тенґо. Однак не дуже почувався щасливим. Можливо, тигр не з'явиться, але що з'явиться натомість, не знав.

Обоє стали перед квитковою касою станції Сіндзюку. Фукаері, все ще тримаючи Тенґо за руку, дивилася на нього. Навколо них, ніби річкова течія, пропливали люди.

— Гаразд. Якщо хочеш зупинитися у мене, зупиняйся, — здавшись сказав Тенґо. — Бо я зможу переспати на дивані.

— Дякую, — сказала Фукаері.

Тенґо подумав, що оце вперше з її уст почув слово подяки. Та ні, можливо, не вперше, але коли — ніяк не міг згадати.

Розділ 19

(про Аомаме)

Жінки, що діляться таємницями

— Карлики?. — заглядаючи в обличчя дівчини, лагідно спитала Аомаме. — А скажи, хто вони такі?

Однак Цубаса знову міцно стулила рот, а її очі, як і перед тим, утратили глибину. Здавалося, сказавши тільки одну фразу, вона витратила більшу половину своєї енергії.

— Твої знайомі люди? — запитала Аомаме.

Знову мовчанка.

— Вона досі кілька разів повторювала ці слова, — сказала стара пані. — Карлики. А що це означає, невідомо.

У цих словах учувалося щось зловісне. Вуха Аомаме сприймали цей неголосний звук наче далекий гуркіт грому.

— Може, карлики завдали їй шкоди? — спитала вона.

Господиня хитнула головою.

— Не знаю. Та хоч би там що, карлики, напевне, мають для неї важливе значення.

Дівчина поклала на стіл свої маленькі руки й, не змінюючи пози, своїми прозорими очима втупилася в одну точку простору.

— А що, власне, сталося? — спитала Аомаме господиню. І та почала загалом спокійно розповідати:

— Видно сліди ґвалтування. Причому неодноразового. Між ногами і в піхві — кілька жахливих рваних ран, пошкоджена й матка. Бо всередину її недорозвинених статевих органів удирався дорослий чоловік. А тому сильно поруйнував слизову оболонку матки — місце прикріплення заплідненої яйцеклітини. Лікар дійшов висновку, що, ставши дорослою, дівчина навряд чи зможе завагітніти.

Здавалось, що стара пані навмисне перед дівчиною викладає такі яскраві подробиці. Цубаса слухала все це мовчки. Вираз її обличчя ніби й не змінювався. Тільки інколи вона злегка ворушила ротом, але звуків не видавала. Справляла враження людини, яка з чемності слухає розповідь про когось незнайомого, що живе десь далеко.

— Та річ не тільки в цьому, — вела далі господиня. — Навіть якщо якимось чином функція матки буде відновлена, то, напевне, дівчина ніколи не захоче мати з будь-ким статевих стосунків. Бо, судячи з жахливих пошкоджень, неодноразово

зазнала нестерпного болю. Згадка про нього так просто не зникне. Ви мене розумієте?

Аомаме кивнула. Міцно сплетені пальці обох її рук лежали на колінах.

— Інакше кажучи, готовим до запліднення її яйцеклітинам нема куди спускатися. Вони... — Зиркнувши на дівчину, господиня вела далі: — ...вже стали безплідними.

Аомаме не знала, наскільки Цубаса розуміє зміст розповіді. Та незалежно від цього, вираз її обличчя видавав, що вона начебто перебуває десь-інде. Принаймні не тут. Здавалось, її душа замкнена десь у маленькій темній кімнаті.

Господиня пояснювала:

— Не можна казати, що єдиний сенс життя жінки полягає в тому, щоб завагітніти й народити дитину. Кожна людина вільна обирати, як їй жити. Але, як не крути, нікому не дозволено силоміць позбавляти жінку такого природного права.

Аомаме мовчки кивнула.

— Ясна річ, не дозволено, — повторила стара пані. Аомаме відчула, що її голос злегка тремтить. Здавалось, вона вже не може стримати своїх почуттів. — Ця дівчина сама звідкись утекла. А як — не знаю. Але більше їй ніде дітися. Бо ніде-інде не може бути в безпеці.

— Вона десь має батьків?

Стара пані нахмурилась і легенько постукала нігтями по столу.

— Відомо, що десь має. Але це вони дозволили скоїти з нею такий огидний вчинок. Коротко кажучи, дівчина втекла від них.

— Тобто батьки дозволили, щоб хтось ґвалтував їхню дочку? Ви це хочете сказати?

— І не тільки дозволили. А навіть заохочували.

— Як це так?.. — здивувалася Аомаме. Більше слів не знайшла.

Господиня захитала головою.

— Це жахлива історія. Із непростими обставинами. Несхожими на звичайне домашнє насильство. Знайомий лікар сказав, що треба повідомити поліції. Але я попросила не робити цього. Він ставився до мене добре, а тому я змогла якось його вмовити.

— То чому ж ви не повідомили поліції? — спитала Аомаме.

— Над цією дівчиною вчинено наругу, що явно суперечить людській моралі й заслуговує суспільного осуду. Це підлий злочин, що, природно, мав би бути суворо покараний, — уважно добираючи слова, сказала стара пані. — Та якби навіть я зараз звернулася до поліції, то які, власне, заходи вони могли б ужити? Як бачите, дівчина майже не говорить. Не могла б нормально пояснити, що з нею сталося. А якби й змогла, то нема способу довести, що це правда. Якщо передати дівчину в руки поліції, то, можливо, її відішлють назад до батьків. Бо їй нікуди їхати, а батьки, що не кажіть, мають на неї право. Якби вона повернулася до них, то, боюсь, повторилося б те саме. А цього не можна допустити.

Аомаме кивнула.

— Я сама її виховаю, — впевнено сказала господиня. — І нікому не віддам. Не збираюся передавати навіть батькам, якщо приїдуть сюди. Десь заховаю.

Якийсь час Аомаме переводила погляд то на господиню, то на дівчину.

— То можна встановити, який чоловік учинив над нею сексуальне насильство? Він один?

— Можна. Один.

— Але на нього не можна подати в суд?

— Він дуже впливова людина, — відповіла стара пані. — Має надзвичайно сильний безпосередній вплив на її батьків. Вони були й залишаються досі під ним — роблять те, що він наказує. Безхарактерні й нерозсудливі люди. Усе, що він каже, здається їм абсолютно правильним. А тому якщо їм скажуть, що треба віддати йому дочку, вони не спроможні опиратися. Всі його слова приймають на віру й слухаються. Навіть не знаючи, що з нею там роблять.

Аомаме не відразу зрозуміла, що сказала господиня. Якийсь час напружувала мозок, щоб зібратися з думками.

— Це якась особлива організація?

— Так. Особлива організація обмежених, із хворою психікою людей.

— Своєрідна секта? — запитала Аомаме.

Стара пані кивнула.

— Так. Надзвичайно шкідлива й небезпечна секта.

"Звісно, це не що інше, як секта. Люди, які роблять те, що їм наказують. Безхарактерні й нерозсудливі. Не було б нічого дивного, якби таке саме сталося і зі мною", — прикусивши губу, подумала Аомаме.

Звичайно, всередині "Братства свідків" не доходило до ґвалтування. Принаймні вона не відчувала такої загрози. Її оточували спокійні й щирі "брати й сестри", які серйозно ставилися до своєї віри, поважали її вчення, іноді жертвуючи навіть життям. Але ж не завжди правильні спонуки приводять до правильних наслідків. І ґвалтування не обмежується лише тілом. Насильство не завжди має видиму форму, а з його ран не завжди тече кров.

Цубаса викликала в пам'яті Аомаме образ її самої в такому віці. "Я з власної волі зуміла якось звідти втекти, — згадала вона. — А от ця дівчина, зазнавши такої глибокої травми, навряд чи зможе вернутися назад у свій первісний, природний стан". Від такої думки у грудях Аомаме різко защеміло. У дівчини вона виявила те, що, можливо, сталося з нею самою.

— Аомаме-сан, — ніби відкриваючи таємницю, сказала господиня. — Вибачте, що я, знаючи, як це негарно, розслідувала ваше походження.

Почувши ці слова, Аомаме похопилась і глянула на неї.

— Відразу після того, як ми вперше тут поговорили. Була б рада, якби не образилися за це на мене.

— Та ні, я не ображаюся, — відповіла Аомаме. — У нашому становищі таке розслідування цілком природне. Бо ми робимо незвичайну справу.

— Правду кажете. Проходимо надзвичайно делікатною, тонкою лінією. Тож маємо довіряти одна одній. Але ж із жодним партнером цього не можна досягти, якщо нічого про нього не знаєш. Ось чому я розслідувала все, що вас стосується Від сучасного до минулого. Звісно, майже все. Бо дізнатися все про людину нікому не дано. Можливо, й Богові.

— І дияволу, — додала Аомаме.

— І дияволу, — повторила стара пані. І злегка всміхнулася — Я дізналася, що ви самі в дитинстві зазнали душевних ран, пов'язаних із сектою. Ваші батьки були й залишаються досі палкими членами "Братства свідків". І не простили вам того, що ви зреклися їхньої віри. Через це ви й зараз страждаєте.

Аомаме мовчки кивнула.

А господиня вела далі:

— Чесно кажучи, "Братство свідків" не можна назвати нормальною релігією. Якби в дитячі роки ви сильно поранилися й, захворівши, потребували операції, то могли б утратити життя. Бо релігія, що заперечує потрібність операції для врятування життя на тій підставі, що це буквально суперечить Святому Письму, — це не що інше, як секта. Це надмірне зловживання догмами віри.

Аомаме кивнула. "Дітям у "Братстві свідків" передусім утовкмачують у голову думку про заборону переливання крові, — згадувала вона. — Мовляв, набагато більше щастя потрапити в рай, вмерши з чистим тілом і душею, ніж упасти в пекло, зробивши переливання крові всупереч Божим заповідям. Так навчають дітей. Для компромісу нема місця. Залишається одне з двох — упасти в пекло або потрапити до раю. Діти ще не можуть критично мислити й не знають, чи така логіка правильна з погляду всього суспільства й науки, їм доводиться повірити в те, чого навчають батьки. Якби в дитячому віці я опинилася в ситуації, яка вимагала б переливання крові, то відмовилася б від нього, як веліли батьки, й вибрала б смерть. І потрапила б хтозна-куди — в рай чи кудись-інде".

— Ця секта відома? — запитала Аомаме.

— Вона має назву "Сакіґакі". Мабуть, ви про неї чули. Бо певний час ця назва щодня з'являлася в газетах.

Аомаме не пам'ятала її. Але мовчки навмання кивнула. Бо їй здалося, що так буде краще. Усвідомлювала, що живе зараз не у 1984-му, а в трохи зміненому 1Q84 році. Це все ще була гіпотеза, яка, однак, з кожним днем ставала щораз реалістичнішою. В цьому новому світі, напевне, залишилося ще багато чого невідомого. Їй доводилося всього остерігатися.

Стара пані вела далі:

— "Сакіґакі" виникла спочатку як невелика сільськогосподарська комуна, якою управляла група "нових лівих", що втекли з міста, однак у певний момент вона круто змінила свій курс і перетворилася на релігійну організацію. Причини й перебіг цієї зміни невідомі. Можна сказати, навіть дивні. У всякому разі, більшість її членів начебто в ній залишилася. Тепер вона має ліцензію як юридична особа, але

про справжню її діяльність громадськість майже нічого не знає. Кажуть, що в основному вона належить до системи езотеричного буддизму та, мабуть, її віровчення схоже на пап'є-маше. А проте ця секта швидко здобула собі послідовників і постійно зростає. Хоча той важливий інцидент якось зачепив її, але зовсім не завдав помітної шкоди. Бо вона на диво вміло вжила контрзаходів. Скоріше навпаки — зробила собі з цього рекламу.

Передихнувши, господиня розповідала далі:

— Громадськості вона майже невідома, але має засновника якого в організації називають "лідером". Вважають, що він має особливі здібності. Що, використовуючи їх, іноді може вилікувати важку хворобу, передбачити майбутнє й викликати різноманітні надприродні явища. Звісно, все це майстерне шахрайство, але воно, очевидно, притягає до себе чимало людей.

— Які надприродні явища?

Стара пані звела докупи свої гарні брови.

— Що це конкретно означає — невідомо. Правду кажучи, я зовсім не цікавлюся такого роду окультними речами. Подібне шахрайство практикується з давніх-давен у всіх кутках світу. Спосіб завжди той самий. Однак таке ганебне явище, як видно, не хиріє. Бо більшість людей у світі не просто вірить у щось, а хоче, щоб воно було правдою. Такі люди, навіть заплющивши очі, нічого не бачать. Тож обдурити їх так само легко, як скрутити руку немовляті.

— "Сакіґакі"... — вимовила Аомаме. "Ніби назва якогось експреса, — подумала вона. — А не релігійної секти".

Почувши слово "Сакіґакі" й немов реагуючи на прихований у ньому особливий зміст, Цубаса на мить опустила очі. Але відразу підвела їх і знову показала, як і раніше, своє безвиразне обличчя. Здавалось, наче в ній раптом закрутився і тут же затих вихор.

— Засновник цієї секти зґвалтував Цубаса-тян, — повідомила господиня. — Домігся цього під тим приводом, що подарує їй духовне пробудження. Заявив батькам, що такий обряд треба виконати перед першим місячним. Мовляв, подібне чисте духовне пробудження можна надавати лише непорочним, як вона, дівчатам. І що різкий біль при цьому — це неминуча перешкода, яку треба подолати, щоб піднятися на вищий

духовний рівень. Батьки всьому цьому вірили. Просто дивно, наскільки дурною може стати людина. Такий випадок стався не лише з Цубаса-тян, а, за здобутою інформацією, також з іншими дівчатами. Засновник секти — збоченець, що має розбещену статеву схильність. У цьому нема сумніву. Релігійна організація та її віровчення — це лише зручний засіб для прикриття його похоті.

— А як звати ватажка секти?

— На жаль, ще не знаю. Його називають просто "лідером". Що він за людина, яка його біографія і який вигляд — також невідомо. Всі наші пошуки нічого не дають. Вони повністю блокуються. Він сидить у штаб-квартирі секти й майже не показується людям. Усередині зустрічається з обмеженою кількістю своїх прихильників. Кажуть, завжди перебуває в темній кімнаті й віддається медитації.

— Але ми не можемо залишити його в спокої.

Господиня зиркнула на дівчину й поволі кивнула.

— Не можна допустити більших жертв, так?

— Коротко кажучи, нам треба вжити якихось заходів.

Стара пані поклала свою простягнуту руку на руку Цубаси. І. на хвилю поринула в мовчанку. А потім сказала:

— Правду кажете.

— Ви не сумніваєтесь, що він повторює такі збочені вчинки? — спитала Аомаме.

Господиня кивнула.

— Маємо тверді докази того, що здійснюється організоване ґвалтування.

— Якщо це справді так, то цьому треба покласти край, — спокійно промовила Аомаме. — Як ви кажете, не можна допустити більших жертв.

Здавалося, ніби в душі старої пані змагається кілька думок. І тоді вона сказала:

— Про цього "лідера" нам треба докладніше й глибше знати. Двозначності не може бути. Бо, що не кажіть, від цього залежить людське життя.

— Цей чоловік майже ніколи не показується людям?

— Так. І, мабуть, має сувору охорону.

Примруживши очі, Аомаме уявила собі спеціальну мініатюрну плішню, заховану в глибині шухляди. Її гостре

вістря.

— Можливо, це буде важка робота, — сказала Аомаме.

— Особливо важка, — погодилася господиня. І, відпустивши руку дівчини, приклала середній палець до брови. Це означало — так бувало нечасто, — що вона напружено над чимось думала.

Аомаме промовила:

— Гадаю, що буде практично важко вирушити самій в гори префектури Яманасі, проникнути всередину релігійної секти, що перебуває під суворою охороною, ліквідувати її лідера й безпечно звідти повернутися. Бо це ж не кінофільм про ніндзя.

— Звичайно, я не думаю вас туди посилати, — серйозним тоном сказала господиня. І, ніби згадавши, що це жарт, злегка всміхнулася. — Про таке не може бути й мови.

— Мене тривожить ще одна річ, — заглядаючи господині в очі, мовила Аомаме. — Карлики... Власне, хто вони такі? Що вони заподіяли дівчині? Можливо, потрібна також інформація про них?

Приклавши палець до брови, стара пані відповіла:

— І мене це тривожить. Дівчина майже не говорить, але, як я вже казала, неодноразово повторила слово "карлики". Можливо, вони мають для неї особливе значення. Однак вона не сказала, хто вони такі. Як тільки мова про них заходить, дівчина замовкає. Трохи почекайте, будь ласка. І це з'ясуємо.

— Маєте якісь міркування про те, як добути докладнішу інформацію про "Сакіґакі"?

Господиня спокійно всміхнулася.

— Це проста формальність, бо нема на світі нічого, чого не купити за добрі гроші. І ми їх збираємо. Особливо для цього випадку. Може, доведеться трохи почекати, але потрібну інформацію обов'язково матимемо.

"А проте є речі, які ні за які гроші не можна купити, — подумала Аомаме. — Наприклад, Місяць".

— Ви справді збираєтеся взяти Цубасу до себе на виховання? — змінила тему розмови Аомаме.

— Авжеж, цілком серйозно. Думаю офіційно зробити її названою дочкою.

— Але ж, гадаю, знаєте, що така юридична процедура непроста. Бо, що не кажіть, ситуація складна.

— Звичайно. Але я до цього готова, — відповіла стара пані — Скористаюсь усіма засобами. Зроблю все, що зможу, аби дівчину нікому не віддати.

У її голосі вчувалася різка нотка. Ще ніколи вона не покачувала так явно перед Аомаме своїх почуттів. І це трохи збентежило Аомаме. Здається, господиня прочитала на її обличчі таке побоювання.

І, ніби відкриваючи таємницю, стишеним голосом вона сказала:

— Я ще нікому про це не розповідала. Зберігала досі глибоко в душі. Бо прикро про це вголос говорити. Правду кажучи, під час самогубства дочка була вагітною. На шостому місяці. Мабуть, вона не хотіла народжувати дитини від того чоловіка. А тому разом з плодом у лоні вкоротила собі життя. Якби була щасливо народила, то її дитина мала б приблизно стільки років, як оця дівчина. Тоді я втратила одночасно два дорогоцінних життя.

— Як жаль! — сказала Аомаме.

— Але будьте спокійні. Така особиста обставина не затьмарить моєї розсудливості. Я не наражатиму вас на зайву небезпеку. І ви для мене дорогоцінна дочка. Ми вже одна сім'я.

Аомаме мовчки кивнула.

— Цього чоловіка будь-що треба знищити, — наче сама собі, сказала господиня. А тоді глянула на Аомаме. — Якомога скоріше треба послати його в інший світ. Перед тим, як він нашкодить іншій людині.

Аомаме подивилася на Цубасу по той бік стола. Дівчина, що своїм поглядом зосередилася на чомусь уявному, здалася Аомаме лише тінню людини.

— Та водночас квапитися не варто, — додала господиня. — Нам треба бути обережними й терпеливими.

Залишивши господиню з дівчиною, Аомаме вийшла сама з кімнати. Господиня сказала, що побуде з Цубасою, поки та не засне. У холі на першому поверсі четверо жінок сиділи за столом і, схиливши голови одна до одної, пошепки про щось розмовляли. В очах Аомаме це було нереальне видовище. Здавалось, ніби жінки творили композицію уявної картини, яку можна було б назвати "Жінки, що діляться таємницями". Навіть

коли Аомаме проходила повз них, створена ними композиція не змінилася.

За вхідними дверима Аомаме присіла навпочіпки й погладила вівчарку, яка радісно заметляла хвостом. Аомаме дивувалася, чому собака стала такою беззастережно щасливою. Аомаме ніколи не тримала вдома нікого — ні собаки, ні кота, ні пташки. Не купувала квітів у горщиках. Потім вона раптом згадала й глянула на небо. Та за його плоскими сірими хмарами, що віщували настання сезону дощів, Місяця не побачила. Був тихий, безвітряний вечір. Хоча за товщею хмар і проглядало тьмяне місячне сяйво, Аомаме не змогла визначити, скільки Місяців на небі.

Прямуючи до станції метро, Аомаме роздумувала над дивовижністю цього світу. Якщо, як казала господиня, ми — лише прості переносники генів, то чому багатьом із нас доводиться жити дивним життям. Якби ми жили просто, думаючи тільки про те, як підтримати його і продовжити людський рід. то хіба мета генів про передачу ДНК повністю не досягалася б? Які переваги дає генам те, що люди живуть складним, заплутаним, іноді навіть дивним життям?

Яку користь приносить генам чоловік, що знаходить радість у ґвалтуванні дівчат перед першим місячним, здоровенної статури "голубий" охоронець, глибоко побожні люди, що вмирають, відмовляючись від переливання крові, жінка, що вкорочує собі життя снодійним препаратом на шостому місяці вагітності, жінка, що вбиває гострим вістрям голки чоловіків, які створюють проблеми, жінконенависники й чоловіконенависники? Гени насолоджуються такими хитромудрими життєвими епізодами як яскравим стимулом чи використовують їх для якоїсь мети?

Аомаме не розуміла цього. Вона тільки знала, що тепер уже іншого життя не вибере. Хоч би там що, доведеться їй жити тим, яке випало. Повернути назад куплений товар і взяти новий не випадає. Хоч би яким дивним і спотвореним воно було, залишиться по-своєму переносником генів.

"Було б добре, якби господиня і Цубаса стали щасливими, — міркувала вона на ходу. І навіть подумала, що готова пожертвувати собою заради їхнього щастя. — Бо я не маю вартого уваги майбутнього". А втім, правду кажучи, вона не

вірила, що в них обох складеться спокійне, задовільне або принаймні звичайне життя. "Більш-менш ми однакові, — думала вона. — У процесі життя кожна з нас несла на своїх плечах надто важкий тягар. Як казала господиня, ми — одна сім'я. Розширена сім'я, що має щось спільне — глибокі сердечні рани, свої вади й веде нескінченну війну".

Думаючи про це, Аомаме відчула, що сильно бажає фізичної близькості з чоловіком. "І чого це, як на зло, захотілося його саме в такий час? — здивувалася вона й захитала головою. Не могла визначити, чим спричинена така підвищена статева жага — нервовим напруженням чи природним покликом яйцеклітин, що в ній накопичилися, або хитромудрим задумом генів? Очевидно, в неї досить глибокі корені. У такому випадку Аюмі, напевне, ось так висловилася б: "Ох і хочеться добрячого сексу!" "Що ж робити?" — задумалася Аомаме. Можна піти до знайомого бару в пошуках підходящого чоловіка. Проїхати на метро одну зупинку до Роппонгі. Але ж вона страшно втомилася. А крім того, не була в такій формі, щоб спокусити чоловіка. Не нарум'янена, в тенісних туфлях і з вініловою спортивною сумкою. Вона вирішила повернутися додому й, відкоркувавши пляшку червоного вина, самовдовольнитись і заснути. Так буде найліпше. І більше не думати про Місяць.

Чоловік, який сидів навпроти у вагоні метро від Хіроо до Дзіюґаоки, з першого погляду їй сподобався. Мав понад сорок років, овальне обличчя й невелику залисину. Непогану форму голови. Здоровий колір обличчя і модні окуляри з тонкою чорною оправою. Добірний одяг — білу теніску під літнім піджаком з тонкої бавовняної тканини. На колінах тримав шкіряний портфель. Взуття з м'якої брунатної шкіри. З вигляду службовець, але начебто не дуже солідної компанії. Редактор видавництва, працівник контори невеликої будівельної фірми або текстильної фабрики тощо. Він зосереджено читав книжку кишенькового формату із суперобкладинкою.

Якби була змога, Аомаме хотілося піти кудись з ним і віддатися бурхливому сексу. Вона уявила собі, як міцно, що аж кров зупинялася, стискає однією рукою його твердий прутень, а другою ніжно масажує обидва яєчка. В неї аж рукизасвербіли від нетерплячки. Пальці мимоволі то стискалися, то розмикалися.

За кожним подихом плечі то піднімалися, то опускалися. Кінець язика облизував губи.

Однак на станції Дзіюґаока вона мусила зійти з вагона. Чоловік їхав далі хтозна-куди, не відриваючись від книжки, і навіть не підозрював, що був об'єктом еротичних фантазій. Здавалось, не звертав уваги на те, яка жінка сидить навпроти. Виходячи з вагона, Аомаме загорілася бажанням вирвати з його рук осоружну книжку, але, звісно, передумала.

О першій годині ночі вона міцно заснула. І приснився їй еротичний сон. Уві сні вона мала прекрасні груди, величиною і формою схожі на грейпфрути. Соски тверді, великі. Тулилася ними до чоловікового живота. Пожбуривши одяг на підлогу, лежала гола, широко розкинувши ноги. Хоча уві сні не могла бачити, але в той час на небі пливли поряд два Місяці: один — великий, давній, другий — новий, маленький.

Спали в одній кімнаті Цубаса й стара пані. Дівчина, в новій крапчастій піжамі, спала, злегка підібгавши ноги, на ліжку. Господиня, не роздягнена, спала у кріслі. На її колінах лежало вовняне укривало. Вона хотіла піти, як тільки Цубаса задрімає, але сама тим часом заснула. Навколо будинку, що містився на високому пагорбі, запанувала тиша. Іноді сюди долинали вихлопи мотоциклів, що мчали далекими вулицями, і сирени швидкої медичної допомоги. Біля дверей будинку лежала калачиком вівчарка. На заслонені штори вікон падало світло ртутних ламп. Хмари почали розриватися, і в їхніх просвітах раз у раз показувалися обидва Місяці. Світовий океан регулював свої припливи і відпливи.

Цубаса спала з трохи розтуленим ротом, припавши щокою до подушки. Дихала надзвичайно спокійно й майже не ворушилася. Тільки іноді злегка посмикувала плечем. Чубик спадав на очі.

Згодом її рот повільно розтулився, і з нього один за одним вибралися карлики. Вони з'являлися поодинці, уважно озираючись навколо. Якби стара пані прокинулася, то, напевне, побачила б їх, але вона спала міцним сном. Карлики про це знали. Їх було всього п'ятеро. Коли вилазили з рота Цубаси, то були завбільшки з її мізинець, а коли опинялися назовні, то, повільно розтягуючись, як складані меблі, досягали тридцятисантиметрового зросту. Всі мали на собі однаковий,

нічим не прикметний, одяг. Їх, з однаковими обличчями, годі було розрізнити.

Вони спустилися з ліжка на підлогу й витягли з-під нього клубок завбільшки з м'ясний пиріжок. Сіли навколо нього й почали завзято смикати. Простягаючи руки до цього білого пружного й пухкого клубка, вони звичними рухами витягували напівпрозорі білі, начебто липкі, нитки й завдяки цьому потроху збільшували його розміри. Їхній власний зріст незабаром досяг шістдесяти сантиметрів. Карлики могли його вільно змінювати відповідно до потреби.

Робота тривала кілька годин. П'ятеро карликів так нею захопилися, що не видавали жодного звуку. Працювали спільно, злагоджено, без зупинки. А Цубаса і стара пані тим часом, не ворушачись, і далі спали. Як ніколи, міцним сном спали всі інші жінки притулку. Мабуть, і німецькій вівчарці щось снилося, бо, лежачи на траві, вона видушувала з глибин підсвідомості невиразні звуки.

А над головою, немов змовившись, два Місяці обсипали світ дивовижним сяйвом.

Розділ 20

(про Тенґо)

Бідолашні гіляки

Тенґо не міг заснути. Одягнувши його піжаму й забравшись у ліжко, Фукаері міцно спала. Вмостившись на маленькому дивані, на якому часто і досить зручно перепочивав в обідню пору, Тенґо відчув, що сон його не бере, а тому сів за кухонний стіл писати розпочате велике оповідання. Електронна друкарська машинка залишилась у спальні, й довелося писати на папері кульковою ручкою. Однак через це він не відчував особливої незручності. Звісно, електрична друкарська машинка мала ту перевагу, що дозволяла швидко писати й зберігати написане в її пам'яті, але він любив класичний спосіб писання ієрогліфів рукою.

Взагалі Тенґо рідко писав художній твір уночі. Йому подобалося працювати вдень, коли надворі ходили люди. А от при навколишній темряві й тиші його текст іноді виходив надто густим. Часто доводилося написане вночі відразу переробляти. Замість витрачати на це час і зусилля краще було писати від самого початку завидна.

Та коли цього разу він писав кульковою ручкою після довгої перерви, то його голова працювала безвідмовно. Уява розправила крила, й оповідь текла вільно. Одна думка природно пов'язувалася з наступною, і цей потік майже не переривався. Кінчик кулькової ручки безперестанно й уперто поскрипував на білому папері. Як тільки рука втомлювалася, Тенґо відкладав ручку і, немов піаніст, що вистукує уявну гаму, ворушив у повітрі пальцями правої руки. Стрілки годинника наближалися до половини другої. Як не дивно, знадвору не долинали жодні звуки. Здавалось, ніби густі, як вата, хмари, нависаючи над містом, повністю їх поглинали.

Потім він знову брав ручку, й на папір лягали слова. Поки писав, раптом згадав, що завтра сюди прийде заміжня подруга. Як завжди, в п'ятницю, приблизно об одинадцятій ранку. А до того часу Фукаері треба кудись спровадити. Добре, що хоч дівчина не користується парфумами і туалетною водою. Бо якби в ліжку залишився чийсь запах, подруга відразу його відчула б. Він добре знав, що вона пильна й ревнива. Він не мав нічого проти того, що вона іноді спить з чоловіком. А от якби сама дізналася, що Тенґо завів знайомство з іншою жінкою, то всерйоз розлютилася б.

— Секс у подружньому житті — це щось зовсім інше, — пояснювала вона. — Як окремий рахунок.

— Окремий рахунок?

— З іншими статтями витрат.

— З використанням інших сторін настрою?

— Щось у тому дусі. Використовуються ті самі органи тіла, а от настрій зовсім інший. І це приємно. Як зрілій жінці, мені це вдається. Але спати з іншою жінкою я тобі не дозволяю.

— Та я цього не роблю, — відповів Тенґо.

— Навіть якби, наприклад, ти не мав статевого зв'язку з іншою дівчиною, сама лише твоя думка про таку можливість була б для мене образою.

— Лише думка про можливість? — здивувався Тенґо.

— Схоже, ти не розумієш жіночої психології. Хоча пишеш художні твори.

— Я гадаю, що це несправедливість.

— Можливо. Але я тобі справно її компенсую.

Тенґо задовольняли стосунки із заміжньою подругою. Вона не була красунею в загальноприйнятому розумінні. Але загалом з унікальними рисами обличчя, що, можливо, комусь видавалися навіть непривабливими, але йому вони відразу сподобалися. Крім того, вона виявилася досконалою сексуальною партнеркою. Багато від нього не вимагала. Лише старанного сексу (іноді двічі) кожної п'ятниці протягом трьох-чотирьох годин і відмови від інших жінок, от і все. Вона дорожила сім'єю й не збиралася її руйнувати заради Тенґо. Просто вона не діставала повного задоволення від сексу зі своїм чоловіком. Інтереси Тенґо та його подруги загалом збігалися.

Тенґо не відчував особливої жаги до інших жінок. Понад усе хотів свободи й спокою. Якщо міг забезпечити себе регулярним сексом, то більше нічого від жінки не бажав. І не дуже тішив себе думкою, що познайомиться з ровесницею, закохається в неї, зав'яже сексуальні стосунки й, природно, візьме на себе певну відповідальність. Подолання психологічних перешкод, появи непередбачуваних можливостей, неминучого зіткнення різних думок — увесь цей ряд труднощів він хотів обійти.

Такого поняття, як "відповідальність", Тенґо побоювався і сахався. Досі примудрявся уникати становища, яке нею супроводжувалося. Не заходити у складні людські стосунки, як тільки можна, не брати на себе зобов'язань, так би мовити, врівноважити прибутки й видатки, жити вільно й спокійно — от чого він постійно прагнув. Заради цього був ладен витерпіти всяку скруту.

Аби уникнути відповідальності, Тенґо на ранньому етапі свого життя навчився бути непомітним. Перед людьми не виставляв своїх здібностей, не висловлював власної думки, не випинав свого "я", а старався, по змозі, применшити свою особу. Від самого дитинства опинився у становищі, коли доводилося власними силами виживати, ні на кого не надіючись. Однак у ті роки реальної сили він не мав. А тому, коли подував сильний вітер, мусив хапатися за будь-що у сховку, щоб не здуло. Про такий засіб мав завжди пам'ятати. Як сироти з романів Діккенса.

Загалом досі все начебто складалося сприятливо. Від різноманітної відповідальності ухилявся і далі. В університеті не залишився, на державну службу не влаштувався, не одружився, а підшукав собі порівняно вільне заняття, задовільну, з малими

вимогами, сексуальну партнерку і, використовуючи багато вільного часу, писав художні твори. Зустрів Комацу, літературного наставника, й завдяки йому регулярно діставав роботу з текстами. Власні твори, які написав, ще не побачили світу але його життя проходило поки що більш-менш добре, Близьких друзів і коханки, що сподівалася на одруження з ним, не мав. Досі Тенґо знався приблизно з десятьма жінками, мав з ними статеві зв'язки, але тривали вони недовго. Все ще принаймні залишався вільним.

Однак після того, як у його руки потрапив рукопис "Повітряної личинки", в його спокійному житті утворилося кілька тріщин. Передусім його майже силоміць утягай у план, який придумав Комацу. Ця вродлива дівчина потрясла його душу з кількох несподіваних боків. А завдяки переписуванню "Повітряної личинки" в ньому начебто настали внутрішні зміни. І він запалився гарячим бажанням писати власний твір. Звичайно, це добра зміна. Та водночас у його самодостатньому життєвому циклі, підтримуваному майже в ідеальному порядку, назрівала, очевидно, якась переміна.

У всякому разі, завтра — п'ятниця. Прийде заміжня подруга. І до того часу треба кудись спровадити Фукаері.

Фукаері прокинулася після другої години ночі. Все ще в піжамі, відчинила двері й зайшла в кухню. Випила велику склянку води з-під крана. Потім, протираючи руками очі, сіла за стіл навпроти Тенґо.

— Не заважатиму, — як завжди, без запитальної інтонації спитала вона.

— Ні. Зовсім не заважатимеш.

— Що пишеш.

Тенґо згорнув папір і відклав кулькову ручку.

— Нічого особливого, — відповів він. — Крім того, думав скоро закінчити.

— Можна з вами трохи побути, — спитала Фукаері.

— Будь ласка. Я вип'ю вина, а ти?

Дівчина хитнула головою. Мовляв, нічого не треба.

— Просто хочеться з вами побути.

— Добре. Бо я також ще не хочу спати.

Піжама Тенґо була для дівчини завелика, а тому Фукаері сильно підкотила і рукави, й поділ. Коли нахилялася, то з-під

коміра частково визирали опуклості її грудей. Дивлячись на Фукаері у своїй піжамі, Тенґо відчував, як йому дух перехоплює. Він відчинив холодильник і вилив у склянку залишки вина у пляшці.

— Ти не голодна? — запитав Тенґо. По дорозі додому вони заходили в невеликий ресторан поблизу станції Енкакудзі й з'їли спагеті. Небагато, а крім того, відтоді минув певний час. — Може, приготувати щось просте, скажімо, сандвіч абощо?

— Я не голодна. Краще прочитайте, що ви написали.

— Що я оце написав?

— Так.

Тенґо взяв ручку й, затиснувши між пальцями, покрутив нею. В його великій руці вона здавалася страшенно маленькою.

— Зазвичай я не показую людям рукопису, поки не допишу до кінця й не відредагую. Бо це погана прикмета.

— Погана прикмета.

— Я сам так вирішив.

Якийсь час Фукаері дивилася на Тенґо. Потім заправила комір піжами.

— Ну то почитайте мені якусь книжку.

— Почитати книжку, щоб ти заснула?

— Так.

— Тобі Ебісуно-сан часто читав книжки, правда?

— Бо сенсей завжди не спав до світанку.

— Сенсей читав тобі й "Хейке-моноґатарі"?

Дівчина хитнула головою.

— Слухала касету.

— І тому запам'ятала? Напевне, касет було багато?

Обома руками дівчина показала розміри стопки касет.

— Дуже багато.

— А який розділ ти прочитала напам'ять на прес-конференції?

— "Втеча Йосіцуне із столиці".

— Про те, як після розгрому дому Тайра, Йосіцуне, переслідуваний Йорітомо, покинув Кіото? Коли почалася міжусобиця в клані Мінамото, який здобув перемогу?

— Так.

— А ще який розділ можеш прочитати напам'ять?

— Назвіть, який хочете послухати.

Тенґо спробував згадати, які епізоди містяться у "Хейке-моноґатарі". В такому довгому творі їх безліч. І Тенґо вибрав "Битву в затоці Данноура".

Упродовж двадцяти секунд Фукаері мовчки зосереджувалася. А потім почала:

"Вже воїни Мінамото стрибнули на кораблі Тайра. Вже стерничі й веслярі, забиті, постріляні з луків, лежали на дні суден, якими не було кому керувати. Князь Томоморі в човнику перебрався на корабель, де перебував імператор Антоку.

— Настав час нашої загиблої, — сказав він, — приберіть усе, що може образити людський зір! — Із цими словами, бігаючи по судну від носа до корми, сам прибирав, змітав, скидав у море непотріб.

— Як іде битва? — навперебій запитували його придворні дами.

— Зараз самі побачите незрівнянних воїнів Сходу, — голосно розсміявшись, відповів Томоморі.

— Як ви можете в такий скрутний час насміхатися з нас?! — стогнучи й голосячи, вигукнули придворні дами.

Ніідоно вже давно в душі вирішила. Переодягнувшись у темний жалобний одяг і високо підібравши край хакама із суканого шовку, затиснула під пахвою скриньку із священним нефритом, застромила за пояс священний спис, взяла на руки малолітнього імператора Антоку й сказала:

— Я всього-на-всього жінка, але ворогові в руки не дамся! І не покину імператора! Спішіть за мною, всі, хто зважився!

Імператорові Антоку сповнилося вісім років, а здавався він набагато старшим. Його чудове чорне волосся сягало майже до пояса. Він був таким гарним, що ніби осявав усе навколо своєю красою.

— Куди ви мене ведете? — запитав юний імператор, і Ніідоно крізь сльози відповіла:

— Хіба ви ще не знаєте? У попередньому житті ви дотримувалися Десятьох заповідей Будди і в нагороду за це народилися в новому житті імператором, володарем десяти тисяч колісниць! Однак тепер зла карма зруйнувала ваше щастя. Спочатку зверніть свої очі на схід і попрощайтесь з храмом Ісе-дзінгу, а потім, обернувшись на захід, прочитайте у своєму серці молитву Будді, щоб прийняв вас у Західній Чистій землі. Країна

наша — маленька, як купка розсипаного проса, земля смутку! А я відведу вас у блаженну Чисту, райську землю, — казала вона крізь сльози.

Імператор, у переливчасто-зелених шатах, з розділеним на два ряди і зав'язаним на вухах волоссям, склав докупи маленькі долоні, вклонився спочатку сходу, попрощався з храмом Ісе, потім, обернувшись до заходу, прочитав молитву Будді, й тоді Ніідоно, намагаючись його заспокоїти, сказала: — Там, на дні, під хвилями, знайдемо другу столицю! — і разом з імператором пірнула в морську безодню".

Слухаючи її оповідь із заплющеними очима, Тенґо уявив собі, ніби перед ним біва-хосі . Він знову мимоволі відчув, що "Хейке-моноґатарі" — епічна поезія, передавана з уст в уста. Звичайно Фукаері говорила рівно, майже без інтонації, а от коли почала читати напам'ять уривок "Хейке-моноґатарі", її голос став навдивовижу сильним і барвистим. Здавалось, ніби в неї щось вселилося. Перед ним воскресла картина величної морської битви, що відбулася в протоці Каммон 1185 року. Поразка дому Тайра була остаточною, і Токіко, дружина Кійоморі, втопилася разом з малолітнім імператором Антоку.

Вслід за нею кинулись у воду й інші придворні дами, боячись потрапити в руки воїнів зі Сходу. Приховуючи свої гнітючі думки, Томоморі напівжартома спонукав придворних дам до самогубства. Мовляв, інакше вони зазнають, що таке живе пекло. Тож ліпше самим укоротити собі життя.

— Розповідати далі, — спитала Фукаері.

— Ні. Досить і цього. Дякую, — відповів приголомшений Тенґо. Він добре розумів, чому журналісти на прес-конференції проковтнули язика. — Але ж як ти зуміла запам'ятати такий довгий текст?

— Повторно слухала касету.

— Звичайна людина не запам'ятає цього, навіть якщо слухатиме багато разів, — сказав Тенґо.

І тоді він раптом подумав: свою пам'ять Фукаері розвинула до такої великої міри тому, що не могла читати, а слухала. Так само вмить поглинають силу-силенну зорової інформації діти, що мають "savant syndrome".

— Почитайте книжку, — сказала Фукаері.

— Яку ти хочеш?

— Маєте книжку, про яку недавно розповідав сенсей, — спитала вона. — Книжку, в якій фігурує Старший Брат.

— "1984"? Ні, не маю.

— А про що вона.

Тенґо згадав її сюжет.

— Я читав її дуже давно у шкільній бібліотеці, а тому подробиць не пам'ятаю. В усякому разі, книжка вийшла у світ 1949 року й стосується далекого в той час майбутнього 1984 року.

— Стосується цього року.

— Так. Саме цього, 1984 року. Майбутнє стало реальністю, яка сама негайно перетворюється у минуле. У цьому романі Джордж Орвелл змалював похмуре суспільство, у якому майбутнє підпорядковане тоталітаризмові. Людьми суворо управляє диктатор на ім'я Старший Брат. Інформація там обмежена, історію безперестанку переписують. Головний персонаж працює в установі, в одному з відділів якої змінюють мову. Створюють нову й відкидають стару історію. Відповідно до цього виробляються нові слова, а наявним надається інший зміст. Історія так часто переписується, що ніхто не знає, де правда, де ворог, а де союзник. Ось такий роман.

— Переписується історія.

— Забрати правильну історію — це все одно, що позбавляти людину частини своєї індивідуальності. Це — злочин.

Фукаері задумалася над почутим.

— Наша пам'ять складається з двох частин — індивідуальної та колективної, — пояснював Тенґо, — які тісно між собою переплітаються. Історія — це колективна пам'ять. Коли її забирають або переписують, ми стаємо нездатними зберегти свою первісну індивідуальність.

— Але ж і ви переписуєте.

Засміявшись, Тенґо ковтнув вина.

— Я доклав рук до твого оповідання лише для зручності. Це зовсім не те, що переписувати історію.

— Однак книжки про цього Старшого Брата ви не маєте, — спитала Фукаері.

— На жаль. Тому не можу тобі почитати.

— А якусь іншу.

Тенґо підійшов до книжкової полиці й оглянув корінці книжок. Досі він прочитав їх багато, але зберіг мало. Не любив зайвих речей у квартирі. А тому прочитані книжки (за рідкісними випадками) відносив до букініста. Купував лише ті, які збирався негайно читати, а найголовніші з них читав уважно і вбивав собі в голову. Інші потрібні книжки позичав для читання в найближчій бібліотеці.

Книжку вибирав довго. Оскільки не звик читати книжки вголос, то не знав, яка з них годиться для голосного читання. Нарешті після тривалого вагання взяв книжку "Острів Сахалін" Антона Чехова, яку дочитав минулого тижня. В цікавих місцях приклеїв закладки, а тому зараз міг прочитати їх вибірково.

Перед тим як читати, Тенґо коротко розповів про неї. Про те, що Чехов мав лише тридцять років, коли 1890 року вирушив на Сахалін. Що ніхто не знає, чому він, успішний молодий письменник з наступного, після Толстого й Достоєвського, покоління, здобувши високу літературну репутацію, вирішив покинути яскраве життя в Москві й податися самому на край світу і там довго жити. Освоєння Сахаліну відбувалося як місце заслання засуджених, яке для звичайних людей було символом нещастя і злигоднів. Тоді ще не було сибірської залізниці, а тому Чехову довелося проїхати на возі понад чотири тисячі кілометрів по тій страшно холодній землі. Таке випробування жорстоко підірвало його й так кволе здоров'я. І от коли Чехов у серпні закінчив свою далекосхідну подорож, то його книжка "Острів Сахалін" як її підсумок збентежила багатьох читачів. Її літературний бік вкрай обмежений. Бо це скоріше службова доповідь про обстеження цього краю та про його топографію. "Чого це Чехов у дорогоцінний для письменника час узявся до такої марної, беззмістовної роботи?" — перешіптувалися люди. Дехто з критиків докоряв: "Це — спроба надати своїй особі суспільної значущості". Висловлювалася також думка, що, "можливо, він не мав про що писати й поїхав збирати матеріал". Тенґо показав Фукаері карту, додану до книжки, і на ній — Сахалін.

— Чому Чехов вирушив на Сахалін, — запит їла дівчина.

— Питаєш, що я про це думаю?

— Так. Ви читали цю книжку.

— Читав.

— І що ви думаєте.

— Можливо, навіть сам Чехов не знав точної причини, — відповів Тенґо. — Тобто просто захотів туди поїхати. Поки дивився на форму острова Сахалін, його раптом охопило таке нездоланне бажання. Щось подібне буває і зі мною. Іноді дивлюся на карту і відчуваю, що будь-що треба туди поїхати. У багатьох випадках їхати ту, и далеко й незручно. Та все одно нестерпно кортить дізнатися, які там краєвиди і що там відбувається. Таке бажання — як кір. А тому іншій людині годі вказати, звідки взявся такий запал. Це — просто цікавість. Непоясненний потяг. Звісно, в той час подорож від Москви до Сахаліну була надзвичайно трудною, тож, гадаю, у випадку Чехова причина була не тільки в цьому.

— А в чому, наприклад.

— Чехов був письменником і водночас лікарем. І, можливо, тому як учена людина хотів власними очима обстежити хворий орган такої велетенської держави, як Росія. Він почувався незатишно через те, що був відомим письменником, який живе в місті. Відчував утому від літературної атмосфери в Москві й ніяк не міг звикнути до облудних літературних колег, готових з будь-якого приводу підставляти ногу один одному. Гидував злими від природи критиками. Подорож на Сахалін, можливо, була своєрідною прощею з метою очиститися від такого літературного бруду. Однак острів Сахалін багато в чому пригнітив його. Чи не тому він не написав жодного літературного твору на зібраному під час подорожі матеріалі? Просто такий матеріал не міг стати основою для написання художнього твору. І хворий орган держави, так би мовити, став його особистим. А може, саме цього Чехов і хотів?

— Це — цікава книжка? — спитала Фукаері.

— Я читав її з цікавістю. В ній багато ділових цифр і ряди статистичних даних і, як я вже казав, нема літературного колориту. В ній Чехов яскраво проявився як учений. Але саме в цьому я вбачаю чистоту його наміру. Раз у раз у цей діловий переказ вкраплюються надзвичайно вражаючі оцінки людей, які йому траплялися, й опис краєвидів. Навіть як діловий документ ця книжка непогана. А подекуди просто чудова. Наприклад, своїми розділами, написаними про гіляків.

— Гіляків, — повторила Фукаері.

— Гіляки — це аборигени, які жили на Сахаліні набагато раніше, як туди переселилися росіяни. Спочатку вони жили на півдні острова, але перемістилися в його центральну частину під тиском айнів, що прибули з Хоккайдо. Самі ж айни покинули Хоккайдо під напором стародавніх японців. Чехов зблизька спостерігав швидку втрату самобутності гіляків під пливом колонізації Сахаліну росіянами і намагався досить точно її описати.

Тенґо розгорнув розділ з описом життя гіляків і почав читати. Читав, іноді скорочуючи й змінюючи текст так, щоб слухачка легше зрозуміла.

"У гіляка міцна, кремезна будова, він середнього, навіть малого зросту. Високий зріст заважав би йому в тайзі. Кістки в нього товсті і відрізняються сильним розвитком усіх відростків,

гребенів і горбочків, до яких приєднуються м'язи, а це змушує припустити, що в нього міцні, сильні м'язи, потрібні для постійної, напруженої боротьби з природою. Тіло в нього худе, жилаве, без жирової підкладки; повні й опасисті гіляки не трапляються. Очевидно, увесь жир витрачається на тепло, якого так багато має виробляти в собі тіло сахалінця, щоб компенсувати затрати, викликані низькою температурою й надмірною вологістю повітря. Тож зрозуміло, чому гіляк споживає так багато жирів. Він їсть жирну тюленину, лососів, осетровий і китовий жир, м'ясо з кров'ю, усе це у великій кількості, в сирому, сухому й часто перемерзлому вигляді, і через те, що їсть грубу їжу, місця прикріплення жувальних м'язів у нього надзвичайно розвинені й усі зуби добряче стерлися, їжа виключно тваринна, і рідко, лише тоді, коли випадає обідати дома або на гулянці, до м'яса й риби додаються маньчжурський часник або ягоди. За свідченням Невельського, гіляки вважають великим гріхом рільництво: хто почне копати землю або посадить що-небудь, того неодмінно спостигне смерть. Однак хліб, з яким їх познайомили росіяни, їдять вони з насолодою, як ласощі, й тепер нерідко трапляється в Александровську або в Риковському гіляк, що несе під пахвою буханець хліба".

Тенґо на цьому зупинився і передихнув. На зосередженому обличчі дівчини, однак, нічого не міг прочитати.

— Ну, то що? Читати далі? Чи вибрати іншу книжку? — запитав він.

— Я хочу знати більше про гіляків.

— Ну, то читатиму.

— У ліжко можна повернутися, — спитала Фукаері.

— Можна, — відповів Тенґо.

Вони обоє перейшли до спальні. Фукаері залізла в ліжко, а Тенґо сів поруч на принесений стілець. І тоді читав далі.

"Гіляки ніколи не вмиваються, тому-то навіть етнографи вагаються назвати справжній колір їхнього обличчя; білизни не перуть, а їхній хутряний одяг і взуття мають такий вигляд, ніби їх щойно зідрали із здохлого пса. Від самих гіляків відгонить важким, терпким смородом, а на близькість їхнього житла вказує огидний, інколи майже нестерпний запах в'яленої риби й прогнилих риб'ячих покидьків. Біля кожної юрти зазвичай

стоїть сушильня, наповнена до краю розпластаною рибою, яка здалека, особливо коли вона освітлена сонцем, буває схожою на коралові нитки. Біля цих сушилень Крузенштерн бачив силу-силенну дрібних черв'яків, які на дюйм укривали землю".

— Крузенштерн.

— Гадаю, це один з перших дослідників острова. Чехов старанна людина і прочитав різні книжки, написані до того часу про Сахалін.

— Читайте далі.

"Узимку юрта буває повна їдкого диму, що йде з вогнища, і до того ж гіляки, їхні жінки й навіть діти курять тютюн. Про захворюваність і смертність гіляків нічого не відомо, але слід думати, що ця несприятлива гігієнічна обстановка шкідливо впливає на їхнє здоров'я. Можливо, вона спричинилася до їхнього малого зросту, одутлості обличчя, певної млявості й лінивості рухів; можливо, їй частково треба приписати й ту обставину, що гіляки завжди виявляли слабку стійкість до епідемій".

— Нещасні гіляки, — сказала Фукаері.

"Про характер гіляків автори судять по-різному, але всі сходяться в одному, що цей народ не войовничий, не любить сварок та бійок і мирно вживається зі своїми сусідами. До приїзду нових людей вони ставилися завжди підозріливо, з побоюванням за своє майбутнє, але зустрічали їх щоразу люб'язно, без найменшого протесту, і якщо брехали, описуючи Сахалін похмурими фарбами, то лише для того, щоб віднадити чужоземців від острова. Із супутниками Крузенштерна вони обіймалися, а коли захворів Л. І. Шренк, то звістка про це швидко розлетілася серед гіляків і викликала щирий смуток. Вони брешуть, тільки коли торгують або розмовляють з підозрілою і, на їхню думку, небезпечною людиною, але перед тим як сказати неправду, перезираються один з одним — чисто по-дитячому. Всяка брехня і хвастощі у звичайній, не діловій атмосфері їм огидні".

— Гіляки — чудові люди, — сказала Фукаері.

"Узяті на себе доручення гіляки виконують акуратно, і не було ще випадку, щоб гіляк кинув на півдорозі пошту або розтратив чужу річ. Поляков, якому доводилося мати справу з гіляками-човнярами, писав, що вони показують себе точними

виконавцями взятого зобов'язання, чим вирізняються під час доставки службових вантажів. Вони спритні, кмітливі, веселі, розкуті й зовсім не бентежаться в товаристві багатих і сильних. Нічиєї влади над собою не визнають і, здається, навіть не мають таких понять, як "старший" і "молодший". Гіляки, як кажуть і пишуть, не поважають також і родинного старшинства. Батько не вважає, що старший за свого сина, а син не поважає батька і живе, як хоче; стара мати в юрті має не більше влади, ніж дівчина-підліток. Бошняк пише, що йому неодноразово доводилося бачити, як син лупцює і виганяє з дому рідну матір, і ніхто не посмів сказати йому жодного слова. Члени сім'ї чоловічої статі рівні між собою; якщо ви пригощаєте гіляків горілкою, то маєте подавати також і найменшим. А от члени жіночої статі однаково безправні, чи то баба, мати чи дівчина-немовля; до них ставляться, як до домашньої худоби, як до речі, котру можна викинути геть, продати, штурхонути ногою, немов собаку. Собак гіляки все-таки пестять, а от жінок ніколи. Шлюб уважається пустою справою, менш важливою, ніж пиятика, його не супроводжують ніякими релігійними або марновірними обрядами. Спис, човен або собаку гіляк обмінює на дівчину, везе її до себе в юрту і лягає з нею на ведмежу шкуру — от і все. Багатоженство допускається, але широкого розвитку воно не набуло, хоча жінок, очевидно, більше, ніж чоловіків. Зневага до жінки, як до низької істоти або речі, доходить у гіляка до такого ступеня, що у сфері жіночого питання він не вважає ганебним навіть рабство у прямому і грубому значенні цього слова. За свідченням Шренка, гіляки часто привозять із собою айнських жінок як рабинь; очевидно, жінка становить у них такий же предмет торгівлі, як тютюн або рогожа. Шведський письменник Стріндберґ, відомий жінконенависник, що бажає, аби жінка була тільки рабинею й догоджала примхам чоловіка, по суті однодумець гіляків; якби йому випало приїхати на Північний Сахалін, то вони довго його обіймали б".

На цьому Тенґо трохи перепочив, а Фукаері, не висловлюючи жодних вражень, тільки мовчала.

"Суду в них немає, і вони не знають, що таке правосуддя. Як їм важко зрозуміти нас, видно хоч би з того, що вони досі не розуміють повністю призначення доріг. Навіть там, де вже прокладено дороги, вони все ще подорожують тайгою. Часто

доводиться бачити, як вони, їхні сім'ї й собаки вервечкою пробиваються трясовинням біля самої дороги".

Заплющивши очі, Фукаері надзвичайно спокійно дихала. Якийсь час Тенґо дивився на неї, але не міг визначити, спить вона чи ні. А тому, розгорнувши іншу сторінку книжки, вирішив читати далі. Хотів міцніше приспати дівчину, якщо вона заснула, і тому голосніше читав текст Чехова.

"У гирлі річки Найбу стояв колись пост Найбучі. Він був заснований 1886 року. Міцуль застав тут 18 будівель, житлових і нежитлових, капличку і склад для провіанту. Один кореспондент, який побував у Найбучі 1871 року, пише, що тут було 20 солдатів під командою юнкера; в одній хаті вродлива висока солдатка пригостила його свіжими яйцями і чорним хлібом, хвалила тутешнє життя і скаржилася тільки, що цукор дуже дорогий. Тепер і слід загув за тими хатами, і вродлива висока солдатка, коли озирнешся на навколишню пустелю, здається якимось міфом. Тут будують новий дім, сторожовий пункт або станцію, і більш нічого. Море на вигляд холодне, каламутне, реве, і високі сиві хвилі б'ються об пісок, немов бажаючи сказати в розпачі: "Боже, навіщо ти нас сотворив?" Це вже Великий, або Тихий, океан. На цьому березі Найбучі чути, як на будівництві стукотять сокирами каторжани, а на тому березі, далекому, уявному, Америка. Ліворуч видно в тумані сахалінські миси, праворуч також миси... а навкруги ні однієї живої душі, ні птаха, ні мухи, і здається незрозумілим, для кого тут ревуть хвилі, хто їх слухає тут ночами, що їм треба і, врешті-решт, для кого вони ревітимуть, коли я піду. Тут, на березі, охоплюють не думки, а саме думи; моторошно й водночас хочеться без кінця стояти, споглядати одноманітний рух хвиль і слухати їхнє грізне ревіння".

Здавалося, що Фукаері повністю заснула. Тенґо прислухався — вона дихала спокійно, як під час сну. Він згорнув книжку й поклав на столик поруч із ліжком. Тоді встав і загасив світло у спальні. Насамкінець ще раз глянув на її обличчя. Вона лежала горілиць і, міцно стуливши губи, мирно спала. Тенґо зачинив двері й вернувся на кухню.

Однак писати власного твору вже не міг. Пустельний краєвид морського берега на Сахаліні міцно засів в його голові. Тенґо чув гул тамтешніх хвиль. Заплющивши очі, подумки уявив собі, що

стоїть сам-один у глибокій задумі на лінії прибою безлюдного Охотського моря і переймається його сумним, безнадійним настроєм. На краю цієї землі Чехов, напевне, відчував гнітюче безсилля. Адже бути російським письменником наприкінці дев'ятнадцятого століття, можливо, означало нести тягар долі, повної безвиході й болю. Чим більше він намагався втекти з Росії, тим сильніше Росія прив'язувала його до себе.

Тенґо долив води у склянку з-під вина, почистив зуби у ванній, загасив світло на кухні і, лігши на диван під вовняним укривалом, спробував заснути. У вухах усе ще гучно шуміло море. Але згодом його свідомість ослабла, і Тенґо поринув у глибокий сон.

Він прокинувся о пів на дев'яту ранку. Фукаері в ліжку не застав. Позичену піжаму вона скрутила й кинула у пральну машину, що стояла у ванній кімнаті. На кухонному столі залишила записку: "Що зараз роблять гіляки? Іду додому". Ієрогліфи — маленькі, кутасті й начебто неприродні. Справляли враження ієрогліфів, викладених на піщаному березі зібраними черепашками й побачених згори. Тенґо взяв записку й запхав у шухляду стола. Якби її побачила подруга, що мала прийти об одинадцятій, то, напевне, зчинила б скандал.

Тенґо акуратно застелив ліжко, поклав книжку Чехова на книжкову полицю. Потім приготував каву й підсмажив тости. Снідаючи, відчув, ніби в грудях засіло щось важке. Поки зрозумів, що це — обличчя Фукаері під час сну, минув певний час.

"Може, я закохався в неї? Е ні, такого бути не може, — переконував він себе. — Та все-таки щось у ній іноді просто фізично потрясає мою душу. Однак чому я цікавлюся піжамою, яку вона одягла? Чому мимохіть брав її в руки й нюхав?"

Надто багато запитань. "Письменник — це не людина, що розв'язує проблеми. Це людина, що порушує їх", — так казав Чехов. Чудовий афоризм, але Чехов однаково дивився і на творчість, і на власне життя. Порушував проблеми, але не розв'язував їх. Знаючи (бо як лікар не міг не знати), що хворіє невиліковним туберкульозом, намагався нехтувати цим фактом і навіть на смертельному ложі не вірив, що вмирає. Харкаючи кров'ю, вмирав зовсім молодим.

Хитнувши головою, Тенґо встав із-за стола. "Сьогодні прийде заміжня подруга, — подумав він. — Зараз треба випрати білизну й підмести підлогу. А думати буду пізніше".

Розділ 21

(про Аомаме)

Хоч би як далеко спробувала поїхати

Аомаме зайшла в районну бібліотеку й так само, як попереднього разу, розгорнула на столі газети зменшеного формату, щоб ще раз простежити за збройною сутичкою між екстремістами й поліцією, що сталася восени, три роки тому, в префектурі Яманасі. За словами господині з Адзабу, штаб-квартира секти "Сакіґакі" містилася в горах префектури Яманасі. І згадана сутичка сталася там же. Може, це — випадковий збіг. Але він Аомаме нітрохи не сподобався. Можливо, між цими двома фактами існує якийсь зв'язок. І згадка господині про "той важливий інцидент" начебто на щось вказувала.

Збройна сутичка сталася три роки тому — дев'ятнадцятого жовтня 1981 року (або, за гіпотезою Аомаме, 1Q84 року). Про подробиці сутички вона загалом дізналася, прочитавши газетні повідомлення попереднього разу в бібліотеці. Тому зараз цю частину інформації пропустила, а вирішила зосередитися на статтях з різностороннім аналізом інциденту, що з'явилися згодом.

У першій сутичці від пострілів з автомата Калашникова китайського виробництва загинуло троє поліціантів, двоє зазнало тяжких і легких поранень. Після того група екстремістів зі зброєю в руках втекла в гори, а озброєний загін поліції вчинив за ними великомасштабну облаву. Водночас на вертольоті туди вирушив у повному озброєнні авіазагін Сил самооборони. Внаслідок цього трьох екстремістів, що не хотіли здаватися, було застрелено, а двох тяжко поранено (один із них через три дні помер у лікарні, а що сталося з іншим, тяжкопораненим, з газетних статей не довелося встановити), решту, чотирьох, з легким пораненням і без нього, заарештовано. Солдати Сил самооборони і поліціанти, з високоефективними бронежилетами на собі, не постраждали. І лише один поліціант, звалившись із кручі під час переслідування екстремістів, зламав ногу. Пропав безвісти один із екстремістів. Незважаючи на інтенсивні розшуки, цей чоловік начебто кудись зник.

Коли потрясіння від збройної сутички трохи вляглося, газети почали докладно повідомляти про те, як виникла ця екстремістська група. Її члени були побічним наслідком університетських заворушень 70-х років. Більшість із них брала участь у захопленні корпусу "Ясуда-кодо" Токійського університету та університету Ніхон. Після того як їхня "твердиня" впала під натиском спеціального військового підрозділу, студенти й частина викладачів, які, опинившись за стінами університету, зрозуміли, що політичний рух у його межах зайшов у глухий кут, злились в одну групу й розпочали свою діяльність у новоствореній сільськогосподарській комуні в префектурі Яманасі. Спочатку вони приєдналися до конфедерації подібних комун під назвою "Такасімська школа", але, не вдовольнившись таким життям, перегрупувались і стали незалежними — глибоко в горах придбали за безцінь занедбане село і взялися працювати в ньому, обробляючи землю. Очевидно, спочатку вони зазнавали труднощів, але згодом їхня городина, вирощена з використанням органічних добрив, набула популярності в містах і систематично продавалася на замовлення. За таких сприятливих умов їхня ферма розвивалася щораз успішніше й мало-помалу набрала широких масштабів. Хай там що, вони були серйозними, працьовитими людьми й завдяки їхньому керівникові добре організувалися. Комуна мала назву "Сакіґакі".

Скривившись, Аомаме проковтнула слину і видала з горла якийсь голосний звук. Потім взяла кулькову ручку й постукала по столу.

Аомаме читала статтю далі.

Хоча ферма стабільно розвивалася, всередині "Сакіґакі" поступово набирав відкритої форми розкол на дві великі частини — на радикальну "войовничу фракцію", яка хотіла провадити далі революційну партизанську діяльність на основі марксизму, і на порівняно "помірковану фракцію", яка змирилася з тим, що в сучасній Японії насильницька революція не має реальної перспективи, і, заперечуючи дух капіталізму, намагалася жити у згоді з природою. Врешті-решт дійшло до того, що 1976 року остання фракція, скориставшись чисельною перевагою, усунула "войовничу фракцію" із "Сакіґакі".

А проте це не означає, що вона прогнала її силоміць. За свідченням газети, "Сакіґакі" надала "войовничій фракції" як компенсацію нову землю й певну фінансову підтримку, так що ця оборудка, здається, пройшла гладко, за обопільною згодою. Завдяки їй "войовнича фракція" створила на новій землі свою комуну "Акебоно". Та в якийсь момент остання придбала високоефективну зброю. З'ясування шляхів придбання і джерела фінансування все ще доводиться чекати від майбутнього розслідування.

Однак ні поліція, ні газети, очевидно, не здогадувалися, коли, як і при якій нагоді сільськогосподарська комуна "Сакіґакі" перетворилася на релігійну організацію. У всякому разі, розійшовшись без жодного скандалу з "войовничою фракцією", вона тоді швидко переорієнтувалася на релігійну діяльність і 1979 року отримала ліцензію релігійної організації як юридичної особи. Вона поступово скупила навколишню землю, розширила й оснастила технікою своє господарство. Навколо своїх володінь побудувала високу огорожу, щоб ніхто сторонній не міг туди й поткнутися. "Щоб не заважав справлянню релігійних обрядів" — було таке пояснення. Все ще залишалося незрозумілим, звідки взялися для цього фінанси і як можна було так швидко отримати ліцензію юридичної особи.

"Войовнича фракція" екстремістів, перебравшись на нову землю, паралельно з роботою на полі докладала багато зусиль до таємного збройного тренування і вчинила кілька бурхливих конфліктів з місцевим населенням. Один із них стосувався права користування водою річки, що протікала територією "Акебоно". З давніх-давен нею спільно розпоряджалися тамтешні селяни, але згодом комуна "Акебоно" заборонила заходити їм на свою територію. Спір тривав кілька років, а скарга, подана селянами проти обнесення цієї території колючим дротом, призвела до того, що кілька членів комуни їх побили. Поліція префектури Яманасі, отримавши наказ розслідувати трагічні наслідки інциденту, попрямувала до "Акебоно", щоб допитати протилежну сторону. І там несподівано виникла збройна сутичка.

Коли після завзятого бою в горах комуна "Акебоно" фактично перестала існувати, комуна "Сакіґакі" через певний час оприлюднила офіційну заяву. Молодий вродливий речник

секти в діловому костюмі прочитав її на прес-конференції для журналістів. Суть її була чіткою. Мовляв, хоча в минулому між "Акебоно" та "Сакіґакі" були якісь зв'язки, то в даний момент їх немає зовсім. Після розколу їхні стосунки мали чисто діловий характер. Як громада, що самовіддано працює в сільському господарстві, дотримується законів і прагне мирного духовного життя, "Сакіґакі" розійшлася з "Акебоно" гладко, без скандалу, коли дійшла висновку про неможливість співпраці з "войовничою фракцією", яка не відмовляється від радикальних революційних ідей. Після того "Сакіґакі", ставши релігійною організацією, отримала ліцензію юридичної особи. Мовляв, той кривавий інцидент — велике нещастя, і комуна висловлює глибоке співчуття сім'ям загиблих поліціантів. Бо вона ніяким чином до нього не причетна. Однак те, що "Сакіґакі" породила "Акебоно", — незаперечний факт, а тому для усунення зайвого непорозуміння вона погодиться на будь-яке розслідування державних органів, якщо в ньому виникне потреба. Як відкритій для громадськості релігійній організації, "Сакіґакі" нема чого приховувати. І якщо якась інформація потребуватиме розкриття, то, мовляв, комуна, по змозі, готова пристати на таку вимогу.

Через кілька днів, ніби відповідаючи на цю заяву, поліція префектури Яманасі з наказом про розслідування в руках прибула на ферму і впродовж цілого дня, обходячи широку територію, ретельно перевірила приміщення та документи. Допитала кількох членів керівництва. Поліція підозрювала, що "Сакіґакі", незважаючи на зовнішній розрив з "Акебоно", все ще підтримувала зв'язок з цією "войовничою фракцією" і паралельно брала участь у її діяльності. А проте доказів чогось подібного не знайшла. Розслідувальна комісія побачила тільки дерев'яні будиночки для виконання суворої аскетичної практики, розкидані тут і там у прекрасному змішаному лісі й з'єднані між собою звивистими доріжками, у яких багато людей в аскетичному одязі віддавалися медитації й молитвам. Поряд із цим вірні обробляли землю. Комісія, помітивши тільки сільськогосподарський реманент та різні механізми, не виявила нічого подібного до зброї, яка б указувала на застосування насильства в діяльності секти. Все було в чистоті й порядку: охайна їдальня, спальні й простий (але достатній) медичний

пункт. У двоповерховій бібліотеці зберігалося чимало книжок із буддійськими священними текстами й про буддизм, а фахівці з питань релігії проводили наукові дослідження й робили переклади. Територія, зайнята сектою, скоріше мала вигляд затишного приватного університету. Розчарована поліція повернулася звідти майже з порожніми руками.

Ще через кілька днів до секти запросили репортерів газет і телебачення, але й вони побачили там загалом ту саму картину, що й поліція. Це не був звичний показний тур — навпаки, журналісти могли без жодного супроводу ходити залюбки по всій території, вільно розмовляти з будь-ким і все це описати. Однак для захисту приватного життя вірних ЗМІ зобов'язалися використовувати лише ті відеоматеріали й фотографії, на які отримали дозвіл секти. Кілька чоловік із керівництва в аскетичному одязі відповідали на запитання журналістів, які зібралися в просторій, для зборів, кімнаті, й розповіли про становлення секти, її віровчення і напрями діяльності. Говорили ввічливо й щиро. Без жодного пропагандистського присмаку, властивого релігійним організаціям. Вони здавалися скоріше службовцями високого рангу рекламного агентства, добре обізнаними із способами презентації проектів, а не керівниками секти. І лише одяглися вони по-іншому.

"Чіткого віровчення ми не маємо, — пояснювали вони. — Чогось схожого на кодифікований підручник нам не треба. Ми спираємося у своїй діяльності на дослідження раннього буддизму та його різноманітної аскетичної практики. Наша мета — завдяки такій конкретній практиці досягти не буквального, а динамічнішого релігійного пробудження. Можете вважати, що сукупний досвід спонтанного індивідуального пробудження лежить в основі нашого віровчення. Не віровчення веде до пробудження, а передусім індивідуальне пробудження природним, спонтанним чином врешті-решт народжує віровчення, що визначає наші закони. Це — основний наш курс. У цьому розумінні ми сильно відрізняємося від наявних релігій.

Що ж стосується фінансування нашої діяльності, то в наш час, як у більшості релігійних організацій, вони частково покриваються добровільними внесками вірних. Однак утриматися на них нелегко, а тому ми поставили собі за мету побудувати своє скромне життя на самодостатній основі,

передусім вирощуючи сільськогосподарську продукцію. Задовольняючись тим, що є, ми стараємося досягти душевного спокою за допомогою очищення тіла й вдосконалення духу. Люди, які відчули марноту матеріалістичного суспільства, побудованого на суперництві, в пошуках іншої, глибшої системи координат одні за одними приєднуються до нас. Серед них немало таких, що здобули високу освіту, працювали як фахівці й займали помітне суспільне становище. Ми відмежувалися від так званої "новітньої релігії". Наша релігійна організація не спрямовує своєї діяльності в такому напрямі, щоб узяти на себе страждання сучасних людей і, так би мовити, гамузом, швидко нагодувати їх "нескладними стравами". Звісно, порятунок слабих — важлива справа, та, можливо, було б краще вважати нашу організацію чимось на зразок релігійної "аспірантури", яка надає належну допомогу й приміщення високосвідомим людям, що намагаються себе порятувати.

Між "Акебоно" й нами в певний момент з'явилася різка відмінність поглядів щодо напряму діяльності й навіть суперечність. Але внаслідок перемовин ми досягли мирної угоди й, відділившись одні від одних, пішли своєю дорогою. Вони по-своєму шукали свого чистого, аскетичного ідеалу, але в кінцевому підсумку це призвело до нещасного випадку, який можна назвати лише трагедією. Найголовніша причина, мабуть, у тому, що вони діяли надто догматично і втратили контакт із реальним суспільством. У зв'язку з цим ми глибоко відчули, що треба суворіше дисциплінуватись і водночас залишатися організацією, що відчинила вікна зовнішньому світові. Насильство не розв'язує жодних проблем. Ми просимо вас зрозуміти: наша організація нікому не нав'язує своєї віри. Ми не вербуємо послідовників і не нападаємо на інші релігії. Ми створюємо підходяще й ефективне колективне середовище для людей, які прагнуть духовного пробудження і вдосконалення".

Загалом усі працівники ЗМІ повернулися додому із доброзичливим ставленням до цієї секти. Усі її вірні, чоловіки й жінки, були стрункими й худорлявими, порівняно молодими (зрідка траплялись і літні люди), з гарними ясними очима. Говорили чемно, культурно. Здебільшого вірні секти не хотіли розповідати про своє минуле, але, здається, більшість із них здобула вищу освіту. Хоча поданий обід (начебто такий самий,

який вірні споживали щодня) був невибагливим, але по-своєму смачним, оскільки його приготували із свіжих продуктів, вирощених на власній фермі.

От чому більшість ЗМІ назвали частину революційної групи, яка перейшла в "Акебоно" й неминуче відсіялася від "Сакіґакі", що рухалася в пошуках духовних цінностей, "чортовою дитиною" . У Японії 80-х років революційні ідеї, що ґрунтуються на марксизмі, стали старомодними, відсталими від життя. Приблизно після 1970 року молоді люди, які схилялися до радикальної політики, влаштувалися в різноманітні фірми й схрестили мечі на передовій лінії поля бою, що називається економікою, або, відсторонившись від шуму й суперництва в сучасному суспільстві, віддалися, кожен у своїй сфері, пошуку особистих цінностей. У всякому разі, суспільні тенденції різко перемінились і сезон популярності політики відійшов у далеке минуле. Випадок із "Акебоно" виявився дуже кривавою, нещасливою подією, але якщо спокійно дивитися в майбутнє, то був лише випадковим, невчасним епізодом, рідкісною примарою минулого. У ньому можна вбачати лише кінець певної епохи. Загалом у такому тоні писали газети. "Сакіґакі" зробила перспективний вибір у новому світі, а от "Акебоно" залишалася без майбутнього.

Відклавши кулькову ручку, Аомаме глибоко вдихнула. І згадала цілком безвиразні очі Цубаси, позбавлені будь-якої глибини. "Вони на мене дивилися, — думала вона, — але водночас нічого не бачили. Чогось важливого їм не вистачало".

"Та не все так просто, — міркувала Аомаме. — Справжнє становище "Сакіґакі" не таке чисте, як пишуть газети. Глибоко в ній ховається якась темрява. За словами господині з Адзабу, її так званий "лідер" стверджує, що ґвалтування — це релігійний акт. Представники ЗМІ цього не знають. Вони побували в комуні лише півдня. Їм показали акуратні приміщення для виконання аскетичної практики, почастували обідом із свіжих продуктів, тож, вислухавши привабливу лекцію про духовне пробудження, вони, задоволені цим, повернулися додому. А те, що потай відбувається в комуні, на очі їм не потрапило.

Аомаме покинула бібліотеку і, зайшовши до кав'ярні, замовила кави. З її телефону подзвонила Аюмі на роботу. Про цей телефонний номер Аюмі сказала: "Завжди можете мені на

нього подзвонити". Слухавку взяла співробітниця і повідомила, що Аюмі на посту й прийде в поліцейське відділення через дві години. Аомаме свого імені не назвала, а тільки сказала, що зателефонує пізніше.

Повернувшись додому, через дві години Аомаме знову набрала цей номер. Слухавку підняла Аюмі.

— Добрий день, Аомаме-сан! Як здоров'я?

— В нормі. А у вас?

— І в мене все нормально. Тільки гарного чоловіка нема. А у вас?

— Те саме, — відповіла Аомаме.

— Погано, правда? — сказала Аюмі. — Цей світ неправильний, якщо в ньому такі, як ми, чарівні дівчата нарікають на те, що не можуть дати собі ради зі своєю щедрою, здоровою статевою жагою. Щось з цим треба робити.

— Це правда... А голосно можна говорити? Ви на роботі? Поблизу нема нікого?

— Можна. Все можна говорити, — відповіла Аюмі.

— Якщо так, то я хотіла б попросити одну річ. Бо не пригадала нікого іншого, хто мені допоміг би.

— Гаразд. Я не знаю, чи зможу стати вам у пригоді, але, в усякому разі, кажіть.

— Знаєте секту "Сакіґакі"? Її штаб-квартира в горах префектури Яманасі.

— "Сакіґакі"?.. — перепитала Аюмі. І секунд десять обшукувала закутки пам'яті. — Так, здається, знаю. Начебто релігійна комуна, до якої раніше належала екстремістська група "Акебоно", яка брала участь у збройній сутичці з поліцією префектури Яманасі. В цій перестрілці загинуло троє з префектурної поліції. На жаль. Однак "Сакіґакі" не причетна до цього інциденту. Після сутички в ній провели розслідування, але нічого не виявили. То що вас цікавить?

— Хочу знати, чи після збройної сутички "Сакіґакі" не була замішана в якійсь справі. Кримінальній або цивільній. Однак як проста громадянка я не знаю, як до цього докопатися. Геть усіх газет зменшеного формату прочитати я не можу, тож подумала, чи не зуміла б це з'ясувати поліція своїми засобами.

— Це просто й швидко можна зробити за допомогою комп'ютера... Так хотілося сказати, але, на жаль, японська

поліція ще не комп'ютеризована до такої міри. Гадаю, що практичного використання комп'ютерів доведеться чекати кілька років. А тому наразі, якщо хочете про це дізнатися, доведеться попросити поліцію префектури Яманасі, щоб прислала поштою копію відповідного матеріалу. Але перед тим нам треба написати письмовий запит на такий матеріал й отримати на це дозвіл начальства. Ясна річ, потрібно точно пояснити причину свого зацікавлення. Бо, що не кажіть, поліція — державна установа. За кожну складну послугу бере плату.

— Невже? — здивувалася Аомаме. І зітхнула. — Ну, тоді поставимо на цьому крапку.

— А навіщо вам ця інформація? Може, хтось з ваших знайомих замішаний в історії із "Сакіґакі"?

Аомаме на мить завагалася, але врешті-решт вирішила чесно розповісти.

— Щось у такому роді. З приводу ґвалтування. На теперішньому етапі я ще не можу докладно сказати, але йдеться про насильство над дівчиною-підлітком. Я маю інформацію, що під прикриттям релігії чиниться організоване ґвалтування.

Аомаме відчула, що Аюмі злегка нахмурилася.

— Що, ґвалтування дівчат-підлітків? Це ж неприпустимо.

— Авжеж, неприпустимо, — погодилася Аомаме.

— Дівчат якого віку?

— Десятирічного або й меншого. Таких, які ще не мали першого місячного.

На тому кінці телефонної лінії на якийсь час Аюмі замовкла. Потім одноманітним голосом сказала:

— Зрозуміло. Коли так, то щось придумаю. Почекаєте два-три дні?

— Добре. Чекатиму дзвінка.

Після недовгої сякої-такої розмови Аюмі сказала:

— Ну, бувайте, пора знову на пост.

Поклавши слухавку, Аомаме якийсь час сиділа у кріслі для читання біля підвіконня й розглядала праву руку. Тонкі довгі пальці, коротко підстрижені нігті. Добре доглянуті, але не вкриті лаком. Дивлячись на нігті, вона гостро відчула, що її власне існування короткочасне й непевне. Навіть форму нігтів вона сама не визначала. "Хтось інший на свій розсуд це зробив, а я лише мовчки з цим погодилася. Власне, хто вирішив зробити

мені нігті такої форми, не питаючи, подобаються вони мені чи ні".

Господиня з Адзабу недавно сказала Аомаме: "Ваші батьки були й залишаються досі палкими членами "Братства свідків". А якщо так, то вони й тепер так само віддаються поширенню їхньої віри. Аомаме мала старшого брата. Слухняного. Коли вона рішуче покинула рідний дім, він слухався батьківських настанов і жив, дотримуючись їхньої віри. Що він робить зараз? Однак Аомаме не хотіла нічого знати про свою родину. Для неї вони були частиною життя, що вже скінчилося. Зв'язок із ними остаточно порвався.

Тривалий час вона намагалася забути геть усе, що сталося до її десятирічного віку. "Моє життя насправді розпочалося з цього віку", — міркувала вона. Все, що було до того часу, здавалося чимось схожим на страшний сон. Спогадів про це вона намагалась позбутися. Однак, незважаючи на всі зусилля, у скрутну хвилину вона подумки верталася у світ цього страшного сну. Майже все, що вона мала, вросло в його темний ґрунт і немов черпало звідти поживу. "Хоч би як далеко я спробувала поїхати, врешті-решт доведеться повертатись", — думала Аомаме.

"Я мушу послати того "лідера" на той світ, — вирішила вона. — І заради себе".

Через три дні, увечері, зателефонувала Аюмі.

— З'ясувала кілька фактів, — повідомила вона.

— Щодо "Сакіґакі"?

— Так. Я довго роздумувала над цим і раптом згадала, що один колега, одночасно з яким я влаштувалася на роботу, має дядька в поліції префектури Яманасі, причому, здається, на досить високій посаді. Тож я звернулася з проханням до того колеги: мовляв, у моїх родичів сталася біда — їхня дитина вступила в цю секту. А тому я збираю відомості про "Сакіґакі". Мовляв, вибач, але я тебе дуже прошу допомогти. Отак я зуміла дещо з'ясувати.

— Щиро дякую, — сказала Аомаме.

— Так-от, колега зателефонував дядькові, розповів, у чому річ, а той порекомендував чоловіка, відповідального за розслідування секти "Сакіґакі". Таким чином я змогла безпосередньо, по телефону, зв'язатися з тим чоловіком.

— Чудово!

— Я мала з ним довгу розмову і дізналася багато чого про "Сакіґакі", та оскільки ви, напевне, знаєте усе, що друкували газети, то я розповім лише те, що зараз не всі знають. Гаразд?

— Гаразд.

— Передусім те, що "Сакіґакі" неодноразово ув'язувалася в юридичні спори. Стала об'єктом кількох цивільних позовів, здебільшого пов'язаних з придбанням земельних ділянок. Очевидно, ця секта має досить багато фінансів, бо скуповує поспіль усю навколишню землю. Адже у провінції вона дешева. Однак у багатьох випадках продаж відбувався примусово. Секта скуповує нерухомість під прикриттям фіктивної фірми — так, щоб не видавати себе з головою. Через це входить у конфлікт із землевласниками й органами місцевого самоврядування. Поводиться зовсім як спекулянт земельними ділянками. Однак тепер поліція перестала втручатися в цивільні позови. Із сектою має напружені стосунки, але на світло її не виводить. Можливо, секта має свою руку серед кримінальних елементів або політиків. Бо як тільки політики нишком подадуть знак, поліція тут же підставить плече. Якщо ж справа розбухне і дійде до прокуратури, то буде вже пізно.

— Виходить, і в економічній діяльності "Сакіґакі" не все так чисто, як здається.

— Прості члени секти цього не знають, але, судячи з реєстру оборудок з нерухомістю, про чисті руки в людей з керівництва, що розпоряджаються фінансовими ресурсами, не доводиться й говорити. М'яко кажучи, не віриться, що гроші використовуються для чистого духовного вдосконалення. А крім того, секта забезпечила себе також земельними ділянками та будівлями в центральній частині Токіо та Осаки. Усюди першокласними. В Сібуї, Аоямі, Сьото... Схоже, що в поле зору секти входить великомасштабне поширення своєї діяльності на всю країну. Звичайно, якщо вона не захоче переключитися на торгівлю нерухомістю...

— Навіщо релігійній організації, яка ставить собі за остаточну мету чисте, суворе духовне вдосконалення на лоні природи, просуватися в центр міста?

— Та й звідки, власне, береться стільки грошей? — засумнівалася Аюмі. — Адже самим вирощуванням і продажем

редьки та моркви такої суми не розстараєшся.

— Секта домагається пожертв від своїх вірних.

— Можливо, але цього, гадаю, не досить. Напевне, звідкись надходить така купа грошей. Крім того, виявилася ще одна тривожна інформація. Мабуть, вона вас, Аомаме-сан, зацікавить. У секті разом з батьками живе багато дітей, які загалом відвідують місцеву школу, але чимало з них через певний час перестають у ній з'являтися. Початкова школа, у якій освіта обов'язкова, вимагає, щоб діти її відвідували, але в секті з цим не рахуються, а заявляють, що "серед дітей є такі, що не хочуть ходити до школи". Мовляв, таких дітей ми самі навчаємо, тож про їхню освіту нема чого турбуватися.

Аомаме згадала про своє відвідування початкової школи. А тому розуміла небажання дітей секти ходити до школи. Бо в такому разі ними нехтують і знущаються як із чужаків.

— Можливо, вони почуваються незатишно в місцевій школі, — сказала Аомаме. — Тож у тому, що вони не ходять до школи, нема нічого дивного.

— Однак, за словами їхніх учителів, більшість дітей батьків-сектантів, хлопці й дівчата, начебто мають психічні проблеми. Спочатку вони поводяться, як звичайні безтурботні діти, але з переходом у старші класи стають щораз мовчазнітними, байдужішими, вкрай емоційно загальмованими і нарешті покидають школу. Проходять через такі самі етапи й показують подібні симптоми і діти із "Сакіґакі". А тому вчителі мимоволі задумуються і тривожаться їхньою долею. У якому, власне, стані опиняються діти після того, як перестають з'являтись у школі й безвилазно перебувають на території секти? Чи вони здорові? Однак зустрітися з ними вчителі не можуть. Бо стороннім людям заходити туди заборонено.

"Такі ж симптоми в Цубаси", — подумала Аомаме. Крайня емоційна загальмованість, байдужість і майже повна мовчазність".

— Аомаме-сан, ви часом не підозрюєте, що в "Сакіґакі" знущаються з дітей? Організованим чином. І, можливо, також ґвалтують.

— Але ж бездоказова підозра простого громадянина, мабуть, не є підставою для втручання поліції.

— Це правда. Бо поліція — неповоротка державна установа. Начальство думає лише про свою кар'єру. А інші, не такі, ставлять собі за мету безпечно дослужитися до того, щоб після відставки перейти у напівдержавну або приватну корпорацію. А тому небезпечних, гарячих справ уникають. Можливо, вони піцу їдять лише після того, як вона охолоне. Якби можна було назвати жертв і на суді дати свідчення, то все пішло б по-іншому, але так зробити, мабуть, важко.

— Справді. Мабуть, важко, — погодилася Аомаме. — Та, в усякому разі, дякую. Ваша інформація мені дуже корисна. Гадаю, треба вам якось віддячити, чи не так?

— Якщо так, то, може, найближчим часом знову подамося удвох на Роппонґі? І забудемо всі наші клопоти.

— Згода, — відповіла Аомаме.

— Я так і думала, — сказала Аюмі. — До речі, ви не хотіли б погратися з наручниками?

— Мабуть, ні, — відповіла Аомаме. "Погратися з наручниками?" — подумала вона.

— А жаль, — щиро сказала Аюмі.

Розділ 22

(про Тенґо)

Час, деформуючись, може рухатися вперед

Тенґо думав про свій мозок. Мав багато про що розмірковувати.

За два з половиною мільйони років людський мозок збільшився приблизно вчетверо. За вагою він становить заледве два відсотки від ваги людського тіла, але, попри це, використовує майже сорок відсотків усієї енергії тіла (так написано в одній книжці, яку Тенґо недавно читав). Завдяки стрімкому збільшенню цього органа людина набула таких понять, як час, простір і можливість.

Поняття часу, простору й можливості

Тенґо знав, що час, деформуючись, може рухатися вперед. Зазвичай він тече рівномірно, та коли раптом розтрачується, то деформується. Іноді він страшно важкий і довгий, іноді — легкий і короткий. Інколи події в ньому міняються місцями або, в найгіршому випадку, час зовсім зникає. Буває і так, що додається щось, чого не мало б бути. Можливо, завдяки такому самовільному регулюванню часу людина налаштовує сенс свого

існування. Інакше кажучи, докладаючи таких зусиль, вона ледве підтримує свою свідомість. Якби людина, що пробилася крізь свій деформований час, мусила повернутися назад, коли час протікав рівномірно, то її нервова система, напевне, не витримала б. Таке життя, можливо, було б рівнозначне тортурам. Так здавалося Тенґо.

Завдяки збільшенню мозку людина набула поняття часу і водночас навчилася, як можна його регулювати. Безперестанку розтрачуючи його, паралельно з цим людина постійно, за допомогою свідомості, відтворює відрегульований час. Це — незвична робота. Тож не дивно, коли кажуть, що мозок витрачає сорок відсотків енергії тіла.

"Чи справді мій спогад з того часу, коли мені було півтора або насилу два роки, — це те, що я бачив очима?" — часто міркував Тенґо. Картину того, як мати, в спідній білизні, дає ссати груди чоловікові, що не був його батьком, її рука обіймає тіло того чоловіка. Хіба може півторарічне або дворічне маля розрізняти так докладно? Хіба може так виразно запам'ятати подібні дрібниці? Може, все це — фальшивий спогад, який він згодом придумав для самозахисту?

І таке не виключено. Аби довести, що його теперішній батько не є його біологічним батьком, мозок Тенґо в певний момент витворив у підсвідомості спогад про іншого чоловіка, справжнього можливого батька. І намагався вилучити теперішнього батька з тісної кревної спорідненості. Створивши в пам'яті матір, яка мала б десь усе ще жити, й гіпотетичного справжнього батька, він намагався поставити нові двері у своє задушливе, обмежене життя.

А проте цей спогад супроводжувався свіжим, реальним відчуттям, з вагою, запахом, глибиною. І приліпився до його свідомості з неймовірною цупкістю, як устриці до корабля, непридатного до плавання. Ні струсити, ні змити, ні зірвати його Тенґо не міг. Він ніяк не міг уявити собі, що цей спогад — проста підробка, витворена свідомістю на власну потребу. Як для підробки він був занадто реальним і сильним.

Тенґо вирішив уважати цей спогад правдивим.

Будучи немовлям, Тенґо бачив цю картину й, напевне, боявся. Належні йому груди ссе якийсь інший чоловік. Здавалось, хтось, більший і сильніший за нього, виштовхнув

його, нехай навіть тимчасово, з материного мозку. Існуванню його, слабого, загрожувала реальна небезпека. Можливо, саме тоді той первісний страх різко закарбувався в пам'яті, як на фотопапері.

І от спогад про той страх у несподівану мить воскресав і нападав на нього зливою, призводячи до стану, схожого на паніку. Він говорив йому, нагадував: "Хоч би куди ти поїхав, хоч би що робив, але від цієї зливи не зможеш утекти. Цей спогад намагається визначити тебе як людину, впорядкувати твоє життя і провести до визначеного місця. Хоч як би ти старався, але вирватися з рук цієї сили не зумієш".

І тоді раптом Тенґо подумав: "Можливо, тоді, коли я вийняв з пральної машини піжаму, яку надягала Фукаері, й нюхав її, я шукав материного запаху". Так йому здавалося. Та чому це він мусить шукати материного образу в запахові сімнадцятирічної дівчини? Адже його можна знайти десь-інде. Наприклад, у тілі заміжньої подруги.

Його заміжня подруга, старша від нього на десять років, мала великі, гарної форми груди, схожі на материні з його спогаду. Білий бюстгальтер їй пасував. Але чомусь у ній Тенґо не шукав образу матері. Запахом її тіла не цікавився. По суті, вона витискала з нього щотижневу порцію статевої жаги. І він (майже у всіх випадках) міг задовольнити її пристрасть. Звісно, це було велике досягнення. Але в їхніх стосунках ніщо інше не мало глибокого значення.

Здебільшого під час любощів вона була лідером. Майже нічого не думаючи, Тенґо поводився так, як вона підказувала. Не мав потреби щось вибирати або вирішувати. До нього ставилися тільки дві вимоги: перебувати в ерекційному стані й кінчати у відповідний момент. "Ще ні, ще трохи потерпи", — казала вона, і Тенґо терпів. "Уже! Швидше... " — шептала вона на вухо, і саме тоді він енергійно виконував наказ. За це вона його хвалила. Ніжно погладжуючи щоку, промовляла: "Тенґо-кун, ти чудовий!". Він гордився своєю вродженою точністю. Так само точно розставляв у реченні розділові знаки й знаходив найкоротший спосіб розв'язання математичної задачі. З молодшою за нього дівчиною все складалося по-іншому. Від початку до кінця Тенґо мусив думати, вибирати й вирішувати. І це ускладнювало його становище. На його плечі лягала

відповідальність. Тоді йому здавалося, ніби він керує невеликим судном, що опинилося в бурхливому морі. Мусив тримати в руках стерно, перевіряти стан вітрил і пам'ятати про атмосферний тиск і напрям вітру. Мусив дотримуватися дисципліни, щоб підтримувати довіру до себе членів команди. Дрібна помилка й необережний рух могли призвести до трагедії. Такий секс більше був схожий на виконання службового обов'язку. Унаслідок цього від напруження він невчасно кінчав або в потрібний час недоречно розслаблявся. І через це дедалі більше сумнівався в собі.

А от із заміжньою подругою подібні огріхи не траплялися. Вона високо оцінювала його статеву потенцію. Постійно хвалила й підбадьорювала. І тільки одного разу Тенґо передчасно скінчив, а тому вона перестала одягати білу спідню білизну.

І цього дня на ній була чорна білизна. Після орального сексу вона досхочу насолоджувалася твердістю його прутня і м'якістю яєчок. Тенґо бачив, як рухаються її груди в чорному мережаному бюстгальтері, й, щоб передчасно не скінчити, заплющивши очі, згадав про гіляків.

"Суду в них немає, і вони не знають, що таке правосуддя. Як їм важко зрозуміти нас, видно хоч би з того, що вони досі не розуміють повністю призначення доріг. Навіть там, де вже прокладено дороги, вони все ще подорожують тайгою. Часто доводиться бачити, як вони, їхні сім'ї й собаки вервечкою пробиваються трясовинням біля самої дороги".

Тенґо уявив собі картину того, як гіляки у грубому одязі, разом із собаками та жінками йдуть вервечкою, мовчки, густим лісом уздовж дороги. Серед їхніх понять часу, простору й можливості не існувало дороги. Мабуть, повільна ходьба густим лісом, навіть незручна, виразніше утверджувала сенс їхньому існуванню, ніж пересування дорогою.

"Бідолашні гіляки", — казала Фукаері.

Тенґо згадав її сонне обличчя. Вона спала у завеликій для неї його піжамі з підкоченими рукавами й подолом. Він витягнув піжаму з пральної машини й, приклавши до носа, нюхав.

"Про це не треба згадувати", — опам'ятавшись, подумав Тенґо. Але вже було пізно.

Він скінчив орально кілька разів. Подруга спустилася з ліжка і зайшла у ванну кімнату, звідки було чути, як вона полоще рот

під краном. Потім, ніби нічого й не сталося, повернулася в ліжко.

— Вибач, — сказав Тенґо.

— Не міг витримати? — спитала вона. І погладила пальцем його ніс. — Усе добре. Тобі було приємно?

— Дуже, — відповів він. — Трохи пізніше, гадаю, знову зможу.

— Чекаю з нетерпінням, — сказала вона й притулилася щокою до його голих грудей. Заплющивши очі, зовсім не ворушилася, її спокійний подих Тенґо відчував сосками.

— А знаєш, про що я завжди думаю, коли дивлюсь на твої груди? — спитала вона.

— Не знаю.

— Про замкову браму з фільмів Акіри Куросави.

— Про замкову браму... — гладячи її спину, повторив Тенґо.

— У таких старих чорно-білих фільмах, як "Трон у крові" або "Три негідники в прихованій фортеці", можна побачити високу, здоровенну замкову браму, повністю оббиту чимось подібним до великих цвяхів. Я завжди її згадую. Міцну, товсту.

— Та це не цвяхи, — заперечив Тенґо.

— Ну, я цього не помітила, — сказала вона.

На другий тиждень після виходу окремою книжкою "Повітряна личинка" Фукаері стала бестселером, а на третій — опинилася на першому місці серед літературних видань. За допомогою кількох газет, які лежали в учительській підготовчої школи, Тенґо простежив за процесом, як ця книжка досягла такого успіху. В газетах двічі з'явилися її реклама. У рекламі, поряд із зображенням обкладинки, містилося маленьке фото Фукаері у добре знайомому тісному тонкому літньому светрі, з привабливою формою грудей (мабуть, її зняли під час прес-конференції). Пряме, довге, до самих плечей, волосся, пара чорних загадкових зіниць, спрямованих на глядача. Здавалось, ніби крізь об'єктив фотоапарата вона відверто дивиться на щось (чого, звичайно, сама не усвідомлювала), що ховається в душі людини. Нейтрально, але приязно. Впевнений погляд цієї сімнадцятирічної дівчини не лише обеззброював глядача, але й бентежив. Напевне, траплялося немало людей, які, побачивши маленьке чорно-біле фото, подумали, чи не варто купити її книжку.

Через кілька днів після випуску в продаж "Повітряної личинки" Комацу прислав поштою два примірники, але Тенґо їх навіть не розгорнув. Хоча надрукований текст, написаний його рукою, вперше вийшов у вигляді окремої книжки, Тенґо не хотів його читати. Навіть не мав бажання просто пробігти очима. Побачивши книжку, не відчував жодної радості. Текст був його, але написане оповідання цілком належало Фукаері. Воно народилося в її свідомості. Тіньова, залаштункова, технічна роль Тенґо скінчилася, а тому його не обходило, яка доля судилася цьому творові в майбутньому. І не мало обходити. Він запхав обидва загорнуті примірники книжки в глухий куток книжкової полиці.

Після тієї ночі, яку Фукаері провела в його квартирі, життя Тенґо певний час проходило спокійно. Часто падав дощ, але він не звертав уваги на погоду. Питання погоди спустилося на досить низький рівень у списку важливих справ. Відтоді зв'язок з Фукаері повністю обірвався. І це начебто не створювало проблем.

Поряд із щоденною працею над власним художнім твором Тенґо написав на замовлення журналу кілька коротких статей. Це була непогано оплачувана робота, без підпису автора, яку міг виконати будь-хто, придатна для того, щоб змінити настрій. І, як завжди, тричі на тиждень він приходив до підготовчої школи читати лекції з математики. Щоб забути різні клопоти — головно пов'язані з "Повітряною личинкою" та Фукаері, — він ще глибше, ніж досі, занурився у світ математики. І коли опинявся там, то його мозок (з легким тріском) перемикався на іншу діяльність. З його рота виходили слова іншого роду, а тіло запускало в рух інші м'язи. Змінювалася не тільки інтонація голосу, а навіть і вираз обличчя. Йому подобалося таке переключення. Мав враження, ніби переходив з однієї кімнати в іншу або змінював взуття.

На відміну від того часу, коли жив буденним життям або писав оповідання, тепер він трохи розслаблявся і ставав красномовним. І водночас йому здавалося, що він — пристосованець. Не міг визначити, яка його справжня особистість. А проте дуже природно, особливо не замислюючись, умів перемикатися з однієї сфери діяльності на іншу. Розумів, що більш-менш така переміна йому потрібна.

Як учитель математики він із кафедри вбивав учням у голову те, як жадібно математика прагне логічності. У сфері математики бездоказова річ не має змісту. Та якщо тільки докази знаходяться, то загадки світу, немов м'якенька устриця, опиняються в людських руках. Лекції були, як ніколи, запальними, тож учні мимохіть піддавалися його красномовству. Тенґо успішно вчив розв'язувати математичні задачі й водночас яскраво розкривав приховану в них еротику. Поглядаючи на аудиторію, він знав, що кілька сімнадцятирічних чи вісімнадцятирічних дівчат пильно дивилися на нього очима, повними шаноби. Знав, що за допомогою математики спокушав їх. Його лекція була своєрідним інтелектуальним заграванням. Математичні функції гладили їхні спини, теореми тепло шепотіли їм у вуха. Однак після зустрічі з Фукаері він втратив до цих дівчат сексуальну зацікавленість. Не хотів нюхати запах піжами, яку вони одягали.

"Фукаері — справді-таки особливе створіння, — знову подумав Тенґо. — Про порівняння з іншими дівчатами не може бути й мови. Безперечно, вона для мене означає щось особливе. Як би це сказати... вона — послана мені знаменна вістка. Та от я ніяк не можу її прочитати".

"Однак з Фукаері краще припинити зв'язок", — таким був чіткий висновок, якого дійшов його розум. Краще будь-що віддалитися від стосів "Повітряної личинки" на прилавках книгарень, Ебісуно-сенсея, який невідомо про що думає, і від релігійної секти, переповненої тривожними загадками. І Комацу, принаймні поки що, краще сторонитися. Бо інакше він затягне в бозна-яку халепу. Зажене в небезпечний, позбавлений логіки кут, із якого не буде виходу.

Але Тенґо добре розумів, що на даному етапі нелегко вирватися з такої складної інтриги. Він уже її учасник. Зовсім не такий, як персонажі фільмів Хічкока, яких втягують у змову без їхнього відома. До певної міри знаючи про можливий ризик, він сам утягнувся в цю інтригу. Її запущений механізм уже не можна зупинити. А він, Тенґо, безсумнівно, став одним із його коліщаток. Причому важливим. Він чув, як той механізм, набираючи розгону, тихенько завиває.

Комацу зателефонував через кілька днів після того, як "Повітряна личинка" впродовж двох тижнів трималася на

першому місці серед літературних бестселерів. Дзвінок задеренчав після одинадцятої вечора. Надівши піжаму, Тенґо вже був у ліжку. Лежачи долілиць, читав книжку й от-от збирався гасити лампу біля узголів'я, щоб заснути. Судячи з того, як деренчав дзвоник, він здогадався, що телефонує Комацу. Він не міг пояснити чому, але завжди впізнавав його дзвоник. Комацу дзвонив по-особливому. Так само особливо, як відрізняється своїм стилем будь-який текст.

Тенґо спустився з ліжка й, попрямувавши на кухню, підняв слухавку. Правду кажучи, не хотів її брати в руки. Волів би спокійно спати. І бачити сон, якнайдальший від навколишньої реальності, про будь-що — про дикого кота з острова Іріомоте, Панамський канал чи Мацуо Басьо. Та якби він зараз не взяв слухавки, то через хвилин п'ятнадцять-тридцять телефон задзеленчав би знову так само. У Комацу не було такого поняття, як "час". Тим паче він не мав співчуття до людей у їхньому буденному житті. А якщо так, то вже краще підняти слухавку.

— Тенґо-кун, ти вже спав? — як завжди, безтурботно почав Комацу.

— Збирався, — відповів Тенґо.

— Вибач, — сказав Комацу не дуже винувато. — Хотів тобі сказати, що продаж "Повітряної личинки" йде дуже успішно.

— Радий це чути.

— Продається так швидко, як щойно спечені пиріжки. Не встигають її друкувати — як не прикро, палітурні доводиться працювати і вночі. Ну, звичайно, я передбачав, що можна буде продати великий наклад. Це ж твір, який написала сімнадцятирічна красуня. Книжка набула широкого розголосу. І має всі важливі елементи, щоб продаватися... Бо відрізняється від творів, які написав тридцятирічний вчитель математики, схожий на ведмедя... Ось так. Але важко назвати її твором із багатим розважальним змістом. Нема в ньому ні еротичних, ні сентиментальних, зворушливих до сліз сцен. А тому я, звісно, не сподівався, що книжка так успішно розійдеться.

Ніби очікуючи реакції Тенґо, Комацу зробив паузу. Та оскільки той мовчав, то Комацу вів далі:

— Крім того, річ не лише в тому, що книжка розходиться такою кількістю. Здається, в неї чудова репутація. Вона не схожа на твори сучасних молодих авторів, повних словесної полови й

побудованих на чистих вигадках. Що не кажи, а зміст її твору винятковий. Ясна річ, такий успіх уможливила твоя надійна літературна майстерність.

Уможливила... Пропустивши повз вуха похвалу Комацу, Тенґо легенько потиснув пальцем скроню. Коли Комацу нестримно хвалив його за щось, то після того Тенґо обов'язково сподівався неприємної новини.

І Тенґо запитав:

— Комацу-сан, то яка погана новина?

— А як ти догадався, що це погана новина?

— Бо ви мені так пізно подзвонили. Без поганої новини не обійшлося.

— Це правда, — здивовано сказав Комацу. — Ти вгадав. У тебе добра інтуїція.

"Це — не інтуїція. А наслідок гіркого досвіду", — подумав Тенґо. Але, нічого не сказавши, чекав, що скаже Комацу далі.

— Це правда. На жаль, є одна дуже неприємна новина, — сказав Комацу. І зробив справді багатозначну паузу. Тенґо уявив собі, як Комацу світить очима, немов мангуста в темряві.

— Можливо, вона стосується авторки "Повітряної личинки"? — запитав Тенґо.

— Ти вгадав. Стосується Фукаері. Трохи прикра річ. Правду кажучи, Фукаері недавно кудись пропала.

Тенґо не переставав тиснути пальцем на скроню.

— Недавно? Коли саме?

— Три дні тому, в середу зранку поїхала з дому в Окутама до Токіо. Ебісуно-сенсей провів її на станцію. Куди їде, не сказала. Потім подзвонила й повідомила, що сьогодні додому, в гори, не повернеться, а зупиниться в квартирі в Сінано. Того дня в тій квартирі перебувала й дочка Ебісуно-сенсея. Однак туди Фукаері не поїхала і відтоді зв'язок з нею урвався.

Тенґо порився в пам'яті про останні три дні, але нічого не пригадав.

— Де вона зараз, нічого невідомо. А тому я подумав, що, може, вона з тобою підтримує контакт.

— Ніякого контакту з нею не маю, — відповів Тенґо. Вона провела ніч в його квартирі понад чотири тижні тому.

Тенґо завагався, чи слід розповісти Комацу те, що вона тоді сказала: "Туди краще не вертатися". Можливо, з цією квартирою

пов'язувалось якесь зловісне передчуття. Урешті-решт Тенґо вирішив промовчати. Не хотів казати Комацу, що Фукаері ночувала в нього.

— Дивна дівчина, — сказав Тенґо. — Нікого не попередивши, мабуть, кудись сама подалася.

— Вона не зовсім така. Видно відразу, що дуже сумлінна, Ебісуно-сенсей казав, що завжди повідомляла, де зараз перебуває і коли кудись їде. А тому її триденне мовчання — річ незвичайна. Може, якась біда з нею сталася.

Тенґо тихо простогнав.

— Біда?

— Дуже занепокоїлися і сенсей, і його дочка, — сказав Комацу.

— У всякому разі, якщо вона справді пропала, то ви, Комацу-сан, опинитесь у скрутному становищі, чи не так?

— Авжеж. Якщо справа дійде до поліції, то можуть виникнути неприємності. Що не кажи, зникла вродлива молода письменниця, що написала книжку, яка стрімголов мчить дорогою бестселера. Очевидно, що ЗМІ заворушаться. Коли ж так, то мене як відповідального редактора, напевне, смикатимуть з усіх боків і вимагатимуть коментарів. А мені це ні до чого. Я працюю в тіні й не звик до денного світла. Крім того, якщо я піду на їхньому поводі, то хіба не ясно, що так чи інакше розкриється вся правда.

— А що каже Ебісуно-сенсей?

— Повідомив, що завтра подасть у поліцію прохання про розшук, — відповів Комацу. — Я насилу вмовив його кілька днів почекати. Та, очевидно, він надовго не відкладатиме.

— Як тільки стане відомо про розшук, ЗМІ, гадаю, дадуть про себе знати.

— Невідомо, яких заходів уживе поліція, але Фукаері у всіх на слуху. Вона ж не звичайний підліток, що втік з дому. Сховатися їй у суспільстві, напевне, буде важко.

"А може, саме цього й прагнув Ебісуно-сенсей? — подумав Тенґо. — Використавши Фукаері як приманку, хотів зчинити шум у суспільстві й завдяки цьому, з'ясувавши зв'язок між її батьками та "Сакіґакі", знайти, де вони перебувають. Якщо це правда, то план сенсея поки що здійснюється так, як він розраховував. А хіба сенсей усвідомлює, яка небезпека його

підстерігає? Мав би усвідомлювати. Ебісуно-сенсей — розсудлива людина. Глибоко думати — це його професійна робота". Тож про обставини, у яких опинилася Фукаері, все ще не знав кількох важливих фактів. Він, так би мовити, отримав кілька шматків картинки-загадки й тепер складав їх докупи. Розумні люди в такі клопоти від самого початку не встряють.

— Тенґо-кун, ти не здогадуєшся, куди вона поїхала?

— Поки що ні.

— Невже? — здивувався Комацу. В його голосі вчувалася втома. Комацу рідко коли видавав свою слабкість. — Вибач, що розбудив тебе серед ночі.

Почути від нього вибачення також було досить дивно.

— Та нічого, коли таке сталося, — сказав Тенґо.

— Що стосується мене, то, по змозі, не хотів би втягувати тебе в таку явну халепу. Бо ти сумлінно виконав роботу — написав текст. Але зазвичай не все в житті так просто виходить. Як я вже колись казав, ми спускаємося вниз бурхливим потоком.

— В одному човні, — машинально додав Тенґо.

— Правду кажеш.

— Але ж, Комацу-сан, хіба "Повітряна личинка" не розійдеться ще швидше, якщо стане відомо про зникнення Фукаері?

— Та вона й так добре продається, — збайдужіло сказав Комацу. — Більшої реклами вже не треба. Гучний скандал — це лише зайвий клопіт. Нам саме пора думати про спокійне приземлення.

— Приземлення? — перепитав Тенґо.

Комацу видав у слухавку якийсь звук — здавалось, проковтнув щось фантастичне. Потім ще раз злегка відкашлявся.

— Про це ще іншим разом поговоримо докладно за обідом. Коли теперішня халепа розсмокчеться. На добраніч, Тенґо-кун! Міцно поспи.

На цих словах Комацу поклав слухавку, але Тенґо, наче проклятий, не міг заснути. Відчував, що хоче спати, але не міг.

"Міцно поспи... Що це означає?" — подумав Тенґо. І, сівши за кухонний стіл, вирішив попрацювати. Але робота не клеїлася. Він добув із буфета пляшку віскі, налив у склянку й потроху пив.

Можливо, як було задумано, Фукаері зіграла роль живої приманки й секта "Сакіґакі" викрала її. Таку можливість Тенґо не виключав. Вони стежили за її квартирою в Сінано й, коли вона з'явилася, кілька чоловіків силоміць запхали її в автомашину й повезли із собою. Якщо вони діяли спритно й правильно вибрали момент, то таку операцію вдало упорали. Мабуть, вона щось передчувала, коли сказала, що "краще туди не їхати".

"І карлики, й повітряна личинка справді існують", — казала Фукаері. Вона познайомилася з карликами, коли через неуважність довела сліпу козу до смерті, а тому була покарана. Разом з ними вона щоночі виготовляла повітряну личинку. Внаслідок цього з нею сталося щось таке, що має для неї велике значення. Цю подію вона відобразила у формі оповідання. А Тенґо вдосконалив його. Інакше кажучи, перетворив його у товар. І цей товар (за словами Комацу) відразу став продаватися, немов щойно спечені пиріжки. Можливо, це завдало "Сакіґакі" відчутного удару. Мабуть, оповідання про карликів і повітряну личинку містило важливу таємницю, яку не можна було розкривати нікому сторонньому. А тому, щоб припинити подальший витік інформації, вони викрали Фукаері й заткнули їй рота. Навіть якби її зникнення і викликало підозру в громадськості, все одно вони могли ризикнути й застосувати силу.

Звісно, це тільки гіпотеза, яка не має явних підстав і доказів. Навіть якщо голосно заявити: "Карлики й повітряна личинка існують!" — ніхто з людей не зверне на це уваги. Зрештою, сам Тенґо не знав, який конкретний зміст мають слова "вони існують".

А може, Фукаері просто втомилася від галасу навколо свого бестселера й десь сама сховалася? Звісно, така можливість не виключена. Адже її поведінку майже неможливо передбачити. Та якщо так і сталося, то вона мала б залишити якесь повідомлення, щоб не тривожити ні Ебісуно-сенсея, ні його дочку Адзамі. Бо не було причини цього не робити.

Водночас Тенґо добре уявляв собі, що вона могла опинитися в небезпеці, якщо справді її викрала секта. Можливо, звістка про неї пропала так само, як колись, в один момент, про її батьків. Навіть якщо зв'язок між Фукаері та "Сакіґакі" з'ясується (а це,

мабуть, не забере багато часу) і ЗМІ дадуть хід сенсації, але поліція на це не зреагує — мовляв, "речових доказів викрадення немає", — то все закінчиться нічим. Фукаері залишиться під домашнім арештом на території секти, оточеної високою огорожею. А може, з нею станеться щось страшніше. Невже Ебісуно-сенсей включив у свій план такий найгірший сценарій?

Наступного ранку Тенґо набрав переданий йому колись телефонний номер і подзвонив Ебісуно-сенсею додому. Однак зв'язку з ним не було. Записане на телефонній станції повідомлення лише повторювало: "Набраний номер зараз не діє. Перевірте його ще раз і передзвоніть". Тенґо кілька разів передзвонював, та все марно. Можливо, після письменницького дебюту Фукаері з усіх боків надходили прохання про інтерв'ю й Ебісуно-сенсей змінив телефонний номер.

Після того цілий тиждень нічого не сталося. "Повітряна личинка" й далі успішно продавалася. Незмінно залишалася в усій країні на вершині списку бестселерів. Упродовж цього часу ніхто Тенґо не дзвонив. Сам він кілька разів телефонував Комацу на роботу, але ніколи його не заставав (що було недивно). Просив редакцію передати Комацу, щоб подзвонив, але жодного дзвінка не дочекався (що теж не було дивно). Поспіль щодня переглядав газети, але не натрапляв на повідомлення про розшук Фукаері. Невже Ебісуно-сенсей так і не подав поліції прохання про її розшук? А може, таки подав, але поліція утрималася від такого повідомлення заради того, щоб розшук відбувався таємно? А що, як поліція не поставилася серйозно до такого випадку, оскільки втеча з дому дів-чат-підлітків часто трапляється?

Як завжди, тричі на тиждень Тенґо читав лекції з математики у підготовчій школі, решту днів писав роман, а в п'ятницю пополудні віддавався гарячим любощам із заміжньою подругою, що до нього навідувалася. Та хоч би що робив, не міг зосередитися на чомусь одному. Немов людина, яка ненароком щось проковтнула, всі дні почувався невпевненим і стривоженим. Поступово втрачав апетит. Серед ночі раптово прокидався й потім не міг заснути. І тоді все думав про Фукаері. Де вона зараз і що робить? З ким вона? Яка неприємність з нею сталася? Подумки перебирав різноманітні варіанти. І всі вони тією чи меншою мірою мали песимістичне забарвлення. В його

уяві вона завжди була в тісному тонкому літньому светрі, з гарною формою грудей. Такий її вигляд перехоплював у нього подих і ще бурхливіше хвилював душу.

Фукаері дала про себе знати в четвер, на шостому тижні після того, як "Повітряна личинка" утвердилася на вершині списку бестселерів.

Розділ 23

(про Аомаме)

Це лише якийсь початок

Аомаме та Аюмі становили, так би мовити, ідеальну комбінацію для того, щоб влаштувати невеличкий, але досить еротичний нічний бенкет. Аюмі, невисокого зросту, несором'язлива, з добре підвішеним язиком, домагалася позитивного результату загалом у всьому, на що зважувалася. І мала здорове почуття гумору. Порівняно з нею, Аомаме, стрункa, м'язиста, була здебільшого з безвиразним обличчям і потайною. На першій зустрічі з чоловіком не вміла знайти доречних люб'язних слів. У її словах завжди, хоч і слабо, вчувалася цинічна, агресивна нотка. В глибині її очей злегка проглядало світло неприступності. Однак, при бажанні, вона могла випромінювати щось схоже на спокійну ауру, яка, природно, вабила чоловіків. Неначе аромат, який у потрібний час виділяють тварини й комахи, щоб збудити статеву хіть партнера. Таку ауру не можна здобути жодними зусиллями. Мабуть, це вроджена властивість. А може, такої зваби вона набула на певному етапі свого життя з якоїсь причини, спираючись на досвід. У всякому разі, ця аура делікатно стимулювала не лише чоловіків, але також її спільницю, Аюмі — робила її слова й діла набагато яскравішими й успішнішими.

Коли вони вдвох знаходили підходящих чоловіків, першою самостійно йшла в розвідку Аюмі, щоб закласти фундамент для встановлення дружніх стосунків, пускаючи в хід свою вроджену привітливість. Після того, вибравши вдалий момент, до неї долучалася Аомаме й утверджувала в товаристві повну гармонію. Створювалася особлива атмосфера — щось на зразок оперети, перемішаної з "чорним фільмом". Потім усе йшло просто. Перебравшись у надійне місце, вони (послуговуючись виразом Аюмі) трудилися на славу. Найважче було підшукати собі пристойних партнерів. Їм подобалося мати справу з парою

чоловіків, обов'язково охайних і досить привабливих. З певним інтелектом, але не надмірним, бо інакше нудна розмова зводила дорогоцінну ніч нанівець. Похвали заслуговували чоловіки з фінансовими можливостями. Бо, звичайно, вони розплачувалися в барі, клубі й готелі.

А проте коли вони наприкінці червня спробували влаштувати собі невеличкий еротичний бенкет (фактично це була остання їхня спільна акція), то ніяк не могли знайти бажаних партнерів. Змарнували багато часу, кілька разів змінили розважальні заклади, а результат залишався нульовим. Хоча була остання п'ятниця місяця, всі заклади в Роппонґі й Акасаці вражали такою порожнечею, що вибрати чоловіків з малої кількості відвідувачів ніяк не випадало. Небо затягли густі хмари, а над містом висіла гнітюча атмосфера, наче під час жалоби.

— Здається, сьогодні нічого не вийде. Поставимо крапку, — сказала Аомаме. Стрілки годинника показували половину одинадцятої.

Хоч-не-хоч з нею погодилася Аюмі.

— Такої безпросвітної п'ятниці я ще не бачила. Дарма наділа еротичну фіолетову білизну.

— Як повернетесь додому, станьте перед дзеркалом і помилуйтеся собою.

— Зробити таке в купальні поліцейського гуртожитку не посмію.

— Так чи інакше, сьогодні махнемо на все рукою, вип'ємо вдвох і поїдемо додому спати.

— Можливо, це й добре, — сказала Аюмі. І, ніби щось пригадавши, додала: — Так-так, але перед тим, може, десь трохи перекусимо? Маю зайвих тридцять тисяч єн.

Аомаме нахмурилася.

— Зайвих? Як це розуміти? Хіба ви постійно не скаржилися, що у вас низька зарплата?

Аюмі пошкребла вказівним пальцем бік носа.

— Річ у тому, що минулого разу я отримала від чоловіків тридцять тисяч єн. На прощання для оплати таксі. Ну, від тих двох, начебто зайнятих у бізнесі з нерухомістю, з якими ми розважалися.

— І ви взяли ті гроші? — здивувалася Аомаме.

— Можливо, вони вважали нас аматорками, — захихотівши, відповіла Аюмі. — Мабуть, їм і не спало на гадку, що мають справу з жінкою-поліцейським столичного управління поліції та інструкторкою з бойового мистецтва. Ну, а що поганого я зробила? Вони добре заробляють на оборудках з нерухомістю і, напевне, мають зайві гроші. Я взяла їх, подумавши, що коли-небудь з вами чимось поласуємо. Бо такі гроші не годяться на інші життєві потреби.

Аомаме особливо не розводилася на цю тему. Віддаватися чоловікові й брати за це гроші — таке не вкладалося їй у голові. Вона не уявляла собі, щоб щось подібне сталося з нею. Це все одно, що бачити своє спотворене зображення у викривленому дзеркалі. Та якщо подивитися з точки зору моралі, то що нормальніше: отримувати гроші за вбивство чоловіків чи за секс з ними? Важко сказати.

— Вас турбує те, що я взяла гроші від чоловіків? — занепокоєно спитала Аюмі.

— Не турбує, а скоріше здається трохи дивним. Викликає в душі опір те, що жінка-поліцейський поводиться, наче повія.

— Абсолютно ні, — впевнено заперечила Аюмі. — Це мене не турбує. Адже повія віддається чоловікові після того, як домовиться про плату. Завжди наперед. Мовляв, голубе, викладай грошики на стіл перед тим, як стягувати труси. Це — принцип. Бо якби після сексу чоловік сказав, що насправді не має чим платити, її діло прогоріло б. Тож коли гроші передають після сексу, без попередньої угоди про плату, мовляв, на таксі, то це лише вияв подяки. Такого з професійною повією не буває. От у чому різка відмінність між нею і мною.

У словах Аюмі була своя логіка.

Минулого разу Аомаме та Аюмі вибрали собі чоловіків від тридцяти п'яти до сорока п'яти років. Обох з густим волоссям, тож Аомаме пішла на компроміс. Вони сказали, що працюють у торгівлі нерухомістю. Та, судячи з їхніх костюмів від Гуґо Боса й краваток від Місоні, виходило, що вони не належать до таких велетенських компаній, як "Міцубісі" або "Міцуї", а до набагато меншої, агресивнішої й повороткішої. Можливо, з назвою, написаною "катаканою" . Без набридливих внутрішніх правил, традиційних гордощів й обов'язкових тривалих робочих нарад. Без особистих здібностей в ній нема чого робити, але з ними

можна добре заробляти. Один із чоловіків мав ключ від новенької "Alfa Romeo". Вони розповідали, що бракує приміщень для офісів. Економіка оправилася після нафтового шоку, проявляє ознаки пожвавлення, й дедалі швидше обертається капітал. Але самого зведення нових висотних будівель, мабуть, не досить.

— Схоже на те, що зараз торгівля нерухомістю дає великі доходи, — сказала Аомаме.

— Звичайно. Аомаме-сан, якщо маєте вільні гроші, то раджу вам купувати нерухомість, — сказала Аюмі. — На такій обмеженій території, як Токіо, циркулюють величезні кошти і вартість земельних ділянок само собою зростає. Якщо зараз щось купите, то не будете в програші. А коли пощастить, то наче поставите на явно виграшного коня під час кінських перегонів. На жаль, у такого дрібного службовця, як я, таких грошей нема. До речі, ви вмієте робити гроші?

Аомаме хитнула головою

— Я довіряю тільки готівці.

Аюмі голосно засміялася.

— Та це ж ментальність злочинця!

— Ховаю готівку під матрацом у ліжку і в разі небезпеки хапаю її й тікаю через вікно.

— Саме так! — сказала Аюмі, ляскаючи пальцями. — Як у фільмі "Втеча" із Стівом Макквіном. У руках пачка банкнот і дробовик. Таке мені подобається.

— Більше, ніж стояти на захисті закону?

— Особисто, — усміхаючись, відповіла Аюмі. — Особисто подобається грабіжник. Більше приваблює, ніж нагляд за порушенням правил паркування. Безперечно. Можливо, тому я так прихилилася до вас, Аомаме-сан.

— А хіба я схожа на грабіжницю?

Аюмі кивнула.

— Як би вам сказати... Щось таке у вас є. Навіть якщо ви не Фей Даневей з автоматом у руках.

— Мені автомат не потрібний, — сказала Аомаме.

— Але повернімося до секти "Сакіґакі", про яку була мова раніше, — сказала Аюмі.

Вони зайшли у невеличкий ресторан "Chianti Iikura" з італійською кухнею, відкритий до пізньої ночі, й там,

попиваючи "Chianti", злегка повечеряли. Аомаме з'їла салат з тунцем, Аюмі — італійські галушки з васильковим соусом.

— Слухаю, — погодилася Аомаме.

— Я нею зацікавилась й особисто дещо розвідала. Та чим глибше я докопувалася, тим більшою ставала моя підозра. Назвавшись релігійною організацію, вона отримала ліцензію, але суть її не релігійна. Її віровчення, так би мовити після деконструкції, — це лише суміш релігійних символів. У ній спіритуалізм "нової ери" , модний академізм, повернення до природи и антикашталізм помірно приправлені окультизмом. От і все. Конкретної суті в ній нема. Відсутність суті, так би мовити, є суттю цієї секти. За словами Маклухана , засоби інформації — це послання . У цьому разі краще й не скажеш.

— Маклухан?

— Я також читаю книжки! — невдоволено відповіла Аюмі. — Маклухан випередив епоху. Якийсь час він був популярним, і, мабуть, тому його всерйоз не сприймали, але загалом його висловлювання правильні.

— Тобто ви хочете сказати, що упаковка визначає вміст?

— Саме так. Особливості упаковки формують вміст, а не навпаки.

Аомаме задумалася над цим.

— Суть "Сакіґакі" як релігійної організації незрозуміла, та, незалежно від цього, люди до неї тягнуться. Ви це хочете сказати?

Аюмі кивнула.

— Не скажу, що страшно багато, але й немало. А коли люди прибувають, то приносять гроші. Це ж природно. І якщо запитати, чим секта притягує стільки людей, то, гадаю, насамперед відсутністю в ній релігійності. Вона здається дуже чистою, інтелектуальною й системною. Одним словом, не вбогою. І саме це приваблює нове покоління людей — фахівців і дослідників. Стимулює їхню інтелектуальну допитливість. Вони відчувають, ніби досягли того, чого не могли досягти в реальному світі. Відчувають на дотик. Тож вірні з інтелігентного середовища, наче офіцерська еліта у війську, формують сильний мозок секти.

Крім того, її керівник, якого називають "лідером", очевидно, досить харизматична особа. Всі глибоко шанують його. Так би

мовити, цей чоловік виступає в ролі серцевини віровчення. За способом свого утворення секта близька до первісних релігій. І християнство на ранньому етапі більшою чи меншою мірою розвивалося подібним чином. Однак "лідер" секти зовсім не з'являється перед людьми. Нікому невідомо, який у нього вигляд, як його звати й скільки йому років. Зовні створюється враження, ніби секта управляється колегіально, хоча роль керівника виконує окрема людина, яка представляє її на офіційних урочистостях, та насправді ця людина — звичайна маріонетка. У центрі системи, очевидно, перебуває загадковий "лідер".

— Цей чоловік, напевне, хоче приховати своє походження.

— Мабуть, має що приховувати або навмисне старається напустити на себе туман таємничості.

— А може, він огидний на вигляд?

— Можливо. Як потвора, якої світ не бачив, — сказала Аюмі, тихенько завивши, як чудовисько. — Так чи інакше, в секті, крім "лідера", надто багато того, чого не видно на поверхні. Одне з них — активна закупівля нерухомості, про яку я розповідала раніше по телефону. Назовні лише сама видимість. Охайні приміщення, вміла пропаганда, розумна теорія, вірні з колишньої професійної еліти, стоїчна аскетична практика, йога і спокій душі, заперечення матеріалізму, сільське господарство на основі використання органічних добрив, здорове повітря і прекрасна вегетаріанська дієта — усе це продуманий образ. Як реклама висококласної оздоровниці, вставлена у недільний випуск газети. Упаковка надзвичайно приваблива. Та під нею ознаки підозрілого задуму. Можливо, частково навіть нелегального. Таке враження, чесно признаюсь, склалося в мене від різних зібраних матеріалів.

— Однак поки що поліція не втручається.

— Може, потай щось і робить, але я цього не знаю. А втім, поліція префектури Яманасі начебто до певної міри відстежує поведінку секти. Це я відчула з телефонної розмови з відповідальним за цю справу працівником. Бо, що не кажіть, "Сакіґакі" породила "Акебоно", причетну до збройної сутички, але ще остаточно не з'ясовано, яким шляхом автомати Калашникова китайського виробництва потрапили сюди (існує лише припущення, ніби через Північну Корею). Можливо,

"Сакіґакі" взято на замітку. Та оскільки це релігійна організація, то навпростець втручатися в її діяльність не можна. Бо вже проводилося розслідування на її території, яке показало її непричетність до збройної сутички. Тільки от що збирається робити служба безпеки, невідомо. Адже її діяльність повністю засекречена, а добрі стосунки з поліцією здавна не склалися.

— А про дітей, які перестали ходити до школи, нема більше відомостей?

— Нема. Здається, діти більше не виходять за ворота секти відтоді, як перестали відвідувати школу. Про них я нічого не дізналася. Інша річ, коли б стали наочними факти фізичного знущання над ними, але поки що їх нема.

— А яку інформацію дають про це люди, що покинули "Сакіґакі"? Напевне, є такі, що, розчарувавшись або не витримавши суворої аскетичної практики, вийшли з неї?

— Звісно, вступити в секту і вийти з неї можна. Одні, прибічники, вступають, а інші, розчаровані, покидають. Загалом вихід із секти вільний. Однак у такому випадку, згідно з укладеним письмовим договором, людині не повертають жодного гроша з великої суми, переданої як довічна пожертва під час вступу до секти. Колишні її члени створили товариство й стверджують, що "Сакіґакі" — небезпечний, антисоціальний культ, який займається шахрайством. Порушують проти неї судові справи, випускають невеликий журнал. Але їхні слабенькі голоси майже не мають бодай найменшого впливу на громадськість. Секта, забезпечивши себе здібними адвокатами, створила юридичну систему захисту, крізь яку не просочиться і крапля води, а порушені судові справи закінчуються нічим.

— А колишні члени секти нічого не пишуть про "лідера" або дітей?

— Не знаю, бо не читала їхнього журналу, — відповіла Аюмі. — Однак, за моїми даними, загалом усі колишні невдоволені члени секти — дрібнота. Секта "Сакіґакі" на всі заставки проповідує заперечення цінностей сучасного світу, а насправді де в чому вона ще відвертіший зразок класового суспільства. Між її керівництвом і рядовими членами існує різка межа. Люди без освіти й професійної підготовки до керівництва не потрапляють. Належати до серцевини секти, зустрічатися з її "лідером", благоговійно вислуховувати його вказівки має право

лише її еліта. А от більшість, пожертвувавши свої кошти, проводить стерильні дні в чистій атмосфері, віддаючись аскетичній практиці, заглиблюючись у медитацію й працюючи в полі. Вони нічим не відрізняються від отари овець. Пастухи й собаки вранці виганяють їх на пасовисько, а ввечері приганяють на постій. Вони з нетерпінням очікують дня, коли їхнє становище в секті підвищиться і вони вперше зможуть побачити видатного Старшого Брата, але такий день усе ще не настає. А тому така більшість вірних майже нічого не знає про секту й навіть після виходу з неї не може надати цінної інформації. Вона навіть не бачила свого "лідера".

— А з еліти ніхто не покинув секти?

— За результатами мого розслідування, таких прикладів нема.

— Виходить, тим, що знають таємниці системи, покидати секту не дозволяється?

— Бо в такому разі можуть настати досить драматичні наслідки, — сказала Аюмі. І коротко зітхнула. — Аомаме-сан, скажіть, історія про зґвалтування дівчини не викликає сумніву?

— Ні, не викликає, але на даному етапі остаточних доказів поки що нема.

— Ґвалтування в секті здійснювалося організованим чином?

— І це ще невідомо. Однак жертва реально існує, я з нею зустрічалася. З дівчиною сталося велике нещастя.

— її буквально зґвалтували?

— Безперечно.

Скрививши губи, Аюмі над чимось задумалася.

— Зрозуміло. Спробую по-своєму втрутитись і розвідати.

— Тільки не перестарайтеся.

— Не перестараюсь, — відповіла Аюмі. — Бо, як бачите, я не даю промаху.

Аомаме та Аюмі скінчили вечерю, й офіціант прибрав тарілки. Відмовившись від десерту, вони попивали вино.

— Аомаме-сан, ви раніше казали, що в дитинстві чоловіки до вас не чіплялися. Це правда?

Зиркнувши на співрозмовницю, Аомаме кивнула.

— У нашому домі всі були дуже побожними й про секс узагалі не говорили. Так само, здається, поводились і люди навколо нас. Такої теми не можна було торкатись.

— Але що сильніше — побожність чи статева жага, інше питання. Серед людей поширена думка, що чимало священнослужителів страждають на сексоманію. Бо серед людей, яких затримала поліція з приводу проституції або сексоманії, трапляється багато людей, пов'язаних з релігійними та освітніми організаціями.

— Можливо, але принаймні навколо мене таких зовсім не було. Люди з психічними відхиленнями не траплялися.

— Це чудово, — сказала Аюмі. — Я рада про це чути.

— А у вас було по-іншому?

Завагавшись, Аюмі ледь-ледь знизала плечима. А потім сказала:

— Правду кажучи, до мене кілька разів чіплялися. В дитинстві.

— Наприклад, хто?

— Старший брат і дядько.

Аомаме нахмурилася.

— Брат і родич?

— Так. Тепер обидва вони працюють у поліції. Недавно дядька відзначили як кращого поліцейського. За те, що впродовж тридцяти років зробив великий внесок у безпеку району й оздоровлення суспільного середовища. Газета навіть надрукувала, що він допоміг безголовій сучці з цуценятком, що розгубилася на перехресті.

— І до чого вони вас примушували?

— Пісюна в рот брати.

Обличчя Аомаме ще більше зморщилося.

— Брат і дядько?

— Звичайно, окремо. Я тоді мала десять років, а брат — п'ятнадцять. А дядько разів два чи три, коли у нас зупинявся.

— А про це ви комусь казали?

Аюмі кілька разів хитнула головою.

— Ні, не казала. Вони мене лякали — мовляв, як скажеш, то начувайся. Але й без погрози я знала, що цього не треба робити, бо все одно вилають мене, а не їх. Боялася цього, тому й мовчала.

— І матері не казали?

— Особливо матері, — сказала Аюмі. — Бо мати здавна заступалася за брата, а в мені розчарувалася. Бо я була

незграбна, негарна, товста й не могла похвалитися особливою успішністю у школі. Мати хотіла мати зовсім іншу дочку. Миловиду, як лялечка, стрункy дівчину, яка відвідує балетну школу. Напевно, прагла того, чого не мала.

— А тому ви не хотіли ще більше її розчаровувати?

— Саме так. Мені здавалося, що вона ще більше зненавидить мене, якщо розповім, що робив брат. Вона завжди знаходила в мені якусь причину замість того, щоб нападати на брата.

Аомаме обома руками розім'яла зморшки на обличчі. "Після того як у десятирічному віці я заявила, що зрікаюся віри, — згадувала вона, — мати перестала зі мною розмовляти. В разі потреби передавала записку. Та й я перестала бути її дочкою. Залишилася тільки "відщепенкою". Тоді я пішла з дому".

— Але вони вас не ґвалтували? — запитала Аомаме.

— Ні, — відповіла Аюмі. — Я такого не витримала б. І вони так багато не хотіли.

— І зараз ви зустрічаєте того брата і дядька?

— Коли я влаштувалася на роботу, то пішла з дому, і зараз майже не бачуся з ними. Та оскільки працюю з ними в одній установі, то іноді важко їх уникнути. І тоді я по-своєму всміхаюся. Погіршувати стосунки не хочу. Та й вони, напевне, вже не пам'ятають про це.

— Не пам'ятають?

— Вони можуть забути, — сказала Аюмі. — А я — ні.

— Звичайно, — погодилася Аомаме.

— Так само буває в історії з масовим убивством.

— Масове вбивство?

— Той, хто зробив його, знайде логічне виправдання і постарається забути. Відвернути очі від того, чого не хоче бачити. А от жертва не може забути. Очей не відверне. Пам'ять перейде від батьків до дітей. Аомаме-сан, світ — це нескінченна боротьба між пам'яттю однієї та протилежної сторін.

— Справді, — погодилася Аомаме. Потім злегка насупилася. Нескінченна боротьба між пам'яттю однієї та протилежної сторін?

— Правду кажучи, я думала, що, може, й ви чогось подібного зазнали.

— Чому ви так думали?

— Не можу як слід пояснити. Просто чомусь подумала: може, з вами таке сталося, внаслідок чого ви так живете — лише одну ніч віддаєтеся сексу з незнайомими чоловіками. А ще у вашій поведінці начебто проглядає злість. Чи то злість, чи то сердитість. У всякому разі, здається, ніби ви не можете робити так, як звичайні люди, — нормально в когось закохатися, ходити на побачення, разом вечеряти в ресторані й тільки з ним мати статеві стосунки. Зрештою, зі мною таке саме відбувається.

— Ви хочете сказати, що нормальний порядок у вашому житті не склався тому, що в дитинстві над вами вчинили наругу?

— Так мені здається, — відповіла Аюмі. І злегка здвигнула плечима. — Правду кажучи, я боюся чоловіків. Тобто входити у тісні стосунки з кимось одним конкретно. Прийняти його повністю. Від самої думки про це здригаюся. Але бути самій іноді гірко. Хочеться чоловічих обіймів та його занурення в моє лоно. Так хочеться, що не можу витерпіти. У такий момент із зовсім незнайомим чоловіком почуваюся зручно. Завжди.

— А страх?

— Гадаю, великий.

— А от я не відчуваю перед чоловіком чогось подібного до страху, — сказала Аомаме.

— Аомаме-сан, ви чогось боїтеся?

— Звісно, боюся, — відповіла Аомаме. — Найбільше самої себе. Того, що не знаю, що робитиму. І що зараз роблю.

— А що ви зараз робите?

Аомаме довго дивилася на склянку з вином у руці.

— Сама хотіла б знати, — відповіла вона, підвівши голову. — Але не знаю. Я навіть не знаю, у якому, власне, світі зараз живу і в якому році.

— Зараз 1984 рік, і живемо ми в Японії, в Токіо.

— От було б добре, якби я могла стверджувати це так само впевнено, як ви.

— Дивно, — усміхаючись, сказала Аюмі. — Як це ви не можете стверджувати таких очевидних фактів?

— Не знаю, як вам пояснити, але для мене це не очевидні факти.

— Невже? — здивувалася Аюмі. — Усього, що стосується вас, я не знаю, але, незалежно від того, який зараз рік і де перебуваєте,

вам є кого палко кохати. І я вам страшно заздрю. А я такого чоловіка не маю.

Аомаме поставила склянку на стіл. Витерла легенько серветкою губи й сказала:

— Можливо, ви маєте рацію. Незалежно від того, який зараз рік і де я перебуваю, я хочу з ним зустрітися. Будь-що зустрітися. Лише в цьому не сумніваюся. Лише в цьому твердо впевнена.

— Якщо ви не проти, то я спробую звернутися по допомогу до поліції. Якщо тільки дасте мені інформацію про нього, то, можливо, дізнаєтеся, де він зараз і що робить.

Аомаме захитала головою.

— Прошу вас, не шукайте. Як я вже вам, здається, казала, я одного разу десь з ним випадково зустрінуся. З нетерпінням чекаю цього благословенного часу.

— Та це ж серійна любовна драма, чи не так? — здивувалася Аюмі. — Такі речі мені подобаються. Тремчу від захоплення.

— А насправді грати в ній роль надзвичайно важко.

— Розумію, що важко, — відповіла Аюмі. І легенько натиснула пальцем на скроню. — І хоча ви маєте коханого, вам іноді хочеться віддаватися незнайомому чоловікові.

Аомаме легенько постукала нігтем по краю тонкої склянки.

— Мушу робити. Як жива людина, щоб підтримати рівновагу.

— А хіба через це ваше кохання не зазнає шкоди?

— Це — наче тибетське колесо страждання. Колесо крутиться, а цінності й почуття навколо нього то піднімаються, то опускаються. То блищать, то занурюються в пітьму. Однак правдиве кохання, приєднане до колеса, не змінюється, — відповіла Аомаме.

— Чудово! — сказала Аюмі. — Тибетське колесо страждання?

І вихилила рештки вина.

Через два дні, після восьмої вечора, подзвонив Тамару. Як завжди, не привітавшись, почав відверту ділову розмову.

— Завтра пополудні маєте вільний час?

— На цей час нічого в мене не заплановано, тож можу завітати до вас у зручну годину.

— Половина п'ятої підходить?

Аомаме погодилася.

— Гаразд, — сказав Тамару. Було чути, як скрипить папір під сильним тиском кулькової ручки.

— До речі, Цубаса-тян здорова? — спитала Аомаме.

— Здається, здорова. Мадам щодня до неї заходить, піклується. Схоже, дівчина прихилилася до мадам.

— От і добре.

— Авжеж. Однак, з другого боку, сталася дуже неприємна річ.

— Неприємна річ? — спитала Аомаме. Вона знала, що в такому випадку, коли Тамару казав про щось "дуже неприємне", насправді йшлося про щось "страшно неприємне".

— Собака загинула, — повідомив Тамару.

— Може, Бун?

— Так, дивна німецька вівчарка, що любила їсти шпинат. Загинула вчора вночі.

Почувши про це, Аомаме здивувалася. Адже вівчарці було років п'ять-шість. У такому віці собаки не здихають.

— Минулого разу я бачила її начебто здоровою.

— Вона вмерла не від хвороби, — монотонним голосом сказав Тамару. — Вранці ми побачили її розірваною на частини.

— Розірваною на частини?

— Нутрощі порозліталися, ніби від вибуху. Стрімко на всі боки. Довелося збирати їхні шматки паперовим рушником.

Ніби собаку вивернуто зсередини. Таке враження, начебто хтось заклав у неї потужну мініатюрну бомбу.

— Бідолашна вівчарка!

— Нема з цим ради, — сказав Тамару. — Загинула й не воскресне. Можна знайти їй заміну. Та мене турбує те, що щось сталося. На таке не здатні навколишні люди. Скажімо, закласти в живіт собаки мініатюрну бомбу. Вівчарка скажено гавкала, коли до неї підходила незнайома людина. Так просто це зробити неможливо.

— Справді, — сухим голосом сказала Аомаме.

— Жінки в притулку зазнали шоку, перелякалися. Доглядачка собаки вранці побачила цю картину й, відчувши нудоту, мені подзвонила. Я спитав, чи вночі не було чогось підозрілого. Вона відповіла, що ні. Вибуху не чула. Якби був, то, напевне, всі прокинулися б. Бо й так жили під страхом. Виходить, стався беззвучний вибух. І собачого гавкоту ніхто не чув. Була надзвичайно тиха ніч. А вранці вівчарка лежала розірвана на частини, а її свіжі нутрощі радо поїдали навколишні ворони. Звичайно, все це мені не подобається.

— Сталося щось дивне.

— Безперечно, — погодився Тамару. — Щось дивне. Та, якщо я не помиляюся, це лише якийсь початок.

— Поліцію повідомили?

— Та що ви! — глузливо пирхнув Тамару. — Від неї жодної користі. Тільки зайвий клопіт буде, коли вона почне то се, то те пробувати.

— А що про це сказала мадам?

— Нічого. Тільки головою кивала, слухаючи моє повідомлення, — відповів Тамару. — Бо відповідальність за безпеку лежить на мені. Повністю. Що не кажіть, це моя робота.

Запала коротка мовчанка. Важка мовчанка, що супроводжує відповідальність.

— Отже, о половині п'ятої, — сказала Аомаме.

— О половині п'ятої, — повторив Тамару. І тихенько поклав слухавку.

Розділ 24

(про Тенґо)

У чому сенс нетутешнього світу?

Зранку в четвер падав дощ. Не дуже рясний, але страшно наполегливий. Як почався напередодні після обіду, так ні разу й не вщухав. Здавалось, от-от збирався перестати, але, ніби знову щось згадавши, сильнішав. Хоча вже минула половина липня, не було видно ознак, що сезон дощів закінчився. Небо потемніло, наче хтось затулив його кришкою, увесь світ просяк важкою вологою.

Коли вранці, надівши дощовика й шапку, Тенґо збирався іти купувати продукти до найближчого універмагу, то помітив у поштовій скриньці товстий брунатний пакет. Без штемпеля і марок. Без адреси й прізвища відправника. На ньому було написано "Тенґо" чіткими маленькими ієрогліфами — так, ніби нашкрябано цвяхом на висохлій глині. Видно, написала Фукаері. Розірвавши пакет, Тенґо виявив у ньому звичайну касету TDK на шістдесят хвилин запису, без наліпки. При ній не було нічого — ні листа, ні записки.

Він на мить розгубився і вирішив не йти до універмагу, а вернутися в кімнату й прослухати касету. Кілька разів потрусив нею в повітрі — хоч вона здавалася трохи загадковою, та, видно,

була звичайною, масового виробництва, й не загрожувала вибухом під час прослуховування.

Тенґо зняв дощовика й поставив магнітофон на кухонному столі. Вийняв з пакета касету й вставив у магнітофон. Приготував папір і кулькову ручку на випадок, якщо доведеться щось занотувати. Впевнившись, що навколо нікого нема, натиснув кнопку запуску.

Спочатку якийсь час нічого не було чути. Та коли він подумав, що, може, стрічка порожня, раптом почувся такий звук, як від пересування стільця, і легке начебто покашлювання. А потім несподівано почала говорити Фукаері.

"Тенґо-сан", — сказала вона, ніби випробовуючи голос. Наскільки він пам'ятав, вона, здається, вперше так зверталася до нього.

Вона ще раз відкашлялася. Очевидно, трохи хвилювалася.

"Краще було написати але я цього не вмію а тому наговорюю на стрічку. Так говорити зручніше ніж по телефону. Трошки підождіть вип'ю води".

Фукаері взяла в руки склянку, ковтнула води, а склянку, мабуть, знову поставила на стіл, бо почувся стукіт. Її своєрідна манера говорити без інтонації й розділових знаків, записана на стрічку, справляла ще незвичніше враження, ніж під час розмови. Можна сказати, фантастичне. Однак тепер вона принаймні вимовляла підряд кілька речень.

"Ви чули про моє зникнення. Можливо занепокоїлися. Але не турбуйтеся я зараз у безпечному місці. Я це хотіла повідомити. Правда неприємна але краще її сказати.

(Десятисекундна мовчанка)

Велено нікому не казати. Що я тут. Сенсей подав у поліцію прохання про розшук. Однак поліція не ворушиться. Втеча дітей з дому невелика рідкість. Тому я тут якийсь час перебуваю.

(П'ятнадцятисекундна мовчанка)

Я далеко тож ніхто мене не помітить якщо не гулятиму надворі. Дуже далеко. Посилаю цю касету Адзамі. Посилати поштою не варто. Треба бути обережною. Трошки підождіть. Перевірю чи записується.

(Щось клацнуло. Пауза. Потім знову чути голос.)

Все добре записується".

Чути, як десь далеко кричить дітвора. І неголосну музику. Мабуть, звуки долинали через відчинене вікно. Можливо, поблизу дитячий садок.

"Дякую що недавно ви прийняли мене на нічліг. Так треба було зробити. Треба було з вами ближче познайомитися. Дякую що читали мені книжку. Гіляки мене зацікавили. Чому гіляки ходять не дорогою а лісовою трясовиною.

(Тенґо подумки поставив запитальний знак)

Хоча дорога зручніша гілякам приємніше йти лісом. Щоб ходити дорогою треба від самого початку переучуватися. Крім ходьби дорогою треба переучуватися і де чого іншого. Я не можу жити так як гіляки. Не хочу щоб мене постійно чоловіки били. Не хочу жити в бруді де багато черв'яків. Однак і ходити широкою дорогою не люблю. Ще раз нап'юся води".

Фукаері знову випила води. Після певної паузи склянка стукнула об стіл. Невже дівчина не знає, де кнопка тимчасової зупинки запису на магнітофоні?

"Можливо своїм зникненням я завдала вам клопоту. Але я не маю наміру ставати письменницею і більше щось писати. Я дізналася більше про гіляків від Адзамі. Вона прочитала про них в бібліотеці. Гіляки живуть на Сахаліні і як айни та американські індіанці не мають письма. І не залишили ніяких записів. Так само як я. Коли розповідь перетворюється на текст то перестає бути моєю. Гадаю що ніхто не зміг би перетворити її в текст так уміло як ви. Але це вже не моя розповідь. Та не турбуйтеся. Це не ваша вина. Бо я тільки йду осторонь широкої дороги".

На цьому Фукаері знову зробила паузу. Тенґо уявив собі, ця дівчина мовчки йде осторонь широкої дороги.

"Сенсей має велику силу й глибокий розум. Але не меншу силу й розум мають також карлики. Остерігайтеся їх у лісі. Їм потрібні важливі речі які є в ньому. Щоб не зазнати шкоди від карликів треба помічати те чого вони не мають. У такому разі можна безпечно проходити лісом".

Сказавши все це майже за одним духом, Фукаері голосно й глибоко дихнула. Оскільки не відхилялася від мікрофона, то записаний звук скидався на поривчастий вітер, що пролітає між будинками. Після того пролунав далекий особливий сигнал великогабаритної вантажівки, схожий на гудок пароплава в

тумані. Коротко, двічі. Очевидно, вона перебувала недалеко від автомагістралі.

"Голос охрип. Дякую що ви про мене турбуєтеся. Дякую що вам сподобалися мої груди і ви прийняли мене на ніч і позичили піжаму. Можливо ми не скоро зустрінемося. Може карлики розсердилися що про них написано ієрогліфами. Але можете не турбуватися. Я звикла до лісу. Бувайте".

На цих словах запис закінчився.

Натиснувши кнопку, Тенґо зупинив стрічку і перемотав до початку. Прислухаючись до того, як скапував дощ з даху, він кілька разів глибоко дихав і крутив у руці кульковою ручкою. Потім поклав її на стіл. Врешті-решт він нічого не занотував. Можливо, тільки вслухався в особливу, як завжди, манеру розповіді. Та хоча нічого не занотував, основну суть послання Фукаері зрозумів.

1) її не викрали, а вона десь переховується. Турбуватися нема чого.

2) Більше писати книжок не має наміру. Її оповідання призначене для усної передачі, а не письмової.

3) Карлики не поступаються Ебісуно-сенсею ні розумом, ні силою. Треба зберігати пильність.

Ось такі три пункти послання, які вона хотіла передати. Крім того, згадала про гіляків. Про гурт людей, який мусить ходити осторонь широкої дороги.

Тенґо зайшов у кухню і заварив кави. Попиваючи її, безцільно поглядав на касету. І тоді ще раз прослухав її від самого початку. Цього разу уважно, тимчасово зупиняючи стрічку і занотовуючи головне. Проглянув занотоване, але чогось особливо нового для себе не відкрив.

Цікаво, чи Фукаері наговорила на стрічку те, що наперед записала? Тенґо думав, що ні. Вона не така. Напевне, говорила в мікрофон у реальному часі (не зупиняючи стрічки) те, що спадало на думку.

Та, власне, де вона зараз перебуває? Тло запису не давало Тенґо надто багато підказок щодо цього. Десь далеко гримнули двері. Дитячі вигуки, що начебто долітали через вікно. Невже дитячий садок? Сигнал великогабаритної вантажівки. Схоже, що Фукаері не перебуває у глибокому лісі. А в якомусь кварталі

міста. Час — пізній ранок або відразу пополудні. А стук дверей, мабуть, вказує, що вона не сама.

Одне ясно: Фукаері з власної волі там переховується. Ніхто не примусив її наговорювати сказане на стрічку. Це видно по голосу й манері говорити. Хоча спочатку в її голосі відчувається напруження, вона, очевидно, вільно розповідає те, що думає.

"Сенсей має велику силу й глибокий розум. Але не меншу силу й розум мають також карлики. Остерігайтеся їх у лісі. Їм потрібні важливі речі які є в ньому. Щоб не зазнати шкоди від карликів треба помічати те чого вони не мають. У такому разі можна безпечно проходити лісом".

Тенґо ще раз прослухав цей уривок. Фукаері промовила його трохи скоромовкою. Відстань між реченнями була трохи короткою. Карлики можуть завдати шкоди і йому, й Ебісуно-сенсею. Але інтонація її голосу не свідчила, що вона вважає їх злими створіннями. Навпаки, відчувалося, що, на її думку, вони нейтральні. І ще один уривок привернув увагу Тенґо.

"Може карлики розсердилися що про них написано ієрогліфами".

Якщо справді карлики розсердилися, то, природно, серед об'єктів їхнього гніву опинився і Тенґо. Бо він — один із винуватців, який розголосив серед людей у письмовій формі новину про їхнє існування. І ніякого виправдання, що, мовляв, зроблено це без злого наміру, вони не приймуть.

А якої шкоди можуть завдати будь-кому карлики? Однак цього Тенґо не знав. Він ще раз перекрутив назад стрічку, поклав касету в пакет, а пакет — у шухляду. Ще раз надівши дощовика і шапку, він вирушив крізь дощ купувати продукти.

Цього ж вечора, після дев'ятої, подзвонив Комацу. І тепер Тенґо відразу, ще не піднявши слухавки, здогадався, що це його дзвінок. Тенґо читав у ліжку книжку. Після третього дзвінка повільно встав і взяв перед кухонним столом слухавку.

— Привіт, Тенґо-кун! — сказав Комацу. — Випиваєш?

— Та ні, тверезий.

— Мабуть, після тієї історії хочеться випити? — поцікавився Комацу.

— Справді, приємна історія, нічого не скажеш!

— Та ні, не дуже, гадаю, приємна. Хіба що з присмаком парадоксальної дивовижності.

— Як в оповіданнях Чехова.

— Твоя правда, — погодився Комацу. — Як в оповіданнях Чехова. Чудово сказано! Твої вирази завжди прості й влучні.

Тенґо мовчав. А Комацу провадив далі:

— Справа трохи ускладнилася. Поліція отримала від Ебісуно-сенсея прохання про розшук Фукаері й формально почала його. Але не взялася до роботи як слід, бо вимоги про викуп нема. Очевидно, тільки вдає, що відразу зреагувала на такий неприємний випадок. А от ЗМІ так просто цю справу не обійдуть. Мені вже кілька разів із газет надходили запити. Я, звісно, посів тверду позицію: мовляв, нічого не знаю, а тому поки що не маю що вам сказати. Та вони, напевне, вже докопуються до зв'язку між Фукаері й Ебісуно-сенсеєм, а також до біографії її батьків як революціонерів. Так що ці факти от-от вилізуть на поверхню. Передусім завдяки штатним і позаштатним журналістам тижневиків. Вони налетять, як акули, що почули запах крові. Всі вони дуже спритні й не випустять з рота того, що вкусили. Бо на цьому живуть. Невтручання в приватне життя і поміркованості від них сподіватися не варто. Бо вони сильно відрізняються від таких флегматичних молодих колег, як ти, Тенґо-кун.

— А тому й мені треба остерігатися?

— Саме так. Бажано рішуче подумати про свою безпеку. Бо невідомо, звідки й що вони винюхають.

У голові Тенґо спливла картина того, як маленького човна оточила зграя акул. Та це був лише один кадр, без виразного кінця. "Треба помічати те, чого не мають карлики", — сказала Фукаері. Власне, що це означає?

— Але ж, Комацу-сан, хіба Ебісуно-сенсей від самого початку цього не планував?

— Так, можливо, планував, — відповів Комацу. — І, мабуть, нас добряче використав. А втім, його намір на самому початку до певної міри був відомий. Бо він його зовсім не приховував. У цьому розумінні оборудка була чесна. Ми ж тоді могли заперечити: "Е ні, сенсей, це небезпечно. До нас не сідайте". Нормальний редактор, безперечно, так і вчинив би. Та, як ти знаєш, мене таким редактором не можна назвати. У той час справа вже зрушила з місця, і ми загорілися бажанням досягти свого. І тому трохи втратили пильність.

На тому кінці телефонної лінії настала мовчанка. Коротка, напружена.

— Виходить, що ваш план на півдорозі перехопив Ебісуно-сенсей, — сказав Тенґо.

— Так справді можна сказати. Інакше кажучи, його задум узяв гору над нашим планом.

— І ви гадаєте, що Ебісуно-сенсей зможе успішно погасити цей галас?

— Думаю, що, звісно, зможе. Бо він — людина з глибокими знаннями і самовпевнена. Можливо, йому це під силу. Та навіть якщо цей галас перевершить його сподівання, справа може так просто не скінчитися. Бо навіть у найрозумнішої людини здібності обмежені. А тому краще міцно прив'язуватися ременями.

— Але ж у літаку, який падає, це вже не допоможе.

— Принаймні заспокоїть.

Тенґо мимоволі всміхнувся. Щоправда, безсилою усмішкою. "І в цьому вся суть справи? Не дуже приємної і, можливо, з присмаком парадоксальної дивовижності?" — подумав він.

— Мені прикро, що я втягнув тебе в таку справу. Чесно кажу, — безвиразним голосом сказав Комацу.

— Та мені байдуже. Особливо втрачати мені нічого. Не маю ні сім'ї, ні суспільного становища, ні блискучого майбутнього. Найбільше переймаюся долею Фукаері. Їй тільки сімнадцять.

— Звичайно, й мене це хвилює. Не може не хвилювати. Та хоч би що ми зараз думали, нічого вже не вдіємо. А тому міцно до чогось прив'яжімося, щоб поривчастий вітер не здув. Поки що варто стежити за газетами.

— Зараз я стараюся їх щодня читати.

— Це добре, — сказав Комацу. — До речі, ти не здогадуєшся, де Фукаері могла б бути? Будь-які дані варті уваги.

— Не здогадуюся, — відповів Тенґо. Він не любив брехати. Крім того, Комацу мав сильну інтуїцію. Але цього разу, здається, не помітив, як ледь-ледь тремтить голос Тенґо. Бо його голову переповнювали власні проблеми.

— Коли що, то знову подзвоню, — сказав Комацу й обірвав розмову.

Поклавши слухавку, Тенґо насамперед взяв склянку й налив у неї віскі "Bourbon" сантиметрів на два. Як казав Комацу, після

телефонної розмови треба було випити.

Як завжди, у п'ятницю прийшла заміжня подруга. Дощ перестав, але небо все ще суцільно вкривали сірі хмари. Вони злегка перекусили й забралися в ліжко. Під час сексу Тенґо думав про се, про те, але цим не псував радості від любощів. Вона вміло, як завжди, витягувала з нього статеву жагу, що в ньому накопичилася за тиждень. І сама отримувала від цього повне задоволення. Як здібний бухгалтер-експерт з оподаткування, який відчуває глибоку радість від складних операцій з цифрами в рахунковій книзі. Та все-таки вона, мабуть, здогадувалася, що увага Тенґо прикута до чогось іншого.

— Схоже, що віскі значно поменшало, — сказала вона. Її рука, ніби насолоджуючись наслідками сексу, лежала на його міцних грудях. На її безіменному пальці красувалася обручка з блискучою перлиною. Подруга натякала на пляшку "Wild Turkey", що вже давно стояла на шафі. Як більшість жінок, що мають статевий зв'язок з молодшими чоловіками, вона звертала увагу на дрібні навколишні зміни.

— Останнім часом я часто прокидаюся серед ночі, — відповів Тенґо.

— Не кохався?

Тенґо хитнув головою.

— Ні, не кохався.

— Робота просувається добре?

— Поки що успішно. Принаймні кудись рухається.

— І все-таки щось тебе начебто тривожить.

— Та ні. Лише не можу заснути. Нема чим особливо тривожитися. Але досі я звичайно міцно засинав.

— Як мені тебе жаль! — сказала подруга, лагідно масажуючи яєчка долонею руки з обручкою. — Ну, то що? Бачиш погані сни?

— Снів майже не бачу, — відповів Тенґо. І це була правда.

— А от я часто бачу сни. Завжди той самий. Уві сні ловлю себе на думці, що я вже його бачила. Тобі це не здається дивним?

— Який сон, наприклад?

— Ну, наприклад, сон про хатину в лісі.

— Про хатину в лісі, — повторив Тенґо. Він подумав про людей у лісі. Про гіляків, карликів, Фукаері. — Яка це хатина?

— Ти справді хочеш послухати мою розповідь? Тобі не буде нудно слухати про чужий сон?

— Зовсім ні. Я готовий слухати, — щиро сказав Тенґо.

— Я йду сама лісом. Не таким глибоким і зловісним, у якому загубилися Гензель і Ґретель. Не густим і досить світлим. Надворі тепло. Іду пополудні в радісному настрої. Коли це бачу перед собою хатину з димарем і невеличким ґанком. Вікна в ній завішані крапчастими фіранками. Одним словом, хатина з приємним зовнішнім виглядом. Стукаю у двері і кажу: "Добридень!". Відповіді нема. Ще раз стукаю, сильніше — двері самі відчиняються. Стояли незачиненими. Заглядаю в хатину, попереджаючи: "Добридень! Тут хтось є? Я заходжу". — Ніжно погладжуючи яєчка, подруга дивиться на Тенґо. — Розумієш мій настрій?

— Розумію?

— В хатині одна кімната. Дуже простої будови. Невеличка кухня, ліжко, їдальня. Посередині — піч, на столі — акуратно розставлені страви для чотирьох осіб. З тарілок піднімається гаряча пара. Однак у кімнаті нема нікого. Їжа готова, але тоді, коли всі збиралися сідати за стіл, щось сталося — наприклад, раптом з'явилося чудовисько, — вони повтікали надвір. Але стільці не поперекидувані. Все мирне, на диво буденне. І тільки людей нема.

— Які страви були на столі?

Подруга задумалася.

— Не можу пригадати. Які страви? Та не в цьому проблема. Річ у тому, що вони гарячі, щойно приготовані. Так чи інакше, я сідаю на один стілець і чекаю повернення сім'ї, що мешкає в цій хатині. Мушу їх чекати. Чому, не знаю. Оскільки це сон, то все можу пояснити. Можливо, хочу, щоб мені показали дорогу додому або щось дістати. В усякому разі, я чекаю на них. Однак ніхто не приходить. Їжа все ще парує на столі. Дивлюсь на неї і відчуваю, що страшно хочу їсти. Але поки їх нема, я не можу самовільно торкатися її. Мабуть, так

думаю?

— Гадаю, що так, — відповів Тенґо. — Та оскільки йдеться про сон, то я не дуже певний у цьому.

— А тим часом починає смеркати. Стало темно і в хатині. Ліс навколо швидко погустішав. Хочу запалити лампу, але не знаю,

де вона. Поступово я починаю хвилюватися. І раптом помічаю дивну річ — їжа нітрохи не перестає парувати. Час минає, а вона залишається гарячою. І я починаю дивуватися. Щось тут не так. На цьому сон кінчається.

— І що сталося потім, не знаєш?

— Думаю, щось, напевне, сталося, — відповіла подруга. — Уже смеркнулося, а я, не знаючи дороги назад, сама-одна залишилася в загадковій хатині. Щось має статися. Здається, щось не дуже приємне. Та завжди на цьому сон закінчується. І так повторюється не один раз.

Переставши гладити яєчка, подруга притулилася щокою до грудей Тенґо.

— Можливо, цей сон на щось натякає?

— Наприклад, на що?

Вона не відповіла на запитання Тенґо. А натомість запитала:

— Тенґо-кун, ти хочеш послухати найстрашнішу частину цього сну?

— Хочу.

Вона глибоко зітхнула, а Тенґо відчув, ніби на його соски подув поривчастий вітер, що пробився крізь вузьку протоку.

— Можливо, я сама — чудовисько. У якийсь момент подумала про таке. Може, люди побачили, що я наблизилась, і, квапливо переставши їсти, кинулися надвір? І поки я тут, вони не можуть повернутися? Та, незважаючи на це, я мушу чекати в хатині їхнього повернення. Від такої думки мені стає дуже страшно. Ніхто мене не врятує.

— А може, — сказав Тенґо, — це твій дім, і ти сама чекаєш свого повернення.

Сказавши ці слова, Тенґо збагнув, що цього не слід було робити. Але слово не горобець: вилетить — не піймаєш. Подруга довго мовчала. Потім рішуче стиснула його яєчка — так сильно, що він не міг дихати.

— Навіщо ти сказав такі жорстокі слова?

— Без жодного наміру. Просто раптом спало на думку, — насилу видушив із себе Тенґо.

Подруга розслабила руку й зітхнула. А тоді сказала:

— А тепер розкажи про свій сон. Сон, який ти бачиш.

Нарешті вирівнявши дихання, Тенґо відповів:

— Як я вже казав, я майже не бачу снів. Особливо останнім часом.

— Все-таки хоч трошки, мабуть, бачиш. Бо нема на світі людей, яким нічого не сниться. Якби ти таке сказав, зіпсував би настрій докторові Фройду.

— Можливо, бачу, та коли прокидаюся, як слід не пам'ятаю. Хоча залишається враження, що начебто бачив сон, його змісту, проте, зовсім не можу пригадати.

Подруга поклала прутень Тенґо на долоню і старанно зважувала його — так, ніби його вага могла щось важливе сказати.

— Ну що ж, сну не чіпатимемо. Натомість розкажи про роман, який зараз пишеш.

— Про роман, який зараз пишу, не хочеться розповідати.

— Та не треба розповідати весь сюжет, від початку до кінця. Цього я не вимагаю. Бо я добре знаю, що при такій здоровій статурі ти чутливий юнак. Можеш розказати хоч трошки — якусь складову частину або маленький епізод. Хочу, щоб ти відкрив тільки мені те, чого ніхто інший на світі не знає. Ти сказав мені жорстокі слова, а тому я хочу такого відшкодування. Розумієш, що я кажу?

— Здається, розумію, — невпевненим голосом відповів Тенґо.

— Ну то, розповідай.

— Це розповідь про мене самого. Або про когось, змодельованого за моїм зразком.

— Можливо, що так, — сказала подруга. — А я в ній фігуруватиму?

— Ні. Бо я перебуваю в нетутешньому світі.

— А мене в нетутешньому світі нема?

— І не лише тебе. Людей тутешнього світу в нетутешньому немає.

— Цікаво, чим відрізняється нетутешній світ від тутешнього? Можеш розпізнати, де зараз перебуваєш?

— Можу. Бо я пишу.

— А інші, крім тебе, люди? Скажімо, якби я з якогось дива раптом туди потрапила...

— Гадаю, розпізнають, — відповів Тенґо. — Наприклад, у нетутешньому світі є два Місяці. Тому відмінність очевидна.

Думку про світ з двома Місяцями на небі Тенґо запозичив з "Повітряної личинки". Він надумав написати про такий світ набагато складніший, свій власний роман. Думка та сама, і, можливо, згодом виникнуть проблеми у зв'язку з цим. Але зараз йому будь-що хотілося написати твір про світ з двома Місяцями. А про те, що буде згодом, можна подумати потім.

— Інакше кажучи, якщо вночі глянути на небо і побачити два Місяці, то стане ясно, що це нетутешній світ? — спитала подруга.

— Бо це прикмета.

— А обидва Місяці не накладаються один на одного? — поцікавилася вона.

Тенґо хитнув головою.

— Не знаю чому, але відстань між двома Місяцями підтримується завжди однакова.

Подруга певний час задумалася над таким світом. Її палець виписував на грудях Тенґо якийсь малюнок.

— Послухай, ти знаєш, чим відрізняються між собою англійські слова lunatic та insane?

— Обидва прикметники позначають психічну аномалію. З майже непомітною відмінністю.

— Insane стосується вродженої вади голови. У такому випадку вважається бажаним спеціальне лікування. А от lunatic, навпаки, вказує на тимчасове порушення свідомості під впливом Місяця, тобто Luna. У Великобританії дев'ятнадцятого століття людині, визнаній лунатиком, зменшували кару на один ступінь, якщо вона вчинила злочин. На тій підставі, що її, мовляв, задурманило місячне світло. Неймовірно, але такий закон справді існував. Інакше кажучи, юридично визнавалося, що Місяць порушує людську психіку.

— Звідки ти це знаєш? — здивувався Тенґо.

— Що ж тут дивного? Я прожила на десять років довше за тебе. А тому не дивно, що знаю більше.

"Це правда", — погодився Тенґо.

— Якщо бути точною, то цього я навчилася на лекціях з англійської літератури в жіночому коледжі. Під час читання Діккенса. Наш учитель був диваком і постійно відхилявся від сюжету розглядуваного твору. А тому я хотіла сказати, що два Місяці на небі викличуть ще більші порушення голови, ніж один, як це буває тепер. Зміняться припливи й відпливи,

порушиться цикл місячного в жінок. Гадаю, одна за одною з'являться ненормальності.

Тенґо задумався над сказаним.

— Справді так може статися.

— У тому світі люди постійно стають несповна розуму?

— Та ні, це не так. Особливо не божеволіють. Тобто поводяться так само, як ми в цьому світі.

Подруга взяла в руку прутень Тенґо.

— У нетутешньому світі люди поводяться так само, як у цьому світі. Якщо так, то в чому сенс нетутешнього світу?

— Сенс нетутешнього світу в тому, щоб переписати минуле тутешнього світу, — відповів Тенґо.

— Хіба можна переписати минуле, як того заманеться?

— Так, можна.

— І ти хочеш переписати минуле?

— А ти не хочеш?

Подруга хитнула головою.

— Я зовсім не хочу переписувати ні минулого, ні історії. Я хочу переписати нашу сучасність.

— Але ж якщо переписати минуле, то, природно, зміниться і сучасне. Бо сучасне формується завдяки накопиченню минулого.

Вона знову глибоко зітхнула. І кілька разів підняла й опустила на долоні прутня — так, ніби випробовувала ліфт.

— Лише одне можна сказати. Ти вундеркінд з математики, маєш розряд із дзюдо і пишеш роман, а проте нічогісінько не розумієш у цьому світі.

Такий висновок особливо Тенґо не здивував. Для нього було, так би мовити, нормальним те, що він нічого не розуміє. Особливого відкриття в цьому він не побачив.

— Ну, гаразд, не розумієш. — Подруга повернулася грудьми до Тенґо. — Ти — мрійливий вчитель математики підготовчої школи, що кожного дня пише роман. Таким будь і далі. Мені дуже подобається твій пісюн. Формою, величиною, відчуттям. Твердий чи м'який. Коли здоровий чи хворий. Тож зараз він належить мені. Так, справді?

— Так, — визнав Тенґо.

— Я, здається, раніше казала, що я страшно ревнива?

— Я це чув. Ревнива понад усяку логіку.

— Понад будь-яку логіку. Здавна постійно такою була. — І почала повільно рухати пальцями. — Я ще раз зроблю його твердим. Ти не заперечуєш?

Тенґо відповів, що не має особливих заперечень.

— Про що ти зараз думаєш?

— Як ти в коледжі слухаєш лекції з англійської літератури.

— Роман "Мартін Чезлвіт". Мені вісімнадцять, одягнена в гарненьку сукню з оборками, волосся — "кінський хвіст". Надзвичайно серйозна дівчина, ще незаймана. Схоже, ніби мова йде про попереднє життя, але, в усякому разі, про відмінність між lunatic та insane я вперше дізналася в коледжі. Ну, то як, така картина тебе збуджує?

— Звичайно, — визнав Тенґо. І, заплющивши очі, уявив собі сукню з оборками і "кінський хвіст". Надзвичайно серйозну студентку, ще незайману. Але ревниву понад будь-яку логіку. Місяць, що осяває Лондон часів Діккенса. Божевільні й лунатики, що гуляють його вулицями. В однакових циліндрах і з однаковими бакенбардами. Як їх можна розрізнити? Тенґо заплющив очі й уже не був певен, до якого світу належить.

Аомаме означає "зелений біб"; сан — ввічливе звертання до рівних або старших за віком чи вищих за соціальним станом осіб. (Тут і далі примітки перекладача.)

Адамаме — молодий біб; сорамаме — кінський біб.

Сібуя — один із головних районів Токіо.

Столична швидкісна автострада прокладена на опорах високо над землею.

Кун — звертання до особи, рівної або нижчої за віком чи соціальним станом.

"NHK" — японська державна радіотелекорпорація.

Премія Акутаґави — престижна нагорода, що відкриває молодим талантам дорогу в літературу; присуджується двічі на рік.

Мурасакі Сікібу (978 — 1016) — авторка знаменитого японського класичного роману "Повість про Ґендзі".

Сама — дуже шанобливе звертання до вищої за соціальним станом особи.

Тофу — соєвий сир.

Тян — пестливий суфікс.

Ланґвіне — макаронні вироби з тіста типу спагеті.

Сєнсєй — шанобливе звертання до вчителя тощо.

Кансай — територія навколо Кіото й Осаки.

Місо — густа маса перекислих соєвих бобів.

Тохоку — місцевість, що охоплює шість східних префектур.

Happy end — щасливий кінець (англ.).

Канто — Токіо з прилеглими до нього шістьма префектурами.

"Кодзікі" ("Записи про стародавні діяння") — найстаріша японська історична хроніка; "Хєйке-моноґатарі" ("Повість про дім Тайра") — славетний японський епос про боротьбу двох родів — Тайра й Мінамото.

Чарлз Мінґас (1922 — 1979) — американський джазовий музикант.

Акебоно — досвіток.

Ідеться про випадок, що стався в лютому 1972 року в префектурі Наґано, коли п'ять членів організації "Секіґун" ("Червона армія") мали збройну сутичку з поліцією.

Джордж Сел (1897 — 1970) — американський диригент угорського походження.

Футаматао — роздвоєний хвіст.

Field of savages — поле дикунів.

Сакіґакі — застрільник, ініціатор.

Український переклад давньогрецького оригіналу "Нікомахової етики" Арістотеля належить Ігорю Ставнюку.

Перший рядок пісні "Мої улюблені речі" із згаданого мюзиклу.

"Кондзяку-моноґатарі" ("Повісті про минувшину") — збірник японських легенд і народних оповідань першої половини XII ст.

Оґаї Морі (1852 — 1922) — класик японської літератури.

"Сансьо Даю" — оповідання на історичну тему про те, як родина — жінка й двоє дітей — одного аристократа, що впав у немилість, потрапила в рабство; за його сюжетом відомий японський кінорежисер Кендзі Мідзоґуті створив однойменний фільм.

Епоха Тайсьо — 1912 — 1926 роки.

BWV (Bach Werke Verzeichnis) — каталог творів Баха.

Büß und Reu

Knirscht das Sündenherz entzwei,

Dass die Tropfen meiner Zähren

Angenehme Spezerei,

Treuer Jesu, dir gebären.
Від жалю і каяття
Розривається грішне серце,
Щоб краплі моїх сліз
Приємні пахощі,
Вірний Ісусе, тобі народили.
Lacrimae — сльози (лат.).
Джон Даулєнд (1563 — 1626) — англійський композитор.
Хакама — шаровари.
Біва-хосі — сліпий мандрівний монах, який під звуки струнного інструмента переказував епізоди вищезгаданого епосу.
Сучасна назва — нівхи.
"Чортова дитина" — так у Японії називають маля, що не схоже на своїх батьків або народилося з прорізаними зубами.
Катакана — одна з двох японських азбук; компанії з назвами, написаними "катаканою", мають репутацію менш солідних.

"Нова ера" (англ. New Age) — загальна назва різних окультно-містичних течій, що досягай найбільшого розквіту в 70-ті роки.

Маршал Маклухан (1911 — 1980) — відомий канадський філософ, теоретик ЗМІ.

Цей афоризм означає, що те, як передається інформація, рівнозначне або навіть важливіше за саму інформацію.